

Letnik VI
2/2008

Prispevki
k didaktiki
zgodovine

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

**Vsi prispevki so avtorska dela in niso
lektorirani.**

*Letnik 6, številka 2
2008*

Oddelek za zgodovino

Kazalo

Predgovor	4
MARTINA BATISTA: UČNA URA V 8. RAZREDU DEVETLETKE: PREDKOLUMBOVSKA AMERIKA	5
NIKA BAUMKIRHER: VPRAŠANJE PRIVLAČNOSTI METODE RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE	9
JERCA BOGATAJ: SKUPINSKO DELO V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO VELIKA POTOVANJA	12
JANI BRULC: »VELIKO TRČENJE SVETOV« ALI POSLEDICE ODKRITIJ	16
ANA ČERNUTA: UPORABA METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO HUMANIZMA	20
JAKOB DRMOTA: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM	23
VIDA ENCI: UČNA METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO PROTIREFORMACIJA	26
TJAŠA GABRIJELČIČ: PROTIREFORMACIJA NA SLOVENSKEM	30
DAŠA GELZE: NA POTI K INDUSTRIJSKI PROIZVODNJI	34
MATJAŽ GERŠIČ: GOSPODARSTVO NA SLOVENSKEM	37
KLANČNIK JULIJANA: PRIMER OBRAVNAVE UČNE ENOTE BAROK PRI POUKU ZGODOVINE V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	40
RAJKA KOROŠEC: SKUPINSKO DELO MALO DRUGAČE PRI TEMI ABSOLUTIZEM SONČNEGA KRALJA IN OSTALIH EVROPSKIH VLADARJEV	44
JURE LISEC: »ZNANJE RAZSVETLI NEZNANJE« - RAZSVETLJENSTVO	51
ZALA LORBER: UPORABA FRONTALNE IN SKUPINSKE UČNE OBLIKE NA TEMO TEREZIJSKIH IN JOŽEFINSKIH REFORM V OSNOVNI ŠOLI	54
MAJA MAROLT: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO NASTANKA ZDA	58
NEJC MRAVLJA: UČINKOVITA TABELSKA SLIKA ALI ZAPISI UČNE SNOVI PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO FRANCOSKA REVOLUCIJA	61
JANJA PAVLIČ: EVROPA NAPOLEONU POD NOGAMI - UČNA URA V OSMEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	65
ZVONKO SIMEUNIČ: AKTIVNEJŠA UDELEŽBA UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI PRI UČNI URI Z NASLOVOM ILIRSKE PROVINCE	72
MATEJA UGOVŠEK: UPORABA METODE RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE: NA PRIMERU UČNE URE SLOVENCII V PREDMARČNI DOBI (1815-1848)	76
TANJA ŽOHAR: UČNA URA NA TEMO REVOLUCIONARNO LETO 1848 ZA OSMI RAZRED OSNOVNE ŠOLE	79

JANJA ČENČIČ: METODA DELA Z GIBLJIVIMI SLIKAMI V 8. RAZREDU DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE NA TEMO ZAČETEK FRANCOSKE REVOLUCIJE	82
URŠKA DOLINŠEK: FRONTALNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE: JAKOBINSKA REPUBLIKA IN POMEN FRANCOSKE REVOLUCIJE	86
TANJA FAJT: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA NA TEMO <i>ILIRSKÉ PROVINCE</i>	91
NINA INTIHAR: DUNAJ, SREDIŠČE UREDITVE EVROPE PO NAPOLEONU; DUNAJSKI KONGRES 1814-1815	94
GORAZD KOSMAČ: SODOBNE DIDAKTIČNE METODE NA PRIMERU UČNE URE: SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI	98
MARKO LIČINA: KAKO »NAUČITI« REVOLUCIJO 1848: PRIMER UČNE URE ZGODOVINE V OSMEM RAZREDU DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE	102
MIHA MARINČ: SKOK ČEZ PLOT: UČNA URA NA PRIMERU TEME SLOVENCİ IN REVOLUCIJA 1848	106
MAJA MIRT: PREOBRAZBA HABSBUŠKE MONARHIJE	109
MARKO PETAN: UČNA URA »INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA - ZAČETEK SODOBNOSTI«	113
ANJA PIRNAT: METODA DELA Z INFORMACIJSKO - KOMUNIKACIJSKO TEHNOLOGIJO PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REVOLUCIJA V PROMETU - RAZDALJE SE MANJŠAJO	118
VESNA PLANINC: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV IN SKUPINSKA UČNA OBLIKA V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE: ZNANOST V SLUŽBI MODERNIZACIJE	120
JASMINA RAZGORŠEK: INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA JE PRINESLA BLIŠČ IZBRANECM IN BEDO MNOGIM	124
TADEJ, RIFEL: POSREDNO POUČEVANJE-IDEAL SODOBNEGA POUKA	127
MIRJAM SEDELJŠAK: NA <i>ULICAH VELEMESTA: UTRIP ŽIVLJENJA V VELEMESTIH NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA</i>	130
MITJA SOČIČ: KOMBINACIJA PRI UČNI URI Z NASLOVOM: SPREMINJANJE DRUŽINE, ZA OSNOVNOŠOLCE OSMEGA RAZREDA DEVETLETKE	134
PRIMOŽ ŠROT: PROCES PREOBRAZBE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE V SVETOVNO VELESİLO	140
ROK TRDAN: JAPONSKA - OD ANONIMNEŽA DO VELESİLE	143
PRIMOŽ VENIŠNIK: IMPERIJI SO VEČNI: UČNA URA NA PRIMERU TEME IMPERIALISTIČNA PODOBA SVETA	146
VESNA VIDRIH: METODA DELA Z LITERARNIMI BESEDILI NA PRIMERU UČNE URE O EVROPSKIH ZAVEZNIŠTVIH	150
MLADEN VUKOLIČ: PRIMER UČNE URE NA TEMO SLOVENCİ NA PRELOMU STOLETJA	154
<i>Avtorji prispevkov</i>	157

Predgovor

Na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete so študentje in študentke 4. letnika pedagoške smeri tudi v študijskem letu 2007/08 napisali številne didaktične članke, ki se nanašajo na pouk zgodovine oz. konkretne učne za 8. razred devetletne osnovne šole. Naslovi učnih ur so delno povzeti po učbeniku: Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS (8. razred devetletke). Njihov rezultat je objavljen v drugi številki VI. letnika publikacije Prispevki k didaktiki zgodovine.

Svoje izkušnje pri pisanju člankov bodo lahko kot bodoči učitelji zgodovine koristno uporabili pri pedagoškem delu.

Kot mentorica in recenzentka člankov želim vsem avtorjem prispevkov veliko osebnega zadovoljstva pri pedagoškem delu in avtentičnih idej, ki jim bodo popestrila 'učiteljevanje'.

Urednica: Danijela Trškan

MARTINA BATISTA: UČNA URA V 8. RAZREDU DEVETLETKE: PREDKOLUMBOVSKA AMERIKA

UVOD

Namen vsake učne ure je doseči določene operativne učne cilje. To pa lahko dosežemo na raznovrstne načine. Motivacija pa je tista, ki v učencih vzbudi nekakšno potrebo, ki se izraža kot zanimanje za nekaj novega. Motivacijo lahko dosežemo na več načinov, vsekakor pa se moramo postaviti v kožo učencev in se vprašati, kako bi lahko pritegnili njihovo pozornost. Slikovno gradivo, razni predmeti in zanimive zgodbe so pri vzbujujanju pozornosti zagotovo ene izmed najboljših pristopov.

Namen sledečega članka je prikazati učno uro izpeljano s pomočjo različnih učnih metod in oblik ter motivacijskih tehnik.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Naši možgani vsebujejo tri komunikacijske centre in sicer vidni (vizualni), avditivni (slušni) in kinestetični (čustveno gibalni center- sem sodita tudi olfaktorični/vonjalni in gustatorični center).¹

»Pri spoznavnem procesu sprejemamo informacije s tremi čutili: z vidom(V), sluhom (A) in kinestetično (K + O + G). Ljudje se namreč razlikujemo po tem, kako najlažje osvojimo informacije. Raziskave kažejo:

- 35 odstotkov ljudi je vidnih učencev- zanje je pomembno slikovno gradivo,
- 26 odstotkov ljudi je slušnih učencev- zanje so pomembne razlage, razprave, zgodbe itn.,
- 40 odstotkov ljudi je čustveno gibalnih učencev- zanje so pomembne vaje, zapisi, preizkušanja, predmeti za prijemanje, demonstracije, delo v skupinah itn.«²

Slikovno gradivo lahko v učno uro vključimo na različne načine. Lahko ga uporabimo kot nekakšno »podporo« besedam. Slike samo pokažemo učencem (slikovna demonstracija) ali pa s slikami tudi delamo, sprašujemo vprašanja povezana z njimi. Pomembno je, da se zavedamo, kako takšno gradivo poživi učno uro.

Štefan Trojar pravi, da so slike metodično pomembne, ker oblikujejo podrobne, dolgotrajnejše in nazorne predstave učencev, hkrati pa spodbujajo pedagoga k bolj nazorni in slikoviti pripovedi, pa tudi k bolj konkretnim vprašanjem.³

Slikovno gradivo pa je pomembno tudi zaradi pomnjenja. Janek Musek in Vid Pečjak pravita, da se gradivo v spominu ohranja na dva načina: »v obliki predstav in v besedni obliki«.⁴

Če torej pri pouku učitelj ponazori in prikaže npr. mesta v Ameriki pred Kolumbovim odkritjem, si bodo učenci zapomnili njihov izgled bolj, kot če bi jim jih le opisali.

Slikovno gradivo lahko učitelji uporabljajo v vseh etapah učne ure. »Večina učiteljev zgodovine v Sloveniji uporablja slikovno gradivo kot motivacijsko in demonstracijsko gradivo pri obravnavanju učne snovi, manj pa kot sredstvo pri obravnavanju učne snovi ali kot sredstvo za urjenje in ponavljanje (oz. utrjevanje).«⁵

V vsakem primeru pa z uporabo slikovnega gradiva pridobimo pozornost učencev.

¹ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 72.

² Prav tam, str. 73.

³ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 26.

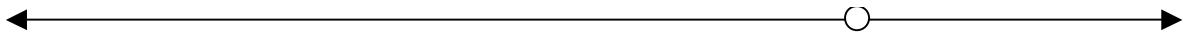
⁴ Musek, J., Pečjak, V. (2001). Psihologija. Ljubljana: Educy, str. 135.

⁵ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

UČNA URA ZGODOVINE V 8. RAZREDU DEVETLETNE NA TEMO PREDKOLUMBOVSKA AMERIKA

1. Amerika pred Kolumbom (uvodna motivacija)

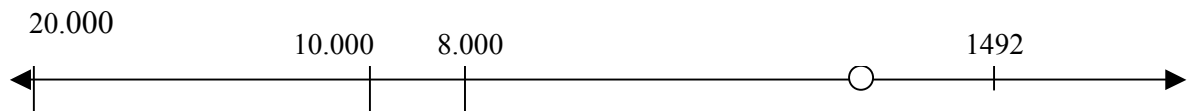
Učitelj na začetku učne ure učence pozdravi in na prosojnici pokaže zastavo Združenih držav Amerike.⁶ Učence vpraša, zastava katere države je to. Če ne vedo, jim lahko pomaga z zemljevidom celotne (S in J Amerike), na katerem je obarvano le področje ZDA.⁷ Ko mu učenci odgovorijo, jih vpraša, kdo je Ameriko odkril. Zatem pa sledi vprašanje: Kaj mislite, a je kdo živel na področju Amerike še preden jo je odkril Krištof Kolumb? Če učenci odgovorijo »da«, jim učitelj pove temo učne ure in sicer Predkolumbovska Amerika. Napove jim cilje te učne ure: »Ob koncu učne ure boste znali opisati življenje prvotnih prebivalcev Amerike, naštetih plemena, ki so v Ameriki živela pred Kolumbovim odkritjem. Znali boste tudi navesti značilnosti vsakega izmed plemen.« Ta uvodni del traja približno pet minut. Učenci pišejo naslov v zvezek, učitelj pa na tablo. Med pisanjem učitelj na tablo nariše še zgodovinski trak, ki zgleda takole:

Ko učenci napišejo naslov, jim učitelj naroči, naj tudi sami narišejo tak časovni trak na katerega bodo vnašali podatke.

2. Prvotni naseljenci in visoke kulture Južne Amerike

Z metodo razlage jim v frontalni obliki razloži prvotno naselitev Amerike. Omenjene letnice sproti vpisujejo v časovni trak.

Ko pridejo do obravnave različnih plemen, učitelj naroči učencem naj napišejo podnaslov Olmeki. Na prosojnici jim pokaže dosežke tega plemena. Slika njihove značilne skulpture je tudi v učbeniku, zato učitelj naroči učencem, naj le tega odprejo na strani 7.⁸

Ob njej lahko pove, da se je kot ena izmed prvih kultur razvila prav njihova. Zapustili so predvsem take orjaške glave, ki lahko tehtajo tudi do 20 ton. Pod podnaslov Olmeki v zvezku torej napišejo: ena izmed prvih kultur v Ameriki, velike kamnite glave.

Kot naslednji podnaslov napišejo ljudstvo Majev. Učitelj pove, da je bilo to ljudstvo znano predvsem po arhitekturi v metih Tikal in Teotihuacan. Pokaže lahko eno ali več slik, npr.:⁹

Učitelj vpraša učence, pri katerem ljudstvu so že spoznali piramide in kako se majevske piramide razlikujejo od egipčanskih. Pod Maje torej zabeležijo, da so bili ti veliki arhitekti. Kot zanimivost učitelj prebere nekaj o igri z žogo, ki so poznali.¹⁰

⁶ <http://www.indoorstorm.com/flags/usa.jpg> (19. 12. 2007)

⁷ <http://www.mat.univie.ac.at/~neum/contrib/usa.jpg> (19. 12. 2007)

⁸ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 7.

⁹ Wilson, C. (1999). Atlas svetih in skrivnostnih krajev. Ljubljana: Slovenska knjiga, str. 84.

Naslednje ljudstvo so Inki. Pri njih učitelj poudari predvsem to, da so bili visoko razvita civilizacija. Izdelovali so izdelke iz zlata, keramike, najbolj znano pa je njihovo mestu Machu Piccu. Sliko tega čudovitega mesta si ogledajo v učbeniku.¹¹ Učitelj razloži, da je bilo v mestu veliko svetišč, grajeno pa je bilo terasasto. Učitelj vpraša učence: Zakaj so gradili terase?; Kje smo že srečali terase?.

Kot zadnje ljudstvo ostanejo še Azteki. Učitelj pove, da so že poznali koledar in jim pokaže sliko le tega.¹² Kamen je velik okrog 4 metre, tehta pa tudi do 24 ton. Opiše lahko tudi značilnosti koledarja in vpraša učence po primerjavi s sedanjim koledarjem.

Učitelj pove, da je za Azteke značilno žrtvovanje bogu sonca. Pokaže lahko tudi sliko.¹³ Razloži, da so verjeli, da je treba boga sonca hraniti s človeško krvjo.

Pod podnaslov Azteki torej učenci napišejo koledar, žrtvovanje ljudi. Takrat učitelj postavi na kateder bučo, fižol, krompir, koruzo in čokolado. Učence vpraša, kaj je skupno vsej tej hrani. Če nobeden ne ugotovi, pove, da smo vse te stvari dobili od Aztekov, učenci pa jih poimenujejo in zapišejo v zvezek.

Čokolado si učenci razdelijo, medtem pa učitelj deli liste za zaključno ponavljanje.

3. Zaključno ponavljanje

Za zaključek učitelj razdeli učencem delovni list A5 formata. V enem stolpcu so naštet omenjena plemena, ki jih morajo povezovati z ustreznimi besedami.

Naloga 1:

1. Olmeki	___ zlatarji
2. Maji	___ Machu Piccu
3. Inki	___ arhitekti
4. Azteki	___ žrtvovanje
	___ velike kamnite glave
	___ koledar
	___ keramika ti

Naloga 2:

Na drugi strani pa na zemljevidu Amerike s pomočjo učitelja označijo, kje so določena plemena živala.

ZAKLJUČEK

Z uporabo slikovnega gradiva torej ne le popestrimo in obogatimo učno uro, temveč tudi pomagamo učencem, da si ustvarijo predstave. Slikovno gradivo uporabljeno pri tej učni uri bo učencem pripomoglo k doživljanju zgodovine Amerike pred Krištofom Kolumbom. Spoznajo torej, da je Amerika »živela« že pred tem pomembnim odkritjem. Čeprav metoda dela s slikovnim gradivom zahteva kar nekaj priprav in iskanja, pa se ob koncu učne ure, ko so cilji doseženi, izplača.

¹⁰ Wilson, C. (1999). Atlas svetih in skrivnostnih krajev. Ljubljana: Slovenska knjiga, str. 87.

¹¹ Cvirn, J., Hriberšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 6.

¹² Ilustrirana zgodovina sveta (1997), Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 170.

¹³ Ilustrirana zgodovina sveta (1997), Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 176.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- <http://www.indoorstorm.com/flags/usa.jpg> (19. 12. 2007)
- <http://www.mat.univie.ac.at/~neum/contrib/usa.jpg> (19. 12. 2007)
- Ilustrirana zgodovina sveta (1997), Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Musek, J., Pečjak, V. (2001). Psihologija. Ljubljana: Educy.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 25-31.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.
- Wilson, C. (1999). Atlas svetih in skrivnostnih krajev. Ljubljana: Slovenska knjiga.

Martina Batista: Učna ura v 8. razredu devetletke: Predkolumbovska Amerika

POVZETEK

Učno uro na temo Amerike pred odkritji lahko izvedemo s pomočjo različnih učnih metod in oblik. Metoda dela s slikovnim gradivom pripomore, da si učenci ustvarijo popolnejše predstave o življenju v Ameriki pred Kolumbom, hkrati pa je v pomoč učitelju, saj ta bolj nazorno predstavi določeno tematiko. Slikovno gradivo popestri klasično metodo razlage, obenem pa zbudimo pozornost učencev. Čeprav lahko metodo dela s slikovnim gradivom vključimo v vse učne etape, pa se je učitelji poslužujejo predvsem kot sredstvo za motivacijo. V tej učni uri so učenci spoznali kulture, ki so živele na področju Amerike pred njenim odkritjem, slike pa bodo pripomogle k učinkovitemu pomnjenju.

NIKA BAUMKIRHER: VPRAŠANJE PRIVLAČNOSTI METODE RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

UVOD

Sodobno poučevanje od učne ure pričakuje več kot le statičnega učitelja, ki učencem samo predava. Učence je namreč potrebno vključiti v pouk, jih napraviti aktivne, poskrbeti, da sledijo učni snovi in jo hkrati razumejo. Snov jim je treba približati; to lahko učitelj napravi z uporabo različnih motivacijskih tehnik, učnih metod in oblik.

Ena izmed učnih metod je tudi metoda razlage. Še vedno je zelo priljubljena tako med učitelji, ker z njo hitro in sistematično podajo učno snov, kot tudi med učenci, ker tako dobijo natančen pregled dogodkov. Namen naloge je prikazati pomembnost razlage ter ugotoviti, kako jo narediti privlačno za vse učence. V povezavi z drugimi metodami se bo razlago poskušalo vplesti v konkretno učno uro v 8. razredu devetletke na temo Evropa pred odkritji.

1. METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

Metoda razlage je najvažnejša in tudi najpogostejša metoda učiteljevega dela. Poteka v obliki pripovedovanja, pojasnjevanja in poročanja.¹⁴ Učenci v osnovni šoli so zelo dovtetni za razlago. »Učitelj z živo pripovedjo prenaša učenca v čas in določene zgodovinske razmere in s tem bistveno pripomore, da si ustvarijo jasne predstave o zgodovinskih dogodkih, osebnostih in predmetih. Učitelj mora živo, zanimivo, prizadeto in dramatično pripovedovati.«¹⁵ Tega seveda ne zmorejo vsi učitelji enako dobro, zato se pogosto zgodi, da je »pripoved pri tradicionalnem pouku zgodovine v duhu pozitivizma preveč osredotočena na podrobno nizanje zapletene poti dogajanja in na letnice.«¹⁶

Prednosti ustne razlage so številne. Z živo besedo se najučinkoviteje budi emocije učencev, s poslušanjem učne razlage pa razvijajo tudi svoje govorne sposobnosti. Z ustnim razlaganjem se funkcionalno in konstantno povezuje učni proces, prav tako pa se vzpostavlja povezava med preteklimi izkušnjami in znanjem ter novimi pojmi in vsebinami.¹⁷ Vendar ima ta tudi svoje pomanjkljivosti. Bistvena hiba omenjene metode je enosmerna in vsiljena komunikacija, ki ustreza predvsem učencem z avditivnim stilom zaznavanja. Lahko pa jih zapelje v pasivnost, kar pripelje do verbalizma v znanju.¹⁸

Pripovedni način razlage ostaja pri sodobnem pouku zgodovine pomemben element pri predstavitvi družbene preteklosti, seveda v kombinaciji z drugimi vrstami razlag in z demonstracijskimi metodami. Zlasti v osnovni šoli razlaga ne bi smela trajati strnjeno več kot deset minut. Biti mora problemska, nazorna, zanimiva in ne predolga.¹⁹

¹⁴ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 98.

¹⁵ Prav tam, str. 98.

¹⁶ Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

¹⁷ Povzeto po: Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 20.

¹⁸ Povzeto po: Tomič, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 90.

¹⁹ Povzeto po: Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-33.

2. UČNA URA NA TEMO EVROPA PRED ODKRITJI

2.1. UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Učitelj se mora na vsako učno uro dobro pripraviti. Učno temo, Evropa pred odkritji, razdeli na tri vsebinske poudarke, iz vsebine izlušči bistvo in razmisli, kako jo bo podal čim bolj zanimivo. Učitelj mora preudarno izbrati motivacijske tehnike, s katerimi bo pri učencih vzbudil zanimanje za učno snov ter učne oblike in metode, s katerimi bo popestril učno uro in aktiviral učence. Opredeliti mora učne cilje, za katere želi, da jih bodo učenci na koncu učne ure dosegli. Ker bo prevladujoča predvsem metoda razlage, mora premisliti, kako jo podati čim bolj razumljivo, atraktivno in za učence privlačneje.

2.2. POTEK UČNE URE

Po uvodnem pozdravu in umiritvi učencev učitelj uro začne z uvodno motivacijo. Odloči se za vislice. Učenci sedijo v klopeh, ki so razporejene v dve vrsti z vmesnim preходом, zato jih učitelj razdeli v dve skupini. Vsaka skupina določi poročevalca, ki glasno govori črke. Učitelj jih beleži na tablo. Zmaga tista skupina, ki ugotovi naslov učne ure. Učitelj nato poudari nekatere cilje, ki jih bodo učenci ob koncu učne ure dosegli.

S tem se naveže na obravnavo učne snovi in na prvi vsebinski poudarek z naslovom Poznavanje sveta. Uporabi metodo dela s slikovnim gradivom. Učencem na prosojnici pokaže sliko, ki prikazuje ljudi drugih področij sveta, kakor so si jih predstavljali Evropejci.²⁰ Učitelj učencem zastavi naslednja vprašanja: Kako so predstavljene osebe na sliki?, Kaj je avtor želel povedati s sliko?, Kako bi jo vi naslovili? Ko učenci podajo svoje ideje, se učitelj naveže na pomanjkljivo znanje ljudi o Zemlji v srednjem veku. Z metodo razlage poudari, da geografska odkritja niso bila predmet 15. in 16. stoletja in našteje pomembnejše svetovne popotnike. Pri tem se ves čas giblje pred tablo in med učenci ter uporablja frontalno učno obliko. Pazi na mimiko obraza in rok ter na glasnost in barvo glasu.

Pri drugem vsebinskem poudarku z naslovom Razmere v Evropi učitelj nadaljuje, da se je večina prebivalstva borila za svoj obstoj. Med razlago uporabi tudi metodo razgovora in učence povpraša, zakaj menijo, da je temu tako. Počaka na odgovor in jih spodbuja, da ugotovijo, kaj jih je ogrožalo, nato pa ponovno uporabi metodo dela s slikovnim gradivom. Na prosojnici pokaže sliko zemljevida²¹ in učence izzove, naj mu povedo, katera območja sveta so poznali Evropejci v srednjem veku. Učitelj omenjene dežele še enkrat pokaže na zemljevidu sveta. Učenci si snov sproti zapisujejo, in sicer ob pomoči opornih točk na prosojnici. Učitelj jih nato povpraša, kako se je v srednjem veku delila družba in počaka na odgovor. Če je potrebno, učencem daje dodatne namige, nato pa podrobneje razloži značilnosti vsakega stanu. Snov nato zaokroži in še enkrat našteje vzroke, ki so pripeljali do geografskih odkritij. Pri tem izvede motivacijsko tehniko vaje vstajanja pri pravih trditvah. Navaja tako pravilne kot nepravilne vzroke. Ob vsakem pravilnem vzroku morajo učenci vstati, ob nepravilnih pa obsedijo na svojih mestih. Pravilne odgovore učitelj zapiše na tablo. S to motivacijsko tehniko prebudi učence in jih s smehom pripravi na zaključni del učne ure.

Učitelj s tem preide na zadnji vsebinski poudarek z naslovom Tehnični izumi. Pri tem uporabi metodo s pisnim gradivom in prebere odlomek o novih odkritjih.²² Učencem postavi nekaj

²⁰ Uporabi sliko iz učbenika: Cvirn, J., Hriberčšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS (za 8. razred devetletke), str. 10.

²¹ Zemljevid z označbo krajev, ki so jih Evropejci poznali v srednjem veku iz učbenika: Hozjan, A., Potočnik, D. (2000). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 147.

²² Lahko uporabi odlomek iz dela: Žvanut, M. (1986). Slovenci v šestnajstem stoletju. Ljubljana: Narodni muzej, str. 7.

vprašanj v zvezi z odlomkom, nato pa našteje najpomembnejše tehnične izume, ki so omogočili plovbo po širnih morjih. Učencem kaže slike izumov na prosojnici in zraven razlaga njihov pomen. Pri tem pazi, da mu učenci sledijo, da razlaga razumljivo in zanimivo.

V fazi ponavljanja se učenci združijo v dvojice in skupaj rešujejo vprašanja v učbeniku pod rubriko Razmisli.²³ Pri tem si smejo pomagati tudi z učbenikom. Učitelj hodi od učenca do učenca, če morda kdo potrebuje pomoč. Nekaj minut pred koncem učne ure učitelj izbere nekaj dvojic, ki preberejo vprašanje in odgovor. Če je potrebno, jih dopolnjuje.

ZAKLJUČEK

Metoda razlage je ena najpogosteje uporabljenih metod pri pouku zgodovine. Osnovnošolski učenci jo imajo zelo radi, saj jim doživeto pripovedovanje in opisovanje omogoča preskok v drug čas in postavljanje dogodkov v pravo kronološko zaporedje. Zlasti primerna je za pojasnjevanje zahtevnejših zgodovinskih tem. Kljub njeni uporabnosti pa z njo ne smemo pretiravati - po mnenju strokovnjakov naj ne bi trajala dlje kot deset minut. V tem času se moramo potruditi, da snov podamo čim bolj atraktivno, razumljivo in predvsem doživeto. Kombinacija z drugimi metodami, s katerimi pritegnemo učence v učno snov in jih naredimo aktivne, je nadvse priporočljiva, saj hkrati učitelju omogoči, da lažje doseže želene cilje.

LITERATURA

1. Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
2. Cvirn, J., Hriberčšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS (za 8. razred devetletke).
3. Hozjan, A., Potočnik, D. (2000). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
4. Tomič, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
5. Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.
6. Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.
7. Žvanut, M. (1986). Slovenci v šestnajstem stoletju. Ljubljana: Narodni muzej.

NIKA BAUMKIRHER: VPRAŠANJE PRIVLAČNOSTI METODE RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

POVZETEK

Metoda razlage s pripovedovanjem in pojasnjevanjem ostaja pri sodobnem pouku zgodovine najpogosteje uporabljena metoda. Priljubljena je med učitelji, ker z njeno pomočjo snov podajo hitro in sistematično, hkrati pa nadzorujejo potek učne ure, pa tudi med učenci, ker jim omogoča vživljanje v različne zgodovinske dogodke in lažje, predvsem pa hitrejše pomnjenje podatkov. To mu lahko uspe z vmesnim vpletanjem različnih motivacijskih tehnik, učnih oblik in metod, kot je prikazano na primeru obravnave učne teme Evropa pred odkritji. Razlaga naj ne bi trajala dlje kot deset minut, zato je za učitelja pomembno, da se na učno uro dobro pripravi in premisli, kako naj jo poda problemsko, doživeto in s tem za učence privlačno.

²³ Cvirn, J., Hriberčšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS (za 8. razred devetletke), str. 10.

JERCA BOGATAJ: SKUPINSKO DELO V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO VELIKA POTOVANJA

UVOD

Skupinsko delo se uvršča med oblike, ki omogočajo večjo aktivnost učencev pri pouku. Ampak tukaj ne gre samo za učenčevo aktivnost, aktiven je tudi učitelj²⁴. Priprava skupinskega dela ponavadi zahteva veliko več vloženega truda, kot priprava na frontalno izvedbo pouka.

Skupinskega dela se učitelji pogosto izogibajo, saj ima lahko tudi nekaj pomanjkljivosti, npr.: delo učencev v skupini je pogosto na ramenih posameznikov, delovno vzdušje hitro preide v klepetanje in nezainteresiranost učencev za poslušanje poročanja ob kocu dela.

Namen članka je opisati vlogo učitelja pri uporabi skupinske učne oblike, faze skupinskega dela ter spretnosti, ki jih učenci razvijajo ob tem ter primer uporabe skupinskega dela na temo Velika potovanja.

SKUPINSKA UČNA OBLIKA

Skupinska učna oblika vse bolj prodira v slovenske šole. Tovrstna oblika veliko pripomore k razvijanju samoiniciativnosti in samostojnosti učencev²⁵. Poleg tega razvija tudi delovne navade učencev, komunikacijo in sodelovanje v skupini, usposablja učence za demokratično odločanje in dogovarjanje²⁶. Omenjena učna oblika pa ima tudi nekaj pomanjkljivosti. Poleg zgoraj naštetih so med njimi tudi pomanjkanje časa, težja izvedba dela pri velikem številu učencev in tudi to, da učenci ne poznajo učnih vsebin, ki so jih obravnavale druge skupine²⁷. Zato je potrebno, da učitelj ustrezno kombinira različne učne oblike in temeljito premisli, katera oblika je najprimernejša za obravnavo določene učne snovi. Ob tem je pomembna tudi razvojna stopnja učencev in ustrezne materialne možnosti²⁸. Po Trškan skupinska učna oblika vključuje pet faz. V prvi fazi učitelj predstavi vsebino skupinskega dela in gradiva za delo, določi število skupin, število učencev v skupinah, njihovo funkcijo ter čas reševanja. V drugi fazi sledi razdelitev učencev v skupine. V tretji fazi učenci rešujejo naloge, učitelj spremlja in nudi pomoč ter pripravi učilnico na poročanje skupin. V četrti fazi sledi poročanje in zaposlitev ostalih učencev ob poročanju, v zadnji, peti fazi, pa sledi zaključek učitelja²⁹.

PRIPRAVA NA SKUPINSKO DELO

Na skupinsko delo se mora pripraviti tako učitelj, kot tudi učenci. Predpogoj za izvajanje skupinskega dela je učiteljeva izobrazba in veselje do pedagoškega dela. Šele nato sledi vsebinska, pedagoška in na koncu organizacijska in materialno-tehnična priprava. Učitelj mora nenehno izpopolnjevati svoje znanje tako na strokovnem področju, kot tudi na didaktično-metodičnem področju. Organizacijska priprava pa vključuje pripravo učil in učnih

²⁴ Trškan, D. (2005) Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 26.

²⁵ Demarin, J. (1964) Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 69-71.

²⁶ Kubale, V. (2001) Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 43-46.

²⁷ Prav tam, str. 44-45.

²⁸ Prav tam, str. 46.

²⁹ Povzeto po: Trškan, D. (2005) Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 27.

sredstev, ureditev razreda za skupinsko delo³⁰. Zelo pomembna je priprava učencev, ki se deli na vsebinsko, psihološko in materialno-tehnično pripravo. V vsebinski pripravi učitelj ponovi snov prejšnje ure, ki bo omogočila lažje delo vnaprej. Psihološka priprava vključuje dobro motivacijo učencev za delo, materialno-tehnična priprava pa oblikovanje skupin, ki ne smejo biti vedno isto zasnovane³¹.

IZVEDBA URE

V uvodnem delu učitelj zavrti skladbo *Conquest of paradise*³² iz filma o Kolumbovem odkrivanju Amerike. Ob tem prebere odlomek iz knjige Gianninina Granzotta: Krištof Kolumb, ki govori o plovbi in prvem odkrivanju neznanega sveta.

"Plovba prek oceana se je začela v počasnem ritmu, skorajda previdno. To ni bil nikakršen naskok na morje, ampak prej nekakšen poskus, kakor pri človeku, ki se znajde na neznanem ozemlju in dela prve korake počasi in oprezno. In vendar je bilo videti, kot da ni nič posebej neobičajnega v pogledu na vodovja in nebo, če izvezamo tiste napetosti, ki so jih možje čutili v sebi, saj so vedeli, da se podajajo čez prag neznanega, kamor si pred njimi ni drznil še nihče. Kot da bi človek stopil na balkon, ne da bi poznal razgled z njega."³³

V nadaljevanju učitelj naveže uvod na temo ure ter napove delo v skupinah. Učence razdeli v štiri skupine. V vsaki skupini naj bo po štiri ali pet učencev, en zapisnikar, en koordinator in dva ali trije poročevalci. Učitelj razdeli liste z vprašanji in dodatno gradivo³⁴, ki ga bodo poleg učbenika uporabljali za odgovarjanje na vprašanja. Učenci imajo na voljo 15 minut. V tem času odgovorijo na vprašanja in se pripravijo na predstavitev odgovorov v obliki igre vlog (npr. učenec se prelevi v znanega Krištofa Kolumba, ki ostalim pripoveduje o svojih potovanjih v Indijo).

Prva skupina odgovarja na vprašanja, ki se nanašajo na **VZROKE ZA VELIKA POTOVANJA**:

- Kaj je gnalo raziskovalce k odkrivanju novih ozemelj/poti?
- Kakšne so bile predstave o nepoznanem svetu pred odkritji?
- Kako to, da je odkrivanje novega sveta podpirala tudi Cerkev?
- V učbeniku je zapisano, da so raziskovalce mamila tudi številna bogastva, ki naj bi jih bilo v novih deželah na pretek. Razloži trditev in navedi posledice.

Druga skupina odgovarja na vprašanja, ki se nanašajo na **POT V "INDIJO"**:

- Kdo je bil Krištof Kolumb?
- Kdaj se je odpravil na pot in kdo ga je pri tem podpiral?
- Kam je najprej priplul in kam je mislil, da je priplul? Pot prikaži na zemljevidu.
- Primerjaj odkrivanje Ameriga Vespuccija in Krištofa Kolumba.

Tretja skupina odgovarja na vprašanja, ki se nanašajo na **ODKRIVANJE AFRIKE**:

- Kdo je prvi znani pobudnik po obplutju Afrike? Kaj ga je pri tem navdihnilo?
- Kakšno nalogo je imel Bartolomeo Diaz? Ali mu jo je uspelo opraviti?
- Kako imenujemo najjužnejšo točko afriške celine?
- Kdo je našel vzhodno pot v Indijo? S kakšnimi težavami se je ob tem srečeval?

Četrta skupina odgovarja na vprašanja, ki se nanašajo na **ODKRIVANJE NOTRANJOSTI NOVIH CELIN**:

³⁰ Kubale, V. (2001) Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 113-122.

³¹ Prav tam, str. 100-106.

³² Vangelis 1492 (1992) Warner Music U.K.

³³ Granzotto, G. (1992) Krištof Kolumb. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 135.

³⁴ Dodatno gradivo je iz: Grant, N. (1995) Veliki slikovni atlas odkritij. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 5, 22-25, 32-33.

- Zakaj se je Magellan zapisal v zgodovino? Kaj je dokazal s svojim potovanjem?
- Kakšna usoda je doletela Magellana na njegovi poti? Zakaj?
- Katera območja so po odkritju Kolumba osvojili Španci in Portugalci?
- Kako so se raziskovalci obnašali do domačinov in kako so se domačini obnašali do prišlekov?

Učitelj med reševanjem nadzoruje delo učencev in jim pomaga pri morebitnih težavah pri reševanju.

POROČANJE SKUPINSKEGA DELA IN KRATEK POVZETEK URE

Po opravljenem skupinskem delu sledi poročanje v obliki igre vlog. Poročevalci iz vsake skupine predstavijo svoje odgovore kot zgodovinske osebnosti (Krištof Kolumb pripoveduje, Magellanove izkušnje, ...). Poročanje lahko opravi tudi celotna skupina (npr. 1. skupina zaigra prve raziskovalce ob odkrivanju novega sveta). Na voljo imajo tri minute. Učitelj ob predstavitvah še kaj dopolni, dodatno razloži. Učenci poslušajo nastope in si ob tem delajo zapiske v obliki miselnega vzorca. Učitelj jim pri tem pomaga (na tablo riše miselni vzorec). Po poročanju skupin z metodo razgovora vsi skupaj poiščejo pozitivne in negativne posledice novih odkritij. Učitelj vodi razgovor in postavlja vprašanja: Kaj so ob odkritjih pridobili Evropejci?, Katere dobrine so prinesli nazaj v Evropo?, Kaj se je dogajalo po odkritju novih celin?, Kakšen je bil odnos domorodcev do prišlekov?

Za kratek povzetek ure učitelj pripravi mrežo, kjer učenci na hitro ponovijo snov ure. Če zmanjka časa, lahko nalogo rešijo za domačo nalogo.

Naloga:

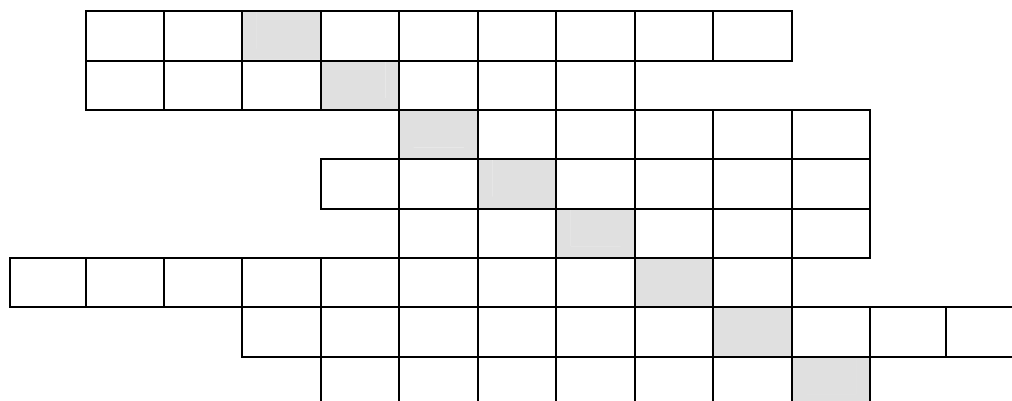
1. Vzdevek princa Henrika, ki je pozval k obplutju Afrike.
2. Rt dobrega upanja ali _____ rt.
3. Domovina Krištofa Kolumba.
4. Celina, ki je dobila ime po Amerigu Vespucciju.

U

5. $1\ 2\ 3\ 4$ $1\ 2\ 3\ 4$
6. Ime otoka, kjer je Kolumb ustanovil prvo špansko naselbino.
7. Največja Kolumbova ladja s je imenovala _____ .
8. Kako imenujemo širjenje vere v nekrščanskih deželah?

ZAKLJUČEK

V izogib suhoparnemu pouku, se vse bolj uporabljajo aktivne oblike, kamor sodi tudi skupinsko delo. Prednosti take oblike pouka v veliki meri pretehtajo slabosti. Učenci so bolj motivirani za delo, navajajo se na delo v skupini, obenem pa med sabo tudi komunicirajo in spoznavajo. "Tradicionalni pouk je zahteval od učitelja prenašanje znanja na učenca, sodobni pouk pa zahteva, da učenec sam pride do znanja, ki ga ima učitelj, oz. do znanja, ki je predvideno v učnih načrtih."³⁵ In prav to glavno "zahtevo" lahko uresničimo z uporabo skupinske učne oblike, saj učenci sami poiščejo pomembne podatke, učitelj jih samo usmerja pri tem.

LITERATURA

- Demarin, J. (1964) Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Grant, N. (1995) Veliki slikovni atlas odkritij. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Granzotto, G. (1992) Krištof Kolumb. Ljubljana: Cankarjeva založba, 305 str.
- Kubale, V. (2001) Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, 160 str.
- Trškan, D. (2005) Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Trškan, D., Gerden, V., Kunaver, V. (1999) Evropsko gospodarstvo v 18. stoletju in začetki moderne industrializacije v Angliji. Uporaba aktivnih učnih oblik in metod. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

JERCA BOGATAJ: SKUPINSKO DELO V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO VELIKA POTOVANJA

POVZETEK

Skupinsko delo se uvršča med oblike, ki omogočajo večjo aktivnost učencev pri pouku. Ob tem moramo upoštevati, da je aktiven tudi učitelj, ki pripravi gradivo in motivira učence za delo v skupinah. Skupinsko delo je primerno za obravnavo različnih tem pri zgodovini (npr. pri obravnavi velikih potovanj v osnovni šoli). Učitelj igra pomembno vlogo, saj od njegove pripravljenosti zavisi uspešnost skupinskega dela. Izbere temo, pripravi gradivo, razdeli učence v skupine in na koncu vrednoti njihovo delo. Ker sodobni pouk zahteva, da učenec sam pride do znanja, učitelj pa ga le usmerja pri tem, je to odlična oblika urjenja učencev za samostojno izbiranje podatkov. Hkrati ima ta oblika številne prednosti, kot so razvijanje delovnih navad učencev, komunikacije in demokratičnega odločanja.

³⁵ Trškan, D., Gerden, V., Kunaver, V. (1999) Evropsko gospodarstvo v 18. stoletju in začetki moderne industrializacije v Angliji. Uporaba aktivnih učnih oblik in metod. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 240.

JANI BRULC: »VELIKO TRČENJE SVETOV« ALI POSLEDICE ODKRITIJ

UVOD

Učna tema »svet v dobi odkritij« in učna enota »posledice odkritij« sta pomemben del vsebine predmeta zgodovina. »Ti tematski sklopi evropskega in svetovnega značaja odražajo veliko intenzivnost in dinamiko prelomnih dogajanj, vsebujejo pa tudi za mladino pomembne vzgojno – izobraževalne potence.«³⁶ Tu pa se pojavi vprašanje, kako na učencu prijazen in zanimiv način izpeljati učno uro, ki bo istočasno vsebinsko ustrezala pomenu obravnavane snovi. Namen članka je zasnovati potek takšne učne ure v osnovni šoli s poudarkom na primernem izboru in uporabi različnih motivacijskih tehnik ter učnih oblik in metod. V pričujočem članku bo predstavljena zasnova učne enote »posledice odkritij«, ki bo obdelana v dveh šolskih urah. V teh dveh urah se bomo poslužili frontalne učne oblike, individualnega dela, dela v parih in skupinskega dela. Uporabili bomo tudi več različnih učnih metod, med katerimi pa moramo zavoljo aktualnosti in učinkovitosti posebej izpostaviti metodo dela z internetom in metodo izkustvenega učenja oziroma igro vlog.

TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA ZASNOVO UČNE URE

Na začetku vsake učne ure pa tudi med uro samo moramo učence vzpodbuditi k delu. France Strmčnik govori o posrednem in avtohtonem motiviranju. Pri avtohtonem motiviranju gre za učenčevo aktivnost, ki izvira iz njega samega in je neposredno povezana z učno vsebino. Posredno motiviranje predstavljajo posledice učenčeve aktivnosti npr. uspehi in nagrade pa tudi privlačne učne oblike in metode. Problem pri posrednem motiviranju je, da motivacija navadno izgine, ko ni več zunanjšega spodbujevalca. Iz tega sledi, da moramo pri načrtovanju učne ure veliko pozornost nameniti izboru samih informacij, ki jih bomo posredovali učencem.³⁷

Individualno delo je najboljšo za prilagajanje zmogljivostim vsakega posameznega učenca, vendar pa je zgodovina predmet, ki v številnih primerih zahteva sintezo različnih mnenj, zato je skupinsko delo zelo dobrodošlo.³⁸ Številne primerjave tudi potrjujejo boljše rezultate pri delu v skupini kot pri individualnem delu.³⁹ Od učne enote same je odvisno ali je le – ta primerna za izvedbo skupinskega dela, obseg in pomembnost učne enote pa vplivata na število skupin in število članov skupine. Učitelj se mora na skupinsko delo zelo dobro pripraviti; poskrbeti mora za sestavo skupin in določiti naloge za skupine oziroma posamezne člane skupin (z upoštevanjem individualnih sposobnosti članov skupine). Med delom skupin ima učitelj vlogo vodje in svetovalca.⁴⁰

Izmed uporabljenih učnih metod bomo izpostavili metodo dela z internetom in metodo izkustvenega učenja oziroma igro vlog. Internet in računalniški programi so odličen vir za dodatne informacije, iskanje besedil in slikovnega gradiva ter za poglobljanje znanja iz področja zgodovine, istočasno pa pomenijo nove možnosti za preseganje frontalnega dela in za individualno delo.⁴¹ Pavla Karba je med pozitivnimi učinki metode igre vlog navedla naslednje: učenci pokažejo raven znanja in obogatijo znanje z lastno ustvarjalnostjo

³⁶ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 108.

³⁷ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 309–310.

³⁸ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 114 in 125.

³⁹ Maxwell, J. C. (2003). 17 nespornih zakonov o skupinskem delu. Ljubljana: Lisac & Lisac.

⁴⁰ Weber, 1981, 114–117.

⁴¹ Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja. Priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 13 – 14.

(improvizirani pripomočki določene osebnosti ali dogodka) ter znanje aplicirajo sošolcem. Med pozitivnimi učinki navaja tudi uspešnost besedno šibkih učencev.⁴²

PRIPRAVLJANJE ALI UVAJANJE

Obravnavo učne enote bomo izvedli v dveh šolskih urah (90 minut). Za nemoteno delo potrebujemo prostorno učilnico. Med inventarjem mora biti tudi računalnik s projektorjem in povezavo na internet.

Učence bomo za delo motivirali z ogledom odlomka iz filma Misijon⁴³, ki prikazuje kruto ravnanje evropskih lastnikov zemlje z južnoameriškimi Indijanci. Odlomek analiziramo z vodenjem razgovora. (Potreben čas: 4 minute za ogled odlomka + 2 minuti za analizo.)

OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Pri obravnavi učne enote bomo uporabljali učbenik za 8. razred devetletne osnovne šole⁴⁴ ter delovne liste na katerih bodo vprašanja za individualno delo oziroma delo v dvojicah. Poleg vprašanj moramo učencem priskrbeti tudi besedila, ki se navezujejo na vprašanja (besedila so navedena v nadaljevanju). Učencem moramo podati jasna navodila za delo, ki bo potekalo z izmenjavo razlage in reševanja delovnih listov.

Pri prvem vsebinskem sklopu »tordesilska pogodba« učencem predstavimo spor med Španijo in Portugalsko zaradi vprašanja razdelitve na novo odkritega sveta.⁴⁵ Učenci naj s pomočjo 1. člena tordesilske pogodbe⁴⁶ sami ugotovijo, kako sta si Španija in Portugalska razdelili svet ter katera ozemlja je dobila vsaka od držav. (Potreben čas: 7 minut)

Pri drugem vsebinskem sklopu »osvajanje Novega sveta« učencem razložimo, s kakšnimi motivi so Evropejci prihajali v Novi svet, opredelimo pojem konkvistador in naštejemo nekaj najbolj znanih konkvistadorjev ter opišemo osvajanja indijanskih držav.⁴⁷ Učenci naj s pomočjo Kratkega poročila o uničenju Indij⁴⁸ sami ugotovijo, kako so ravnali konkvistadorji pri osvajanju novega sveta. Na koncu vsebinskega sklopa učencem še prikažemo nekaj slik s spletne strani Kongresne knjižnice v ZDA, ki prikazujejo osvajanje Novega sveta⁴⁹. Slike analiziramo z vodenjem razgovora. (Potreben čas: 10 minut)

Pri tretjem vsebinskem sklopu »usoda domorodcev« naj učenci s pomočjo učbenika⁵⁰ ter Odredbe kastiljske kraljice Izabele o ravnanju z domačini⁵¹ in Kratkega poročila o uničenju Indij⁵² v parih ugotovijo, kako so Evropejci obravnavali Indijance in kako so ravnali z njimi. (Potreben čas: 7 minut)

⁴² Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str. 15.

⁴³ Misijon (The Mission) (2006). Škofljica: Blitz film & video distribution. DVD.

⁴⁴ Cvirn, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.

⁴⁵ Cvirn, Hriberšek – Balkovec, Studen, 2000, str. 14–15.

⁴⁶ Kronika človeštva (1997). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 374.

⁴⁷ Cvirn, Hriberšek – Balkovec, Studen, 2000, str. 14–15.

⁴⁸ Kronika človeštva, 1997, str. 412.

⁴⁹ The Library of Congress. Selected Images from the Collections of the Library of Congress. <http://www.loc.gov/rr/print/list/picamer/paDiscover.html> (Datum dostopa: 25. 12. 2007).

⁵⁰ Cvirn, Hriberšek – Balkovec, Studen, 2000, str. 14 – 15.

⁵¹ Kronika človeštva, 1997, str. 380.

⁵² Kronika človeštva, 1997, str. 384.

Pred obravnavo četrtega vsebinskega sklopa bomo učence motivirali za nadaljnje delo. Učencem postrežemo s toplim kakavom in jim zastavimo vprašanja, katero pijačo pijemo in kako so Evropejci spoznali kakav.⁵³ (Potreben čas: 5 minut)

Pri četrtem vsebinskem sklopu »gospodarske posledice odkritja Amerike« učencem najprej naštejemo nekatere živali, rastline, kovine (tudi drage), kulturne in tehnične dosežke ter bolezni, ki so Evropejci prinesli v Ameriko oziroma iz Amerike. Nato jim razložimo, kako so novosti iz Amerike vplivale na življenje v Evropi.⁵⁴ Po razlagi učencem razdelimo delovne liste, na katerih so navedene živali in rastline, učenci pa morajo z različnima barvama podčrtati tiste, ki so jih prinesli iz Amerike v Evropo oziroma tiste, ki so jih prinesli iz Evrope v Ameriko.⁵⁵ (Potreben čas: 10 minut)

VADENJE IN PONAVLJANJE

Obravnavo učne enote bomo zaključili s skupinskim delom. Učence bomo razdelili v 4 skupine. Skupine bodo izvedle naslednje naloge: dramska uprizoritev prizora s slike »Kolumbov pristanek na otoku Guanahani« (avtor: Theodore de Bry)⁵⁶, izdelava plakata z grafičnim prikazom novosti, ki so jih Evropejci prinesli v Ameriko oziroma iz Amerike, izdelava plakata s kronološko tabelo, ki bo prikazovala Cortesovo osvajanje območja današnje Mehike (s pomočjo besedila, ki ga poiščejo na internetu⁵⁷) in izdelava miselnega vzorca na temo suženjstvo (z aktualizacijo in s pomočjo besedila, ki ga poiščejo na internetu⁵⁸). V skupini, ki bo izvedla dramsko uprizoritev, naj bo 10 učencev, v ostalih skupinah pa 5 – 6. Učencem moramo pred začetkom dela podati jasna navodila za delo in predstavitev. Navodila naj bodo napisana tudi na listih. Sami lahko tudi določimo vloge, ki jih bodo imeli posamezniki v skupini. Učencem moramo priskrbeti tudi vse potrebne pripomočke, material in rekvizite. (Potreben čas: 25 minut za navodila in delo + 20 minut za predstavitev)

Po končanih predstavitev učencem razdelimo še delovne liste s križanko, ki bo povzemala učno enoto. Križanko naj učenci rešijo za domačo nalogo.

SKLEP

V pričujočem članku je bila predstavljena ideja za izpeljavo obravnave učne enote »posledice odkritij«. V zasnovi so uporabljene vse učne oblike in številne učne metode, ki naj bi skupaj prispevale k učinkovitemu doseganju predpostavljenih učnih ciljev in izpolnjevanju didaktičnih načel. Zasnova iz članka je le ena od možnih rešitev problema strukturiranja učnih ur na omenjeno temo. Vsekakor moramo biti vedno pazljivi, da pritegnemo učence k delu in da jih tekom ure zaposlimo s prijaznimi nalogami, ki jim bodo pomagale k trajnemu usvajanju novih znanj.

⁵³ Mirjančič, A., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Priročnik za učitelje za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 26.

⁵⁴ Cvirn, Hriberšek – Balkovec, Studen, 2000, str. 14–15.

⁵⁵ Mirjančič, Razpotnik, Snoj, Verdev, Zuljan, 2006, str. 27.

⁵⁶ Kronika človeštva, 1997, str. 372.

⁵⁷ spletna stran http://members.tripod.com/juzna_amerika/ je priporočena v: Mirjančič, Razpotnik, Snoj, Verdev, Zuljan, 2006, str. 7.

⁵⁸ spletni strani <http://www.mladina.si/dnevnik/50422/> in http://vsebine.svarog.org/index.php?page_id=45 sta priporočeni v: Mirjančič, Razpotnik, Snoj, Verdev, Zuljan, 2006, str. 7.

LITERATURA

Cvirn, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.

Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.

Kronika človeštva (1997). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Maxwell, J. C. (2003). 17 nespornih zakonov o skupinskem delu. Ljubljana: Lisac & Lisac.

Mirjančič, A., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Priročnik za učitelje za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Misijon (The Mission) (2006). Škofljica: Blitz film & video distribution. DVD.

Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja. Priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

The Library of Congress. Selected Images from the Collections of the Library of Congress. <http://www.loc.gov/rr/print/list/picamer/paDiscover.html> (Datum dostopa: 25. 12. 2007).

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.

JANI BRULC: »VELIKO TRČENJE SVETOV« ALI POSLEDICE ODKRITIJ

POVZETEK

Obravnava učne enote »posledice odkritij« bo trajala 90 minut in jo lahko razdelimo na dva dela. V prvem delu bodo učenci spoznali štiri vsebinske sklope: tordesilska pogodba, osvajanje Novega sveta, usoda domorodcev in gospodarske posledice odkritja Amerike. Učenci bodo pridobivali znanje tudi z delom s pisnimi zgodovinskimi viri, ponekod individualno, ponekod pa v parih. V drugem delu bodo učenci delali v skupinah. Dve skupini bosta izdelovali vsaka svoj plakat na temo novosti, ki so prišle iz Amerike in v Ameriko, in na temo osvajanja Mehike. Ena skupina se bo ukvarjala s suženjstvom in se lotila vprašanja aktualizacije, ena skupina pa bo izvedla igro vlog na temo stika civilizacij po odkritju Amerike. Učenci bodo v sklopu skupinskega dela tudi delali z internetom.

ANA ČERNUTA: UPORABA METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO HUMANIZMA

1. UVOD

Vsak učitelj si želi, da bi učenci radi hodili k njegovim uram. Za večje zanimanje lahko med drugim poskrbi z izbiro različnih učnih metod. Metoda dela s slikovnim gradivom je tista, s katero postanejo učne ure pestrejše in nazornejše. Učenci si namreč s pomočjo videnega lažje ustvarijo podobo o neki temi, kot če bi samo poslušali o njej.

Članek predstavlja učno uro na temo humanizma, ki je primerna za sedmi razred osemletke (osmi razred devetletke), z uporabo metode dela s slikovnim gradivom. Namen članka je predstaviti prednosti te učne metode oz. razloge, zakaj naj se učitelji odločijo zanjo.

2. METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Po klasifikaciji D. Trškan poznamo več vrst metode dela s slikovnim gradivom: metodo dela s fotografijami, metodo dela z umetniškimi slikami, metodo dela s karikaturami, metodo dela s statističnimi tabelami, metodo dela z grafi, metodo dela z plakati, metodo dela s skicami, metodo dela z zemljevidi.⁵⁹

Š. Trojar meni, da so slike pomembne zato, ker oblikujejo podrobne, dolgotrajnejše in nazorne predstave učencev, hkrati pa spodbujajo pedagoga k bolj nazorni in slikoviti pripovedi, pa tudi k bolj konkretnim vprašanjem.⁶⁰ Večina slovenskih učiteljev največkrat uporablja slikovno gradivo kot motivacijsko ali demonstracijsko sredstvo pri obravnavanju učne snovi.⁶¹ Pri slednjem se morajo izogibati kazanju zaradi kazanja. Namen demonstracije namreč ni, da učenci nekaj vidijo, »ampak da se intelektualno aktivirajo, da jim zagotovimo čutno izkušnjo, da bodo lahko z miselno obdelavo prišli do bistva spoznavne stvarnosti.«⁶² Slike lahko uporabimo v vsaki fazi pouka, vendar pa jih po Š. Trojarju premalo uporabljamo pri utrjevanju in med sistematizacijo učne snovi.⁶³

Da imajo pozitivno mnenje o uporabi slik pri pouku zgodovine tudi učenci, je pokazala anketa, ki jo je izvedla D. Trškan.⁶⁴ Anketo je sicer opravila med dijaki - gimnazijci, vendar lahko njene rezultate prenesemo tudi na osnovnošolsko raven. Ugotovila je, da več kot 80 % anketirancem slikovno gradivo prispeva k boljšemu razumevanju zgodovinskega dogajanja in k boljši predstavljenosti zgodovinskih dogodkov.⁶⁵ Vendar pa

⁵⁹ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

⁶⁰ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 26.

⁶¹ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

⁶² Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 98.

⁶³ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 27.

⁶⁴ Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno- demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. ¾, str. 9-11.

⁶⁵ Prav tam, str. 9.

moramo, kot so pokazale glavne ugotovitve seminarja v Švici⁶⁶, učence naučiti kako naj gledajo in berejo slike, »da jim bo slikovno gradivo prispevalo k večji trajnosti znanja.«⁶⁷

3. UPORABA METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM V PRAKSI- NA TEMO HUMANIZMA

V uvodnem delu učitelj najprej pozdravi učence in takoj kot uvodno motivacijo uporabi sliko srednjeveškega Rima iz učbenika.⁶⁸ Sliko projektira s prosojnico (učilo), pri čemer kot učni pripomoček uporabi grafoskop. Učencem postavlja vprašanja: »Kakšen je vaš prvi vtis o sliki?; Kaj vidite na sliki?; V katero zgodovinsko obdobje bi uvrstili sliko?« Učenci sodelujejo in odgovarjajo na vprašanja. Ko dobi učitelj odgovor na vprašanje o zgodovinskem obdobju, pove, da bodo govorili o humanizmu in napove končne cilje učne ure. Učenci ga ves čas pozorno poslušajo. Uvodni del traja 5 minut, uporabljena je frontalna učna oblika; metoda razgovora, metoda razlage in metoda slikovne demonstracije.

Glavni del učne ure prične učitelj tako, da na tablo napiše naslov učne snovi: *Humanizem*. Od učencev zahteva, da ga prepisejo v zvezke. Nato jih pozove, naj odprejo učbenike na strani 18⁶⁹ in reče: »Prebral vam bom odlomek o življenju v mestih na območju današnje Italije v času humanizma, kjer se je ta najprej začel razvijati.« Ob branju učitelja učenci sledijo tekstu. Ko konča z branjem, razloži: »Tako je bilo v 14. in 15. stoletju, ko so majhne italijanske države (...) doživljale gospodarski razcvet in s tem v ospredje postavile človeka in njegovo vlogo v svetu.⁷⁰« Učence vpraša, kaj so po njihovem mnenju značilnosti humanizma?; Na katera področja znanosti je vplival?; Katera besedila je oživil? Slednji skušajo odgovoriti, če jim ne gre, pomaga učitelj. Ta po opravljenem razgovoru na tablo zapiše značilnosti humanizma in učencem poda navodilo, naj prepisejo snov s table. Učitelj po tem nadaljuje učno uro s predstavitvijo največjih mislecev humanistov (Erazem Rotterdamski, Thomas More, Niccolo Machiavelli).⁷¹ Kot učilo uporabi prosojnice, ki jih projektira z grafoskopom. Na prosojnicah je slika vsakega izmed treh humanistov in njihovega najpomembnejšega dela. Ob slikah pove za katero osebo gre, od kod prihaja in katero je njeno najpomembnejše delo. Učenci poslušajo in si ogledujejo slike velikih mož. Učitelj nato omeni še pomembne slovenske humaniste (Petra Pavla Vergerija ml., Krištofa Ravbarja, Jurija Slatkonjo in Avguštna Prygl-Tyfernusa)⁷² in področja njihovega delovanja. Ko konča s predstavitvijo humanistov pred učence postavi maketo stiskalnice za grozdje (kot motivacijsko tehniko). Vpraša jih kaj jim predstavlja predmet?; Kako bi predmet povezali s časom humanizma? Učenci skušajo odgovoriti, če jim ne uspe, to stori učitelj. Ta pove, da je okoli leta 1450 Johannes Gutenberg izumil tisk na premične črke, kar je pomenilo konec tiskanja na šablone. Navdih za to je dobil ravno pri stiskalnici za grozdje. Učitelj razloži prednost novega tiska: »Vsaka črka je bila na svojem podstavku in jih je bilo moč sestavljati v besede, vrstice, strani ter jih večkrat uporabiti.«⁷³ Za boljšo predstavo učencem projektira sliko srednjeveške tiskarske preše in razloži potek tiskanja. Pojasni jim še pomen tiska. Učenci v tem času pozorno opazujejo in poslušajo.

⁶⁶ Trškan, D. (1999). Slike in poučevanje zgodovine : Ženeva 5. 5. - 7. 5. 1999. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. ¾, str. 100.

⁶⁷ Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno- demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. ¾, str. 10.

⁶⁸ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 18.

⁶⁹ Prav tam.

⁷⁰ Prav tam.

⁷¹ Prav tam, str. 19.

⁷² Prav tam.

⁷³ Prav tam.

Obravnavanje nove učne snovi traja 30 minut, v njem učitelj uporabi frontalno učno obliko; metodo razlage, metodo razgovora, metodo besedne demonstracije, metodo slikovne demonstracije, metodo dela z materialnimi viri. Kot učilo uporabi učbenik, prosojnice, maketo stiskalnice za grozdje in kot učni pripomoček grafoskop, tablo, kredo.

V zaključnem delu (etapa ponavljanja) poda navodilo: »Razdelil bom učno-delovne liste, ki jih rešite individualno in nato nalepite v zvezke, pod današnjo snov. Za pomoč pri reševanju uporabite učbenik. Časa imate 5 minut, nato bomo pogledali rešitve.« Učenci rešujejo naloge, ko končajo, jih skupaj z učiteljem preverijo. Slednji rešitve projektira z grafoskopom, in jih prediskutira z učenci. Zaključni del traja 10 minut, v njem pa sta uporabljeni individualna in frontalna oblika, metoda razgovora, metoda dela s pisnim gradivom, kot učilo učno- delovni list (na njem nalogi z motivacijsko tehniko križanke in iskanjem prave poti), kot učni pripomoček pa grafoskop.

4. ZAKLJUČEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je zelo vsestranska, saj jo lahko uporabimo v vsaki fazi pouka in na različne načine. Prispeva tako k aktivnosti učitelja, kot k aktivnosti učenca. Učitelji s slikami dosežejo večjo nazornost učne snovi in pri učencih z vključevanjem enega od stilov zaznavanja (VAKOG)- vizualnosti, vzbudijo zanimanje za snov.

V sodobnem svetu komunikacije sta vizualizacija in jezik simbolov zelo uveljavljena. Zato moramo tudi pri pouku poskrbeti, da se učenci z njima spoznajo in ju znajo uporabiti.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 25-31
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.
- Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno- demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. ¾, str. 9-11.
- Trškan, D. (1999). Slike in poučevanje zgodovine : Ženeva 5. 5. - 7. 5. 1999. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. ¾, str. 100.

ANA ČERNUTA: UPORABA METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO HUMANIZMA

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom se deli na: metodo dela s fotografijami, metodo dela z umetniškimi slikami, metodo dela s karikaturami, metodo dela s statističnimi tabelami, metodo dela z grafi, metodo dela z plakati, metodo dela s skicami, metodo dela z zemljevidi. Metoda spodbuja tako aktivnost učitelja, kot aktivnost učenca. Pri primeru učne ure na temo humanizma jo učitelj uporabi v vsaki fazi pouka in na različne načine ter jo največkrat uporablja kot demonstracijsko in motivacijsko sredstvo. Slike vzpodbudijo zanimanje za učno snov in oblikujejo nazornejše predstave učencev. Kot so pokazale nekatere ankete, imajo tudi sami pozitivno mnenje o uporabi slik pri pouku zgodovine. Ker sta v sodobnem svetu komunikacije vizualizacija in jezik simbolov zelo uveljavljena, jim moramo to omogočiti.

JAKOB DRMOTA: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM

UVOD

Podobe nas spremljajo na vsakem koraku. Izredno hitro jih pregledamo in že imamo določeno informacijo v sebi. Tako kot mi, pa si tudi učenci s pomočjo slikovnega gradiva ustvarijo določeno in nazorno predstavo. Vsebujejo pa metode dela s slikovnim gradivom neko določeno zanimanje in vprašanja učenca pri njem samem so: Kam nas peljejo te slike?; Kaj mi slike govorijo?; Zakaj ravno ta/te slike?; Kaj lahko pričakujem v nadaljevanju učne ure?; Ali je moja interpretacija slike podobna kot učiteljeva? ...

Namen članka je predstavitev načrta za učno uro v osnovni šoli na temo reformacija na Slovenskem. Ravno s pomočjo slikovnega gradiva želimo prikazati nekatere zelo pomembne lastnosti, katere mora razvijati učenec. Te so motivacija, koncentracija, natančno opazovanje, kritično razmišljanje in predstavljanje lastnih interpretacij z lastno podkrepitvijo, povezava med slikovnim in tekstnim gradivom ... Seveda so vse te lastnosti odvisne tudi od vodenja učne ure s strani učitelja in so že presegle okvire zgodovinske ure, ampak učimo se za življenje, mar ne?

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Slikovno gradivo spada med vizualne učne pripomočke. »Vizualni učni pripomočki, pri katerih je poudarjena tako imenovana video komponenta. Glede na dimenzije so lahko tridimenzionalni in dvodimenzionalni, glede na didaktično funkcijo pa dinamični in statični. Statični učni pripomočki so, kakor že pove samo ime, nepremični in rabijo največkrat za spoznavanje določenih oblik in njihovih struktur.«⁷⁴ Med statične in dvodimenzionalne učne pripomočke bi lahko po Danijeli Trškan uvrstili: »Slikovno gradivo, med katerega spadajo umetniške slike, plakati fotografije, skice, karikature, zemljevidi, grafi, statistične tabele ipd., spodbudi vizualno zaznavanje.«⁷⁵ Nekaj iz med teh bomo uporabili pri tej učni uri, zraven pa še enega statičnega trodimenzionalnega, kovanec za en euro, na katerem je slika Primoža Trubarja.

METODA SLIKOVNE DEMONSTRACIJE PRI UČNI URI V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM

Učitelj s pozitivnim izrazom vstopi v razred. Po pozdravu namenoma ne predstavi »uradnega« naslova učne ure, ker ga hrani za zaključni del didaktične etape uvajanja. Učencem poskuša z metodo slikovne demonstracije in z vprašanji, katera se navezujejo na slike, povečati motivacijo na začetku ure in vzpostaviti komunikacijo med razredom in učiteljem. Slike črpa iz treh različnih virov in sicer iz interneta,⁷⁶ učbenika⁷⁷ in druge literature.⁷⁸ Prikazuje slike na katerih vidimo Primoža Trubarja, škofa Petra Bonoma, Lutrovsko klet, Abecednik in Mali katekizem, Cerkovno ordningo, Prvo slovnico slovenskega jezika, slovenski prevod Biblije,

⁷⁴ Poljak, V. (1974). Didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

⁷⁵ Trškan, D. Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3.
⁷⁶ <http://images.google.si/images?client=firefox-a&rls=org.mozilla%3Aen-GB%3Aofficial&hl=sl&q=Primo%20C5%BE+Trubar&btnG=I%20C5%A1%20C4%8Di+slike&gbv=2> (december 2007)

⁷⁷ Cvirn, J., Hriberšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 29-31.

⁷⁸ Čepič, Z. (1979). Zgodovina Slovencev. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 263, 271, 289, 296.

prvi slovenski slovar, slike kovanca za en euro in pravi kovanec, slike bankovca za deset tolarjev, slike kipov Primoža Trubarja ... Učitelj poskuša spodbujati komunikacijo z vprašanji, kot so: Kdo je mož na sliki? V katerem stoletju je ta mož živel? Zakaj je pomemben za Slovence? Kakšno novo obliko religije je zagovarjal? (primeri vprašanj za sliko na kateri je Primož Trubar). Podobna vprašanja sledijo tudi za vse ostale slike. Pomembno je, da vprašanja niso preveč splošna, ker potem ponavadi ni odziva iz razreda, pa tudi pri postavljanju vprašanj s samo enim oziroma malo odgovorov moramo biti pazljivi. Učitelj mora nujno dopolniti odgovore, če jih učenci ne vedo, oziroma jih prijazno popraviti če povedo narobe. Za ta motivacijski uvod učitelj porabi 10 minut. Po prikazu vsake slike, sliko obesi na tablo, jih pripne z magnetki (mora si jih priskrbeti). Vse skupaj pokaže 23 slik, katere so oštevilčene.

Po etapi uvajanja učitelj začne z obravnavanjem učne snovi. Učencem razdeli mrežo na delovnem listu, katero v dvojicah izpolnjujejo. Osrednja besedna zveza, ki nastane po sredini mreže je tudi uradni naslov učne ure – REFORMACIJA NA SLOVENSKEM. Za delo porabijo 5 min. Vsaka beseda v mreži se navezuje na prej prikazano sliko. Mreža je oštevilčena. V dvojice so razdeljeni za to, da bo vsaka iz med dvojic vsaj enkrat poročala. Poročajo iz klopi. Pomembno je, da si pred poročanjem še zamenjajo liste in si tako sproti drug drugemu pregledajo in če je potrebno popravijo. Dodatno varovalo za pravilni zapis učne snovi na delovni list, čeprav so že delali v dvojicah. Učitelj na grafoskopu dopolnjuje mrežo in pri vsakem pojmu poda še par informacij o tem pojmu. Za sliko Primoža Trubarja in Petra Bonoma: »Primož Trubar (1508-1586), doma iz Raščice, je po šolanju na Reki in v Salzburgu prišel v službo k tržaškemu škofu Bonomu. Peter Bonomo (druga slika) je bil humanist in poznavalec del Erazma Rotterdamskega. Pri njem se je Trubar seznanil z idejami reformatorjev. Bonomo je Trubarju najprej priskrbel službo duhovnika v Laškem, leta 1535 pa je Trubar prišel v Ljubljano. V svojih pridigah je grajal napake katoliške cerkve, zato je moral zbežati s Kranjskega v Nemčijo, kjer se je odpovedal katoliški veri.«⁷⁹ Vmes lahko postreže s kako splošno informacijo: »Že sr. 16. st. je prevladal protestantizem tudi v Kranju, Kamniku, Višnji gori, Metliki, Idriji in Vipavi, v šestdesetih ali sedemdesetih letih tudi v Škofji Loki, Radivljici, Novem mestu, Kočevju, Krškem in Črnomlju.«⁸⁰ Učitelj za osrednji del učne ure porabi 25 minut.

V zadnjem delu učnega procesa je na vrsti še etapa ponavljanja. Učitelj gre še enkrat na hitro skozi 23 slik in od naključno izbranega učenca zahteva, da povedo vsaj en stavek povezan z obdelano snovjo o pojmu na sliki. Po tem jim še pove strani v učbeniku, iz kje je črpal snov za to učno uro in kje si lahko še več o reformaciji na Slovenskem preberejo in/ali ponovijo. Kar jim je učitelj podajal iz drugih virov jim čisto na koncu ure (že na prej pripravljenem A4 listu) zloži na klop. Ta list ob odhodu iz razreda učenci vzamejo in spravijo. Še pred tem pa se jim učitelj lepo zahvali za pozornost.

ZAKLJUČEK

Mogoče je metoda dela s slikovnim gradivom preprosto boljša iz enega smešnega in otročjega, vendar skrajno preverjenega razloga. Ko smo bili vsi otroci, nas je večina raje, vsaj na začetku našega srečanja s knjigami, gledala slike v knjigah, oziroma raje brala take knjige v katerih so slike, slikovno gradivo. Verjetno se še sedaj spomnemo tega vprašanja: A je kaj slik v knjigi? Ker pa so knjige, bile in bodo, ena iz med poti, da se česa naučimo, nam tudi pri frontalni obliki pouka spodbujajo bolj intenzivno valovanje v možganih. Je pa tukaj še ena psihološka utemeljitev, zakaj je v besedi VAKOG V (vizualno) na prvem mestu. Kar vidimo, zaznavamo z očmi, naj bi bila resnično, mar ne?

⁷⁹ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 29-30

⁸⁰ Čepič, Z. (1979). Zgodovina Slovencev. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 293

LITERATURA

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

Čepič, Z. (1979). Zgodovina Slovencev. Ljubljana: Cankarjeva založba.

<http://images.google.si/images?client=firefox-a&rls=org.mozilla%3Aen-GB%3Aofficial&hl=sl&q=Primo%20BE+Trubar&btnG=I%20A1%20C4%8Di+slike&gbv=2> (december 2007)

Poljak, V. (1974). Didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Trškan, D. Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

JAKOB DRMOTA: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom ima močno motivacijsko in komunikacijsko moč. Učence s pomočjo slik, risb, skic, karikatur, umetniških slik, lažje pridobimo za obravnavanje učne snovi in jim z ustreznimi vprašanji spodbudimo razmišljanje. Pomembno je ustvariti sproščeno vzdušje, v katerem bodo učenci z zanimanjem opazovali slike. Izjemno pomembno je, da napačnih odgovorov ne kritiziramo in popravljamo preveč ostro, da učence ne bo strah odgovarjati na vprašanja. S svojimi odgovori si sami zagotovijo aktivnost in priložnost, da pokažejo svoje znanje. Ravno ta uvodni zagon pa potegne učno uro v lažje obravnavanje učne snovi, katero ne ustvarja samo učitelj s svojim frontalnim podajanjem učne snovi, ampak tudi učenec s svojimi dopolnili in predlogi.

(MANJKA POVEZTEK UČNE URE)

VIDA ENCI: UČNA METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO PROTIREFORMACIJA

Uvod

Tema protireformacije je ena izmed tem, ki za učence morda niso toliko zanimive. Zato je še toliko bolj pomembno poiskati načine, kako jo predstaviti na čimbolj raznolik način. Pri tem lahko uporabimo različno gradivo in pa tudi učbenik, ki je lahko dobro izhodišče za različne dejavnosti. Da pa bi učenci razumeli temo protireformacije, morajo dobro poznati tudi predhodno temo, torej reformacijo, zato jo je potrebno na začetku ure tudi ponoviti. V tej učni uri učenci izvedo, kaj je koncil in kaj so bili namen in odločitve tridentinskega koncila, spoznajo novoustanovljeni red jezuitov in pa izvedo osnovne podatke o tridesetletni vojni.

Na podlagi te učne vsebine bo predstavljena učna metoda razlage in prikazano, kako lahko njene pomanjkljivosti dopolnimo z uporabo drugih metod in tehnik, izmed katerih bo predstavljena tudi uporaba miselnega vzorca.

Učna metoda razlage

Pri pouku zgodovine še vedno prevladuje frontalna oblika pouka in pa metoda razlage, to pa predvsem zaradi narave zgodovine kot znanosti same. Ana Tomič metodo ustne razlage uvršča med verbalno-tekstualne metode, poleg metode pogovora in metode dela s tekstom. Prednosti metode razlage po Tomič so ekonomičnost, sistematičnost in preglednost pri obravnavi učne snovi, seveda ob pravilni uporabi. Pomanjkljivost pa je predvsem, da lahko pripelje do prevelike pasivnosti učencev, zato s to metodo ne smemo pretiravati. Komunikacija je pri razlagi enosmerna in vsiljena in ne ustreza vsem zaznavnim tipom, zato jo je priporočljivo kombinirati z drugimi metodami, kot je pogovor, delo z besedilom ali slika in demonstracijsko metodo.⁸¹

Metoda pogovora lahko učencem omogoči aktivno sodelovanje pri poglobljanju in razumevanju vsebine in navezovanje na druge vsebine. Pogoji za izvajanje te metode so določeno predznanje učencev.⁸² Ilustrativno-demonstracijske metode pa omogočajo vključevanje čimveč učenčevih čutov in pa njegovo miselno aktivizacijo.⁸³

Miselni vzorci

“Miselni vzorec je tak zapis ključnih besed, kjer je v središču zapisana osrednja misel, naslov, tema, enota, o kateri se učimo. Iz tega središča se potem širijo na vse strani izvedene misli, zajete v ključnih besedah.”⁸⁴

Ob branju nekega besedila učenec najprej na hitro preleti celo besedilo in si označi besede, ki se mu zdijo pomembne, nato si nariše osnutek miselnega vzorca z naslovom teme in iz središča potegne črte. Zatem preleti besedilo v celoti in v miselni vzorec vnese ključne besede.⁸⁵

⁸¹ Tomič, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 88, 89.

⁸² Brečko, D. (2002). 40 sodobnih učnih metod. Priročnik za predavatelje, učitelje in trenerje. Ljubljana: Sofos, str. 49.

⁸³ Tomič, 2000, str. 98.

⁸⁴ Prav tam, str. 126, 127.

⁸⁵ Prav tam, str. 128.

V predstavljeni učni uri bodo učenci najprej prebrali besedilo, vendar bo osnutek miselnega vzorca s ključnimi pojmi posredoval učitelj.

Izvedba učne ure

Uvod

V uvodnem delu ure učitelj z učenci na kratko obnovi znanje o protestantizmu, kaj je pripeljalo do tega gibanja, kdaj se je začelo in kaj je reformatorje motilo pri stanju katoliške cerkve. Sploh zadnja točka je pomembna, saj je bilo precej zadev, ki so reformatorje motile, urejeno s tridentinskim koncilom, torej se ta snov navezuje na novo in omogoča lažje razumevanje učencem. Hkrati ponovi tudi letnico prvega cerkvenega razkola (1054) in kako se imenujeta obe krščanski cerkvi, ki sta takrat nastali.

Obravnava učne snovi

Prva tema je reakcija katoliške cerkve na protestantizem. Učenci preberejo odlomek o koncilu v učbeniku na strani 32⁸⁶, nato v parih poiščejo ključne pojme ter jih označijo. Medtem učitelj na tablo nariše miselni vzorec, ki vsebuje naslednje sklope: razlaga pojma koncil, čas in kraj Tridentinskega koncila, njegov namen in pa odločitve cerkvenega zbora. Nato ob sodelovanju učencev dopolni ta miselni vzorec s ključnimi pojmi, učenci pa ga prepisejo v zvezke. Tak zapis učne snovi jim omogoča lažji pregled nad to temo, še posebej tistim, ki se lažje učijo iz miselnih vzorcev.

Nato učitelj razloži, da je bil eden od novoustanovljenih redov tudi jezuitski. Učencem razdeli kratek življenjepis Ignacija Loyolskega⁸⁷, ki ga skupaj preberejo (glasno bere učenec ali pa se branje razdeli med več učencev) in nato skupaj ponovijo značilnosti tega redu in pa nekaj podatkov o ustanovitelju. Red je torej temeljil na zaobljubi uboštva, čistosti in misijonskemu delu. Ob tem lahko učenci v učbeniku⁸⁸ in na prosojnici vidijo fotografije Ignacija Loyolskega. Ponavljanje lahko poteka v obliki razgovora ali v obliki razlage, odvisno od tega, koliko so učenci razumeli oz. ali sodelujejo z učiteljem. Ta razloži tudi, da je bil Ignacij Loyolski nekdanji španski časnik, da je v skladu z njegovo vojaško preteklostjo red jezuitov temeljil na strogi hierarhiji, voditelj reda pa se je imenoval general in da so jezuiti delovali predvsem na področju utrjevanja in širjenja katoliške vere, misijonskega dela in pa šolstva. Ustanavljali so predvsem srednje in visoke šole, med te pa je spadal tudi v Ljubljani ustanovljeni jezuitski kolegij, ki je pomenil začetek višjega šolstva na slovenskem. Učitelj pove, da je bil eden izmed učencev tega kolegija tudi Janez Vajkad Valvasor. Učenci pogledajo še kratek posnetek⁸⁹ o Ignaciju Loyolskem, ki vsebuje nekaj slik tega moža in ki govori o trenutku, ko se je odločil ustanoviti red. Ker je posnetek v angleščini, jim učitelj na kratko obnovi, o čem govori oz. to poveže s tem, kar so že prej slišali in prebrali.

Naslednja tema je tridesetletna vojna, o kateri učitelj pove, da je trajala od leta 1618 do 1648 in da je zavzela velik del Evrope. Razloži, da je bil povod za začetek vojne praška defenestracija in učence prosi, naj si ogledajo sliko v učbeniku na strani 33, kjer je tudi razložen pojem defenestracija. Pove tudi, da se je vojna končala z westfalskim mirom leta

⁸⁶ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 32.

⁸⁷ Kratek povzetek iz <http://jezuiti.rkc.si/?q=node/view/10>, kratek življenjepis Ignacija Loyolskega. (27. december 2007)

⁸⁸ Cvirn (2000), str. 32.

⁸⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=7DeAVdtBS-I>, zadnjih ... sekund (27. december 2007)

1648. Nato učenci na sliki letaka (učbenik, str. 33), ki je naznanjal mir najdejo imena glavnih mest treh držav udeleženih v tem miru (Dunaj, Paris, Stockholm). Učitelj jih vpraša, če razumejo tudi ostale besede na sliki in jih po potrebi razloži (pax, fried, fama). Pokaže jim tudi zemljevid, ki prikazuje Evropo med tridesetletno vojno.⁹⁰ Učenci na podlagi zemljevida poskušajo ugotoviti, katere dežele so bile med vojno najbolj prizadete oz. v katerem delu Evrope je potekala večina spopadov.

Učenci z učiteljem ponovijo, kaj je vseboval augsburški mir, namreč da je vero v deželi določal deželni knez in da so se morali tisti, ki se s tem niso strinjali, izseliti. Nato preberejo tekst v učbeniku, na strani 34, ob sliki ki ponazarja pokol francoskih protestantov v šentjernejski noči. Odgovorijo na vprašanje iz učbenika; kateri akt je bil ugodnejši (augsturški mir ali nantski edikt) oz. o tem povejo svoje mnenje.

Zaključek učne ure

Na koncu na kratko ponovijo novo snov, torej kaj je uredil Tridentinski koncil, kako se je imenoval novoustanovljeni meniški red in njegov ustanovitelj in pa kaj so bili vzroki in povod za tridesetletno vojno, koliko časa je trajala in s čim se je končala. Ponavljanje poteka v obliki pogovora oz. vprašanj in odgovorov.

Zaključek

Frontalna učna oblika in pa metoda razlage sta še vedno priljubljeni, predvsem ker ima učitelj tako nadzor nad učno vsebino. Vendar pa je treba upoštevati, da obstajajo različni zaznavni stili in medtem ko nekaterim učencem ta način pouka ustreza, potrebujejo drugi stimulacijo v obliki raznolikih metod. Pri pouku zgodovine so pomembne metode dela z besedilom in slikovnim gradivom in pa metode demonstracij, tako slikovnih kot besednih. Na ta način učencem zgodovino približamo in jim omogočimo, da si lažje predstavljajo zgodovinske vsebine.

Literatura

Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Brečko, D. (2002). 40 sodobnih učnih metod. Priročnik za predavatelje, učitelje in trenerje. Ljubljana: Sofos.

Mirjanić, A. in drugi (2006). Raziskujem preteklost 8. Priročnik za učitelje za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana. Rokus.

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke)

<http://jezuiti.rkc.si/?q=node/view/10> (27. december 2007)

<http://www.youtube.com/watch?v=7DeAVdtBS-I> (27. december 2007)

⁹⁰ Mirjanić, A. in drugi (2006). Raziskujem preteklost 8. Priročnik za učitelje za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 39.

Vida Enci: Učna metoda razlage pri pouku zgodovine na temo protireformacija

Pozvete

Najpogostejša učna oblika pri pouku zgodovine je še vedno frontalna oblika, najpogostejša metoda pa metoda razlage. Ta metoda omogoča preglednost, sistematičnost in pa ekonomičnost pri obravnavi snovi, vendar pa lahko vodi v pasivnost učencev, saj je komunikacija enosmerna. Prav tako ne upošteva vseh zaznavnih stilov, zato jo je priporočljivo kombinirati z drugimi oblikami in metodami. Učencem lahko zgodovinsko snov približamo z metodami dela z besedilom ali s slikovnim gradivom in pa s slikovno in besedno demonstracijo. Tako lahko pri učni uri na temo protireformacija metodo razlage kombiniramo z uporabo slikovnega gradiva (Ignacij Loyolski, praška defenestracija) in besedila. Pri delu z besedilom lahko uporabimo tudi miselne vzorce. Učenci preberejo besedilo in sami ali skupaj z učiteljem izdelajo miselni vzorec, ki vsebuje ključne pojme.

TJAŠA GABRIJELČIČ: PROTIREFORMACIJA NA SLOVENSKEM

UVOD

Sodobno poučevanje zgodovine vse bolj zahteva uporabo različnih učnih oblik ter metod pri pouku. Učitelji bi morali v svoje ure vključevati tudi številne motivacijske in učne tehnike, saj se s tem poveča aktivnost učencev. Učenci so zaradi uporabe različnih učnih metod, oblik ter motivacijskih in učnih tehnik notranje bolj motivirani, lažje in boljše si zapomnijo določeno snov, z učiteljevo pomočjo sami pridejo do nekaterih novih spoznanj, nadgradijo svoje že osvojeno znanje ter razvijajo svoje mišljenje. Pestrost učnih oblik in metod je potrebna tudi zaradi različnih učnih stilov.

V članku bo predstavljen primer učne ure protireformacije na Slovenskem, ki glede na učni načrt zgodovine spada v osmi razred devetletne osnovne šole. Tema bo obravnavana s pomočjo različnih učnih metod, v šolsko uro bodo vključeni tudi tri različne učne oblike ter dve motivacijski tehniki.

Cilj didaktičnega članka je pokazati, da lahko učno uro na temo reformacija na Slovenskem izpeljemo s pomočjo številnih učnih metod, učnih oblik ter motivacijskih tehnik. Zaradi tega je pouk zgodovine pestrejši, aktivnost učencev pa veliko večja.

PREDSTAVITEV NEKATERIH UČNIH METOD

Predstavljene so nekatere učne metode, ki jih pogosto srečujemo pri pouku zgodovine.

Metoda razlage je najvažnejša in najpogostejša metoda, ki jo učitelj uporablja pri pouku. Metodo razlage uporabljamo predvsem pri obravnavanju nove snovi, ki je za učence popolnoma neznan. Dobra je za razlago abstraktne učne vsebine in ker je časovno ekonomična⁹¹.

Metoda razgovora je primerna za obravnavo teme, ki je učencem poznana. S pomočjo učiteljevih vprašanj učenci sami nadgradijo že poznane informacije z novim znanjem. Razgovor mora seveda potekati le v okviru obravnavane učne vsebine. V razgovoru mora priti do izraza aktivnost in samostojnost učenca. Zaradi tega se razvije učenčevo kritično presojanje in ocenjevanje. Metoda razgovora je najuspešnejša metoda pri pouku zgodovine⁹².

Z metodo dela s pisnim gradivom učenci poglobljajo, širijo ter sistematizirajo znanje. Učenci ugotavljajo sporočilo prebranega besedila. Metoda dela s pisnimi viri je pomembna zaradi tega, ker razvija učenčevo samostojnost⁹³.

Metodi slikovne demonstracije ter dela s slikovnim gradivom uporabljamo za opazovanje, ilustracijo učne snovi ter za poglobitev učne snovi⁹⁴. Učitelj učencem ob slikah postavlja vprašanja in s tem spodbuja njihovo aktivnost ter učenje s pomočjo opazovanja slikovnega gradiva.

⁹¹ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 98.

⁹² Prav tam, str. 100, 101, 103.

⁹³ Trškan, D., (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 79.

⁹⁴ Prav tam, str. 38.

Z metodo izkustvenega učenja (igra vlog, simulacija) učitelj popestri učno uro. Učenci se morajo postaviti v kožo določene osebe iz preteklosti ter zaigrati prizor. Ta je lahko točno določen, pri simulaciji pa se mora učenec sam odločiti, kako bi ravnal v dani situaciji⁹⁵.

PRIMER UPORABE RAZLIČNIH UČNIH METOD PRI UČNI TEMI PROTIREFORMACIJA NA SLOVENSKEM

Uvajanje

Po vstopu v razred in pozdravu učitelj učencem naroči naj odprejo svoje učbenike ter skupaj preberejo kitici Slovenske legende Antona Aškerc⁹⁶. Sledi interpretacija pesmi. Učitelj učencem pomaga z vprašanji, npr. Koga je Aškerc v pesmi poimenoval slovenski Luter?; Kdo ni navdušen nad njegovim prihodom?; Zakaj ne?; Kaj mu očita?; Kaj je Tomaž Hren dal narediti s knjigami slovenskih reformatorjev? ... Po tem učitelj učence seznanja z vsebino ter učnimi cilji te šolske ure. V uvajanju učitelj uporabi metodo dela s pisnim gradivom ter metodo razgovora. Uvod v učno uro traja približno 10 minut.

Obravnavanje učne snovi

Pri obravnavi učne snovi, ki traja 30 minut, učitelj uporablja metodo razlage, metodo razgovora, metodo dela s slikovnim gradivom, metodo dela s pisnim gradivom ter metodo izkustvenega učenja. Učenci si snov v zvezke zapisujejo v obliki miselnega vzorca.

Na začetku obravnavanja učne snovi učitelj z učenci ponovi temeljne značilnosti reformacije na Slovenskem, slovenske reformatorje ter njihovo delo. Nato učence vpraša, kdo je v tistem času vladal v slovenskih deželah. Učitelj učencem razloži, da so Habsburžani, ki so ostali katoliki, začeli upoštevati pravico augsburškega miru, da morajo prebivalci njegovih dežel prevzeti vero svojega deželnega kneza⁹⁷. S pomočjo prosojnice pokaže sliko nadvojvode Karla in razloži kako je v naših deželah izvajal protireformacijo, kdo ga je pri njegovih dejanjih podpiral. Posebno pozornost učitelj nameni jezuitom. Pri njihovi razlagi si pomaga z učbenikom⁹⁸ ter z odlomkom iz Ilustrirane zgodovine Slovencev⁹⁹.

Delo Karlovega sina Ferdinanda, ki pomeni višek protireformacije na Slovenskem¹⁰⁰, si učitelj zamisli s pomočjo metode dela s slikovnim gradivom. Učencem kaže npr. slike sežiganja protestantskih knjig, izganjanja duhovnikov, preganjanja družin, ki se ne želijo spreobrniti nazaj v katoliško vero ... Ob slikah učitelj učencem postavlja vprašanja, npr. Kaj vidite na sliki; Kateri dogodek prikazuje?; Kdo jo je naslikal?; S kakšnim namenom?; Kaj je izselitev pomenila za družino? ... Česar učenci ne vedo, dopolni učitelj s svojo razlago. Učenci s pomočjo rebusa ugotovijo, kdo je bil pomemben protireformator na Slovenskem. Učitelj učencem nato pokaže sliko škofa Tomaža Hrena ter ob njej opiše njegovo delo¹⁰¹. Položaj protireformacije v Prekmurju si učenci s pomočjo učbenika¹⁰² pogledajo samostojno. Učitelj jim pred tem postavi nekaj vprašanj: Zakaj se je protestantizem v Prekmurju ohranil?;

⁹⁵ Trškan, D., (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 43.

⁹⁶ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 35.

⁹⁷ Prav tam.

⁹⁸ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 35.

⁹⁹ Ilustrirana zgodovina Slovencev (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 165.

¹⁰⁰ Hozjan, A., Potočnik, D. (2002). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 200.

¹⁰¹ Ilustrirana zgodovina Slovencev (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 168.

Za kaj so zaslužni protestanti?, Primerjajte položaj protestantov v Prekmurju s položajem protestantov v drugih slovenskih deželah. Učitelj aktualizira snov z vprašanjem o veroizpovedi v Sloveniji danes.

Po samostojnem delu in pregledu odgovorov o protestantizmu v Prekmurju učitelj učence razdeli v pare. Pojasni jim navodila za simulacijo: eden izmed učencev v paru je Karel oz. Ferdinand, ki naroči spreobrnjenje v katoliško vero, drugi pa se mora odločiti, kako bo ravnal v dani situaciji – ali bo še naprej protestant ali zopet katolik. Po nekaj minutah si učenca med seboj zamenjata vlogi. Za simulacijo imajo približno pet minut časa. Nato nekateri pari, ki jih učitelj naključno izbere, nastopijo pred razredom.

Zaključno ponavljanje

V zadnjih petih do desetih minutah šolske ure učenci izvedejo zaključno ponavljanje s pomočjo mreže o protireformaciji na Slovenskem na delovnem listu. Pred zvonjenjem skupaj pregledajo rešitve mreže.

ZAKLJUČEK

Zgodovina in njen pouk ni le kopičenje informacij o datumih dogodkov ter osebah. To stereotipno prepričanje danes ne velja več. Zaradi uporabe različnih učnih metod, učnih oblik ter učnih in motivacijskih tehnik se je pouk zgodovine spremenil. Včasih je učitelj pri svojem delu uporabljal predvsem frontalno obliko, danes pa je učiteljevo poučevanje zgodovine povsem drugačno. Prav zaradi spremenjenega pouka si učenci lažje in boljše zapomnijo snov, so notranje bolj motivirani, z učiteljevo pomočjo sami pridejo do nekaterih novih spoznanj, nadgradijo svoje že osvojeno znanje ter razvijajo svoje mišljenje. Pestrost učnih oblik in metod je potrebna tudi zaradi različnih učnih stilov.

Različne učne metode in oblike ter motivacijske in učne tehnike lahko uporabimo pri vsaki uri zgodovine, tudi pri obravnavi protireformacije na Slovenskem. Dovolj je le inovativnost in motiviranost učitelja, da učence s pomočjo različnih metod in tehnik motivira in aktivira.

Učna ura, ki je bila predstavljena v didaktičnem članku, je le ena izmed možnosti, ki jih ima učitelj zgodovine na razpolago.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Hozjan, A., Potočnik, D. (2002). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Ilustrirana zgodovina Slovencev (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Trškan, D., (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

¹⁰² Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 36.

TJAŠA GABRIJELČIČ: PROTIREFORMACIJA NA SLOVENSKEM

POVZETEK

V didaktičnem članku je opisana ena izmed možnosti učne ure na temo protireformacija na Slovenskem. Kljub temu, da večino ure poteka v frontalni obliki, je učna ura zaradi številnih učnih metod ter učnih in motivacijskih tehnik pestra. Učitelj učence zaradi uporabe različnih učnih metod motivira ter aktivira. Učenci novo snov spoznajo s pomočjo metode razlage, metode razgovora, metode dela s slikovnim gradivom, metode slikovne demonstracije, metode dela s pisnimi viri ter metode izkustvenega učenja. Učenci v učni uri spoznajo značilnosti protireformacije na Slovenskem (delovanje nadvojvode Karla, njegovega sina Ferdinanda ter škofa Tomaža Hrena, značilnosti jezuitov, dejavnosti verskih komisij ter ohranitev protestantizma v Prekmurju).

DAŠA GELZE: NA POTI K INDUSTRIJSKI PROIZVODNJI

UVOD

V članku bo predstavljena učna enota Na poti k industrijski proizvodnji v okviru učne teme Gospodarski razvoj v Evropi od 16. do 18. stoletja. Govora bo predvsem o novih oblikah proizvodnje, ki so postavile tirnice pravi industrijski proizvodnji ter bančništvu. Ta učna enota glede na učni načrt spada v osmi razred devetletne osnovne šole.

Vsi, tako učitelji kot bodoči učitelji, se dobro zavedamo, da je šolsko uro potrebno izvesti atraktivno in zanimivo za učence, saj le taka ura prinese rezultate. Uro lahko popestrimo na več načinov. V prvi vrsti mora učitelj v pouk vključevati številne motivacijske tehnike in metode, s katerimi učence pritegne k nadaljnjemu sodelovanju. Pomembno je tudi učinkovito menjavanje učnih oblik in metod. Pri tem pa je dobrodošlo, da učitelj izbira čimbolj aktivne metode, saj je znanje do katerega pridejo učenci sami dolgotrajnejše. Tako bo namen didaktičnega članka posredovati zasnovano učne ure za učno enoto Na poti k industrijski proizvodnji na učencem zanimiv in razumljiv način. To bomo dosegli z izbiro ustreznih motivacijskih tehnik ter pestro kombinacijo učnih oblik in metod.

KRATKA PREDSTAVITEV UČNIH OBLIK IN METOD

V članku je najbolj zastopana metoda ustne razlage, ki jo učitelj uspešno kombinira z metodo razgovora. Metoda razlage je primerna in nujno potrebna pri obravnavanju nove učne snovi ter abstraktnih pojmov¹⁰³. Metoda razgovora je primerna za učencem bolj poznano temo. Potekati mora le v okviru obravnavane učne vsebine, saj se le tako kaže učenčeva aktivnost in samostojnost, ki pripomore k razvoju njegovega kritičnega razmišljanja¹⁰⁴. Metoda slikovne demonstracije in metoda dela s slikovnim materialom služi predvsem za opazovanje ter za ilustracijo učne snovi¹⁰⁵. S pomočjo slik učitelj učencem zastavlja vprašanja in tako lahko učenci sami pridejo do novih spoznanj, ki so trajnejša. S to metodo učitelj tudi navaja učence na branje podatkov, ki jih sporočajo razne slike.

Pri frontalni obliki je učitelj vodja razreda, to pomeni, da v celoti koordinira pouk. V tej obliki največkrat prevladujeta metoda razlage in metoda razgovora. Čeprav učitelj dela z učenci celega razreda, pa ne sme zanemariti individualnih razlik posameznih učencev¹⁰⁶. Individualne razlike se dobro kažejo že pri delu v dvojicah, posebej do izraza pa pridejo pri individualnem delu. Če učitelj opazuje učence pri individualnem delu, lahko zelo hitro ugotovi sposobnosti učencev, saj vsak učenec dela v skladu s svojimi sposobnostmi in s svojim tempom dela.

PRIMER UPORABE RAZLIČNIH UČNIH METOD IN OBLIK NA TEMO: NA POTI K INDUSTRIJSKI PROIZVODNJI

UVAJANJE

Po vstopu in pozdravu učitelja v razred se učenci mirno usedejo in v tišini počakajo na začetek ure. V uvodni motivaciji učitelj učencem postavlja vprašanja, ki se nanašajo na gospodarsko stanje v Evropi do 16. stoletja npr. S katero gospodarsko panogo se ukvarja največ prebivalcev?, Kako poteka izdelovanje nekega izdelka? ... Nato na prosojnici pokaže

¹⁰³ Weber, T. (1981). Teorija in praksa zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, DZS, str. 98.

¹⁰⁴ Prav tam, str. 100, 101.

¹⁰⁵ Trškan, D. (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 38.

¹⁰⁶ Weber, T. (1981). Teorija in praksa zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, DZS, str. 111.

dve sliki. Prva predstavlja manufakturno delavnico¹⁰⁷, druga pa delavke v tovarni tekstila na Kitajskem¹⁰⁸. S pomočjo vprašanj jih učitelj spodbudi, da ugotovijo razlike in podobnosti med slikami npr. Kaj prikazujeta sliki?, V čem sta si sliki podobni?, V čem se razlikujeta? Ali opazite kakšno razliko med proizvodnjo kot jo vidite na prvi sliki in proizvodnjo, ki je prevladovala do takrat? ... Med razgovorom učitelj tudi opozori na težke razmere v katerih delajo delavci in delavke v manj razvitih državah in s tem aktualizira snov. Po koncu razgovora učitelj učence seznanja z vsebino in cilji učne ure. Uvajanje v učno uro traja osem minut.

OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Pri obravnavi nove učne snovi, ki bo trajala trideset minut si učitelj razdeli učno enoto na štiri poudarke in sicer: pogoji za pojav novih oblik proizvodnje in bančništva, založništvo, manufaktura in bančništvo. Ker je snov lepo strukturirana jo učitelj piše na tablo sproti v obliki miselnega vzorca, učenci pa z njim v svoje zvezke.

Učitelj najprej razloži učencem, da je bil ključni dejavnik za nastanek novih oblik proizvodnje presežek kapitala, saj so lahko le ljudje z veliko denarja vlagali svoj denar naprej in si s tem še večali svoj dobiček. Na tem mestu jim učitelj tudi omeni, da ravno zaradi presežkov kapitala te nove oblike proizvodnje lahko imenujemo tudi začetne oblike kapitalistične proizvodnje¹⁰⁹. Nadalje je bila pomembna zadostna količina delovne sile, zagotoviti pa so si morali tudi kupce z dovolj denarja in s tem tržišče za svoje izdelke. Učitelj nato na prosojnici pokaže sliko Krištofa Kolumba¹¹⁰ in učence z razgovorom pripelje do ugotovitve, da so se ti pogoji uresničili predvsem zaradi novo odkritih ozemelj.

Nato se učitelj preusmeri na drug poudarek. Pri založništvu mora učitelj poudariti, da je bila to začetna oblika kapitalistične proizvodnje, kjer izdelek še vedno izdelava en sam človek¹¹¹. Za podroben opis poteka založništva pa učitelj zadolži učence. Naroči jim naj odprejo svoje učbenike in s pomočjo pregledne sheme ter pripadajočega besedila v parih razložijo kako je potekalo založništvo¹¹². Za to jim nameni pet minut, nato pa naključno pokliče nekaj učencev, da s svojimi besedami opišejo potek založništva.

Potem se učitelj pomakne k manufakturam. Na tem mestu na prosojnici spet pokaže sliko manufakturne delavnice iz uvodne motivacije ter shemo, ki prikazuje potek založništva. Z raznimi vprašanji npr. Kolikšno je število delavcev pri eni in drugi obliki proizvodnje?, Kakšna je delitev dela?, Kako izdelujejo izdelke?, Kje izdelujejo izdelke? ... pripelje učence, do ugotovitve temeljnih razlik in pa podobnosti med založništvom in manufakturo. Po razgovoru mora učitelj še poudariti, da je z načinom manufaktur v enakem času bilo opravljenega več dela ter, da so delo dobili tudi nekvalificirani delavci, saj so se morali priučiti samo ene spretnosti¹¹³.

Po koncu manufaktur pa učitelj nameni še nekaj pozornosti bančništvu. Ker se bliža konec ure in učencem že pada motivacija, učitelj na tem mestu uporabi premetanko s katero učenci sami

¹⁰⁷ Berzelak, S. (2001). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana, Modrijan, str. 160.

¹⁰⁸ <http://cache.eb.com/eb/image?id=91502&rendTypeId=4> (citirano: 27. 12. 2007)

¹⁰⁹ Berzelak, S. (2001). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana, Modrijan, str. 160.

¹¹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Christopher_Columbus (citirano: 28.12.2007)

¹¹¹ Berzelak, S. (2001). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana, Modrijan, str. 160.

¹¹² Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS, str. 44.

¹¹³ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS, str. 45.

ugotovijo zadnji poudarek. Nato v prvi vrsti pove razlog za razvoj bančništva, kasneje pa še nekaj več pove o nevarnostih, ki so pretile na trgovce ter kako so se jim izogibali. Na tem mestu razloži tudi razmah posojanja denarja »navadnim« ljudem, plemičem in kasneje celo državam. Za konec pa pove nekaj besed še o Judih, ki so bili poznani kot dobri bankirji¹¹⁴.

PONAVLJANJE

Za zaključno ponavljanje učitelj učencem razdeli mrežo na delovne listu. Učenci mrežo rešijo individualno, za konec pa jo skupaj z učiteljem še pregledajo. Ponavljanje traja sedem minut.

ZAKLJUČEK

V članku je bila predstavljena ena izmed možnih variant, kako izpeljati učno uro za učno enoto Na poti k industrijski proizvodnji. Zasnova za učno uro vsebuje motivacijske metode in tehnike, ki se pojavljajo čez celotno uro. Zastopane so tudi tri učne oblike in kar šest različnih metod. Vse to pripomore k večji motivaciji in aktivnosti učencev to pa nam pomaga pri doseganju zastavljenih ciljev. Glede na vse to lahko rečemo, da je bil namen članka dosežen. Pomembno pa je, da je učitelj pri vsaki uri čimbolj inovativen in z uporabo različnih metod in oblik popestri in učencem približa pouk zgodovine.

VIRI IN LITERATURA

- Berzelak, S. (2001). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana, Modrijan.
- Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS.
- Slika delavk v tovarni tekstila na Kitajskem: <http://cache.eb.com/eb/image?id=91502&rendTypeId=4> (citirano: 27. 12. 2007)
- Slika Krištofa Kolumba: http://en.wikipedia.org/wiki/Christopher_Columbus (citirano: 28. 12. 2007)
- Trškan, D., (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, DZS.

DAŠA GELZE: NA POTI K INDUSTRIJSKI PROIZVODNJI

POVZETEK

V članku je bila predstavljena ena izmed možnih variant, kako izpeljati učno uro za učno enoto Na poti k industrijski proizvodnji. Za izpeljavo te učne ure potrebuje učitelj 45 minut. V ospredju je frontalna oblika, ki pa jo dodatno dopolnjujeta še delo v parih in individualna učna oblika. Kljub prevladi frontalne oblike pa učitelj motivira in aktivira učence s pomočjo raznolikih metod. V tej učni uri se učenci seznanijo z zgodnjimi oblikami kapitalizma, pogoji zanje ter z bančništvom. Poseben poudarek učitelj v tej učni uri nameni primerjavi med začetno obliko zgodnjega kapitalizma založništvom ter kasnejšo in bolj dodelano obliko manufaktur.

¹¹⁴ Prav tam.

MATJAŽ GERŠIČ: GOSPODARSTVO NA SLOVENSKEM

UVOD

Ne mine dan, da v medijih ne bi zasledili govora o gospodarstvu in kljub vsemu razvoju znanosti in tehnike je človeštvo še vedno močno odvisno od naravnih virov. Dandanes se kot glavni naravni vir omenja nafta, v preteklosti pa so se ljudje ukvarjali s številnimi gospodarskimi panogami, ki so ravno tako slonele na pridobivanju in predelavi naravnih virov in na ta način predstavljale glavni steber gospodarstva določene regije, ki sta ga plemenitila še promet in trgovina.

Glavni namen didaktičnega članka je predstaviti učno uro, v kateri bomo skušali orisati razvoj in značilnosti gospodarstva na Slovenskem v novem veku. Poudarili bomo pomembnost naravnih virov za razvoj gospodarstva, ne samo v smislu rud in energetskih virov, temveč tudi zemlje, kot naravnega vira za kakovostno kmetijsko gospodarstvo, brez katerega obstoj civilizacije ni mogoč. Glavni poudarek bo torej na zgodovinski tematiki razvoja gospodarstva v novem veku, skušali pa bomo temo aktualizirati in snov didaktično osmislili do te mere, da bi se učencem zdela pomembna, in je ne bi dojeli le kot kopičenje podatkov in števil brez posebnega pomena.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Učno uro, v kateri bomo predstavili gospodarstvo na Slovenskem, lahko naslovimo na različne načine. Eden izmed možnih naslovov bi bil: »Od kamna do stekla in jekla«, vendar takšen naslov ne vsebuje vseh tipov gospodarskih dejavnosti, ki so se v tem obdobju razvijale na Slovenskem. Drug možen naslov, ki bi poudaril različne gospodarske panoge, bi bil: »Pestrost slovenskega gospodarstva v novem veku.«

Zelo primeren naslov, ki je preprost, vendar zaobjame celotno gospodarstvo je: »Gospodarstvo na Slovenskem¹¹⁵.«

V skladu z duhom moderne didaktike, ki zagovarja večjo aktivnosti učencev pri pouku smo se odločili, da bomo pri opisani uri uporabili kombinacijo različnih učnih metod, učnih oblik ter motivacijskih tehnik, kot jih za pouk zgodovine predlaga Trškan¹¹⁶. Sodobno pojmovanje strukture učne ure zagovarja, da se mora učno delo razdeliti med več različnih etap, ker lahko le tako dosežemo zastavljene učne cilje¹¹⁷.

Zato smo učno uro razdelili v tri glavne etape; pripravljanje učencev za učenje oz. uvajanje, obravnavanje nove učne vsebine z elementi urjenja ter ponavljanje¹¹⁸. Odločili smo se, da bomo v etapi uvajanja izvedli frontalno učno obliko, uporabili učno tehniko imenovano zapisovanje zamisli (brain writing) ter učno metodo imenovano metoda slikovne demonstracije¹¹⁹. Za izvedbo uvajanja imamo na voljo dobrih 7 minut. V etapi obravnave nove učne snovi bo delo učencev potekalo v petih skupinah. Etapa obravnave je sestavljena iz skupinskega dela ter iz poročanja skupin. Ta etapa traja pol ure. V etapi ponavljanja bodo učenci učno snov ponovili s pomočjo križanke oz. mreže, ki jo rešujejo samostojno. Rešitve bodo učenci na koncu v sodelovanju z učiteljem tudi pregledali.

¹¹⁵ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A., 2000. Novi Vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS, str. 47.

¹¹⁶ Trškan, D., 2007. Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino, str. 32, 74, 75.

¹¹⁷ Tomič, A., 2000. Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana, Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 66.

¹¹⁸ Prav tam.

¹¹⁹ Povzeto po: Trškan, D., 2007. Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino, str. 31.

PRAKTIČNA IZVEDBA UČNE URE

Ob prihodu v razred učence najprej pozdravimo, potem pa s pomočjo grafoskopa ali led projektorja na platno projiciramo posamezno tri Valvazorjeve grafike, ki predstavljajo obdelovanje železa, prevoz čez reko ter kmečko delo¹²⁰. Pri vsaki sliki učencem naročimo, naj na list ali v zvezek napišejo prvih 5 asociacij, ki jih dobijo ob pogledu na to sliko. Potem nekaj učencev vprašamo, kaj so napisali pri prvi, drugi in tretji sliki. Tiste odgovore, ki so primerni in se navezujejo na obravnavano temo, napišemo tudi na tablo. Učencem zatem predstavimo glavni učni cilj, ki je spoznati razvoj gospodarstva na Slovenskem v novem veku. V razgovoru z dijaki ugotovimo, da je gospodarstvo močno povezano z naravnimi viri tako danes, kot tudi v preteklosti. Potem preidemo v etapo obravnave in učence razdelimo v 5 skupin ter jim razdelimo gradivo za skupinsko delo. Vsaka skupina dobi tekst (v kolikor učenci nimajo učbenika¹²¹), prosojnico s sliko ter prazno prosojnico, na katero lahko izdelajo pripomoček, s pomočjo katerega bodo predstavili svojo temo drugim skupinam. Skupine imajo sledeče tematike: fužinarstvo, premogovništvo in rudarstvo, papirništvo in glažute, promet in trgovina ter kmetijstvo.

Člani posamezne skupine v učbeniku¹²² preberejo tekst, ki opisuje določeno temo. Med gradivom, ki so ga dobile posamezne skupine, se nahaja list z vprašanji, na katera člani skupine odgovorijo in s pomočjo katerih predstavijo izbrano gospodarsko dejavnost ostalim učencem oz. skupinam. Pri predstavitvi si pomagajo s prosojnico, na kateri je slika, ki se nanaša na obravnavano temo ter s prosojnico, ki so jo izdelali sami.

Prva skupina dobi temo z naslovom Fužinarstvo. Vprašanja, ki jih lahko zastavimo pri tej temi, so npr.: Kateri tehnični napredek na področju fužinarstva se je pojavil v 16. stoletju?; Katere surovine so uporabljali fužinarji in katere vrste materiala so uporabljali za kurjenje?; Zamislite si, da bi vi radi postali fužinar – na kakšno lokacijo bi postavili talilno peč?; Kdo so bili najpomembnejši lastniki fužin pri nas?; Na katerih območjih današnjega slovenskega ozemlja se je razvilo največ fužin (pomagajte si s karto v učbeniku¹²³).

Izbrana tema za drugo skupino je premogovništvo in rudarstvo. Vprašanja pri drugi skupini so lahko sledeča: Kaj je glavni vzrok za razvoj premogovništva?; Kdo je imel nadzor nad rudniki?; Katere vrste rude so kopali na območju Slovenije in kateri kraji v Sloveniji so znani po določeni rudi?; Na kakšen način je rudnik vplival na razvoj določenega mesta?; Opišite glavne značilnosti idrijskega rudnika.

Tretja skupina bo obravnavala tematiko papirništva in glažut. Vprašanja, ki jih dobi tretja skupina so lahko: Kakšen tip proizvodnje se je uveljavil v papirništvu? Opiši.; Kje so bili locirani papirni mlinci?; Kdo je bil prvi izdelovalec papirja v Sloveniji?; Kaj so izdelovali v glažutih?; Kje v slovenskih deželah se je razvilo glažutarstvo?; Kaj je nastajalo v okolici glažut?; Od kod so k nam prihajali prvi mojstri steklarstva?

Četrta skupina ima naslov: »Prometne poti in trgovina«. Vprašanja pri tej skupini so npr.: Opiši takratno cestno omrežje.; Kakšen tovor so prevažali?; Kakšna je razlika med furmanstvom in tovorništvom?; Na katerih rekah je bilo zavito splavarstvo? Zakaj?

Peta skupina bi se ukvarjala s kmetijstvom, kot gospodarsko panogo, s katero se je preživljala večina prebivalstva. Vprašanja pri tej skupini so sledeča: Opiši značilnosti poljedelstva; Zakaj je bilo razvito čebelarstvo?; Katere rastline so sejali?; Kaj je vzrok razsoljevanja prebivalstva?; Kakšne so bile arhitekturne spremembe v kmečki hiši?

¹²⁰ Npr. Vajkard Valvazor, J., 1968. Slava vojvodine Kranjske – izbor. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 48.

¹²¹ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A., 2000. Novi Vek. Zgodovina za 7 razred osemletke. Ljubljana, DZS.

¹²² Isti.

¹²³ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A., 2000. Novi Vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS, str. 49.

Po končanem skupinskem delu sledi poročanje skupin. Skupina ima za predstavitev na voljo 4 minute, pri predstavitvi si lahko pomaga s slikovno prosojnico ter samostojno izdelano prosojnico. V zadnjem delu ure, v etapi ponavljanja, pa učencem razdelimo učni list, na katerem je križanka oz mreža. Geslo, ki ga dobijo v poudarjenih poljih morajo na koncu tudi obrazložiti. Za rešitev naloge imajo učenci na voljo 7 minut.

ZAKLJUČEK

S kombinacijo različnih učnih metod in oblik ter različnih motivacijskih tehnik v učni uri smo dosegli kar najaktivnejšo vlogo učenca pri pouku. Z različnimi vprašanji smo skušali doseči pestrost taksonomskih stopenj po Bloomovi taksonomiji ter zadostiti čim večjemu številu didaktičnih načel. Tematiko gospodarstva na Slovenskem lahko torej učenci preko skupinskega dela predelajo samostojno, pri tem pa se urijo v številnih različnih veščinah.

SEZNAM LITERATURE

1. Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. , 2000. Novi Vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana, DZS.
2. Tomič, A., 2000. Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana, Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
3. Trškan, D., 2007. Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino.
4. Vajkard Valvazor, J., 1968. Slava vojvodine Kranjske – izbor. Ljubljana, Mladinska knjiga.

MATJAŽ GERŠIČ: GOSPODARSTVO NA SLOVENSKEM

POVZETEK

V učni uri z naslovom Gospodarstvo na Slovenskem skušamo uporabiti kar najširši spekter učnih oblik, učnih metod ter motivacijskih tehnik. Učna ura je zasnovana tako, da v uvodu skupaj z učenci skušamo najti stične točke med gospodarstvom danes in v preteklosti. S tem zadostimo didaktičnemu načelu historičnosti in sodobnosti. V etapi obravnave poteka skupinsko delo in poročanje skupin, tako da se učenci urijo v timskem delu in v javnem nastopanju. Na koncu učenci snov ponovijo tako, da izpolnijo križanko oziroma mrežo. Vprašanja, na katera učenci odgovarjajo v etapi obravnave so sestavljena v skladu z Bloomovo taksonomijo ter skušajo pokriti čim več taksonomskih stopenj. Znanje, ki ga učenci dosežejo na tak način, torej z lastno aktivnostjo, je trajnejše in kvalitetnejše.

KLANČNIK JULIJANA: PRIMER OBRAVNAVE UČNE ENOTE BAROK PRI POUKU ZGODOVINE V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Ključno vlogo pri vpeljevanju in upoštevanju ciljev sodobnega pouka¹²⁴ ima učitelj s pripravo in sestavljanjem učnih priprav za pouk in njihovo praktično izvedbo v razredu.¹²⁵ V tem članku je na podlagi praktičnega opisa predstavljen primer učne ure zgodovine v 8. razredu osnovne šole za učno enoto Barok, izvedene s pomočjo različnih učnih oblik in metod.

UČNA PRIPRAVA IN UČNI CILJI ZA UČNO ENOTO BAROK

Priprava učitelja na vzgojno-izobraževalno delo in izvajanje pouka je najpomembnejši objektivni faktor, ki vpliva na uspešno učenje. Vsi znani pedagogi so poudarjali pomen učne priprave, ki je odvisna od več faktorjev¹²⁶ in po besedah Vladimirja Poljaka je učna ura brez kakršne koli učne priprave že vnaprej obsojena na neuspeh.¹²⁷ Pri pripravi učne ure je pomembna jasna postavitev ciljev in nalog, ki jih je potrebno uresničiti pri vzgojno-izobraževalnem procesu ter so maksimalno usklajeni z vsebino, s katero želimo te cilje in naloge uresničiti.¹²⁸ Cilje učne enote zastavljamo skladno z veljavnim učnim načrtom, ki sicer za učno enoto Barok ne predpisuje konkretnih operativnih ciljev, lahko pa jih izluščimo in povežemo s splošnimi cilji predmeta zgodovine v osnovni šoli. Pri učni enoti Barok si za splošne cilje zastavimo, da učenci "pridobivajo vedenja o kulturni dediščini v splošnem in nacionalnem okviru in se ozaveščajo o pomenu ohranjanja slovenske kulturne dediščine, se seznanijo z vlogo virov in literature pri pojasnjevanju preteklosti in se usposablajo za preprosto uporabo slikovnega gradiva in besedil ter razvijajo sposobnosti uporabe preprostih metod zgodovinskega preučevanja."¹²⁹ Glede na splošne cilje v učnem načrtu in zapisano učno snov v učbeniku¹³⁰ pa za operativne učne cilje opredelimo, da učenec ob koncu učne ure zna: naštetih glavne značilnosti baroka, s pomočjo slikovnega gradiva prepoznati in opisati značilnosti baročne arhitekture, vrednotiti pomen Academie Operosorum in pojasniti vlogo ter pomen Janeza Vajkarda Valvasorja.¹³¹

ETAPA UVAJANJA Z BAROČNIM PLESOM

Za dosego čim boljše motivacije učencev za delo so pomembne prve minute učne ure, saj jih z dobro pripravljeno etapo uvajanja vsebinsko in psihološko pripravimo in uvedemo v učni

¹²⁴ Sodobni pouk zgodovine temelji na večji aktivnosti učencev, povečanju kakovosti in trajnosti pridobljenega znanja z razvijanjem različnih strategij mišljenja, z upoštevanjem predhodnega znanja in idej učencev, s problemskim pristopom in aktivnimi oblikami poučevanja in učenja ter povezovanju znanja.

¹²⁵ Brodnik, V. (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 6, 7.

¹²⁶ Faktorji, ki vplivajo na učno pripravo: izobrazba učitelja, veselje do pedagoškega dela, delovne izkušnje učitelja, pripravljanje učitelja na pouk, poučevanje ali izvajanje učnega procesa in učni uspeh učencev.

¹²⁷ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba, str. 22, 23.

¹²⁸ Brinovec, S. (2004). Kako poučevati geografijo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 23.

¹²⁹ Predmetna kurikularna komisija za zgodovino (1998). Učni načrt Zgodovina Osnovna šola. URL: http://www.zrss.si/pdf/ZGO_zg.pdf (citirano 27. 11. 2007).

¹³⁰ Uporabljen učbenik za sestavo učne ure: Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 54–56.

¹³¹ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 54–56.

proces.¹³² Za uvod uporabimo motivacijsko tehniko predvajanja posnetka baročnega plesa Sarabande preko računalnika in projektorja, kjer je za glasbeno ozadje uporabljena skladba Badinerie¹³³. Učencem pred predvajanjem pojasnimo, da je skladbo v posnetku napisal Johann Sebastian Bach, ki je veljal za velikana baročne glasbe¹³⁴ in jim damo navodilo, da pozorno opazujejo oblačila in modne dodatke plesalcev, prostor, kjer se ples odvija ter prisluhnejo glasbi. Po predvajanem posnetku uporabimo metodo razgovora, kjer učence povprašamo po opisu oblačil, glasbe, prostora in jih tako v 5 minutah vpeljemo v novo učno enoto Barok, katere naslov si učenci zapišejo v svoje zvezke.

ETAPA USVAJANJA BAROČNIH VSEBIN

V začetku nove etape uporabimo metodo demonstracije s power point programom in po uvodni prosojnici z naslovom učne enote prikažemo prosojnico, na kateri uporabimo fotografijo ene od baročnih cerkva in fotografijo ene od gotskih cerkva na Slovenskem ter s kombinacijo metod razgovora in razlage ob sočasni besedni demonstraciji ključnih pojmov razlage¹³⁵ na power pointu, učencem predstavimo cerkveno baročno arhitekturo v našem prostoru. V nadaljevanju pa z uporabo istih metod predstavimo grajsko arhitekturo, kjer za primerjavo uporabimo fotografiji baročnega in srednjeveškega gradu.¹³⁶ Pri tem delu smo pozorni, da postavljamo učencem vprašanja, ki po Bloomovi klasifikaciji vzgojno-izobraževalnih smotrov dosegajo različne stopnje, saj tako razvijamo različne kakovostne kategorije pri izobrazbenem, vzgojnem in psihomotoričnem razvoju.¹³⁷

Za predstavitev vsebin povezanih z baročnim slikarstvom in umetno obrtjo učencem na prosojnicah pokažemo nekaj slik slovenskih baročnih slikarjev (V. Metzinger, F. Jelovšek, F. Bergant...)¹³⁸ in pri tem do sedaj prevladujočo frontalno obliko zamenjamo z individualno ob uporabi učne tehnike asociacij, katere se učencem porodijo ob opazovanju slik in jih zapišejo v zvezek ter jih nato z metodo razgovora skupaj naštejemo, učenci pa si zapišejo glavne značilnosti baročnega slikarstva in umetne obrti v zvezek.

Pomen in vlogo Academie Operosorum pojasnimo z razlago ob prosojnicah, kjer prikažemo slike ljubljanske mestne hiše, ki je bila zgrajena pod vplivom operozov ter ob fotografiji Semeniške knjižnice izpostavimo pomen odprtja prve javne študijske knjižnice na Slovenskem.¹³⁹

Janeza Vajkarda Valvasorja učenci spoznajo s skupinsko učno obliko, kjer razdeljeni v šest homogenih skupin po spolu, spretnostih in sposobnostih, obravnavajo odlomke¹⁴⁰ iz dela

¹³² Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba, str. 67.

¹³³ Minuetcompany. Posnetek baročnega plesa Sarabande ob skladbi Badinerie (J.S.Bach). (Trajanje posnetka 1min:29s) URL: <http://youtube.com/watch?v=ltq5W7up9xs> (citirano 27. 12. 2007).

¹³⁴ Primožič – Blažič, J., Čerič, J. (2004). Zgodovina glasbe 1. Od začetkov do baroka. Ljubljana: DZS, str. 164.

¹³⁵ Učenci si ključne pojme razlage prepišejo v zvezek.

¹³⁶ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 54–56.

¹³⁷ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 83.

¹³⁸ Prav tam.

¹³⁹ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 54–56.

¹⁴⁰ Izbrani odlomki se nanašajo na vsakdanje življenje ljudi na Kranjskem, Gorenjskem, Dolenjskem, Srednjem Kranjskem, Notranjskem in v Istri – vsaka skupina torej obravnava zanimiv odlomek o življenju ljudi v eni od pokrajin.

Slava vojvodine Kranjske¹⁴¹, ki jih vnaprej z vprašanji vred pripravi učitelj. Učenci najprej po skupinah preberejo odlomke in odgovorijo na priložena vprašanja v zvezi z odlomkom in po desetih minutah predstavijo svoje delo v obliki odgovorov na vprašanja, učitelj pa poudari pomen samega Valvasorja in njegovega dela.

KVIZ O BAROKU V ETAPI PONAVLJANJA

Etapo ponavljanja izvedemo v obliki kviza, saj so učenci že razporejeni po skupinah. Kviz izvedemo v obliki vnaprej pripravljenih vprašanj, ki se navezujejo na snov učne ure, katera postavimo hkrati vsem skupinam, učenci se o odgovorih po skupinah posvetujejo, jih zapišejo na list in z dvigom lista odgovorijo na vprašanje. Učitelj beleži točke na tablo in po petih minutah razglasi zmagovalno skupino ter zaključi učno uro.

ZAKLJUČEK

Z obravnavo učne enote Barok učencem predstavimo značilnosti tega obdobja, ki je bogato zaznamovalo tudi preteklost našega prostora, zato učno uro izvedemo z učnimi metodami slikovne demonstracije in dela s slikovnim ter literarnim gradivom, kjer uporaba slik in fotografij baročnih cerkva, gradov, slik in izdelkov umetne obrti slovenskega prostora učencem posredno približa del nacionalne kulturne dediščine. S skupinsko obliko in kvizom pa poskrbimo za medsebojno interakcijo in večjo aktivnost učencev pri pouku ter tako sledimo ciljem sodobne šole.

VIRI in LITERATURA:

- Brinovec, S. (2004). Kako poučevati geografijo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Brodnik, V. (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba.
- Minuetcompany. Posnetek baročnega plesa Sarabande ob skladbi Badinerie (J.S.Bach). URL: <http://youtube.com/watch?v=ltq5W7up9xs> (citirano 27. 12. 2007).
- Predmetna kurikularna komisija za zgodovino (1998). Učni načrt Zgodovina Osnovna šola. URL: http://www.zrss.si/pdf/ZGO_zg.pdf (27. 11. 2007).
- Primožič – Blažič, J., Čerič, J. (2004). Zgodovina glasbe 1. Od začetkov do baroka. Ljubljana: DZS.
- Spletna verzija Slave Vojvodine Kranjske. URL: <http://users.volja.net/savel/valvasor/valvasor.htm> (citirano 28. 12. 2007).
- Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

¹⁴¹ Spletna verzija Slave Vojvodine Kranjske. URL: <http://users.volja.net/savel/valvasor/valvasor.htm> (citirano 28. 12. 2007).

KLANČNIK JULIJANA: PRIMER OBRAVNAVE UČNE ENOTE BAROK PRI POUKU ZGODOVINE V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

POVZETEK

Obravnavo učne enote Barok pričnemo z etapo uvajanja, kjer za večjo motivacijo učencev predvajamo posnetek baročnega plesa Sarabande na skladbo J. S. Bacha in se z metodo razgovora z učenci pogovarjamo o opaženih značilnostih. V etapi osvajanja uporabimo metode razgovora, razlage, slikovne in besedne demonstracije s power pointom in dela s slikovnim gradivom, kjer učencem ob fotografijah in slikah predstavimo značilnosti baročne arhitekture in umetnosti na Slovenskem ter pomena Academie Operosorum, s skupinskim delom, ob analizi odlomkov Slave vojvodine Kranjske, pa učenci spoznajo delo in pomen Janeza Vajkarda Valvasorja. Učno uro zaključimo z etapo ponavljanja v obliki kviza, kjer učenci po skupinah odgovarjajo na zastavljena vprašanja iz obravnavane snovi, učitelj pa pridobi povratno informacijo o uresničitvi zastavljenih operativnih učnih ciljev.

RAJKA KOROŠEC: SKUPINSKO DELO MALO DRUGAČE PRI TEMI ABSOLUTIZEM SONČNEGA KRALJA IN OSTALIH EVROPSKIH VLADARJEV

UVOD

V članku je predstavljeno skupinsko delo v ne-tipičnem učnem okolju – šolski knjižnici. Učenci se pri tako izvedeni učni uri navajajo na uporabo strokovne literature preko metode dela s pisnim gradivom.

Sama sprememba učnega prostora pa po vsej verjetnosti tudi vpliva na učenca motivacijsko in še dodatno spodbuja učenčevo aktivnost. Poleg tega pa bi bilo nesmiselno uporabljati kot učilo samo učbenik, saj imajo učenci okoli sebe toliko knjig.

SKUPINSKO DELO

Skupinsko delo je ena izmed učnih oblik, ki jih učitelj izvaja pri pouku. »Skupinsko delo učencev se izvaja tako, da se v okviru razrednega kolektiva občasno formulirajo manjše skupine učencev, ki samostojno delajo pri določenih nalogah in z rezultati svojega dela seznanijo sošolce in učitelja.«¹⁴² O samem številu učencev Ana Tomić meni: »Številčna velikost skupine je odvisna od sestavljenosti naloge in stopnje različnosti članov. šteje naj 3 – 5 oz. 3 – 7 članov«¹⁴³.

Potek skupinskega dela Tomić vidi takole:

- »frontalni uvod: ves razred in vsako skupino posebej je treba seznaniti z nalogo ... Frontalni uvod vodi učitelj. Biti mora temeljito pripravljen in izveden;
- učenci delajo po skupinah;
- plenarno poročanje; učenci se zberejo v diskusijski polkrog in poročevalci poročajo o izidih skupinskega dela.«¹⁴⁴

Opozoriti pa je potrebno tudi na čas – »Količina časa, ki ga bomo namenili učnim nalogam, je zadnje področje, s katerim lahko močno vplivamo na notranjo motivacijo in dobro utrditev doseženih ciljev.«¹⁴⁵

METODA DELA S PISNIM GRADIVOM

»Pri predmetu zgodovina bi morali učenci pridobiti ne le znanje, ampak tudi spretnosti, potrebne za učenje in usvajanje novega znanja. učitelj ne bi smel biti le posredovalec znanja ampak tudi posredovalec učenja.«¹⁴⁶

»Metodo dela s pisnimi viri uporabljamo:

- za ilustracijo ali orientacijo pri odgovarjanju na vprašanja in reševanju nalog,
- za ugotavljanje sporočila iz vira,
- za povezovanje vsebine virov z naučenim znanjem,
- za ugotavljanje zanesljivosti in pristranskosti ter vrednosti virov (Velika Britanija).«¹⁴⁷

¹⁴² Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 130.

¹⁴³ Prav tam, str. 131.

¹⁴⁴ Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo, str. 51.

¹⁴⁵ Raffini, J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 29.

¹⁴⁶ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 31.

¹⁴⁷ Trškan, D. (2007). Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 79.

V tem članku je izbrana metoda dela s pisnim gradivom za orientacijo pri odgovarjanju na vprašanja. Tomić meni: »S tem že med šolanjem navajamo na stalno izpopolnjevanje, ki je pretežno oprto na preučevanje nove strokovne literature. Raba te metode pomaga pri razvijanju samostojnosti učencev in usposabljanju za samoizobraževanje.«¹⁴⁸ Štefan Trojar pa je zapisal: »Prav tako pa je tudi pomembno, koliko bo učencem zanimiv in dostopen pouk samostojnega odkrivanja in dela. Šolska uporaba virov je torej v skladu z modernimi načeli ustvarjalnega pouka zgodovine.«¹⁴⁹

»Omeniti moramo tudi pomanjkljivost te metode, ker je besedila mogoče vključiti v pouk, ko obvladajo učenci tehniko branja, in to branje z razumevanjem.«¹⁵⁰

IZVEDBA UČNE URE

Uvajanje (7 min)

Učitelj vstopi v šolsko knjižnico, kjer učenci že sedijo v klopih, posebej pripravljenih za izvedbo določene učne ure. Med izpolnjevanjem vsakodnevnih birokratskih opravil (vpisovanje manjkajočih, itd.) pripravi še projekcijsko platno in zažene računalnik. Po pripravi potrebnih učil in učnih pripomočkov, se na prvi prosojnici prikažejo slike francoskega kralja Ludvika XIV., ruske carice Katarine Velike in pruskega carja Friderika Velikega.

Slika 1: Ludvik XIV.

Slika 2: Katarina Velika

Slika 3: Friderik Veliki

Viri: za sliko 1: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:LouisXIV.jpg>;

za sliko 2: http://www.znanje.org/i/i26/06iv05/06iv0519/katarina_ii_velika%20pocetna.htm;

za sliko 3: <http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/reforme/vladarji.html>.

Učitelj s pomočjo tehnike nevihte možganov pripravi učence na novo učno snov. Pri tem uporablja vprašanja kot so npr.: Kdo so osebe na slikah?, V katero obdobje spadajo?, Kaj pomembnega so naredili?, Po čem so prepoznavni?, ipd.

Obnavanje nove učne snovi (25 min)

Po uvodni motivaciji, učitelj učence razdeli v 6 skupin po 4 – 5 učencev in določi vsaki skupini številko. Ko se učenci razporedijo v skupine, učitelj razdeli učno-delovne liste¹⁵¹ in da navodila: »Po en član iz vsake skupine naj pride k meni, kjer bo dobil literaturo.« Ko učenci pridejo k učitelju, jih ta usmeri h knjižnim policam, kjer je na polici za zgodovino,

¹⁴⁸ Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka, str. 79.

¹⁴⁹ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Letnik IV. Št. 4, str. 51.

¹⁵⁰ Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka, str. 79.

¹⁵¹ Priloga 1: Učno-delovni list pri uri z naslovom Absolutizem sončnega kralja in ostalih vladarjev.

označenih 5 knjig; predstavniku šeste skupine pa pove, da bodo na vprašanja odgovarjali s pomočjo učbenika.

Predstavniki vsake skupine vzame iz police knjigo, ki nosi številko njegove skupine, nato pa se priključi ostalim v svoji skupini. Učitelj da še eno navodilo: »Odprite knjigo, kjer je označeno, preberite označene strani, ter odgovorite na vprašanja pod številko vaše skupine«. Skupini, ki bo delala z učbenikom, pa pove na katerih straneh se nahaja obravnavana snov. Učenci imajo 15 minut časa, da v strokovni literaturi najdejo odgovore na vprašanja.

- Prva skupina¹⁵² s pomočjo leksikona poišče definiciji absolutizma in merkantilizma.
- Druga skupina¹⁵³ si v Kratki svetovni zgodovini za mlade bralce prebere o Ludvikovem vsakdanu, kateri služabnik je bil odgovoren za kaj, ipd. Obenem odgovori še, da je bil Ludvik XIV. znan tudi kot sončen kralj, ker je bil lepši od grškega boga sonca Apolona, močnejši od Herkula in da je on kot samo božje Sonce.
- Tretja skupina¹⁵⁴ odgovori, da je bil Colbert Ludvikov finančni minister, ki je posodobil francosko gospodarstvo, da sta doktrino absolutizma razvila teoretika Hobbes in Bodin, ter ob danih letnicah pripiše dogodek.
- Četrta skupina¹⁵⁵ opiše veličasten izgled Ludvikove palače v Versailles-u, našteje ostale sloje prebivalstva, ki so narisani in napisani v Življenju skozi stoletja, poleg tega pa še našteje vplivne dvorjane.
- Peta skupina¹⁵⁶ podrobno prebere označeno besedilo v knjigi iz zbirke Človek in čas, ter vstavi manjkajoče besede (meščanstvo, birokratska monarhija, administrativnimi, finančni svet, Jean Baptist Colbert, 1667 ...).
- Šesta skupina¹⁵⁷ si v učbeniku prebere besedilo in napiše, da so Ludvikovemu zgledu sledili ruska carica Katarina Velika in pruska kralja Friderik Vilijem ter Friderik veliki, hkrati pa še napišejo, kako so le-ti prispevali k vzponu svojih držav.

Ko učenci odgovorijo na vprašanja, učitelj preveri njihove odgovore. Na prosojnici ima pripravljena vprašanja s pravilnimi odgovori. Počaka, da učenci sami povejo svoje rešitve, ostali pa jih pozorno poslušajo in zapišejo v svoj list pravilno rešitev.

Ponavljanje s preverjanjem (13 min)

Preko metode razgovora snov današnje učne ure ponovijo. Učitelj učencem da navodilo, da pospravijo učno-delovni list, na kar jim zastavlja vprašanja v zvezi z obravnavano učno snovjo. Postavlja vprašanja kot so: Kaj je absolutizem?, Katero je drugo najbolj znano ime Ludvika XIV.?, Kako se imenuje Ludvikova palača?, Naštej tri absolutistične vladarje tistega časa; ipd.

Po opravljenem preverjanju učenci dobijo nalogo, da sestavijo test¹⁵⁸ za obravnavano učno snov. Učitelj posebej poudari, da naj delajo samostojno, pri delu pa si lahko pomagajo z vsemi pripomočki, ki so jim na razpolago.

¹⁵² Pri odgovorih si učenci pomagajo z Leksikon Cankarjeve založbe (2003). Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 9 in 641.

¹⁵³ Pri odgovorih si učenci pomagajo z Gombrich, E. (1995). Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce. Od pradavnine do sedanjosti. Ljubljana: DZS, str. 201–203.

¹⁵⁴ Pri odgovorih si učenci pomagajo z Chisholm, J. (1991). Zgodovina v letnicah. Od kamene dobe do računalnikov. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, str. 72 in 73.

¹⁵⁵ Pri odgovorih si učenci pomagajo z Caselli, G. (1988). Življenje skozi stoletja. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 40 in 41.

¹⁵⁶ Pri odgovorih si učenci pomagajo z Franco, L. (1998). Absolutizem. Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 15.

¹⁵⁷ Pri odgovorih si učenci pomagajo z Cvim, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 57 in 58.

Proti koncu učne ure jim učitelj da še domačo nalogo: »Doma si v učbeniku na strani 58 preberite vprašanja pod Razmisli ter odgovore zapišite v zvezek.«

Čisto na koncu učne ure, učitelj vzame skupinam strokovno literaturo, ter vsemu razredu pokaže izbrane strani v knjigah, ter jih opozori, da si jih lahko podrobneje pridejo pogledat v šolsko knjižnico.

ZAKLJUČEK

Namen članka je predstavitev učne ure zgodovine, na temo Absolutizem sončnega kralja in ostalih evropskih vladarjev, ki je potekala v šolski knjižnici. S tem sem hotela predvsem opozoriti na prostore v šoli, ki bi bili primerni za pouk zgodovine za kakšno posebno učno temo. Ker je bila v tem primeru ravno šolska knjižnica, je učitelj izkoristil okolje za kombinacijo skupinskega dela in metode dela s pisnim gradivom.

LITERATURA

- Caselli, G. (1988). Življenje skozi stoletja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Chisholm, J. (1991). Zgodovina v letnicah. Od kamene dobe do računalnikov. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Cvirn, J., Hriberšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Franco, L. (1998). Absolutizem. Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Friderik Veliki. <http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/reforme/vladarji.html> (2. 1. 2008)
- Gombrich, E. (1995). Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce. Od pradavnine do sedanjosti. Ljubljana: DZS.
- Katarina Velika.
http://www.znanje.org/i/i26/06iv05/06iv0519/katarina_ii_velika%20pocetna.htm (2. 1. 2008)
- Leksikon Cankarjeve založbe (2003). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ludvik XIV. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:LouisXIV.jpg> (02. 1. 2008)
- Raffini, J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Letnik IV. Št. 4, str. 50–54.
- Trškan, D. (2007). Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30–36.

¹⁵⁸ Način izvedbe te tehnike je opisan v Raffini, J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih, str. 47–49.

ABSOLUTIZEM SONČNEGA KRALJA IN OSTALIH EVROPSKIH VLADARJEV

Skupina 1	Absolutizem je _____ _____ _____
	Merkantilizem je _____ _____ _____ _____ _____

Skupina 2	Na kratko opiši, kako je potekal vsakdan Ludvika XIV.: _____ _____ _____ _____ _____
	Zakaj je Ludvik XIV. znan tudi kot Sončni kralj? _____ _____ _____

Skupina 3	Kdo je bil Colbert? _____ _____ _____
	Kdo je razvil doktrino absolutizma? _____ _____
	Ob letnici napiši dogodek: 1667 – 1678 _____ 1686 _____ 1688 – 1697 _____

Skupina
4

Kako se imenuje največja palača v Evropi in kdo jo je dal zgraditi?

Opiši njen izgled:

Naštej ostale sloje prebivalstva v Ludvikovi Franciji:

Naštej vplivne in najpomembnejše dvorjane:

Skupina
5

Ludvik XIV. se je v notranji politiki oprl bolj na _____.
Oblikovala se je _____ s svojimi _____
kadri. Posledica tega je bila ustanovitev _____,
glavni nadzornik financ pa je postal _____.
Obdobje vojn se je začelo leta _____, ki je Francijo
pahnilo v globoke krize, predvsem med leti _____ ter
_____.

Seveda so temu sledili še ostali spori. Ludvik se je dolga leta bojeval
proti _____ zvezi = velika aliansa, zveza med
_____, _____, _____, _____,
_____ in _____; na koncu pa je podpisal mir v
_____ leta _____.

Ludvik XIV. je izredno dolgo vladal od leta _____ do
_____.

Skupina
6

Kateri evropski vladarji so sledili Ludviku XIV.?

Kaj pomembnega sta naredila Friderik Vilijem in Friderik Veliki?

Kdaj je ruski prestol zasedla Katarina Velika in kaj je naredila za
svojo državo? _____

RAJKA KOROŠEC: SKUPINSKO DELO MALO DRUGAČE PRI TEMI ABSOLUTIZEM SONČNEGA KRALJA IN OSTALIH EVROPSKIH VLADARJEV

POVZETEK

V članku je predstavljena skupinska učna oblika, ki je bila izvedena v šolski knjižnici. Učitelj preko metode slikovne demonstracije in tehnike nevihte možganov učence pripravi na učno uro, nato pa s pomočjo strokovne literature in učno-delovnim listom učenci samostojno spoznavajo učno temo Absolutizem sončnega kralja in ostalih evropskih vladarjev. Skupinsko delo mora biti skrbno načrtovano, da je izvedeno učinkovito in doseže svoj namen. Sama metoda dela s pisnim gradivom pa je bila izbrana za orientacijo pri odgovorih na vprašanja na učno-delovnem listu. Na koncu učne ure učenci in učitelj skupaj preverijo, če so odgovori pravilni, ter učitelj izvede še ponavljanje s preverjanjem.

JURE LISEC: »ZNANJE RAZSVETLI NEZNANJE« - RAZSVETLJENSTVO

UVOD

Vsako dobo zgodovine je pretreslo neko novo spoznanje in vsak doba je zaradi tega pridobila nek naziv. Tako se je zgodilo tudi z razsvetljenstvom, kjer samo ime izhaja iz latinščine (ratio – razum, miselnost) in gre za prepričanje, da bo znanje razsvetlilo temo, v katero je neznanje zavito. Namen članka je zasnovati potek takšne učne ure v osnovni šoli s poudarkom na primernem izboru in uporabi različnih motivacijskih tehnik ter učnih oblik in metod. V pričujočem članku bo predstavljena zasnova učne enote »Razsvetljenstvo«, ki bo obdelana v eni šolski uri. V tej uri se bomo poslužili frontalne učne oblike, individualnega dela in dela v paru. Uporabili bomo tudi več različnih učnih metod, med katerimi bomo zajeli: metodo razlage, metodo razgovora, metoda slikovne demonstracije, metodo dela s pisnim gradivom in metodo izkustvenega učenja, kjer bo šlo za igro vlog.

TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA ZASNOVO UČNE URE

Na začetku vsake učne ure pa tudi med uro samo moramo učence vzpodbuditi k delu in jim tako zbuditi zanimanje za samo uro in snov.

Moderna didaktika zagovarja večjo aktivnosti učencev pri pouku, zato smo se odločili, da bomo pri opisani uri uporabili kombinacijo različnih učnih metod, učnih oblik ter motivacijskih tehnik, kot jih za pouk zgodovine predlaga Trškan¹⁵⁹. Sodobno pojmovanje strukture učne ure zagovarja, da se mora učno delo razdeliti med več različnih etap, ker lahko le tako dosežemo zastavljene učne cilje¹⁶⁰. Obravnavo učne enote bomo izvedli v eni šolski uri.

Zato smo učno uro razdelili v tri glavne etape; pripravljanje učencev za učenje oz. uvajanje, obravnavanje nove učne vsebine z elementi urjenja ter ponavljanje¹⁶¹. Odločili smo se, da bomo v etapi uvajanja izvedli frontalno učno obliko, uporabili pa bomo metodo dela s pisnim gradivom.

France Strmčnik govori o posrednem in avtohtonem motiviranju. Pri avtohtonem motiviranju gre za učenčevo aktivnost, ki izvira iz njega samega in je neposredno povezana z učno vsebino, posredno motiviranje pa predstavljajo posledice učenčeve aktivnosti npr. uspehi in nagrade pa tudi privlačne učne oblike in metode. Problem pri posrednem motiviranju pa se lahko pojavi kot izguba motivacije, saj ni več zunanjega spodbujevalca, kar pa povzroči, da moramo pri načrtovanju učne ure veliko pozornost nameniti izboru samih informacij, ki jih bomo posredovali učencem.¹⁶² Za izvedbo uvajanja imamo na voljo dobrih 7 minut.

V etapi obravnave nove učne snovi pa bo delo z metodo razgovora in razlage, ta etapa pa traja pol ure in bo izpeljana predvsem individualno, saj Weber pravi, da je individualno delo najboljše za prilagajanje zmogljivostim vsakega posameznega učenca¹⁶³. Vmes bomo posegli še malo po metodi igri vlog, kjer bosta dva učenca odigrala prizor iz romana Daniela Defoe-a: Robinson Crusoe.

Pavla Karba je med pozitivnimi učinki metode igre vlog navedla naslednje: učenci pokažejo raven znanja in obogatijo znanje z lastno ustvarjalnostjo (improvizirani pripomočki določene osebnosti ali dogodka) ter znanje aplicirajo sošolcem, med pozitivnimi učinki pa navaja tudi uspešnost besedno šibkih učencev.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Trškan, D., 2007. Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino, str. 32, 74, 75.

¹⁶⁰ Tomič, A., 2000. Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana, Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 66.

¹⁶¹ Prav tam.

¹⁶² Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 309–310.

¹⁶³ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 114 in 125.

¹⁶⁴ Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str. 15.

PRIPRAVLJANJE ALI UVAJANJE

Najprej vstopimo v razred in učence pozdravimo. Nato sledi umiritev razreda in začetek pouka, ki bo najprej potekal z motivacijo. Motivacija pa bo izvedena z prebiranjem odlomka iz angleškega romana, ki ga je napisal Jonathan Swift: Gulliverjeva potovanja¹⁶⁵ in sicer odlomek, kjer Gulliver pride na leteči otok Laputa, kjer se sreča z neumnimi učenjaki. Sledi kratka analiza z vodenjem razgovora. V analizi bomo poudarili, da gre za slo po odkrivanju novih ozemelj, čeprav je ta namišljena in da se pokaže smešnost človeške narave ter nepopolnost družbe, ki si jo je ustvaril človek sam. Predviden čas je 3 minute za branje in 4 minute za analizo, torej 7 minut.

OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Pri obravnavi učne enote bomo uporabljali učbenik za 8. razred devetletne osnovne šole¹⁶⁶ ter delovne liste, na katerih bodo vprašanja za individualno. Delovni listi bodo na koncu tega dela pregledani v dvojicah. Učencem moramo podati jasna navodila za delo, ki bo potekalo z izmenjavo razlage in reševanja delovnih listov.

Pri prvem sklopu bo šlo za razgovor o temu, kako je nova miselnost – razsvetljenstvo vplivalo na življenje in kako se je širila. Razgovor poteka tudi o poznavanju znanih razsvetljencev in o njihovem pomenu. Učenci med razgovorom individualno izpolnjujejo učni list. Med razgovorom poteka, s pomočjo grafoskopa in prosojnice, še metoda slikovne demonstracije, kjer si učenci ogledajo obraze znanih razsvetljencev in njihova pomembnejša odkritja. Ta sklop poteka 10 minut

Pri drugem sklopu poteka razgovor o francoskih razsvetljencih in njihovem pomenu. Razgovor poteka v smeri, s čim so vplivali na razvoj razsvetljenstva. Tudi tukaj poteka razlaga s pomočjo grafoskopa in prosojnic, učenci pa rešujejo učni list, na katerih imajo vprašanja na to temo. Ta sklop poteka 7 minut.

V tretjem sklopu poteka razgovor o pomenu izdaje prve enciklopedije, kdo jo je ustvaril in zakaj je pomembna. Kot primer si ogledamo še en zvezek Enciklopedije Slovenije¹⁶⁷, učenci pa naštejejo še nekaj drugih enciklopedij, ki jih poznajo. Omenimo, da je enciklopedija temeljno delo vsakega naroda. Ta sklop poteka 3 minute.

Četrty sklop pa poteka zopet s pomočjo metode razgovora in razlage ter slikovne demonstracije. Omenimo, kaj so značilnosti literarnih del in nekaj takšnih del učenci naštejejo. Ko omenimo roman Daniela Defoea: Robinson Crusoe¹⁶⁸, dva učenca zaigrata prizor, ko Robinson pred smrtjo reši Petka. Ta sklop traja 7 minut.

Učenci imajo nato še 6 minut časa, da v dvojicah preverijo rešitve učnega lista.

VADENJE IN PONAVLJANJE

Na koncu imajo učenci še 5 minut časa, da rešijo podano križanko, kjer bodo morali prepoznati obraze in pomembnejša odkritja, in jih vpisati v križanko. Geslo križanke, ki ga ugotovijo, morajo na koncu tudi obrazložiti, če jim časovno ne uspe, pa imajo to delo za domačo nalogo.

¹⁶⁵ Swift, J. (1951). Gulliverjeva potovanja. Ljubljana: DZS.

¹⁶⁶ Cvirm, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.

¹⁶⁷ Enciklopedija Slovenije, zvezek 1, A-Ca, 1987. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹⁶⁸ Defoe, D. (1975) Robinson Crusoe. Ljubljana, Mladinska knjiga.

ZAKLJUČEK

V pričujočem članku je bila predstavljena ideja za izpeljavo obravnave učne enote »Razsvetljenstvo«. S kombinacijo različnih učnih metod in oblik ter različnih motivacijskih tehnik v učni uri smo dosegli kar najaktivnejšo vlogo učenca pri pouku. Z različnimi vprašanji pa smo skušali doseči pestrost taksonomskih stopenj po Bloomovi taksonomiji ter zadostit čim večjemu številu didaktičnih načel.

Zasnova iz članka je le ena od možnih rešitev problema strukturiranja učnih ur na omenjeno temo.

VIRI IN LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.
- Defoe, D. (1975) Robinson Crusoe. Ljubljana, Mladinska knjiga.
- Enciklopedija Slovenije, Zvezek 1, A-Ca, 1987. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.
- Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Swift, J. (1951). Gulliverjeva potovanja. Ljubljana: DZS.
- Tomič, A., 2000. Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana, Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trškan, D., 2007. Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.

JURE LISEC: »ZNANJE RAZSVETLI NEZNANJE« - RAZSVETLJENSTVO

POVZETEK

V učni uri z naslovom »Razsvetljenstvo« skušamo uporabiti kar najširši spekter učnih oblik, učnih metod ter motivacijskih tehnik. Učna ura je zasnovana tako, da skupaj z učenci skušamo najti tiste pomembne stvari, ki so vplivale na razvoj družbe. V uvodu učenci prisluhnejo delu iz Gulliverjevega potovanja in tako učenci pridobivajo znanje s pomočjo virov. V fazi obravnavanja učne ure se učenci urijo v zapisovanju snovi, opazovanju, pomnjenju in tudi v igranju vlog. Na koncu učenci snov ponovijo tako, da izpolnijo križanko oziroma mrežo. Vprašanja, na katera učenci odgovarjajo v etapi obravnave so sestavljena v skladu z Bloomovo taksonomijo ter skušajo pokriti čim več taksonomskih stopenj.

ZALA LORBER: UPORABA FRONTALNE IN SKUPINSKE UČNE OBLIKE NA TEMO TEREZIJSKIH IN JOŽEFINSKIH REFORM V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Tako danes kot že pred mnogo desetletji je bila pri pouku zgodovine ter pri drugih šolskih predmetih najbolj priljubljena učna oblika frontalne izvajanja pouka.

V članku je predstavljena učna ura z naslovom 'Terezijanske in jožefinske reforme'. Izvedba ure je primerna za osnovno šolo. Glavni namen je prikazati zanimivo učno uro z vključitvijo frontalne in skupinske učne oblike ter vanjo aktivno vključiti učence. Učenci si s takšnim načinom dela več zapomnijo in se tudi več naučijo. Način poteka ure jim tudi omogoči, da niso le pasivni opazovalci dogajanja.

FRONTALNA UČNA OBLIKA

Učna ura vključuje kombinacijo dveh učnih oblik. To sta frontalna in skupinska učna oblika. Najprej bo predstavljena frontalna učna oblika, ki je pri učiteljih in profesorjih še vedno ena izmed najbolj priljubljenih oblik poučevanja. »Bistvena značilnost frontalnega dela je v tem, da se učna snov obdeluje, vadi, ponavlja in preverja z vsem razredom.«¹⁶⁹ Učitelj tako prevzame glavno vlogo, učenci pa mu pasivno sledijo. Komunikacija ni dvosmerna, ampak skoraj vedno enosmerna, saj govori samo učitelj, učenci pa le poslušajo, gledajo in si zapisujejo snov. Taka komunikacija vodi v pasivnost in nesodelovanje učencev pri učnem procesu. Je tudi brez povratnih informacij in odzivov.¹⁷⁰

Ko učitelj izvaja frontalno učno obliko, pri tem največkrat uporablja učno metodo razlage ali učno metodo razgovora. Pri uporabi učne metode razgovora je učiteljeva naloga »da pravilno vodi razgovor v okviru enote, ki jo obdeluje, učenci pa ocenjujejo vzroke in posledice zgodovinskih dejstev in pojavov.«¹⁷¹ Tak način dela je v šolah prisoten že veliko let, zato ga je težko izkoreniniti, lahko pa se ga izboljša.¹⁷² Učna metoda razlage pa je »govorna metoda, za katero je značilna enosmerna govorna, med učitelji in učenci pa dvosmerna neverbalna komunikacija.«¹⁷³

SKUPINSKA UČNA OBLIKA

Drugačen način dela in vključenost učencev v učni proces pa predstavlja učna oblika skupinskega dela. »Skupinsko delo učencev se izvaja tako, da se v okviru razrednega kolektiva občasno formirajo manjše skupine učencev, ki samostojno delajo pri določenih nalogah in z rezultati svojega dela seznanjajo sošolce in učitelja.«¹⁷⁴ Vloga in dejavnosti so pri tej obliki zamenjane: učitelj se pomakne v ozadje (vendar se ne izključi iz učnega procesa!), tiho opazuje delo učencev ter pomaga, če ga učenci potrebujejo. Učenci med seboj aktivno sodelujejo, komunicirajo in skupaj iščejo odgovore na naloge in vprašanja.

¹⁶⁹ Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 119.

¹⁷⁰ Povzeto po: Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 119.

¹⁷¹ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 111.

¹⁷² Tomić, A. (2000), str. 119.

¹⁷³ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

¹⁷⁴ Tomić, A. (2000) str. 130.

Skupinsko delo poteka po Webru v treh fazah: »uvod, samostojno delo skupin in zaključek.«¹⁷⁵ V uvodnem frontalnem delu učitelj učence seznanja s temo učne enote ter jo razčleni in razdeli med posamezne skupine v obliki nalog. V drugi fazi vsaka skupina posebej proučuje zgodovinsko gradivo in odgovarja na vprašanja, izdeluje miselne vzorce, plakate in drugo. V tretji fazi nastopi poročanje o ugotovitvah posameznih skupin. Učitelj lahko vodi diskusijo o posameznih vprašanjih in tako pomaga poglobiti in razširiti znanje o obravnavanem gradivu. Popravlja tudi morebitne napake in pomanjkljivosti, ki nastanejo v poročilih.¹⁷⁶

Skupinsko delo pomaga učencem razvijati smisel za medsebojno sodelovanje in komunikacijo. Učenci se pri tem načinu dela učijo tudi upoštevanja drugih mnenj ter sklepanja kompromisov.

IZVEDBA UČNE URE

1. Uvod v učno uro

Po uvodnem pozdravu, napovedi teme učne ure ter ciljev učitelj najprej izvede motivacijski uvod. Pri tem uporabi učno tehniko asociacije. Kot izhodišče uporabi Marijo Terezijo. Ob tem lahko na grafoskopu prikaže njeno sliko, učenci pa naj navedejo čim več stvari, ki se jih spomnijo v zvezi z njo (metoda dela s slikovnim gradivom)¹⁷⁷. Učitelj jim lahko pomaga tudi s podvprašanji, kot so na primer: V katerem času je vladala Marija Terezija? Kje je vladala? Po čem je znana? Kako je ime njenemu najbolj poznanemu sinu? S kom je bila poročena? Ideje, ki jih navedejo učenci, bodo izhodišče za začetek razlage.

2. Obravnava nove učne snovi

Učitelj z metodo razlage razloži položaj Marije Terezije in kako je prišla na oblast. Poudari pojem 'pragmatična sankcija' ter ga tudi dosledno razloži. Opiše in razloži njen boj za prestol ter se naveže tudi na t.i. nasledstveno vojno in njenega glavnega nasprotnika, pruskega kralja. Nakaže tudi slabosti države (neučinkovita uprava, slabo organizirana vojska, pomanjkanje denarja) in pove, da so bile le-te vzrok za začetek obdobja reform. Doda še, da je bil glavni akter pri teh reformah tudi Jožef II., sin Marije Terezije. Ob njegovi sliki¹⁷⁸ pove o njem kakšno zanimivost (npr. da je zelo pretiraval pri nekaterih reformah, saj je prepovedal jesti medenjake, češ da so škodljivi za zdravje ter da je uvedel pokopavanje mrličev v platnene vrečke zaradi varčevanja z lesom).

V drugem delu učitelj razdeli učence v 7 skupin. V vsaki skupini so štirje ali največ pet učencev. Najprej razloži navodila: vsaka skupina bo dobila na listu predstavljeno eno izmed reform Marije Terezije in Jožefa II (1. skupina: Upravne reforme¹⁷⁹, 2. skupina: Davčne reforme¹⁸⁰, 3. skupina: Vojaške reforme¹⁸¹, 4. skupina: Sodne reforme¹⁸², 5. skupina: Gospodarske reforme¹⁸³, 6. skupina: Cerkevne reforme¹⁸⁴ in 7. skupina: Šolska reforma¹⁸⁵). Za to nalogo imajo 10 minut časa, delo pa naj poteka v tišini. Vsaka skupina naj določi poročevalca in zapisnikarja. Naloga skupine bo, da besedilo najprej pozorno preberejo ter iz njega izluščijo štiri posamezne (konkretne) ukrepe, ki so

¹⁷⁵ Weber, T. (1981), str. 115.

¹⁷⁶ Povzeto po: Weber (1981), str. 117.

¹⁷⁷ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Kaiserin_Maria_Theresia_%28HRR%29.jpg (23. december 2007)

¹⁷⁸ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Joseph_II.jpg (23. december 2007)

¹⁷⁹ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 61.

¹⁸⁰ I.d., str. 61.

¹⁸¹ I.d., str. 61-62.

¹⁸² I.d., str. 62.

¹⁸³ I.d., str. 62.

¹⁸⁴ I.d., str. 62.

¹⁸⁵ I.d., str. 62.

bili izvedeni na določenem področju (primer: skupina 2 – Davčne reforme: vpeljava zemljiške knjige in katastra, redno pisanje matičnih knjig, izboljšanje sistema pobiranja davkov, izdaja davčnih pravil¹⁸⁶).

Medtem ko skupine delajo, učitelj na tablo nariše velik miselni vzorec ter na sredino zapiše 'Reforme Marije Terezije in Jožefa II.' Iz sredine potegne 7 črt. Ko učenci končajo z delom, se začne poročanje. Poročevalec in zapisnikar prve skupine prideta do table. Poročevalec prebere ugotovitve, zapisnikar pa jih zapiše pod prvo črto na tablo. Vse to učitelj budno spremlja, komentira ter popravlja mogoče napake. Vsako reformo lahko tudi na kratko opiše (npr: »Z ukazom rednega pisanja matičnih knjig vseh veroizpovedi je država dobila tekoče matične podatke o vsakem novorojenem državljanu in hkrati dobro usposobljeno matično službo – duhovnike.«¹⁸⁷). Enako opravijo vse skupine ter tako skupaj ustvarijo tabelsko sliko, ki si jo ob koncu ali sproti prerisujejo v zvezek. Tako učenci aktivno sodelujejo pri oblikovanju zapisa učne snovi.

3. Zaključek učne ure

S pomočjo metode pogovora poskušajo učenci predstavi cilje terezijanskih in jožefinskih reform. Poudariti je potrebno notranjo in gospodarsko okrepitve ter poenotenje države. Učitelj razloži, da je ta reformna doba v vseh pogledih vplivala tudi na nadaljnji razvoj avstrijske države. Mogoče lahko še kot zanimivost omeni, da se je Jožef II. na svoji smrtni postelji odpovedal vsem svojim zakonom, razen tolerančnemu in robotnemu patentu. Osebna svoboda in svoboda vere sta od tedaj naprej postali temeljni človeški svoboščini¹⁸⁸.

ZAKLJUČEK

Pri izvajanju pouka je potrebno snov na zanimiv način predstaviti učencem. Tega vedno ne moremo doseči s standardno učno obliko formalnega dela, zato je priporočljivo, da v pouk vključujemo tudi druge učne oblike.

Če v obravnavanje nove učne snovi vključimo učno obliko skupinskega dela, pri učencih vzpodbudimo aktivno sodelovanje pri procesu usvajanja nove učne snovi ter tudi razvijanje drugih kompetenc kot so toleranca, poslušanje, sodelovanja ter kritičnost. Če torej učenci neko stvar predelajo in preberejo sami ali v skupini, od nje odnesejo več. Tako si tudi več zapomnijo.

LITERATURA

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

Hozjan A. in Potočnik D. (2000). Zgodovina 2: učbenik za drugi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Kaiserin_Maria_Theresia_%28HRR%29.jpg (23. december 2007)

Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

¹⁸⁶ Povzeto po: Hozjan A. in Potočnik D. (2000). Zgodovina 2: učbenik za drugi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 275.

¹⁸⁷ Hozjan A. in Potočnik D. (2000). Zgodovina 2: učbenik za drugi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 275.

¹⁸⁸ Zgodovinski podatki v celoti povzeti po: Hozjan A. in Potočnik D. (2000), str. 277.

Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Zala Lorber: Uporaba frontalne in skupinske učne oblike na temo terezijanskih in jožefinskih reform v osnovni šoli

POVZETEK

Najbolj rabljena učna oblika je bila in je še vedno frontalna učna oblika. Pri izvajanju te učne oblike učitelji uporabljajo predvsem dve učni metodi - metodo razgovora in metodo razlage. Pri frontalnem podajanju učne snovi imata tako glavno vlogo učitelj in enosmerna komunikacija. Učenci tako večino časa pasivno sledijo razlagi ter pri uri ne sodelujejo. Ker pa je pri učencih potrebno vzpodbujati aktivno sodelovanje pri učnem procesu, je zelo dobrodošla skupinska učna oblika. Skupinsko delo vzpodbuja aktivno sodelovanje med učenci, jih uči sprejemati in soočati različna mnenja, poslušati sošolce ter z njimi komunicirati. Pomembno je predvsem to, da ne prevladuje enosmerna komunikacija s strani učitelja. Razvijati in uvajati je potrebno dvosmerno komunikacijo, saj predvsem učenci od tega odnesejo največ.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

MAJA MAROLT: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO NASTANKA ZDA

UVOD

Metoda reševanja problemov oziroma metoda problemske obravnave je le ena od razmeroma številnih učnih metod, ki jih lahko uporabimo (tudi) pri pouku zgodovine. Gre za učenje z bolj ali manj samostojnim odkrivanjem, ki ga lahko označimo tudi kot raziskovalno učenje. V naših šolah pa je še vedno premalo poudarka na sistematičnem uvajanju učencev v reševanje problemov pri družboslovnih in humanističnih predmetih, na primer pri geografiji, tujih jezikih ... in pri zgodovini. Vse pre pogosto je tovrstna metoda omejena na naravoslovne predmete (kjer pa gre velikokrat pravzaprav za reševanje nalog po ustaljenem vzorcu in ne za pravo reševanje problemov), kar pa je velika škoda, saj tovrsten pristop ponuja obilo možnosti za kvaliteten pouk.

V članku je predstavljena učna ura na temo nastanka ZDA; snov po učnem načrtu sodi v 7. razred osemletke oziroma 8. razred devetletke. Ura je izvedena po metodi reševanja problemov, namen pa je prikazati, kako in katere spretnosti učenci pri takem načinu dela pridobijo.

METODA REŠEVANJA PROBLEMOV

Psihologi razlikujejo v osnovi tri metode ali načine reševanja problemov: reševanje problemov po metodi poskusov in napak (ali s slučajnim poskušanjem); reševanje problemov z nenadnim vpogledom; reševanje problemov s postopno analizo, ki poteka po različnih fazah.¹⁸⁹ Prav zadnji način je tisti, na katerega so se osredotočili didaktiki.

Od česa je odvisno uspešno reševanje problemov? Od posameznika, njegovih sposobnosti, strategije, predznanja, inteligence, motiviranosti ... Pa tudi od situacije, jasnosti problema ter zunanje pomoči.¹⁹⁰ Upoštevati je torej treba vrsto dejavnikov.

Metoda reševanja problemov pri pouku je sestavljena iz več faz. Po Danijeli Trškan si sledijo:

1. Problemska naloga ali situacija, ki lahko sproži motivacijo ali vedoželjnost učencev.
2. Predlogi rešitev, hipotez, ki jih učenci predstavijo na podlagi predznanja.
3. Problem in delni problemi.
4. Reševanje problema ali potrditev hipotez oz. predlogov rešitev (učenci zbirajo podatke in iščejo odgovore z branjem literature, analizo virov, opazovanjem, branjem zemljevidov itd).
5. Reševanje problema z ugotovitvami iz 4. faze.
6. Uporaba pridobljenega znanja v novih situacijah.¹⁹¹

Reševanje problemov večinoma ne more potekati frontalno, učenci se v tempu reševanja preveč razlikujejo. Poleg frontalne je potrebno uvesti tudi skupinsko in individualno obliko. Pri družboslovnih vedah že na splošno mnogo bolje dosežemo cilje s skupinskimi oblikami, za katere so značilne izmenjave mnenj, stališč in argumentov.¹⁹²

¹⁸⁹ Marentič-Požarnik, Barica (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 78.

¹⁹⁰ Prav tam.

¹⁹¹ Trškan, Danijela (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 38.

¹⁹² Weber, Tomaž (1981). Terorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 105.

UPORABA METODE REŠEVANJA PROBLEMOV NA PRIMERU NASTANKA ZDA V OSNOVNI ŠOLI

Učitelj vstopi v razred in pozdravi učence; predstavi jim cilje, ki jih bodo dosegli v tej učni uri. Kot uvodno motivacijsko sredstvo uporabi zemljevid severne Amerike pred kolonizacijo, zemljevid severnoameriških kolonij sredi 18. stoletja ter zemljevid, ki prikazuje zdajšnje ozemeljsko podobo ZDA.¹⁹³ Učence vpraša, kako in v kakšnem časovnem razponu je po njihovem potekala širitev in nastanek ZDA do podobe, kot jo poznamo danes. V tej fazi učenci ponovijo tudi, kar že vedo o kolonizaciji severne Amerike: kako so se Evropejci selili tja? Kateri narodi so prevladovali? Učenci odgovarjajo z dvigovanjem rok; če se kje zatakne, pomaga učitelj. Ugotovijo, da so bili to v glavnem Angleži, Španci; Švedci, postojanke pa so imeli tam tudi Rusi in Nizozemci ter Francozi. Slednji so se z Angleži zapletli tudi v vojno, zaradi česar so izgubili Kanado.¹⁹⁴ Ta uvodni del traja približno 10 minut.

V nadaljevanju učne ure učitelj oznani, da bodo tokrat večino ure porabili za skupinsko delo in da bo vsaka skupina dobila drugo nalogo oz. problem, ki mu bo poskušala priti do dna. Uporabljali bodo delovne zvezke, učbenik(e), zgodovinsko literaturo ter obvezno tudi več zemljevidov oziroma atlasov. Vsaka skupina bo napisala kratek izvleček svoje snovi. Paziti je potrebno na težavnostno stopnjo. Učitelj glede na velikost razreda učence razdeli v več enakih skupin (če se le da, naj ne bo razlik v njihovi velikosti). Denimo, da ima razred 24 učencev – učitelj jih razdeli v 4 skupine po 6 učencev. Najbolje, da jih določimo sami, ker utegneta sicer prerekanje in odločanje trajati predolgo. To storimo v največ 3 minutah.

Sledi glavni del ure. Učenci se posedejo po »otočkih«, da so čimbolj skupaj. Učitelj vsaki skupini posebej pove, kaj bo raziskovala. Postavi jim torej glavno temo, oni pa morajo najti rešitve oziroma hipoteze. Prva skupina dobi za nalogo raziskati in povezati politične in družbeno-gospodarske razloge, ki so privedli do odcepitve kolonij od matične države.

Druga skupina mora razčleniti boj za neodvisnost in vzročno-posledično opisati najpomembnejše bitke. Tretja skupina se osredotoči zgolj na ozemeljsko širitev in primerja obseg ZDA v različnih obdobjih. Četrta skupina pa se osredotoči na ustavno ureditev ZDA, njen izvor, poskuša pa jo tudi primerjati z ureditvijo v Sloveniji.

Vse skupine uporabljajo učbenik¹⁹⁵ in pa vsaj eno specializirano zgodovinsko knjigo. Ker je naloga obvladljiva, lahko uporabijo na primer Svetovno zgodovino. Tam ter v učbeniku preberejo, da sta se gospodarstvo in družba kolonij vedno bolj razlikovala od matične države; ta je nanje gledala kot na dobaviteljice surovin in tržišče.¹⁹⁶ Britanci so kolonijam nalagali vedno večje davke in jim prepovedali samostojno čezmorsko trgovino, kar je zelo zaostriilo njihove odnose in sčasoma privedlo do bojkota angleških izdelkov. Učenci v obliki alinej napišejo bistvo in si skušajo predstavljati življenje v tedanji družbi. Druga skupina ugotovi, da je do prvega pomembnejšega konflikta prišlo leta 1773 z »bostonsko čajanko«. Opišejo, kako je to delovalo na Britance in kako je na kongresu v Philadelphiji 13 kolonij sprejelo deklaracijo o neodvisnosti (4. 7. 1776) in potek bojov do 1781, ko so se Britanci predali ameriškim in francoskim silam. Tretja skupina najprej ugotovi obseg prvih 13 kolonij, nato pa v intervalih po 50 let od leta 1791 dalje ugotavljajo, kako in kateri deli sedanjih ZDA so se priključili federaciji. Kateri deli do bili izbojevani, kateri kupljeni ...? Od katerih držav? Kaj je temu botrovalo? V kakšnem sesledju so priključitve potekale? Kako je širitev vplivala na prvotno prebivalstvo in kakšne so posledice tega danes? Četrta skupina ugotovi, da je sprejetje ustave ZDA omogočil v prvi vrsti britanski poraz 1781 in posledična pariška mirovna

¹⁹³ Učitelj uporabi različne atlase.

¹⁹⁴ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 68.

¹⁹⁵ Prav tam.

¹⁹⁶ Več avtorjev (1976). Svetovna zgodovina. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 463.

pogodba 1783. Z ustavo so se leta 1787 države povezale v federacijo, zagotovljene so jim temeljne človeške pravice. Oblast se po njej deli v tri neodvisne veje: zakonodajno ima kongres, izvršno predsednik, sodno pa vrhovno sodišče. S pomočjo ustave RS učenci ugotovijo, da je temeljna razlika s Slovenijo ta, da ima izvršno oblast pri nas vlada republike in ne predsednik.

Ta del traja približno 25 minut. Na koncu ure učenci poročajo o svojih ugotovitvah, ki jim bodo služile kot podlaga pri razumevanju razvoja drugih držav.

ZAKLJUČEK

Metoda reševanja problemov ima veliko prednosti, med njimi so seznanjanje učencev z različnimi strategijami, spodbujati sodelovalno učenje, posplošitve, transfer, preoblikovanje problema, iskanje po različnih virih itd. Metoda je dobrodošla alternativa razlagi, učence pa spodbuja k urjenju (tudi življenjskih spretnosti).

LITERATURA

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Marentič-Požarnik, Barica (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Trškan, Danijela (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Tomić, Ana (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

Več avtorjev (1976). Svetovna zgodovina. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Več avtorjev (1989). Atlas svetovne zgodovine. Ljubljana: Cankarjeva založba in DZS.

Weber, Tomaž (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

MAJA MAROLT: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO NASTANKA ZDA

POVZETEK

Metoda reševanja problemov je v slovenskih šolah premalo uporabljena strategija učenja, ki pa ima mnogo pozitivnih vplivov ne samo na učenčevo sposobnost pomnjenja (saj je splošno znano, da si bolje zapomnimo stvari, ki jih samo naredimo), ampak tudi na spretnosti, ki mu bodo prišle prav pri drugih predmetih in v življenju na splošno. Pri tej metodi učitelj začne s preprostejšimi problemi; delo mora bazirati na nekem predznanju. Spremlja korake pri delu, spodbuja učence k preoblikovanju in "poigravanju" s problemom, dopušča več poti reševanja ... pri tem pa se zaradi skupinske oblike dela krepi tudi občutek za mnenja drugih, sposobnost reševanja konfliktov in sodelovalno učenje. Metoda ni primerna za prav vsako vrsto snovi, se pa za obravnavo razvoja ZDA krasno obnese.

NEJC MRAVLJA: UČINKOVITA TABELSKA SLIKA ali ZAPISI UČNE SNOVI PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO FRANCOSKA REVOLUCIJA

UVOD

Za učitelja zgodovine je pomembno, da zna tudi tisto učno snov, ki na prvi pogled učencem deluje neatraktivno, ustrezno prikazati. Pri tem mu je v odlično pomoč pregleden, sistematičen zapis učne snovi.

V članku je predstavljena učna ura na temo francoska revolucija. Pri uri so uporabljene različne učne oblike in metode, ob sproti nastajajočem tabelskem zapisu učne snovi. Namen članka je pokazati, kako lahko z atraktivnim tabelskim zapisom učencem nazorno, sistematično prikažemo učno snov.

TABELSKA SLIKA ali ZAPISI UČNE SNOVI

Zapis učne snovi je krajši zapis obravnavane učne snovi in je: »... kratek, enostaven, razumljiv in poenostavljen zapis učbeniške vsebine, učiteljeve razlage in dodatne vsebine.«¹⁹⁷ Po svoji vsebinsko-tehnični zasnovi je podobna zasnovi učne priprave in didaktični zasnovi učne enote v zgodovinskem učbeniku. Nastaja postopno po predelavi logično zaključene delne enote (npr.: učni korak) in je ne glede na način in vrsto (točkovni zapis, shema) najpomembnejše predstavno opozorilno sredstvo tudi v sklepnem delu celotne učne enote. Učitelju služi za vzdrževanje stalne optične komunikacije učenca s celotnim predelanim zgodovinskim gradivom in olajša zaključno preverjanje učne enote.¹⁹⁸

Poznamo več vrst. Za klasičen zapis učne snovi je značilna vsebinska struktura poteka učne ure z didaktičnimi (vsebinskimi) poudarki, vsebina je podana s kratkimi, delnimi stavki, ključnimi besedami, v obliki vprašanj in odgovorov. Lahko je napisan na tabli ali projiciran (grafoskop, PowerPoint predstavitev), pomembna je velikost črk. Neklasičen zapis učne snovi predstavljajo učni listi, ki imajo tri funkcije: uporaba učnega lista za obravnavanje nove učne snovi; kot delovni list za urjenje, poglobljanje in ponavljanje učne snovi ter kot izpolnjeni učni list, ki predstavlja zapis učne snovi. Potrebno je paziti, da ostane dovolj časa za prepis, reševanje in pregled nalog, ker predstavlja zapis učne snovi.¹⁹⁹

ZAKAJ TOLIKŠEN POMEN TABELSKI SLIKI UČNE SNOVI?

Pri obravnavanju učne vsebine ima velik pomen njeno graduiranje, kar pomeni postopno razširjanje in poglobljanje znanja. Kot pravi Ana Tomić je: »Graduiranje znanja [...] pomembno, ker je od tega odvisen vzpon osvajanja znanja. Npr.: vsebino lahko obravnavamo v premajhnem ali v prevelikem vzponu. Da bi se izognili ene ali druge pomanjkljivosti, se učitelju priporoča, da *posebej označi zahtevna mesta, zapletene strukture učne snovi, da bo tem točkam namenil dovolj časa in uveljavil ustrezne didaktične postopke.*«²⁰⁰ Pri tem je pomembno, da si učitelj zamisli način nastajanja tabelske slik.

Osnovno sredstvo z učno vsebino je učbenik, ki pa se ga večina učiteljev napačno poslužuje. Bojijo se reducirati odvečna dejstva in posplošitve, ki obremenjujejo spomin učencev, zelo malo pa pripomorejo k razvoju učenčeve miselne aktivnosti. Pri tem velja opozoriti še na šole, kjer učitelji

¹⁹⁷ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine: gradivo za predavanja in vaje, druga izdaja, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 59.

¹⁹⁸ Weber, T. (1992). Tabela slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 2, str. 31

¹⁹⁹ Trškan, D. (2005), str. 59.

²⁰⁰ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 110.

učbenika sploh nimajo in posledično učno snov narekujejo, kar pa s produktivnostjo učencev nima zveze.²⁰¹

Tabelska slika mora imeti primeren obseg in naj ne bo preveč suhoparna, stereotipna. Po mnenju Tomaža Webra, so: »mnogo bolj spodbudne take zasnove tabelskih slik (ob uporabi različnih tehnik), ki spodbujajo funkcionalno-mišljenjsko, ne le pomnensko plat zgodovinskega dela v šoli; tabelske slike v obliki vprašanj, delovnih zahtevkov, kronološko razvojnih preglednic, shem, grafično strukturalnih zapisov itd.«²⁰²

Vedno morajo biti jasno izraženi vsebinski poudarki, kar dosežemo s spominskimi pomagali: žive barve, podčrtavanje in obkrožanje. Tako bistvene stvari še bolj izstopajo. Za še boljši učinek v tabelsko sliko vnesemo puščice, ki ponazarjajo medsebojne zveze in odnose med ključnimi besedami, postavljamo ločila (vprašaj, klicaj), vnesemo razne geometrijske like ipd.²⁰³

Ustrezna tabelska slika je ena od sodobnih smernic v razvoju pouka zgodovine²⁰⁴ in »...bo vedno ostala opozorilo in napotek za učenca pri domačem individualnem učenju s pomočjo učbenika [...], posledično pa bo to pomoč učencu in kasnejšemu odraslemu pri prebiranju zgodovinske literature in načinu razmišljanja ob prebranih zgodovinskih dejstvih.«²⁰⁵

UPORABA NAZORNE TABELSKE SLIKE PRI UČNI URI ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO FRANCOŠKA REVOLUCIJA²⁰⁶

Učitelj učence pozdravi in s pomočjo primerjave med fotografijo Ludvika XVI.²⁰⁷ in fotografijo kmeta²⁰⁸ (učitelj učence sprašuje po pomenu kraljeve osebe, Kaj pomeni absolutni vladar?; Kakšen je kralj v primerjavi s preprostim kmetom?; Kako se na fotografijah vidi nasprotje bogastvo : revščina?; Kaj v družbi predstavlja kralj/kmet? Učitelj dijake opozori na pomen simbolne vloge kmeta – nosi vsa bremena države) izvede motivacijski uvod v učno uro. Učitelj opozori na krizo države in posledično na zahteve po reformah. Uvodni del traja 5 minut.

Sledi obravnava učne snovi. Učitelj predstavi razloge za nastanek francoske revolucije: prazna državna blagajna – Zakaj? Učenci odgovarjajo: neuspešna gospodarska politika, zaostrena nasprotja med stanovi. Učitelj pove, da imata plemstvo in visoka duhovščina kot 1. in 2. stan vso oblast, ker 3. stan (meščanstvo, kmetje) nima besede pri političnem odločanju. Učitelj izpostavi nasprotje med obiljem (1. in 2. stan) in revščino (3. stan), kar podpre z razlogi: slabe letine, vsesplošna druginja. Učitelj plenarno vpraša: Do česa potem pride? Kaj se pojavi, če je večina prebivalstva nezadovoljna? Pomislite na kmečke upore- Učitelj uvede termin **francoska revolucija** in nadaljuje z razlago vzrokov zanjo: opredeli pojavnost razsvetljenskih filozofov (zahteve po omejitvi absolutne kraljeve oblasti; oblast = ljudstvo kot njen edini pravi izvor; tu učitelj učence spomni na podobnost z atensko demokracijo – demos), dejavnost kraljevih svetovalcev (uvidijo stanje delovanja države) – ponudijo predlog rešitev finančnih težav v svobodnejši trgovini, gospodarstvu; Kaj morajo izvesti?; Spomnite se na aktualne dogodke na slovenskih mejah? – ukinitev carin, ukinitev cehov - učitelj poudari odpravo fevdalizma, razširitev davčnih bremen na vse sloje (Mislite, da so plemiči in duhovščina, ki prej niso plačevali davkov, to podprli? – se upirajo, poskušajo privilegije ohraniti). Na podlagi tega kralj popušča svojim svetovalcem in skliče generalne stanove 5. maja 1789 v

²⁰¹ Prav tam, str. 120. Avtorica ima tu v mislih predvsem strokovne predmete na srednjih šolah. Iz lastnih izkušenj pa vemo, da se (je) to dogaja(lo) tudi v osnovnih šolah.

²⁰² Weber, T. (1992), str. 31.

²⁰³ Tomić, A. (1997), str. 128.

²⁰⁴ Prim.: Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače: metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str. 38 in Isti. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 66, 94.

²⁰⁵ Weber, T. (1992), str. 32.

²⁰⁶ V tabelsko sliko učne snovi vključimo vsebinske poudarke, ki so v nadaljevanju označeni v krepkem, ležečem tisku in podčrtanih delih besedila. Zapis učne snovi predvajamo preko projektorja na belo tablo, učenci ga sproti prepisujejo v zvezke. Primer zapisa učne snovi prilagam v prilogi.

²⁰⁷ <http://www.historianet.com.br/imagens/quedabastilha2.jpg> (30. 12. 2007).

²⁰⁸ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 71.

dvorcu Versailles. Učitelj opozori na pomen tega zasedanja v ključnih točkah: sprememba glasovanja (prej po principu: 1 stan = 1 glas; nepravilno - vedno večina plemstva in duhovščine; po novem **1 človek = 1 glas**), junija se 3. stan preimenuje v narodno skupščino (le mi imamo pravico odločati v državi, ker nas je 96%); kralj je prisiljen uvesti spremembe: **prizna narodno skupščino, nastopi konec absolutizma in stare stanovske ureditve**. 4. avgusta so v ustavodajni skupščini na pritisk podeželanov **ukinili fevdalizem** (Kaj je to pomenilo? – ozemlja duhovščine in plemstva dobi v roke država; odpravljena je tlaka –za kmete slabo, ker morajo zemljo odkupiti od države, kar večini zaradi pomanjkanja denarja ni uspelo). Konec avgusta pa so sprejeli še nekaj (učitelj učence spomni na pridobitve revolucije v ZDA) – **deklaracija o pravicah človeka in državljana** (učitelj učence opozori, da velja še danes po celem svetu – kršitve!).²⁰⁹ Prvi del obravnave učne snovi traja 25 minut.

V drugem delu obravnave učne snovi učitelj učence poljubno razdeli v 6 skupin, v katerih s pomočjo fotokopij prevedenih dokumentov²¹⁰ (deklaracija o pravicah človeka in državljana – 4 skupine, **ustava iz 1791**- 2 skupini), učenci izluščijo temeljne pridobitve iz obeh dokumentov in jih plenarno predstavijo pred razredom. Drugi del obravnave traja 10 minut.

Sledi še zaključno ponavljanje, pri katerem si učenci pomagajo z zapisom učne snovi. Učitelj plenarno postavlja vprašanja: Naštev glavne vzroke za francosko revolucijo?; Kdo predstavlja 3. stan?; Naštev posledice francoske revolucije? Opiši pomen zasedanja v Versaillesu? Kaj pomeni beseda privilegij? Kaj pomeni izraz ustavodajna skupščina? Zakaj odprava fevdalizma ni zadovoljila kmečkega prebivalstva?... Zaključno ponavljanje traja 5 minut.

ZAKLJUČEK

Tabelska slika nudi učencem odličen pregled v učno snov le, če je pregledna, barvita, smiselno urejena po vsebinskih poudarkih. Na učitelju je, kako jo bo pripravil čimbolj inovativno, pestro in obenem sistematično vpeljal v učno uro.

Pri temi francoska revolucija je vse to še toliko važneje, ker vsebuje veliko podatkov, zato mora učitelj primerno izbrati vsebinske poudarke ter temu prilagoditi zapis učne snovi.

LITERATURA

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

<http://www.historianet.com.br/imagens/quedabastilha2.jpg> (30. 12. 2007).

Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače : metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.

Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Perenič, A. in drugi (1988). Varstvo človekovih pravic, Razprave, eseji in dokumenti. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

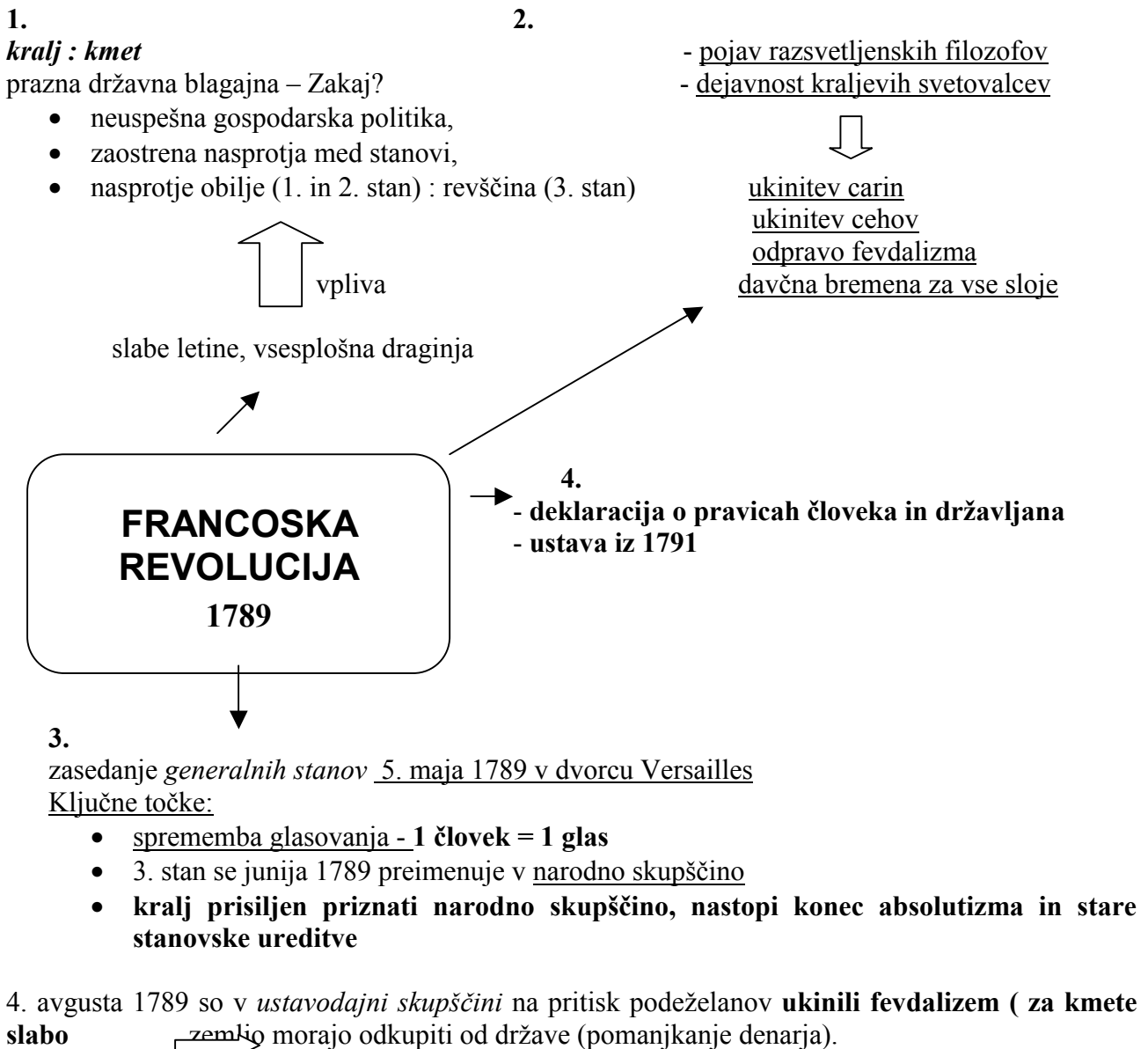
Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine: gradivo za predavanja in vaje, druga izdaja, Ljubljana : Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

Weber, T. (1992). Tabelska slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 2, str. 27-35.

²⁰⁹ Prav tam, str. 71-73.

²¹⁰ Perenič, A. in drugi (1988). Varstvo človekovih pravic, Razprave, eseji in dokumenti. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 408-413.

Priloga: predlog tabelske slike za učno uro na temo francoska revolucija

NEJC MRAVLJA: UČINKOVITA TABELSKA SLIKA ali ZAPISI UČNE SNOVI PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO FRANCOSKA REVOLUCIJA

POVZETEK

Poznamo klasične in neklasične tabelske slike. Kot učitelj vedno težimo k aktivnosti učencev pri pouku, zato so tabelske slike, ki spodbujajo funkcionalno-mišljenjsko, ne le vsebinsko stran zgodovinskega dela v šoli (tabelske slike v obliki vprašanj, nalog, kronoloških preglednic, časovnih trakov, shem, grafično strukturalnih zapisov) bolj učinkovite. Učitelj mora znati načrtovati čas za prepis ali reševanje delovnega lista, ki izpolnjen predstavlja tabelsko sliko in njen obseg. Za nazornost prikazanih vsebinskih poudarkov je potrebna raba spominskih pomagala in puščic. Z učinkovito tabelsko sliko učno snov sintetiziramo, poglobimo in ponazorimo ter s kombiniranjem različnih učnih metod in oblik dosežemo želeni učinek pri učencih.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

JANJA PAVLIČ: EVROPA NAPOLEONU POD NOGAMI – UČNA URA V OSMEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Učitelju je lažje poučevati, če vzbudi učenčevo pozornost. To mu lahko uspe z vključevanjem in menjavanjem različnih učnih oblik, učnih metod in motivacijskih tehnik, kar bomo videli tudi v tem članku, in sicer na temo Napoleonovega osvajanja Evrope, kjer bo prevladovala metoda dela s slikovnim gradivom. S to metodo bomo skušali v učencih vzpodbuditi določene predstave, jih vzpodbuditi k opazovanju in jih motivirati za aktivno sodelovanje pri pouku.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Vključevanje čutov je v sodobni didaktiki vse bolj aktualno. Eden od osnovnih čutov je tudi vid, ki ima v procesu pridobivanja spoznanj osnovno vlogo. Ta čut lahko učinkovito vključimo v učni proces s pomočjo slikovnega gradiva, ki v učencih vzpodbudi miselno in čustveno aktivnost. Slikovno gradivo izberemo po didaktičnih kriterijih, kot so: zgodovinska točnost, sporočilna jasnost, nazornost in estetski videz slike, učitelj pa mora učencem natančno določiti cilje – kaj in kako naj na sliki opazujejo in izluščijo spoznanja.²¹¹

Štefan Trojar pri tem opozarja, da pri tej metodi »učenec razvije sposobnost za opazovanje, prepoznavanje in predstavljanje zgodovinskih okoliščin, pa tudi analize zgodovinske vsebine ter sposobnost za sklepanje, primerjanje in vrednotenje zgodovinskih dogodkov, okoliščin in pojavov«.²¹²

Metodo dela s slikovnim gradivom lahko vključujemo v vse didaktične etape učnega procesa, a se moramo zavedati, da namen uporabe slikovnega gradiva ni, da učenci le vidijo, »ampak da se intelektualno aktivirajo, da jim zagotovimo čutno izkušnjo, da bodo lahko z miselno obdelavo prišli do bistva spoznavne stvarnosti«.²¹³

Pri tej metodi se »v smiselno celoto povezujeta učiteljevo prikazovanje in učenčevo opazovanje, ki prehajata v zaznavanje, sprejemanje in nadaljnje faze miselne aktivnosti«.²¹⁴

Danijela Trškan jo deli na: metodo dela s fotografijami, metodo dela z umetniškimi slikami, metodo dela z zemljevidi, metodo dela z grafi, metodo dela s statističnimi tabelami, metodo dela s skicami, metodo dela s karikaturami ter metodo dela s plakati.²¹⁵

POTEK UČNE URE

Napoleonov prihod na oblast in osvajanja

Ob vstopu v razred učitelj učence lepo pozdravi. V uvodu, ki traja približno pet minut, jim naroči, naj pozorno poslušajo naslednjo uganko in skušajo ugotoviti, koga opisuje: *»Laški jezik se je v zibeli naučil, francosko zna boljše kakor vsak Korzikanec. Je srednje postave, bled, medel, vendar trdnega zdravja, ima rujave oči, kljunast nos, naprej pomaknjeno spodnjo čeljust, široko čelo. Se*

²¹¹ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna sopotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenija za šolstvo, str. 70.

²¹² Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 31.

²¹³ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 98.

²¹⁴ Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 368.

²¹⁵ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine : gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana : Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 74 – 75.

mu vidi, da je globoko zamišljen in bistrovid. Je tih, malo besedi, dosti misli; ne tako živ, kakor drugi Francozi. Spomin ima trden, nikoli nič ne pozabi; kar je obljubil, vselej drži». ²¹⁶

Učitelj učencem razloži, da je tako Napoleona opisal Valentin Vodnik v Lublanskih novicah.

Nato učitelj napove temo učne ure, to je Napoleonovo osvajanje Evrope. Pove jim, da bodo spoznali приход Napoleona na oblast, njegovo osvajalno in gospodarsko politiko in konec njegove vladavine.

Nato pričnejo z obravnavanjem nove učne snovi. V učbeniku na strani 77 si ogledajo sliko, ki prikazuje Napoleonovo kronanje. Učitelj učencem zastavlja vprašanja, s katerimi jih vodi k pravilnim odgovorom: »Kdo je osrednja oseba na sliki?; Kateri dogodek slika prikazuje?; Kje?; Kdaj? ...«

Učitelj razloži, da je bil Napoleon general, ki je na oblast prišel z državnim udarom, se leta 1804 proglasil za cesarja, se oprl na vojsko in meščanske sloje ter si želel podjarmiti celo Evropo. ²¹⁷

Učitelj učencem na prosojnici pokaže zemljevid Evrope v času Napoleonove vladavine:

Slika 1: Evropa v Napoleonovi dobi

Vir: <http://nersp.nerdc.ufl.edu/~malavet/comparat/notes/napoleon.gif>

Ob ogledu zemljevida skupaj ugotovijo, kako veliko je bilo Napoleonovo cesarstvo.

Nato učitelj učence razdeli v dvojice. Razdeli jim fotokopije zemljevida, ki je tudi na prosojnici. Vsak par mora v zvezek na podlagi zemljevida napisati, katere države so bile Napoleonove zaveznice in katere njegove sovražnice. Na koncu skupaj primerjajo rešitve – učitelj izbere par, ki pove svojo rešitev, ostali učenci pa povedo, če se z rešitvijo strinjajo.

Učitelj poudari, da je bila Anglija edina država, ki se je odločno bojevala proti Francozom in je Napoleon ni mogel vojaško premagati zaradi njene vojaške premoči na morju. Ob tem pokaže sliko, ki prikazuje angleško ladjevje v bitki pri Trafalgarju leta 1805, ki jo je Napoleon izgubil. Učenci opišejo sliko, ki prikazuje moč in pomen angleškega ladjevja.

²¹⁶ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 79.

²¹⁷ Franco, L. (1998). Absolutizem ; Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 121.

Slika 2: Angleško ladjevje v bitki pri Trafalgarju

Vir: <http://homepage.ntlworld.com/bandl.danby/trafalgar.jpg>

Gospodarski in vojaški boj z Anglijo

Učitelj uporabi tehniko nevihte možganov ter učence vpraša, kaj si predstavljajo pod besedno zvezo »celinska zapora«. Ob bolj ali manj točnih odgovorih učitelj razloži, da je leta 1806 Napoleon razglasil celinsko zaporo, s čimer je želel Anglijo uničiti na gospodarskem področju, saj je vsem državam celinske Evrope, ki so bile odvisne od Francije, prepovedal trgovanje z Anglijo.

Učitelj iz metode razlage preide na metodo razgovora – učence vpraša, kakšne so bile posledice celinske zapore za Anglijo. Skupaj ugotovijo, da se je angleška industrija znašla v velikih težavah, povečala se je brezposelnost, prišlo je do pomanjkanja najnujnejših življenjskih potrebščin, vendar je Anglija kmalu našla nove trge v čezmorskih deželah.

Prodor v Rusijo

Nato učitelj razloži, da nad Napoleonovo oblastjo evropsko prebivalstvo ni bilo navdušeno, Rusija pa se je celo uprla izvajanju celinske zapore. Zato se Napoleon odloči za vojni pohod proti Rusiji, kar tudi prikazuje naslednja slika, ki jo pokaže učencem:

Slika 3: Moskva v plamenih

Vir: http://www.bfcollection.net/fast/articles/images/Moscow_1812_web.jpg

Ob ogledu slike učitelj sprašuje: »Katero mesto je na sliki?; Kaj se dogaja?; Kdo beži?; Kdo je zanetil požar?; V katerem letnem času se je to dogajalo?«

Nato učence vpraša, če vedo, kateri ruski pisatelj opisuje Napoleonov napad na Rusijo in kako se imenuje ta roman. Razdeli jim odlomek²¹⁸ iz Vojne in miru, ki opisuje beg francoske vojske iz Rusije, in jim naroči, naj ta odlomek preberejo. Ko odlomek preberejo, jim da domačo nalogo, naj se še sami vživijo v vlogo francoskega vojaka in na podlagi prebranega odlomka opišejo en dan v dnevniku francoskega vojaka.

Konec sanj

Učitelj učencem pokaže naslednjo sliko:

Slika 4: Bitka narodov pri Leipzigu

Vir: <http://www.austerlitz2005.com/images/ilustrace/leipzig1813.jpg>

Učitelj razloži, da so se po Napoleonovem porazu v Rusiji Prusija, Rusija, Avstrija, Anglija in Švedska povezale v koalicijo in leta 1813 v Bitki narodov pri Leipzigu, ki jo prikazuje ta slika, dokončno premagale Napoleonovo vojsko. Zavezniki so zavzeli večji del Francije in Pariz, Napoleon je odstopil in bil izgnan na otok Elbo.

Nato pokaže še zadnjo sliko in učencem pove, da je Napoleona nasledil Ludvik XVIII, brat ubitega Ludvika XVI.

²¹⁸ Odlomek prilagam v Prilogi 1.

Slika 5: Ludvik XVIII

Vir:http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/Louis_XVIII2.jpg/280pxLouis_XVIII2.jpg

Za ponovitev dobijo učenci učno-delovni list²¹⁹, na katerem morajo posameznim dogodkom iz časa Napoleonovega osvajanja Evrope pripisati letnico, jih v enem stavku opisati in jih kronološko razporediti. Ti dogodki so: celinska zapora, vladanje Ludvika XVIII, Napoleonovo kronanje za cesarja, Bitka narodov pri Leipzigu, pohod na Moskvo, Bitka pri Trafalgarju.

Rešitve skupaj pregledajo tako, da učitelj po abecednem vrstnem redu kliče učence, ki berejo rešitve, ostali pa si pregledujejo. S tem pri etapi ponavljanja vključi tudi preverjanje.

ZAKLJUČEK

Namen tega članka je bil predstaviti učno uro zgodovine v osmem razredu osnovne šole, kjer prevladuje metoda dela s slikovnim gradivom. Metodo smo uporabili pri obravnavi Napoleonovega osvajanja Evrope. Ker smo jo uporabili predvsem v etapi obravnavanja nove učne snovi, smo z njo popestrili učno uro, učence motivirali za sodelovanje, predvsem pa skušali vzbuditi pri učencih ustvarjanje lastnih predstav in miselno aktivnost.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Franco, L. (1998). Absolutizem ; Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- <http://nersp.nerdc.ufl.edu/~malavet/comparat/notes/napoleon.gif> (december 2007)
- <http://homepage.ntlworld.com/bandl.danby/trafalgar.jpg> (december 2007)
- http://www.bfcollection.net/fast/articles/images/Moscow_1812_web.jpg (december 2007)
- <http://www.austerlitz2005.com/images/ilustrace/leipzig1813.jpg> (december 2007)
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/Louis_XVIII2.jpg/280pxLouis_XVIII2.jpg (december 2007)
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna sopotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenija za šolstvo.

²¹⁹ Učno-delovni list prilagam v Prilogi 2.

- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 25 – 31.
- Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine : gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

Priloga 1: Lev Nikolajevič Tolstoj, Vojna in mir (odlomek)

Francozi, ki so pričakovali sovražnika od zadaj, ne od spredaj, so bežali tako raztegnjeni in razdeljeni, da je bilo med njimi po štiriindvajset ur razdalje. Vsem na čelu je bežal cesar, za njim kralji, za temi vojvode. Ruska armada se je, misleč, da bo šel Napoleon desno, čez Dneper, kar bi bilo edino pametno, prav tako obrnila na desno in prišla na veliko cesto proti Krasnemu. In tu so, kot bi se šli slepe miši, Francozi zadeli ob naše prednje čete. Ko so Francozi nepričakovano zagledali sovražnika, se jih je lotila panika; v nenadnem strahu so se ustavili, nato pa spet zbežali in zapustili tovariše, ki so korakali zadaj. Tu so, kakor skozi ulico ruskih čet, tri dni drug za drugim korakali posamezni oddelki Francozov – najprej podkraljeve, nato Davoustove in nazadnje Neyeve čete. Vsi so pustili drug drugega na cedilu, zapustili vse tovore, topništvo in polovico ljudi bežali, tako da so samo ponoči, po desni strani v polkrogu, obhajali Ruse.

Od Orše so bežali po cesti naprej proti Vilni in se še naprej šli slepe miši z armado, ki jih je zasledovala. Ob Berezini je spet nastala zmešnjava; mnogo jih je utonilo, mnogo se jih je vdalo, tisti, ki so prišli čez reko, pa so bežali dalje. Njihov vrhovni poveljnik je oblekel kožuh, sedel v sani, zdirjal sam naprej in zapustil tovariše. Kdor je mogel, se je prav tako odpeljal, kdor ni mogel, se je vdal ali umrl.

Vir: Tolstoj, L. N. (1995). Vojna in mir. Ljubljana: DZS, str. 223.

Priloga 2: Učno-delovni list

Spodaj naštetim dogodkom pripiši letnico, jih v enem stavku obrazloži ter jih kronološko razporedi! celinska zavora, vladanje Ludvika XVIII, Napoleonovo kronanje za cesarja, Bitka narodov pri Leipzigu, pohod na Moskvo, Bitka pri Trafalgarju
1.
2.
3.
4.
5.
6.

JANJA PAVLIČ: EVROPA NAPOLEONU POD NOGAMI – UČNA URA V OSMEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

POVZETEK

Poznamo različne učne oblike, tehnike in metode, ki pripomorejo k bolj strokovni in ne nazadnje tudi k bolj privlačni izvedbi pouka zgodovine. Pri učni uri z naslovom Evropa Napoleonu pod nogami je prevladovala učna metoda dela s slikovnim gradivom, ki jo lahko vključimo v vse didaktične etape učnega procesa. Slikovno gradivo v učencih vzpodbudi miselno in čustveno aktivnost. Izberemo ga po didaktičnih kriterijih, kot so: zgodovinska točnost, sporočilna jasnost, nazornost in estetski videz slike, učitelj pa mora učencem natančno določiti cilje – kaj in kako naj na sliki opazujejo in izluščijo spoznanja. Pri tej metodi učenec razvije sposobnost za opazovanje, prepoznavanje in predstavljanje zgodovinskih okoliščin, za analize zgodovinske vsebine, sklepanje, primerjanje, vrednotenje zgodovinskih dogodkov, okoliščin in pojavov.

ZVONKO SIMEUNIĆ: AKTIVNEJŠA UDELEŽBA UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI PRI UČNI URI Z NASLOVOM ILIRSKE PROVINCE

UVOD

Ideal sodobnega pouka je naučiti učenca, kako se učiti in ga tako pripraviti na samostojno aktivnost. To pa ni zlahka dosegljivo, če je učenčeva naloga pri pouku le pasivno poslušanje, zapisovanje in mehanično ponavljanje podatkov. Sodobni šolski sistem zato teži k čim bolj aktivni vlogi učenca pri pouku.

V članku je predstavljena učna ura za 8. razred devetletke na temo Ilirske province, v kateri je poudarjena uporaba različnih učnih oblik, metod in tehnik, ki omogočajo aktivnejše udejstvovanje učencev pri pouku. Namen članka je opozoriti na koristnost doseganja povečane aktivnosti učencev pri pouku in demonstrirati le-to.

NEKAJ BESED O AKTIVNEM DELU

"Temelj aktivnega dela so aktivne metode in oblike dela v šoli. [...] O aktivnem poučevanju govorimo takrat, ko učitelj uporablja pri svojem delu različne učne oblike, metode in tehnike, s katerimi spodbuja učence k sodelovanju in delu v učnem procesu, to je k aktivnem učenju."²²⁰ Učitelj mora neklasično frontalno obliko dopolnjevati z individualno, parno in skupinsko učno obliko. "Aktivno poučevanje je najbolj navzoče [...] pri neklasičnem (netradicionalnem) frontalnem pouku, ki ne vsebuje samo metode razlage, ampak številne druge metode in tehnike."²²¹

ZAKAJ TEŽITI K VEČJI AKTIVNOSTI UČENCEV?

"Dolgotrajna razlaga precej pasivizira učence, ki po večini sprejemajo takšno podobo družbene preteklosti, kakršno je podal učitelj. Zlasti v osnovni šoli ne bi smela strjena razlaga trajati dalj od desetih minut."²²² Resničnosti teh besed se verjetno vsi zavedamo iz naših lastnih izkušenj. Dolgotrajno razlaganje zmanjša aktivnost učencev na najnižjo možno raven. Kljub tem dejstvu pa je bila metoda razlage v preteklosti osrednja učna metoda, ponekod pa je tudi še danes. Zakaj?

V preteklosti je bil ideal poučevanja kopičenje znanja. Slednje pa se je najlažje dosegalo z metodo razlage. Dandanašnja pretirana uporaba metode razlage v nekaterih šolah je »okamnel« ostanek pretekle miselnosti.

Večina strokovnjakov vidi danes ideal poučevanja drugje. "Učitelj ne bi smel biti le posredovalec znanja, ampak posredovalec učenja. Učitelj bi moral učiti učence, kako se učiti."²²³ Da bi učitelj uresničil to nalogo, mora prenehati z izključno uporabo metode razlage, ki omejuje samostojno razmišljanje učencev. "Za razvoj posameznika je koristno, da je pri pouku več odkrivanja ter manj posnemanja in reprodukcije. Saj se od posameznika danes vse bolj zahteva, da tudi ustvarja in ne samo pridobiva znanje, da zaznava in identificira problemske situacije in jih tudi smotrno rešuje. Z ustvarjanjem znanja učenec razvija ustvarjalno mišljenje, samostojnost pri mišljenju in vedenju."²²⁴ Učitelj mora

²²⁰ Trškan, D. (2000). Odnos učencev do aktivnega dela v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 9. Št. 1, str. 22.

²²¹ Prav tam, str. 24.

²²² Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik 3. Št. 3, str. 32.

²²³ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 7. Št. 1, str. 31.

²²⁴ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

nadomestiti tradicionalno učno obliko z neklasično frontalno učno obliko, delom v dvojicah, skupinskim delom in individualnim delom ter z uporabo večih metod in tehnik pri poučevanju. "Tako učenci ob učiteljevi pomoči spoznavajo metodološke pristope pri pridobivanju znanja."²²⁵ "Pouk tu ni več le transmisija, ampak živa transakcija – množstvo smiselnih interakcij med učiteljem in učenci ter med učenci samimi – in končno transformacija – spreminjanje pojmovanj o svetu in tudi spreminjanje osebnosti."²²⁶

PRIMER DOSEGANJA AKTIVNEJŠE UDELEŽBE UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI PRI UČNI URI Z NASLOVOM ILIRSKÉ PROVINCE

Učitelj po vstopu v učilnico pozdravi učence in jim pove, da se bodo danes učili o Ilirskih provincah. Napove jim, da bodo ob koncu učne ure znali povedati, od kdaj do kdaj so obstajale Ilirske province, kateri so bili razlogi za njihov nastanek, kakšen je bil njihov obseg, kateri narodi so živeli na tem ozemlju, katere reforme so bile izvedene v Ilirskih provincah, kakšno je bilo večinsko razpoloženje prebivalstva Ilirskih provinc do Francozov in zakaj je bilo tako.

Učitelj naredi uvod v učno uro z uporabo metode dela s slikovnim gradivom. S pomočjo računalnika in projektorja projicira na belo tablo/zid/platno sliko Johanna Schererja Ilirija oživljena iz 1858 leta.²²⁷ Učitelj učencem postavi naslednja vprašanja v zvezi s sliko: Kaj vi vidite na sliki? Glede na sliko, ali menite, da je njen avtor profrancosko ali protifrancosko naravnán? Koga oziroma kaj predstavlja po vašem mnenju starka, ki ji roko podaja Napoleon? Kakšno je po vašem mnenju sporočilo slike? Učitelj pomaga učencem pri odgovarjanju. Na koncu jim pove pravilne odgovore na zastavljena vprašanja (profrancosko; Ilirske province, dajanje državljanskih pravic in svoboščin) ter razkrije ime slike (Ilirija oživljena) in njenega avtorja. Uvodni del traja 10 minut.

Učitelj nadaljuje učno uro z metodo razlage. Učencem pove, da so Ilirske province obstajale od 1809 do 1813 leta in da so jih Francozi ustanovili zaradi vzpostavitve celinsko zaporo, povezave svojih ozemelj v Italiji, Istri in Dalmaciji, okrepitve ozemeljske zveze s turškimi deželami.²²⁸ Temu sledi uporaba metode slikovne demonstracije. Učitelj na zemljevidu pokaže obseg in meje Ilirskih provinc²²⁹ ter pove in pokaže, da so ozemlja, ki tvorijo Ilirske province, poprej pripadala Benetkam, Dubrovniški republiki, Turčiji, Avstrijskem cesarstvu.²³⁰ Pove jim, da so bili prevladujoči narodi na teh ozemljih Nemci, Slovenci, Italijani, Hrvati, Srbi.²³¹

Učitelj učencem zatem pove, da so Francozi v Ilirskih provincah izvedli številne reforme na raznih področjih. Učitelj našteje ta področja, na tablo pa nariše razpredelnico slednjih (sodstvo in zakonodaja, cerkev, šolstvo, gospodarstvo, vojska²³²). Sledi uporaba tehnike možganske nevihte. Učitelj učence vpraša, katere reforme so po njihovem mnenju izvedli Francozi. Opomni jih, naj si pomagajo s področji zapisanimi na tabli ter s svojim poznavanjem ciljev francoske revolucije, ki so jih spoznali v eni od prejšnjih ur. Učitelj zapiše v razpredelnico vse pravilno povedane reforme (npr. odprava cehov, slovenščina kot učni jezik, enakost pred

²²⁵ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica : vodnik za učitelje. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

²²⁶ Marentič-Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana : DZS.

²²⁷ Štular, H. (1961). Pionirski list, št. 20, str. 17. V: Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 59.

²²⁸ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

²²⁹ Weber, T., Turk, P., Rojc, B. (1996). Šolski zgodovinski atlas. Ljubljana: DZS, str. 33.

²³⁰ Stergar, R. (2006). Zapiski s predavanj iz Zgodovina jugovzhodne Evrope – 19. stoletje. Filozofska fakulteta v Ljubljani.

²³¹ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

²³² Stergar, R. (2006). Zapiski s predavanj iz Zgodovina jugovzhodne Evrope – 19. stoletje. Filozofska fakulteta v Ljubljani.

zakonom ...²³³). Tehnika možganske nevihte traja 5 minut. Učitelj našteje še preostale pomembnejše reforme in jih vpiše v razpredelnico. Učence opozori na pričakovano odpravo fevdalizma, do katere pa ni prišlo.

Slednji poudarek služi učitelju kot iztočnica za prehod na razlago odnosa prebivalcev Ilirskih provinc do Francozov in njihovih izvedenih in (neizvedene) reform. Učencem našteje sloje, ki so bili negativno razpoloženi do Francozov (plemiči, kmetje, obrtniki) in njihove razloge za tako naravnost (npr. fevdalcem odvzeli upravne naloge, neizvedena odprava fevdalizma, odprava cehov ...²³⁴). Opozori jih tudi na manjši del prebivalstva, ki je imel pozitiven odnos do Francozov. Učencem pove, da so v to skupino spadali predvsem predstavniki "slovenskega preporoda", med katere spada tudi Valentin Vodnik.²³⁵ Učitelj nato uporabi metodo besedne demonstracije, s tem ko učencem prebere Vodnikovo pesem "Ilirija oživljena".²³⁶

Po končanem branju učitelj razdeli učence v dvojice. Kriterij razdelitve je sedežni red. Učencem razloži, da bodo morali v naslednjih 5 minutah v dvojicah za ponavljanje napisati bodisi profrancoski bodisi protifrancoski propagandni tekst, ki bo vseboval od 4 do 6 stavkov ter da jim bo med pisanjem predvajal francosko himno²³⁷, ki jim bo pomagala živeti se v vlogo prebivalcev Ilirskih provinc. Opozori jih, da bodo nekatere dvojice morale prebrati svoj tekst pred razredom. Po opravljeni razlagi jih prepusti pisanju propagandnih tekstov. Med delom jim predvaja marseljezo. Po izteku določenega časa učitelj izbere nekaj dvojic, ki preberejo svoj propagandni tekst pred razredom. Število izbranih dvojic je odvisno od preostalega časa do konca ure. Ta del ure traja od 5 do 10 minut. Če kateri od tekstov ni v skladu s predelano učno snovjo, učitelj opozori učence na to.

ZAKLJUČEK

Z uporabo neklasične frontalne, individualne, parne in skupinske učne oblike ter s pestro uporabo metod in tehnik, ki povečujejo aktivnost učencev pri pouku, učitelj učence posledično uči, kako se učiti. Učencem povečana aktivnost pri pouku, ki je odvisna od učiteljeve uporabe različnih učnih oblik, metod in tehnik, omogoča razvijanje samostojnega razmišljanja in posledično spoznavanje načinov, kako priti do zelenega znanja.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana : DZS. (za 8. razred devetletke).
- <http://hymne-national.ifrance.com/musique.htm> (27. 12. 2007)
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica : vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Marentič-Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Stergar, R. (2006). Zapiski s predavanj iz Zgodovina jugovzhodne Evrope – 19. stoletje. Filozofska fakulteta v Ljubljani.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik 3. Št. 3, str. 32-37.

²³³ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

²³⁴ Prav tam.

²³⁵ Prav tam.

²³⁶ Vodnik, V. (1958). Izbrane pesmi Valentina Vodnika. Ljubljana: Slovenska matica, str. 58 – 62.

²³⁷ <http://hymne-national.ifrance.com/musique.htm> (27. 12. 2007)

- Trškan, D. (2000). Odnos učencev do aktivnega dela v srednji šoli pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli. Letnik 9. Št. 1, str. 22-26.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 7. Št. 1, str. 30-36.
- Vodnik, V. (1958). Izbrane pesmi Valentina Vodnika. Ljubljana : Slovenska matica.
- Weber, T., Turk, P., Rojc, B. (1996). Šolski zgodovinski atlas. Ljubljana : DZS.

ZVONKO SIMEUNIČ: AKTIVNEJŠA UDELEŽBA UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI PRI UČNI URI Z NASLOVOM ILIRSKE PROVINCE

POVZETEK

Učitelj ima že od nekdaj dolžnost naučiti učence učno snov. V novejših časih pa se mora učitelj potruditi, da učence tudi nauči, kako se učiti. Da bi to dosegel, mora poleg klasične frontalne učne oblike in metode razlage uporabiti tudi druge učne oblike in metode ter tudi razne tehnike, s čimer spodbuja in povečuje aktivnost učencev pri pouku, kar jim posledično omogoča lažje razvijanje samostojnega razmišljanja in učenja. Aktivnejšo udeležbo učencev v učni uri lahko učitelj doseže z dopolnjujočo se uporabo neklasične frontalne, individualne, parne in skupinske učne oblike ter s pestro uporabo učnih metod in tehnik, s katerimi učence neposredno vključi v učni proces.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

MATEJA UGOVŠEK: UPORABA METODE RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE: NA PRIMERU UČNE URE SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI (1815–1848)

UVOD

Zgodovina spada med tiste predmete, ki morajo še posebej spodbujati samostojno razmišljanje in kritično mišljenje pri učencih. Pouk, kjer učenci zgolj nemo poslušajo učiteljevo razlago ne daje dobrih rezultatov. Sodobna didaktika zato daje velik pomen aktivnosti učenca.

Metoda razgovora spodbudi učence k aktivnosti in jih pripravi do tega, da kritično razmislijo o dani učni snovi. Z razgovorom učitelj poglobi učno snov in jo naredi bolj zanimivo.

Članek opisuje učno uro z naslovom Slovenci v predmarčni dobi (1815-1848). Učna ura je namenjena 8. razredu v devetletni šoli. V učni pripravi je uporabljenih več učnih oblik, metod in motivacijskih tehnik. Poudarek je na učni metodi razprave, ki je na začetku tudi teoretično predstavljena.

METODA RAZGOVORA

Pri pouku morajo aktivno sodelovati tudi učenci, vzpostaviti se mora aktivna komunikacija med učenci in učiteljem. Lothar Klingberg pravi, da je pouk: »sodelovanje, /.../ pri katerem so dejavni tako učitelji kot učenci in si delijo naloge, /.../ obravnavajo posamezne zadeve in 'sami sebe'.«²³⁸ Z metodo razgovora lahko to učinkovito dosežemo.

Metodo razgovora lahko pri učni uri uporabimo kot motivacijo v uvodnem delu, pri ponavljanju, utrjevanju in preverjanju. Trojar pravi: »Najvišjo stopnjo učenčeve miselne in govorne aktivnosti ter kolektivne motiviranosti oddelka dosežejo tisti pedagogi, ki zasnujejo pouk zgodovine tako, da ima problemski razgovor primarno in osrednjo vlogo.«²³⁹ Vendar učitelji pri svojem delu še vedno premalo uporabljajo metodo razgovora, ker se bojijo nepredvidljivih situacij v razredu. Kljub temu pa bi se učitelji morali truditi za večjo vlogo metode razgovora pri pouku, saj ima številne pozitivne učinke. Z metodo razgovora učitelj v razredu doseže večjo demokratičnost, učenci pa z njeno pomočjo globinsko osmislijo učno snov in družbeno preteklost ter se naučijo metod za samostojno učenje.²⁴⁰

Kvaliteten razgovor je treba vnaprej načrtovati. Trojar pravi, da ima »kvaliteten razgovor jasne cilje in usmeritev, vsebuje pa tudi učencem zanimiva in pomembna vprašanja.«²⁴¹ Trojar priporoča, da učitelj v pripravo zapiše vsaj nekaj temeljnih in bistvenih vprašanj v razgovorni verigi, ostalo pa se spontano izoblikuje med poukom.²⁴²

²³⁸ Klingberg, L. (1990). *Lehrende und Lernende im Unterricht. Zu didaktischen Aspekten ihrer Positionen im Unterrichtsprozess*. Berlin: Volk und Wissen, str. 59. V: Jank, W. (2006). *Didaktični modeli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 188.

²³⁹ Trojar, Š. (1995). *Spodbujanje in usmerjanje učnega razgovora, oblikovanje vprašanj pri pouku zgodovine*. V: *Zgodovina v šoli*, letnik IV, št. 1, str. 37.

²⁴⁰ Povzeto po: Trojar, Š. (1994). *Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante*. V: *Zgodovina v šoli*, letnik III, št. 4, str. 37.

²⁴¹ Trojar, Š. (1994). *Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante*. V: *Zgodovina v šoli*, letnik III, št. 4, str. 39.

²⁴² Prav tam, str. 39.

UPORABA METODE RAZGOVORA PRI UČNI URI SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI (1815-1848)

Učitelj ob prihodu v razred pozdravi učence. Po urejenih formalnostih na tablo napiše črke AGAD-AGČG in učencem razloži, da vsaka črka simbolizira eno števko, glede na to, katera po vrsti je črka v abecedi. Črke skupaj tvorijo letnice, ki omejujejo čas, ki bo obravnavan pri učni uri. Učenci hitro ugotovijo, da gre za letnici 1815 in 1848. Učitelj pove, da se bodo v tej učni uri naučili, kako so živeli Slovenci v predmarčni dobi, ki jo omeujeta ti dve letnici. Naslov napiše na tablo. Za uvod učitelj prebere odlomek iz učbenika na strani 91.²⁴³ Učna ura poteka v frontalni učni obliki. Besedni demonstraciji sledi metoda razgovora. Učitelj postavi učencem vprašanje: »Pod katero oblastjo so bili Slovenci pred letom 1815?« Učenci se obotavljajo, dajejo različne odgovore, a eden le odgovori, da pod francosko. Učitelj postavlja nadaljnja vprašanja po smislu: »Koliko časa je bilo slovensko ozemlje pod francosko oblastjo? Kakšne so bile takrat življenjske razmere? Kakšni zakoni so takrat veljali?« Učenci odgovarjajo. Eden izmed učencev vedoželjno vpraša: »In pod katero oblast smo Slovenci prišli leta 1815?« Učitelj odgovori, da pod avstrijsko. Učence naveže na prebrani odlomek in jih vpraša: »Iz prebranega odlomka je razvidno, da so bile v tem času okrnjene številne svoboščine. Katere?« Učenci odgovarjajo po smislu: »Svoboda govora, tiska ...« Ta etapa naj ne bi trajala več kot 10 minut.

Učitelj naj nato preide v etapo obravnave. Začne jo z besedami: »Pa pogledjmo nekoliko podrobneje, kakšno je bilo življenje na našem ozemlju v predmarčnem obdobju ...« Iz naslova na tabli začne učitelj graditi miselni vzorec. Prvo vejo naslovi z besedami Gospodarski razvoj. Na tablo potem v nadaljevanju piše zgolj ključne besede, ostalo beležijo učenci sami v svoje zvezke. Učencem razloži, da je v tem času prišlo do napredka v kmetijstvu, zaradi zmanjšanja zemlje v prahi, gnojenja njiv ... Prišlo je tudi do zgodnje industrializacije, kar se je kazalo v odpiranju manufaktur, strojnih tovarn in v razvoju premogovništva. Najpomembnejši pa je bil v tem času prihod železnice v naše kraje. Učitelj učencem predvaja zvočni posnetek interpretacije Prešernove pesmi Od železne ceste.²⁴⁴ Opozori jih naj pozorno poslušajo posnetek in se v dvojicah posvetujejo in poskušajo uganiti avtorja pesmi. Eden izmed učencev ugotovi, da gre za Prešernovo pesem.

Učitelj nato dopolni miselni vzorec z novo vejo z naslovom Družbene spremembe. Učencem pove, da je začelo prebivalstvo v tem obdobju precej naraščati. Pozove učence, da naj razmislijo o vzrokih za to. Učitelj jim pomaga tako, da jim namigne, da so nekaj vzrokov našli že prej. Učenci podajajo različne odgovore: »Napredek v kmetijstvu, več hrane, boljša higiena ...« Učitelj potrди njihove odgovore in jih dopolni. Potem učence opozori tudi na to, da je prišlo do večjega razslojevanja podeželskega prebivalstva. Poleg gruntarjev sta se bolj razširila nova sloja kajzarjev in gostačev. Če so ti pojmi učencem neznani, jim jih učitelj razloži. Učitelj pove učencem tudi, da se je okrepilo meščanstvo.

Sprememba načina življenja je naslednja veja miselnega vzorca na tabli. Učitelj razloži učencem, da je v tem obdobju prišlo do pomeščanjenja podeželja, kar pomeni, da je veliko premožnejših kmetov začelo posnemati meščane v njihovem načinu življenja. Vse več otrok je tudi obiskovalo šole, posebej so se v tem času razvile nedeljske ponavljalne šole.

Naslednjih 15 minut je namenjenih utrjevanju učne snovi. Prevladuje metoda razgovora, vključene pa so tudi druge metode (metoda slikovne demonstracije, metoda dela z grafičnimi izdelki ...). Učenci si pomagajo z učbenikom. Učitelj naroči, naj si preberejo odlomek v učbeniku na strani

²⁴³ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 91.

²⁴⁴ Prešeren, F. (2003). Poezije [zvočni posnetek]. Ljubljana: Sanje.

92.²⁴⁵ Učitelj jih sprašuje: »Kaj opazite? Kakšen način življenja so začeli prevzemati kmetje?« Učenci odgovarjajo različno, da so kmetje posnemali meščane, da so sprejemali njihove navade ... Učitelj učence opozori na sliko v učbeniku na strani 91, ki predstavlja tipično meščansko družino tedanjega časa. Opozori jih na obleke, frizure, pohištvo. Učenci naj preberejo še spodnji odlomek v učbeniku na strani 92. Učitelj jim postavlja vprašanja: »Kdaj so potekale nedeljske ponavljalne šole? Zakaj so bile koristne? Kdo je poučeval v teh šolah?« Učenci odgovarjajo po smislu. Skupaj si ogledajo še graf v učbeniku na strani 92. Učitelj vpraša: »Kakšni so vzroki za tako veliko povečanje prebivalstva v predmarčnem obdobju?« Učenci naštevajo različne vzroke. Učitelj še aktualizira: »Kako je danes s številom prebivalstva v Sloveniji?« Učenci odgovorijo pravilno, da pada. Učna ura se tu zaključuje.

ZAKLJUČEK

Metoda razgovora dobro vpliva na sproščeno komunikacijo v razredu. Spodbuja tudi samostojno kritično razmišljanje učencev. Učitelji bi jo morali uporabljati bolj pogosto. Metodo razgovora je dobro vključiti tudi v samo obravnavo učne snovi, čeprav je to nekoliko težje. Zelo uporabna je pri uvajanju in v etapi utrjevanja in ponavljanja, kjer jo je tudi lažje izvesti. Z metodo razgovora učitelj naredi učno uro bolj zanimivo, hkrati pa kot aktiven subjekt dobro vključi tudi učence.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Jank, W. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli, letnik III, št. 4, str. 37-41.
- Trojar, Š. (1995). Spodbujanje in usmerjanje učnega razgovora, oblikovanje vprašanj pri pouku zgodovine.. V: Zgodovina v šoli, letnik IV, št. 1, str. 36-42.
- Vodopivec, P. (2006). Od Pohlinove slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja. Ljubljana: Modrijan.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (2001). Vzpon meščanstva: zgodovina za 7. razred osnovne šole: zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Mateja Ugovšek: UPORABA METODE RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE: NA PRIMERU UČNE URE SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI (1815–1848)

POVZETEK

Z učno metodo razgovora naredi učitelj učno snov bolj zanimivo, hkrati pa spodbuja učence k samostojnemu razmišljanju in večji aktivnosti. Metodo razgovora lahko učitelj uporabi na začetku ali ob zaključku učne ure, za preverjanje razumevanja večkrat med uro in pri utrjevanju. Nekoliko težje je zasnovati učne ure, kjer ima razgovor osrednjo vlogo. Učna ura Slovenci v predmarčni dobi je zato primerna za uporabo metode razgovora. Metoda razgovora je uporabljena na začetku učne ure za motiviranje učencev in na koncu učne ure za utrjevanje učne snovi. Kvaliteten razgovor mora učitelj vnaprej načrtovati. Postaviti mora jasne usmeritve in cilje. Z metodo razgovora lahko uspešno izvedemo učne ure, ki govorijo o življenjskih razmerah in kulturno zgodovinske teme, ker so učencem bližje.

²⁴⁵ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 92.

TANJA ŽOHAR: UČNA URA NA TEMO REVOLUCIONARNO LETO 1848 ZA OSMI RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Uvod

Vodenje učne ure se sliši preprosto, vendar ko je to potrebno izvesti, brez dobre učne priprave nastopijo težave. Zato je pomembno, da se učitelj doma kar najbolje pripravi za vodenje učne ure in si vse pripravi vnaprej, kar mu omogoča gladko izpeljavo ure.

V članku je predstavljena učna ura na temo revolucionarno leto 1848, ki po učnem načrtu sodi v osmi razred devetletne osnovne šole. Namen članka je prikaz, kako lahko čim bolj nazorno in sistematično prikazati dogajanje v letu 1848 in pri tem ustrezno in smiselno uporabiti učne oblike, tehnike in metode.

Metodične značilnosti učne ure

Operativni učni cilji, ki so po učnem načrtu predpisani za obravnavano učno enoto so: učenec zna ob zgodovinskem zemljevidu ugotoviti, kje je prišlo do revolucij 1848, zna primerjati zahteve posameznih družbenih slojev v revoluciji 1848, zna oceniti pomen revolucije 1848 v Evropi in pri nas, zna pojasniti zahteve narodnega programa Zedinjena Slovenija in pozna pomen zemljiške odveze.²⁴⁶ Na podlagi teh operativnih učnih ciljev je zasnovana tudi učna priprava, ki vsebuje dve učni obliki, pet učnih metod in dve motivacijski tehniki.

Uporabljeni učni obliki sta frontalna in individualna. Poudarjena je predvsem frontalna, ki vključuje večino učnih metod. Individualna učna oblika pa je uporabljena kot šolsko delo in je ista za vse učence.

Poudarek je na učnih metodah, saj učenec pri uporabi metod »pridobiva in razvija sposobnosti in spretnosti, potrebne pri iskanju, analiziranju, primerjanju, sintetiziranju, uporabi informacij.«²⁴⁷ Pri tej učni uri je največkrat uporabljena metoda razlage. Med drugim je zanjo značilno tudi kombiniranje z drugimi metodami²⁴⁸; tako je pri tej učni uri kombinirana z metodo razgovora in metodo slikovne demonstracije. Metoda razgovora je uporabljena v uvodu pri izvedbi tehnike nevihta možganov, metoda slikovne demonstracije pa pri prikazu revolucionarnih bojev na ulicah. V učni uri je uporabljena tudi metoda dela s slikovnim gradivom (zemljevid); Danijela Trškan še naprej deli to metodo, tako da je po tej delitvi uporabljena metoda dela z zemljevidi.²⁴⁹ Zadnja uporabljena metoda pa je metoda dela s pisnimi viri; pisni vir je uporabljen, da se »podkrepi verodostojnost pripovedi, razlage ali trditev (med pridobivanjem učne snov).«²⁵⁰ in je »skrčen na obseg, ki je primeren za obravnavano učno enoto«²⁵¹ Pisni vir je prirejen za učence »tako, da upošteva didaktične dejavnike, kot so: učni cilji, razvojna stopnja, verodostojnost vsebine.«²⁵²

²⁴⁶ Nacionalni kurikularni svet. (1998). Učni načrt. Zgodovina. www.zrss.si/pdf/ZGO_zg.pdf (22. 12. 2007).

²⁴⁷ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 17.

²⁴⁸ Trškan, D. (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, str. 37.

²⁴⁹ Prav tam, str. 75.

²⁵⁰ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 53.

²⁵¹ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. Ljubljana: Zgodovina v šoli, letnik IV, št. 4, str. 51. V: Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 53.

²⁵² Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 53.

Uporabljeni motivacijski tehniki sta nevihta možganov kot uvodna motivacija in mreža v zaključnem delu učne ure, ki služi kot ponovitev obravnavane učne snovi.

Potek učne ure

Učitelj pozdravi učence in napove končne učne cilje ure. Za motivacijski uvod uporabi tehniko nevihta možganov; na tablo napiše besedo revolucija in vpraša učence, na kaj najprej pomislijo, ko slišijo to besedo. Učitelj najprej pokliče nekaj posameznikov po imenu, nato pa se opogumijo tudi sami in se začnejo pogovarjati z učiteljem. Pričakovani odgovori učencev so nasilje, nemir, Francija, meščanstvo ... Ob koncu uvodne motivacije, učitelj skupaj z učenci strne odgovore in oblikuje odgovor na vprašanje: »Kaj je revolucija,« in napove naslov učne ure. Uvodni del traja približno 10 minut.

Obravnava učne snovi vsebuje tri vsebinske poudarke in traja 30 minut. Najprej učitelj učencem predstavi vzroke za revolucijo in zahteve revolucionarjev. To stori s pomočjo prosojnice, na kateri so zapisani vzroki in pozove učence, naj si v zvezek napišejo naslov Revolucionarno leto 1848 in prepisejo vzroke iz prosojnice. Ko učenci končajo s prepisom, učitelj nadaljuje z naštevanjem zahtev posameznih družbenih slojev in učencem za nazornejšo predstavitev bojev pokaže sliko, ki prikazuje meščanske in študentske demonstracije na Dunaju.²⁵³

Učitelj nato razdeli učno – delovni list, ki je natisnjen obojestransko. Na eni strani prikazuje zemljevid Evrope, na katerem rdeči plameni prikazujejo mesta, kjer se je dogajala revolucija.²⁵⁴ Taisti zemljevid ima učitelj pripravljen tudi na prosojnici in ga uporablja pri razlagi. Učitelj tako vpraša učence: Kaj predstavljajo ti rdeči plameni?; V katerih mestih se je odvijala revolucija? Nato učitelj naroči učencem, naj z barvico obkrožijo Pariz, Dunaj in Ljubljano, saj so to za nas pomembnejše mesta, v katerih se je dogajala revolucija. Tako učitelj začne z razlago, da se je revolucija začela v Franciji in se od tam razširila po Evropi; v Nemčijo in Italijo, kjer so revolucionarji zahtevali združitev v okviru lastne države in zato se je revolucij oprijelo tudi ime pomlad narodov.²⁵⁵ Kot enega večjih centrov revolucije učitelj našteje tudi Dunaj, kjer se je revolucija začela marca in je zato dobila ime marčna revolucija. Učitelj nato še na kratko pove, kako se je revolucija odvijala na Dunaju, poudari sklep o zemljiški odvezi in ga tudi razloži.

Revolucijo na Dunaju učitelj naveže tudi na revolucionarno dogajanje pri Slovencih. Učence pozove naj obrnejo učno – delovni list. Na drugi strani je pomanjšan letak, na katerem so zapisane zahteve programa Zedinjena Slovenija,²⁵⁶ izpisane pa so pomembnejše zahteve. Učitelj da učencem na voljo 3 minute, da preberejo izpisane poudarke. Ko pretečejo tri minute, učitelj učencem zastavlja vprašanja na prebran odlomek: Kdo je bil avtor programa Zedinjena Slovenija; Katere so pomembnejše zahteve, ki jih je zapisal?; Kateri jezik se je takrat uporabljal v uradih?; So zahteve danes uresničene?; Katera zahteva se vam zdi še posebej pomembna in zakaj? Ko učitelj konča s postavljanjem vprašanj, naroči učencem, naj si doma učno – delovni list prilepijo v zvezek.

Za zaključni del učne ure ostane še 5 minut. Učitelj pripravi ponovitveni list v obliki mreže in ga razdeli učencem ter jim da 3 minute, da ga rešijo. Na učnem listu so vprašanja, ki se navezujejo na obravnavano učno snov (npr. kdo je sestavil program Zedinjena Slovenija), odgovore pa učenci vodoravno vpisujejo v mrežo. Zadnji dve minuti učitelj pregleda rešitve.

²⁵³ Žvanut, M., Vodopivec, P. (2004). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str.152.

²⁵⁴ Prav tam, str. 155.

²⁵⁵ Prav tam, str. 155.

²⁵⁶ Ilustrirana zgodovina Slovencev. (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 231.

Zaključek

Za uspešno izvedeno učno uro je pomembna kakovostna učna priprava. Izvedba je uspešna, če so metodične variacije uporabljene smiselno, nazorno in se upoštevajo njihove značilnosti. Pomembno je tudi, da ni aktiven samo učitelj, ampak da je v učni proces vključen tudi učenec.

S kakovostno učno pripravo in izvedbo lahko učitelj še tako suhoparno učno snov predstavi na učencem zanimiv način in jih aktivno vključi v učno uro ter pri njih poveča interes za učenje zgodovine, hkrati pa v razredu ustvari tudi ugodno klimo za delo.

Literatura

Ilustrirana zgodovina Slovencev. (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nacionalni kurikularni svet. (1998). Učni načrt. Zgodovina. www.zrss.si/pdf/ZGO_zg.pdf (22. 12. 2007).

Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Trškan, D. (2007). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino.

Žvanut, M., Vodopivec, P. (2004). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Tanja Žohar: Učna ura na temo revolucionarno leto 1848 za osmi razred osnovne šole

Povzetek

Uspešno izvedena učna ura je pogojena z izpolnitvijo zastavljene učne priprave. Dobra učna ura vsebuje ustrezno izvedene zastavljene učne oblike, tehnike in metode, ki jih učitelj uporabi glede na obravnavano učno vsebino, hkrati pa mora slediti zastavljenim učnim ciljem in jih izpolnjevati. Uporaba metodičnih variacij omogoča, da pri uri ni aktiven zgolj učitelj, ampak se del aktivnosti prenese tudi na učence, ki tako pridobivajo in razvijajo sposobnosti in spretnosti, potrebne pri iskanju, analiziranju in uporabi informacij. To poveča interes učencev za pouk zgodovine in ustvari ugodno klimo za delo v razredu.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

JANJA ČENČIČ: METODA DELA Z GIBLJIVIMI SLIKAMI V 8. RAZREDU DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE NA TEMO ZAČETEK FRANCOŠKE REVOLUCIJE

UVOD

Zgodovina učencem večkrat predstavlja dolgočasen šolski predmet, pri katerem si je potrebno zapomniti veliko podatkov. Eden izmed razlogov za to je, da si učenci slabo predstavljajo obdobje, o katerem govorimo (kar sploh velja za bolj oddaljena) in tako ne sodelujejo pri pouku aktivno. Danes pa nam sodobna tehnika že ponuja različne možnosti, da učencem bolj nazorno prikažemo učno snov, jih tako bolj motiviramo in vplivamo na več njihovih čutov hkrati. To nam omogoča tudi metoda dela z gibljivimi slikami, zato je namen članka predstaviti to metodo teoretično in nato še na konkretnem primeru učne ure na temo začetek francoske revolucije, kjer metodo dela z gibljivimi slikami dopolnjuje še metoda dela s slikovnim gradivom (karikaturu in grafom).

METODA DELA Z GIBLJIVIMI SLIKAMI

»Razvoj filma in umetniške kinematografije je omogočil najbolj kvalitetno, sugestivno, avdiovizuelno in dinamično predstavitev družbene preteklosti.«²⁵⁷ Vendar je pri uporabi videa pri pouku potrebno biti pazljiv, kajti:

1. Ta medij učinkuje na več čutnih kanalov hkrati in je realistično prepričljiv, zato se je potrebno zavedati tudi njegove manipulativnosti, saj se gledalcu lahko zdi filmsko dogajanje verodostojno tudi, kadar ponareja zgodovino iz politično ideoloških razlogov.²⁵⁸
2. Avdiovizuelna sredstva pri pouku so smotrna le, če so dobro načrtovana, vsebinsko ustrezna, funkcionalno uporabljena ter če se z njimi doseže večjo racionalizacijo pouka in bolj ustvarjalno delo učencev. Uporaba učne tehnologije razbremenjuje tudi učitelja, vendar ta kot prvo mora biti usposobljen za uporabo avdiovizuelnih učil. Velik problem uporabe te metode še vedno predstavljaja tudi nezadostna tehnična opremljenost šol.²⁵⁹

Kako uporabiti video pri pouku? Najprej potrebujemo ustrezno tehniko (tako videokasete/zgoščenke z ustrezno vsebino kot dovolj velik televizijski ekran) in znanje, kako jo uporabljati.²⁶⁰ »Kadar želimo pri pouku uporabiti video kaseto, ne razmišljamo o posebni video uri, ampak le o video posnetku kot sestavnem delu ure in pripomočku učitelju za večjo nazornost pouka.«²⁶¹ To pomeni, da je potrebno film predvajati v manjših sekvencah (dovolj gradiva za eno pedagoško uro ponuja že 3-minutna sekvenca), saj bi predvajanje daljših filmskih vložkov v razredu učence usmerilo v površinsko in pasivno spremljanje dogajanja v filmu, poglobilni cilj videa v šoli pa je aktivno gledanje.²⁶²

Trškan navaja tri možnosti uporabe videoposnetkov:

- ilustracija učne vsebine,
- vprašanja se nanašajo na vsebino filma oz. podatke, ki jih prinaša film,
- vprašanja se nanašajo na oblikovanje filma.²⁶³

²⁵⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik V, št. 3, str. 37.

²⁵⁸ Prav tam.

²⁵⁹ Brinovec, S., Lipovšek, I., Obreht, T. (1995). Video pri pouku geografije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, str. 10, 11.

²⁶⁰ Prav tam, str. 16.

²⁶¹ Kamšek, M. (1993). Uporaba video kasete pri pouku. Čarobna nit, letnik III, št. 3, str. 7.

²⁶² Prav tam, str. 7, 8.

²⁶³ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 47.

Prav tako lahko videoposnetke uporabimo kot uvodno motivacijo, ilustracijo primerov, tematski so namenjeni razlagi nove vsebine, dopolnilni učno vsebino zgolj vizuelno podkrepijo, lahko pa video uporabimo tudi kot sintezo.²⁶⁴

Učenci lahko dobijo naloge pred ogledom posnetka, med ali po ogledu posnetka. Trškan podaja nekaj primerov metodičnih vprašanj: Kakšen je naslov dela? Kdo je avtor? Na katero učno snov se nanaša? Ali ima film kakšno povezavo z gospodarskimi, političnimi ali kulturnimi gibanji obdobja? Ali osebe predstavljajo obdobje, okolje in način mišljenja tistega časa? Kakšna je vrednost filma?²⁶⁵

PRIMER UČNE URE NA TEMO ZAČETEK FRANCOSKE REVOLUCIJE

Učna ura je pripravljena za 8. razred devetletne osnovne šole, učitelj pri metodi dela z gibljivimi slikami uporablja dokumentarni film o francoski revoluciji.²⁶⁶

V uvodu učitelj učencem pokaže na prosojnici spodnjo sliko²⁶⁷ in jih vpraša, kaj je njihova prva misel, ko vidijo to sliko (»brain storming«). Učitelj napove, da se bodo danes ukvarjali z začetkom/uvodom v francosko revolucijo.

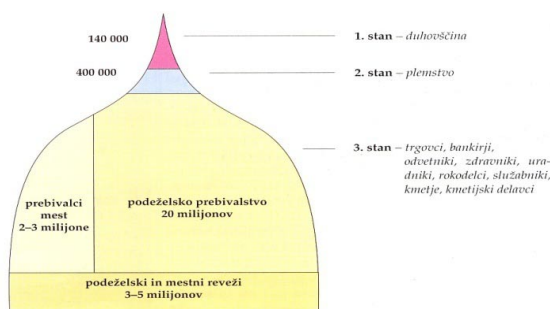

V etapi obravnavanja učne snovi učitelj najprej razdeli delovne učne liste, na katerih so vprašanja. Učenci preberejo prva tri vprašanja, ki se glasijo:

1. V katerem mestu in katerega leta se dogaja film?
2. Opišite življenje plemstva pred revolucijo.
3. S kakšnimi težavami se je spopadala francoska država?

Učitelj predvaja 3-minutni izsek filma, med gledanjem morajo učenci odgovoriti na zgornja tri vprašanja. Nato skupaj z metodo razgovora ugotovijo, da se film dogaja v Versaillesu leta 1788 in da se je plemstvo brezskrbno zabavalo v svilah in čipkah, kljub temu da je bila državna blagajna prazna. Na prosojnici učitelj prikaže spodnji graf²⁶⁸ in učenci s pomočjo le-tega razložijo, kako je bila sestavljena francoska družba leta 1789. Pri tem tudi razložijo pojem generalni stanovi.

FRANCOSKI TRIJE STANOVILETA 1789

Učenci si v učbeniku ogledajo spodnjo karikaturu²⁶⁹ in razložijo, kateri stan predstavlja katera oseba in kaj je želel avtor povedati s to karikaturou. Tako pridejo do ugotovitve, da je davke plačeval

²⁶⁴ Brinovec, S., Lipovšek, I., Obreht, T. (1995). Video pri pouku geografije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, str. 33.

²⁶⁵ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 47.

²⁶⁶ Enrico, R., Heffron, R. (1989). The French Revolution [video posnetek].

²⁶⁷ www.moto-pajer.com (december 2007)

²⁶⁸ Žvanut, M., Vodopivec, P. (1995). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba M&N, str. 131.

²⁶⁹ Cvirm, J., Hriberšek, E., Studen, A. (2000). Korako v času – Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 71.

predvsem najrevnejši tretji stan: kmetje, obrtniki, trgovci in drugi meščani. Z metodo razlage učitelj pove, da kljub temu tretji stan ni imel nobene besede pri političnem odločanju, kralj je vladal kot absolutist – pojem učenci že poznajo, vendar ga kljub temu ponovijo.

Nato učenci preberejo naslednja tri vprašanja, na katera odgovorijo med gledanjem naslednjega 3-minutnega posnetka:

4. Kaj se je dogajalo v veliki dvorani?
5. Kateri stanovi so bili prisotni?
6. Kaj je zahteval tretji stan?

Skupaj pregledajo rešitve in ugotovijo, da se je situacija tako zaostrovala, da je kralj prvič po letu 1614 moral ponovno sklicati zasedanje državnih stanov, kjer so pripadniki tretjega stanu zahtevali, naj glasovanje ne poteka po starem pravilu »en stan en glas«, ampak »po glavah«. Z metodo razlage učitelj pove, da je kralj moral popustiti in odpraviti fevdalni sistem, ustanoviti narodno skupščino in sprejeti deklaracijo o pravicah človeka in državljana. Slednje tudi preberejo v učbeniku.²⁷⁰

Učitelj razloži, da je bila leta 1791 sprejeta ustava in da je Francija postala ustavna monarhija. S pomočjo učbenika²⁷¹ učenci razložijo razliko v ureditvi države leta 1789 in 1791. Pri tem tudi pojasnim pojem ustavna monarhija.

Učenci pogledajo še zadnji 3-minutni odlomek in odgovorijo na zadnje vprašanje:

7. Kaj je zavzelo pariško prebivalstvo 14. 7. 1789?

Skupaj pregledajo odgovor in ob tem učitelj pojasni, da je imela Bastilija le simbolni pomen.

Za konec pa učenci dobijo še učni delovni list, na katerem je križanka, ki jo bodo znali rešiti le, če so pozorno spremljali učno uro. Skupaj pregledajo rešitve.

ZAKLJUČEK

Opazovanje je torej zelo pomembno pri usvajanju znanja in metoda dela z gibljivimi slikami je lahko odlična motivacija in način predstavitve učne snovi, če jo le znamo pravilno izvesti. S konkretnim primerom smo pokazali, kako lahko v učno uro vključimo metodo dela z gibljivimi slikami, to pomeni, da učenci gledajo krajše sekvence filma in da dobijo pred, med ali po gledanju naloge – gledajo aktivno.

LITERATURA

Brinovec, S., Lipovšek, I., Obreht, T. (1995). Video pri pouku geografije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Cvirn, J., Hriberšek, E., Studen, A. (2000). Korako v času – Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Enrico, R., Heffron, R. (1989). The French Revolution [video posnetek].

Kamšek, M. (1993). Uporaba video kasete pri pouku. Čarobna nit, letnik III, št. 3, str. 7–8.

²⁷⁰ Cvirn, J., Hriberšek, E., Studen, A. (2000). Korako v času – Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 72.

²⁷¹ Prav tam, str. 73.

- Mrevlje, B. (1999). Rojstvo moderne Evrope (1700–1815). Priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik V, št. 3, str. 32–38.
- Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (1995). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba M&N.
- www.moto-pajer.com (december 2007)

JANJA ČENCĀIČ: METODA DELA Z GIBLJIVIMI SLIKAMI V 8. RAZREDU DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE NA TEMO ZAČETEK FRANCOŠKE REVOLUCIJE

POVZETEK

Učencem najboljše približamo pouk z aktivnimi metodami dela in sem spada tudi metoda dela z gibljivimi slikami, saj učencem bolj nazorno prikažemo učno snov, jih tako bolj motiviramo in vplivamo na več njihovih čutov hkrati. Vendar moramo biti pri uporabi te metode tudi previdni: potrebno je znati uporabljati tehniko (ustrezni video posnetki, dovolj velika televizija ...) in pomembno je tudi, kako predvajamo posnetke. Bolje je predvajati krajše (3-minutne) sekvence, saj je namen aktivno in ne pasivno in površinsko gledanje. Poleg tega morajo učenci dobiti jasne zadolžitve (vprašanja) pred, med ali po gledanju posnetkov, odvisno ali je namen gledanja videa uvodna motivacija, ilustracija primerov, razlaga nove vsebine, vizualna podkrepitev ali sinteza.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

URŠKA DOLINŠEK: FRONTALNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE: JAKOBINSKA REPUBLIKA IN POMEN FRANCOŠKE REVOLUCIJE

UVOD

V današnjem času se v šoli zelo poudarja aktivnost učencev ter kakovostno znanje. Vprašanje pa je, kako to doseči. Mnogim učencem predstavlja zgodovina le šolski predmet pri katerem si morajo zapomniti celo vrsto nepomembnih in nezanimivih podatkov. Učencem lahko zgodovino približamo z njihovo neposredno vključenostjo v učni proces, ki ga poskušamo oblikovati čim bolj atraktivno in dinamično. To pa dosežemo, če uporabljamo učne oblike ter učne metode, ki so ustrezne in učence motivirajo.

V članku je predstavljena frontalna učna oblika na temo jakobinske diktature in pomena francoske revolucije. Omenjena učna oblika je med najpogostejšimi, in sicer tista, kjer prevladuje metoda razlage. Namen članka je pokazati, da je lahko tudi ta učna oblika z uporabo ustreznih in atraktivnih učnih metod dinamična. S tem pa zadovoljimo tudi različne zaznavne tipe učencev.

FRONTALNA UČNA OBLIKA

Ločimo dve vrsti frontalne učne oblike, klasična in neklasična frontalna učna oblika. Za klasično je značilna prevladujoča metoda razlage, ki najmanj omogoča razvijanje učnih spretnosti pri učencih. Medtem ko sodobna, neklasična oblika z uporabo različnih učnih metod omogoča razvijanje mnogih učnih spretnosti.²⁷²

Neposredno poučevanje je močno zasidrano, zato ga je zelo težko izkoreniniti. Učenci pri pouku zelo malo aktivno sodelujejo, predvsem poslušajo učiteljevo razlago. Učiteljeva naloga pa je, da učence spodbuja in prepleta različne učne metode ter jih aktivno vključi v učni proces. S tem zadovolji različne zaznavne stile. Z metodo razlage ali razgovora ustreza predvsem slušnim učencem. Pri demonstracijskih metodah so zadovoljeni še vidni tipi. Pri uporabi simulacije in igre vlog pa še kinestetične otroke.²⁷³

Pri tradicionalnem pouku zgodovine se učni cilji povezujejo s pomnjenjem poteka zgodovinskih dogodkov, dejstev, pojmov in letnic. Zaradi prevelike pasivnosti učenci ne znajo povezati med učnimi vsebinami in vsakdanjim življenjem.²⁷⁴ Vendar zgodovina ni zgolj to. Učence navaja na vrednotenje kulturne dediščine, na razumevanje in spoštovanje različnosti ter zmožnost kritične presoje aktualnih dogodkov.²⁷⁵ Učitelj v sodobni šoli se mora tudi zavedati dejstva, da ni več edini učni vir.²⁷⁶

²⁷² Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII., št. 1, str. 50.

²⁷³ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 119–123.

²⁷⁴ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 21–22.

²⁷⁵ Repe, B. idr. (2003). Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, str. 5.

²⁷⁶ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 185.

PRIPRAVA NA UČNO URO

Pomembno je, da se učitelj na učno uro dobro pripravi, strokovno in psihično, saj bo le tako izvedel kakovostno in uspešno učno uro. Učitelj načrtuje cilje, učno vsebino, določi učne oblike in metode, didaktična sredstva, časovno razporeditev učne ure ter dejavnosti učencev in učitelja.²⁷⁷ »V osnovni šoli je potrebno učno vsebino zelo poenostaviti, uporabljati enostavno besedišče in manj pojmov.«²⁷⁸ Po učnem načrtu naj bi učenci za obravnavano učno uro poznali družbene in politične spremembe ter pomen revolucije za Evropo.²⁷⁹

Pri frontalni učni obliki bo učitelj uporabil kombinacijo različnih metod ter motivacijske tehnike: metodo razlage, metodo razgovora, metodo dela s slikovnim gradivom, metodo dela s pisnim gradivom, metodo demonstracije ter glasbo in 'vislice'. Učitelj mora pripraviti ustrezna učna sredstva, ki jih bo uporabil med učno uro. Potrebno je sestaviti vprašanja, ki jih bo zastavljal učencem pri metodi razgovora in pripraviti slike ter drugo gradivo, ki ga po učitelj pokazal učencem.

IZVEDBA UČNE URE

Učitelj v **uvodnem delu** uporabi metodo dela s slikovnim gradivom. S to metodo želi pritegniti učenčevo pozornost, jih aktivirati in motivirati ter jih pripraviti na novo učno snov.

Na prosojnici jim pripravi slikovno gradivo, ki se nanaša na prejšnjo obravnavano snov, tako njihovo predznanje poveže z novimi spoznanji. Ob prosojnicah učitelj učencem zastavlja vprašanja, npr. O čem smo govorili na prejšnji uri?; Kaj so bili vzroki za francosko revolucijo? Dijaki s pomočjo učiteljevih vprašanj ugotovijo temo učne ure. Nato jim učitelj razloži potek učne ure ter napove učne cilje.

Deklaracija o pravicah človeka in državljana²⁸⁰

Napad na Bastiljo²⁸¹

²⁷⁷ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 39.

²⁷⁸ Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodčni priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 29.

²⁷⁹ Repe, B. idr. (2003). Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, str. 25.

²⁸⁰ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Revolution (ogled 28. 12. 2007).

²⁸¹ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Revolution (ogled 28. 12. 2007).

V **glavnem delu** naj učitelj sprva uporabi metodo razlage. Učencem naj na razumljiv način razloži, kako so se gospodarske in družbene razmere v Franciji slabšale ter o sprejetju nove ustave. Pove jim, o avstrijski vojni napovedi Franciji. Nato naj učencem, kot motivacijsko sredstvo predvaja francosko himno²⁸², saj so prostovoljci iz Marseilla takrat prvič zapeli »marsejezo«.

Kralj Ludvik XVI.²⁸³

Kraljica Marija Antoaneta²⁸⁴

Učitelj na prosojnici pokaže kraljevski par ter s pomočjo učencev razloži, kaj se je dogajalo z nasprotniki revolucije. Učitelj lahko učencem prebere odlomek, ki ga je napisal Robespierre o smrtni kazni.²⁸⁵ Ironično je, da je tudi on končal pod giljotino. To je lahko odlična izhodiščna točka za krajšo debato o smrtni kazni, ki jo lahko učitelj izkoristi in jo tudi aktualizira.

Maximilien Robespierre²⁸⁶

Giljotina²⁸⁷

Učitelj zaključi z metodo razgovora. Na koncu nove učne snovi učencem pojasni še pomen francoske revolucije v Evropi: odpravila je fevdalizem, izničila posebne pravice plemstva in duhovščine, ukinila absolutizem in zagotovila večjo enakopravnost državljanov. Vpraša jih, če poznajo glavno geslo francoske revolucije. Na prosojnici ima lahko pripravljeno geslo tudi v francoščini. Učitelj želi povezati geslo francoske revolucije – svoboda, bratstvo, enakost – z aktualizacijo tega gesla, saj ga najdemo tudi na francoskih kovancih. Učencem lahko pokaže pravi

²⁸² Swarovski Musik Wattens (1996). National anthems of the world. Austria: Koch International (zvočni posnetek).

²⁸³ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Louis_XVI_of_France (ogled 28. 12. 2007).

²⁸⁴ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Louis_XVI_of_France (ogled 28. 12. 2007).

²⁸⁵ Hozjan, A., Potočnik, D. (2000). Zgodovina 2: učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 309.

²⁸⁶ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Maximilien_Robespierre (ogled 28. 12. 2007).

²⁸⁷ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Revolution (ogled 28. 12. 2007).

kovanec, ki ga da učencem, da si ga ogledajo. Hkrati lahko prikaže fotografijo kovanca tudi na prosojnici.

Francoski euro kovanec²⁸⁸

V **zaključnem delu** učitelj razdeli učencem učno-delovne liste, kot zapis učne snovi, ki ga bodo učenci nalepili v svoje zvezke za zgodovino. Poda jim jasna in glasna navodila. Za didaktično fazo ponavljanja izbere učitelj novo učno obliko. Učenci naj rešujejo v dvojicah, pomagajo pa si lahko tudi z učbenikom²⁸⁹.

Vendar ti učno-delovni listi ne vsebujejo naslova, ampak samo črtice kamor bodo učenci napisali naslov učne ure (R E V O L U C I J A S E N A D A L J U J E). Učitelj razdeli učence v dve enakovredni skupini ter napiše črtice na tablo. Igrali se bodo vislice. Ko je igra končana, učenci vpišejo naslov in začnejo z reševanjem. S to motivacijsko tehniko želi učitelj učence motivirati ter spodbuditi za delo z učno-delovnim listom.

Učno-delovni list vsebuje različne tipe vprašanj, ki povzemajo obravnavano učno snov in je primerna tudi za učenje za kontrolno nalogo (npr. Kakšne so bile razmere v Franciji pred sprejetjem ustave 1791?; Kralj Ludvik XVI. je bil na strani revolucionarjev. DA NE; Na čelu jakobincev je bil _____ idr.).

ZAKLJUČEK

Frontalna učna oblika je lahko prav tako atraktivna kot katerakoli druga, vendar mora učitelj uporabiti različne aktivne učne metode. S tem se izogne monotoni učni uri ter preprečuje pasivnost učencev. Učitelj se mora zavedati, da je potrebno učno snov podajati na jasn, razumljiv in primeren način. S pogovorom pa lahko učitelj izkoristi tudi aktualizacijo učne snovi in jo povezati z otrokovim vsakdanjem življenjem. Z atraktivnim in aktivnim poukom bodo največ pridobil učenci. Naučili se bodo novih spretnosti, razvili kritično razmišljanje ter bolj bodo motivirani za delo v pri pouku.

LITERATURA

- Cvirn, J. idr. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Hozjan, A., Potočnik, D. (2000). Zgodovina 2: učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Repe, B. idr. (2003). Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

²⁸⁸ Euro: <http://www.euro.si/o-evru/druge-drzave-kovanci/francija/> (ogled 28. 12. 2007).

²⁸⁹ Cvirn, J. idr. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 74–75.

- f. Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- g. Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII., št. 1, str. 50–57.
- h. Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

INTERNETNI VIRI

- a. Euro: <http://www.euro.si/> (ogled 28. 12. 2007).
- b. Wikipedia: <http://en.wikipedia.org> (ogled 28. 12. 2007).

ZVOČNI POSNETEK

- a. Swarovski Musik Wattens (1996). National anthems of the world. Austria: Koch International.

URŠKA DOLINŠEK: FRONTALNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE: JAKOBINSKA REPUBLIKA IN POMEN FRANCOŠKE REVOLUCIJE

POVZETEK

Ločimo dve frontalni učni obliki, klasično in neklasično. Pri klasični obliki prevladuje metoda razlage, kjer je večja aktivnost na strani učitelja. Medtem ko z neklasično učno obliko in različnimi aktivnimi metodami poskrbimo za večjo aktivnost učencev. Frontalna učna oblika je primerna za novo učno snov, saj je tako snov bolj razumljiva za učence kot če bi jo obravnavali individualno. Vendar učitelj ne sme pozabiti vključiti v učno uro tudi učencev. Spodbuja in aktivira jih lahko z različnimi motivacijskimi tehnikami ali z uporabo slik, delovnih listov ipd. Ne glede na to, katero učno obliko ali metodo učitelj izbere, je pomembno in potrebno, da se nanjo dobro pripravi. Le tako bodo učenci deležni kakovostnega pouka.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

TANJA FAJT: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA NA TEMO ILIRSKE PROVINCE

UVOD

V današnjem času se učitelji pri poučevanju zgodovine pogosto znajdejo pred težko dilemo - kako narediti učno uro zgodovine zanimivo in privlačno za čim večje število učencev. Zavedajo se, da tradicionalna frontalna učna oblika sama po sebi ni več učinkovita, pozabljajo pa na dejstvo, da k boljši in zanimivejši učni uri pripomore tudi uporaba različnih učnih metod in motivacijskih tehnik.

Namen tega članka je predstaviti učno uro zgodovine v 8. razredu osnovne šole na temo *Ilirske province*, pri kateri ravno s kombiniranjem več učnih oblik (frontalne in skupinske učne oblike, pri čemer je poudarek na netradicionalni frontalni učni obliki), učnih metod in motivacijskih tehnik motiviramo in aktiviramo učence, ter jih pripravimo do razumevanja in kritičnega vrednotenja učne vsebine, s čimer dosežemo tudi trajnejše znanje.

FRONTALNA UČNA OBLIKA IN UČNA OBLIKA SKUPINSKEGA DELA

Obstajata dve vrsti frontalnega pouka: tradicionalna ali klasična vrsta, kjer prevladuje učna metoda razlage, ter neklasična ali netradicionalna frontalna učna oblika, ki s pomočjo uporabe različnih učnih metod omogoča razvijanje večjega števila spretnosti in prispeva k večji aktivnosti učencev.²⁹⁰ Pri tradicionalni učni obliki so učenci pasivni, komunikacija pa je izrazito enosmerna, kar pomeni, da učenci ne dobijo ustreznih povratnih informacij o svojem delu in dojetju učne snovi.²⁹¹ Prednost neklasične frontalne učne oblike pa je ravno v tem, da se učitelj pomakne v ozadje in tako spodbuja učence k bolj aktivni udeležbi pri pouku, hkrati pa »varčno opozarja učence na nove vidike in jim odpira nove miselne možnosti.«²⁹² Taka neklasična frontalna učna oblika v kombinaciji z različnimi učnimi metodami pripomore k večji motiviranosti učencev za delo in za doseganje boljših učnih rezultatov. Učenci pa imajo tudi možnost popravljati svoje napake, bodisi sami ali pa ob pomoči sošolcev in učitelja, kar pomeni, da dobijo takojšnjo povratno informacijo o svojem delu in dojetju učne snovi.²⁹³ Zelo pomemben vidik frontalne učne oblike, uporabljene v kombinaciji z različnimi učnimi metodami je zagotovo tudi dejstvo, da tako dosežemo veliko več učencev, upoštevamo njihove individualne posebnosti in razlike ter tako bistveno pripomoremo k njihovemu boljšemu dojetju učne snovi.

K večji aktivnosti in motiviranosti učencev ter posledično boljšim delovnim rezultatom pa pripomore tudi skupinska učna oblika. Poznamo dve vrsti skupinskega dela: istovrstno skupinsko delo, pri katerem vse skupine rešujejo iste naloge, ter deljeno skupinsko delo, ko skupine rešujejo različne naloge.²⁹⁴ Pri vsakem skupinskem delu pa je pomembno, da na koncu izvedemo še frontalni zaključek s preverjanjem rezultatov posameznih skupin, s čimer še dodatno preverimo in utrdimo razumevanje učne snovi.²⁹⁵ Skupinsko delo pa je pomembno tudi zaradi socializacijskih vidikov, saj so odnosi med učenci pri skupinskem delu neposredni, spodbuja in razvija se komunikacija med njimi.²⁹⁶

²⁹⁰ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik VIII. Št. 1, str. 50.

²⁹¹ Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 119.

²⁹² Prav tam, str. 120.

²⁹³ Prav tam, str. 120.

²⁹⁴ Prav tam, str. 133.

²⁹⁵ Prav tam, str. 134.

²⁹⁶ Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 382.

POTEK UČNE URE

V **uvodu** učitelj najprej pokaže sliko Napoleona.²⁹⁷ Na to sliko postavlja učencem vprašanja, npr. *Kdo je na sliki? Kaj veste o tej osebi? Ali lahko sklepate o čem bomo danes govorili?* Uporabljena je torej frontalna učna oblika, učna metoda dela s slikovnim gradivom, kot motivacijska tehnika pa brainstorming, saj učitelj motivira učence tako, da sami nizajo različne asociacije, ki jih imajo v zvezi z Napoleonom.

V glavnem delu oziroma v didaktični etapi **obravnave** učitelj najprej razloži, da je Napoleon po vojni z Avstrijo leta 1809 iz osvojenih ozemelj ustanovil Ilirske province. Hkrati učitelj pokaže prosojnico z zemljevidom Ilirskih provinc.²⁹⁸ V razgovoru, ki sledi, učitelj postavlja naslednja vprašanja: *Katera ozemlje združi Napoleon? Zakaj Napoleon ustanovi Ilirske province? Kaj doseže s tem?* S takimi vprašanji aktivira znanje, pa tudi razumevanje učencev. Učitelj nato nadaljuje z razlago, pri čemer razloži, da Napoleon ni osvojenega ozemlja nikoli uvrstil v del francoskega cesarstva, je pa kljub temu uvedel številne reforme, ki so pripomogle h korenitim spremembam na številnih področjih. Sledi učiteljevo vprašanje: *Na katerih področjih Napoleon izvede reforme?* Preko tega vprašanja se učitelj usmeri k razlagi reform, ki jih uvedejo Francozi. Razloži, da pride do reform na področju sodstva (uveden je Napoleonov zakonik, enakost pred zakonom, uveljavi se civilna poroka, itd.), šolstva (cerkvi odvzamejo nadzor nad šolami, ustanovljene so številne nove šole, kot učni jezik se na Slovenskem uveljavlja slovenščina), gospodarske (ukinejo se cehi, uveljavlja se politika gospodarskega liberalizma), verske (številni samostani so razpuščeni, ukinjenih je veliko cerkvenih praznikov, veliko cerkvenega premoženja je zaplenjenega, uvedena je verska enakopravnost), Francozi pa proti pričakovanjem ne odpravijo fevdalnih odnosov, čeprav zemljiškim gospodom odvzamejo določene pravice, kot npr. patrimonialno sodstvo.²⁹⁹ Učitelj postavi učencem vprašanje, ki zahteva njihovo razumevanje in vrednotenje nastale situacije: *Kako se je slovensko prebivalstvo odzvalo na reforme? Menite, da so bili prebivalci zadovoljni z izvedenimi reformami? Kdo in zakaj je bil najbolj nezadovoljen z reformami?* S pomočjo teh vprašanj in prejšnje razlage učenci ocenijo, da večina prebivalstva z reformami ni bila zadovoljna, predvsem so bili razočarani kmetje, saj ni prišlo do težko pričakovane zemljiške reforme in odprave fevdalizma. Učitelj nadaljuje z razlago o koncu Ilirskih provinc. Pove, da Ilirske province prenehajo obstajati leta 1813, razloži pa tudi razpoloženje med slovenskim prebivalstvom po koncu Ilirskih provinc - ljudje niso obžalovali konca Ilirskih provinc, kljub temu pa je to obdobje imelo pomemben vpliv in spodbudo za slovenski narodni preporod.³⁰⁰

Etapi obravnave sledi še **zaključni del** s ponavljanjem. To učitelj izvede tako, da uporabi skupinsko učno obliko. Učence razdeli v pet skupin, štiri skupine dobijo nalogo, da povzamejo glavne spremembe, ki jih prinesejo reforme na določenih področjih (vsaka od štirih skupin dobi različne reforme, torej sodne, verske, šolske in upravne). Peta skupina pa dobi kratek odlomek pesmi Valentina Vodnika *Ilirija oživljena*³⁰¹, iz katere morajo razbrati odnos slovenskih izobražencev do Ilirskih provinc. Vse skupine morajo ob izvajanju naloge izdelati miselni vzorec, za reševanje imajo pet minut časa. Po preteku časa sledi frontalni zaključek s preverjanjem doseženih rezultatov. Skupine predstavijo svoje rezultate, s čimer učenci z učiteljevo pomočjo še dodatno ponovijo in naredijo skupen povzetek osvojenega znanja. Za zaključek pa vsak učenec predstavi svoje občutke v zvezi z učno uro in pove, kaj mu je bilo všeč, pa tudi kaj ga je motilo oziroma kaj mu je bilo manj všeč.

²⁹⁷ Umetnost na Slovenskem. Od prazgodovine do danes (1998). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 193.

²⁹⁸ Zemljevid je vzet iz: Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 80.

²⁹⁹ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 80.

³⁰⁰ Prav tam, str. 81.

³⁰¹ Odlomek je vzet iz: Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 82.

ZAKLJUČEK

Neklasična frontalna učna oblika je ob uporabi različnih učnih metod izjemno koristna za doseganje aktivnosti in motiviranosti učencev, učenci z lastno aktivnostjo dosegajo vzgojno-izobraževalne cilje.³⁰² Hkrati pa učenci razvijajo tudi spretnosti, ki so nujno potrebne za uspešno in kakovostno učenje, saj »učitelj ne bi smel biti le posredovalec znanja, ampak posredovalec učenja.«³⁰³ Z uporabo netradicionalne frontalne učne oblike učitelj doseže, da učenci razvijajo pravo znanje in predvsem razumevanje učne snovi, kar posledično pripomore k osvajanju trajnejšega znanja, kar bi moralo biti cilj vsakega učitelja.

LITERATURA

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.

Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30–36.

Umetnost na Slovenskem. Od prazgodovine do danes (1998). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

TANJA FAJT: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA NA TEMO ILIRSKE PROVINCE

POVZETEK

V prispevku je opisana učna ura na temo *Ilirske province* za 8. razred osnovne šole. Uporabljena je frontalna učna oblika, in sicer netradicionalna, v kombinaciji z različnimi učnimi metodami, ob koncu učne ure pa je predvidena še skupinska učna oblika, s katero učenci ponovijo in utrdijo osvojeno znanje. Netradicionalna frontalna učna oblika je veliko bolj kakovostna in učinkovita kot klasična, saj omogoča, da aktiviramo in motiviramo za delo večje število učencev. Učna ura postane tako bistveno bolj zanimiva in atraktivna, hkrati pa se upoštevajo individualne posebnosti učencev. Tako dosežemo boljše razumevanje učne snovi, hkrati pa osvojeno znanje postaja trajnejše in s tem tudi veliko bolj kakovostno.

³⁰² Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 381.

³⁰³ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 31.

NINA INTIHAR: DUNAJ, SREDIŠČE UREDITVE EVROPE PO NAPOLEONU; DUNAJSKI KONGRES 1814–1815

UVOD

V članku bo prikazana izvedba učne ure na učno enoto dunajski kongres. Namen članka je v strnjeni obliki prikazati avtentično izvedbo učne ure, ki bo sledila v osrednjem delu. V članku želimo izpostaviti dobro medsebojno povezovanje metode razlage z metodami dela s pisnim in slikovnim gradivom ter metodami zvočne in slikovne demonstracije. Prva učencem da potrebno osnovno znanje, ob pisnem in slikovnem gradivu pa ga poglobijo in utrdijo, uporabljajo višje kognitivne funkcije. Članek bo prikaz uspešnega prepleta teh učnih metod.

METODA RAZLAGE

Metoda razlage ali metoda ustne razlage, kakor jo poimenuje Ana Tomič, je monološka metoda, pri kateri eden govori, večinoma je to učitelj, ostali pa poslušajo. Njene prednosti so predvsem v tem, da učencem lahko snov predstavimo sistematično, pregledno in nazorno, slabosti pa v tem, da lahko učenci postanejo povsem pasivni, saj je komunikacija enosmerna in njim vsiljena in o njej ne razmišljajo, ustreza pa predvsem tistim učencem, katerih spoznavni stil je slušni. (Tomič 1997, str. 88–89)

Marjan Blažič doda, da učitelj skozi razlago vpliva na učence z verbalno in neverbalno komunikacijo in z njimi vzpostavlja psihični stik. Prav tako je med razlago na voljo vsem učencem in jim je zgled. Slabost razlage pa je, da lahko vodi v avtoritativen položaj učitelja, pretirana uporaba te metode lahko pelje v metodično enoličnost in siromašenje procesa. Kakovost in učinkovitost pa je zelo odvisna od učiteljevih spretnosti in sposobnosti verbalnega in neverbalnega komuniciranja z učenci. (Blažič et al. 2003, str. 349–350) Ana Tomič poudarja nujnost kombiniranja metode razlage z drugimi metodami, npr. s pogovorom, delom z besedilom in demonstracijsko metodo. (Tomič 1997, str. 88)

VRSTE IN KAKOVOSTNE ZNAČILNOSTI RAZLAGE

Marjan Blažič poda naslednje načine razlage, ki so v praksi pogostejši: pripovedovanje, opisovanje, obrazložitev ali razlaga v ožjem pomenu, pojasnjevanje, presojanje. (Blažič et al. 2003, str. 347–349) Ana Tomič doda še teoretično predavanje, ustno razlago, prežeto s pogovorom, predavanja učencev in ustno razlaganje dveh ali več predavateljev. (Tomič 1997, str. 89) Pomembno je, da je razlaga stvarna in dojemljiva učence, prav tako mora biti jezikovno pravilna, učitelj mora razlagati v skladu z obravnavano vsebino in razlago pravilno graditi. Le-ta mora biti privlačna, zanimiva, živahna. (Blažič et al. 2003, str. 346–347).

RAZLAGA PRI POUKU ZGODOVINE

Tudi Štefan Trojar opozarja na veliko vlogo razlage pri zgodovini, saj lahko z živim govorom prikažemo določeno zgodovinsko obdobje, spomni pa, da je prav pri zgodovini velikokrat izgledala pozitivistično; nizala je podatke o političnih in vojaških dogodkih. (Trojar 1994, str. 32) Prav tako meni, da naj bi pri sodobnem pouku zgodovine učenci dobivali osnovne zgodovinske informacije na več načinov: iz pisanih virov, preko slikovnih demonstracij, hkrati pa tudi iz žive besede učitelja razlagalca. (Trojar 1994, str. 33) Štefan Trojar poudarja na pomembnost nazorne predstavitve: pri tem naj bi si učitelj pomagal s konkretnimi primeri iz življenja posameznika. Pouk zgodovine naj bi nazorno in razčlenjeno predstavil družbeno ozračje, življenjske razmere posameznika in izbrane situacije iz posameznih področij družbenega življenja. (Trojar 1994, str. 35)

DUNAJ, SREDIŠČE UREDITVE EVROPE PO NAPOLEONU, DUNAJSKI KONGRES 1814–1815

1. Predstavitev učne enote in pomen Napoleonovega zatona

V začetni etapi uvajanja učitelj učence živo popelje v čas dunajskega kongresa. Za uvodno motivacijo učitelj uporabi Johanna Straussa in predvaja dunajski valček (Karba 1994, str. 25-27), zraven pa bere, kako je narejena sacher torta³⁰⁴. Na ta tabli projicira slike Hofburga³⁰⁵ in notranjih soban³⁰⁶. Na tabli visi zemljevid Evrope leta 1810³⁰⁷ in 1815³⁰⁸. Na koncu opisa pove zgodbo, da jo je naročil Metternich za svoje goste. Uporabi metodo zvočne in slikovne demonstracije. Učence vpraša, kakšne asociacije jim vzbudi glasba in opis. Uvodni del traja pet minut.

Nato nadaljuje s frontalno učno obliko, uporabi metodo razgovora. Pove jim, da je naslov učne enote dunajski kongres in oblikovanje Evrope po Napoleonovem padcu. Seznanj jih s cilji učne ure, in sicer da bodo spoznali utrip življenja v prvi polovici 19. stoletja, Napoleonov dokončen poraz, udeležence, potek in sklepe dunajskega kongresa. Učitelj začne z etapo obravnave učne snovi. Učenci odprejo učbenike na strani 84 (Cvirn et al. 2000, str. 84), da bodo tekom ure brali besedila iz učbenika in analizirali slike. V začetek razlage učitelj vplete učenca z vprašanji: Katera država je bila po francoski revoluciji velesila?; Kje in kdaj je Napoleon moral kloniti?; Proti kateri državi?; Kam je odšel v pregnanstvo? Z metodo razgovora v petih minutah ponovijo Napoleonov padec. Istočasno jim na zemljevidu še enkrat pokaže Napoleonove pridobitve. Uporabi metodo demonstracije.

2. Začetek, utrip in udeleženci kongresa ter Dunaj kot gostitelj

Nato nadaljuje z metodo razlage. V osrednjem delu ure sledijo vsebinskim poudarkom tako, kot si sledijo v učbeniku. (Cvirn et al. 2000, str. 84–85) Učitelj dijakom pove, da se je dunajski kongres začel 16. septembra 1814 z namenom, da bi se po zmagi nas Napoleonom dogovorili o novi politični podobi Evrope, ki bi ustrezala stanju pred francosko revolucijo. Našteje glavne predstavnike držav, ki so bili tam, istočasno pa učence opozori, naj si ogledajo sliko na strani 84 (Cvirn et al. 2000, str. 84) Projicira jim sliko ruskega carja³⁰⁹ avstrijskega kanclerja Metternicha³¹⁰, v učbeniku si učenci pogledajo avstrijskega cesarja Franca I. Učenci preberejo odlomek na strani 84 (Cvirn et al. 2000, str. 84), ki govori o mnenju Dunajčanov na kongresu. Nato učitelj uporabil metodo dela s pisnim in slikovnim gradivom. Skupaj analizirajo isti odlomek in sliko na strani 84 (Cvirn et al. 2000, str. 84): Kdo bi bil po vašem mnenju Würtemburški kralj?; Kaj po vašem mnenju predstavlja globus na mizi?; Ali Dunajčanom godi, da je njihovo mesto skoraj celo leto gostitelj vseh najvišjih predstavnikov evropskih držav?; Nadaljevali bi s čim bolj živim opisom kongresovanja, poudarili, da so podnevi sicer moški predstavniki razpravljali o političnih zadevah, zvečer pa so glavno vlogo prevzele njihove žene, da se je veliko plesalo, hodilo v salone. (Cappelens Forlag 1994, str. 74). Med razlaganjem učitelj projicira slike plesov in družabnega življenja tistega časa³¹¹. Tu je uporabljena metoda demonstracije, ki tu učinkuje tudi motivacijsko. To bi trajalo sedem minut.

³⁰⁴http://www.rtvsllo.si/zabava/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=5&c_id=11407 (3. 12. 2007)

³⁰⁵ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1e/Wien_Hofburg_um_1900.jpg/800px-Wien_Hofburg_um_1900.jpg (6. 12. 2007)

³⁰⁶ <http://www.ahs-rahlgasse.at/tagebuch/images/hofburg.jpg> (6. 12. 2007)

³⁰⁷ Evropa pod Napoleonom leta 1810. Učila Zagreb.

³⁰⁸ Evropa po dunajskem kongresu 1815. Učila Zagreb.

³⁰⁹ <http://www.alexanderpalace.org/palace/img/alexander12006.jpg> (6. 12. 2007)

³¹⁰ <http://history.sandiego.edu/gen/ww1/images/metternich.jpg> (6. 12. 2007)

³¹¹ <http://www.virtualvienna.net/holidays/balls/bimages/waltz.jpg> (6. 12. 2007)

Na tabli učitelj začne z izdelavo miselnega vzorca, ki ga učenci naredijo tudi v svojih zvezkih. Zatem preide k prvemu vsebinskemu poudarku, in sicer ravnotežju sil. Razloži, da so pogoj za mir v Evropi videli v vzpostavitvi ravnotežja med evropskimi silami. Pove, da je Napoleon po umiku še enkrat prišel v Francijo in tam zavladal 100 dni, zato so pohiteli z objavo kongresnih sklepov junija 1815, prav takrat pa je pruska vojska dokončno porazila Napoleona v bitki pri Waterlooju. To traja pet minut.

3. Sklepi dunajskega kongresa

Z metodo razlage učitelj nadaljuje k naslednjemu poudarku, obnovi starega reda, za katerega porabi 5 minut. Besedo restavracija razloži. Pri tretjem poudarku učencem da napotke za individualno delo. S pomočjo učbenika na strani 85 morajo v petih minutah izpisati, kako se spremeni ozemlje Francije, Avstrije, Anglije, Rusije, Prusije in Nizozemske. S tem naredi večjo dinamiko, saj spremeni učno obliko v individualno. Nato učitelj izbere učenca, ki predstavi svoj zapis. Učenci tu uporabijo metodo dela s pisnim in slikovnim gradivom ter metodo pisno–grafičnih izdelkov.

V petminutnem zaključku učitelj poudari napredne sklepe kongresa. Na tabli zaključi miselni vzorec, ki ima ključne besede ravnotežje sil, bitka pri Waterlooju, restavracija, ozemeljske spremembe, prepoved trgovine z ljudmi. To naglas prebere ob spremljavi dunajskega valčka. S tem poveže uro v celoto in izvede etapo ponavljanja.

ZAKLJUČEK

V članku je bil predstavljen prikaz žive razlage, ki učencu pomaga, da si predstavlja zgodovinsko obdobje, ki ga obravnavajo. Zato prevladuje metoda razlage, ki je kombinirana z metodo slikovne in besedne demonstracije, učitelj pa uporabi tudi metodo dela s slikovnim in pisnim gradivom ter metodo grafičnih izdelkov. Kot poudarja Štefan Trojar, mora učitelj pokazati življenje ljudi, ne le običajnih dogodkov. (Trojar 1994, str. 33–34). Uporabljeno je slikovno gradivo oseb, ki so sodelovale na kongresu ter glasba, ki učencem pričara takratni duh časa. Z različnimi metodami učitelj lažje ugotovi večini spoznavnih tipov. Tudi različnost učnih oblik, uporabljeni sta frontalna in individualna, pripomore k dinamiki pouka. Glede vsebinskih poudarkov pa učitelj sledi učbeniku.

LITERATURA

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Cappelens Forlag, J. W. (1994). Zgodovinski atlas sveta od prazgodovine do danes. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Cvirn, J., Hriberšček–Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (1994). Dunajski kongres leta 1815. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 25–27.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32–37.
- <http://www.alexanderpalace.org/palace/img/alexander12006.jpg> (6. 12. 2007)
- <http://history.sandiego.edu/gen/ww1/images/metternich.jpg> (6. 12. 2007)
- <http://www.virtualvienna.net/holidays/balls/bimages/waltz.jpg> (6. 12. 2007)
- http://www.rtvsl.si/zabava/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=5&c_id=11407 (3. 12. 2007)

- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1e/Wien_Hofburg_um_1900.jpg/800px-Wien_Hofburg_um_1900.jpg (6. 12. 2007)
- <http://www.ahs-rahlgasse.at/tagebuch/images/hofburg.jpg> (6. 12. 2007)
- Evropa pod Napoleonom leta 1810. Učila Zagreb.
- Evropa po dunajskem kongresu 1815. Učila Zagreb.

NINA INTIHAR: DUNAJ, SREDIŠČE UREDITVE EVROPE PO NAPOLEONU, DUNAJSKI KONGRES 1814–1815

POVZETEK

Naslov učne enote je Dunaj, središče ureditve Evrope po Napoleonu, govori pa o dunajskem kongresu leta 1814 in 1815. Namen članka je predstaviti učno uro, ki gradi na živi in dinamični razlagi, ki pomaga dijakom, da se čim boljše vživijo v takratni čas. Pri razlagi si učitelj pomaga še z besedno, slikovno in zvočno demonstracijo, analizo besedila in slik. S tem pripomore k večplastni predstavitvi, ki pokrije večino spoznavnih tipov ter dinamiki pouka, ki jo spreminja tudi s spremembo učne oblike, in sicer s frontalne na individualno. V učni uri poskuša poleg osnovnih vsebinskih podatkov o Napoleonovem padcu, poteku, udeležencih in sklepih kongresa podati tudi čim kompleksnejšo podobo takratnega vzdušja na Dunaju in utripu življenja v prvi polovici 19. stoletja.

GORAZD KOSMAČ: SODOBNE DIDAKTIČNE METODE NA PRIMERU UČNE URE: SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI

1. Uvod

Sodobni pouk zgodovine v šoli mora prekiniti s tradicionalnim načinom dela. Klasična učna ura obsega večinoma preveč pasivno učenčevo sprejemanje informacij in faktografsko reproduciranje znanja, kar pa je potrebno nujno spremeniti. Učenci so vse preveč pasivni s tem pa nemotivirani za šolsko delo. V sodobni, hitro spreminjajoči se družbi faktografsko reproduciranje znanja izgublja svoj pomen. Prikazana bo zgodovinska učna ura z naslovom Slovenci v predmarčni dobi, ki bo potekala po sodobnih smernicah didaktične vede in bo skušala pokazati nekaj sodobnih učnih metod in pristopov v praksi.

2. Sodobne didaktične metode

Sam pojav pojma »tradicionalni pouk« nam razloži Trojar: »Pojem tradicionalnega pouka zgodovine se je uveljavil v didaktični literaturi hkrati z reformnimi težnjami po modernizaciji družboslovnega pouka. Oznaka "tradicionalni" pouk je zelo splošna, saj zaobjame vse tiste specifične variante konkretnih didaktičnih struktur pouka zgodovine, ki so se izoblikovale v 19. in so trdoživo vztrajale do srede 20. stoletja. Mnogo tradicionalnih didaktičnih elementov pa se je ohranilo tudi v sodobnih zasnovah pouka zgodovine, v učnih načrtih in učbenikih.«³¹²

Na kakšen način poteka reforma in modernizacija družboslovnega pouka pa nam opiše Karba takole: »V pojmovanjih znanja, učenja in poučevanja (od tradicionalnega do sodobnega) povezanost v pojmovanjih kljub razlikam obstaja. To pomeni, da sodobne definicije znanja, učenja in poučevanja ne izključujejo tradicionalnih definicij, ampak jih konkretizirajo, širijo in nadgrajujejo. Pri pouku se nova kakovost kaže predvsem v razvijanju višjih miselnih procesov, oblikovanju moralnih in estetskih vrednot.«³¹³ Karba pravi, da je aktualno vprašanje današnjega časa, kako učiti oziroma katere metode učnega dela uvajati, da bodo mladi ob pridobivanju materialne izobrazbe tudi razvijali osebnost v celoti in da je razvoj celovite osebnosti potreba informacijske družbe.³¹⁴ Glavno gonilo modernizacije pa je metodično posodabljanje pouka ali kot pravi Karba: »Tako v tujini kot pri nas med sodobne metode pouka zgodovine sodijo samostojno delo učencev s pisnimi, slikovnimi in grafičnimi zgodovinskimi viri, igro vlog ter opazovanjem in delom na terenu.«³¹⁵

»Pogovorna metoda je način dela pri pouku v obliki dialoga med učiteljem in učenci, pa tudi med učenci samimi. Pogoji za uspešen potek pogovorne metode so: znanje in izkušnje učencev, razvite komunikacijske spretnosti ter ugodno psihosocialno ozračje v razredu«³¹⁶

Ena od sodobnih didaktičnih metod je metoda dela s slikovnim gradivom, pri kateri se učence navaja na precizno opazovanje in analiziranje ter vrednotenje slikovnega gradiva.³¹⁷

Aktualizacija kot organska sestavina pouka zgodovine. Njena praktična vloga je v tem, da prispeva k poglobljenemu razumevanju razvoja sodobnih družbenih pojavov in obrazložitvi sedanjosti. Motivacija in aktualizacija se medsebojno podpirata. Učiteljeva aktualizacija mora upoštevati

³¹² Trojar, Š. Sodobni pogledi na pouk zgodovine. DZS: Ljubljana, 1993. str. 9.

³¹³ Karba, P. Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Zavod RS za šolstvo: Ljubljana, 2005. str. 15.

³¹⁴ Prav tam, str. 15.

³¹⁵ Prav tam, str. 35.

³¹⁶ Tomič A. Spremljanje pouka, Zavod RS za šolstvo: Ljubljana 2002, str. 57.

³¹⁷ Trškan D. Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št.1, str. 3.

posebne interese ter duševne dileme učencev, saj takrat učenci podoživijo zgodovino še posebej pristno in neposredno.³¹⁸

3. Potek učne ure

3.1 Uvod v učno uro

Učitelj pozdravi učence na verbalni in neverbalni način. Pove in pokaže svojo navdušenost, da se lahko spusti skupaj z njimi v edinstveno pustolovščino.³¹⁹ Le, če bo učitelj deloval motivirano, lahko upa, da mu bo uspelo motivirati tudi učence za sodelovanje. Učno uro začnemo z didaktično etapo uvajanja, ki bo potekala s frontalno učno obliko, učno metodo dela s pisnim gradivom ter dela s slikovnim gradivom. Do pravih odgovorov pomagamo s podvprašanji in namigi.

Takoj po uvodnem pozdravu projiciramo s pomočjo LCD projektorja na projekcijsko platno prvi dve kitici pesmi *Od železne ceste*³²⁰. Poiščemo prostovoljca, ki bo prebral tekst na glas in jih nato vprašamo, če mogoče kdo ve, kdo je avtor pesmi. V kolikor je neuspešno besedilo, dodamo umetniški portret avtorja³²¹ in sedaj s pomočjo slike ugotavljajo, kdo je avtor. Če pa bi učenci že ob tekstu ugotovili pravilni odgovor, bi se umetniški sliki posvetili na drugačen način. In bi jih samo povprašali: Kaj prikazuje?, Ali prikazuje realnost? itd. Sledi vprašanje: »Kdaj pa je živel France Prešeren?« Ko pridemo do pravih odgovorov navdušeno ugotovimo, da je Prešernov čas tudi čas naše učne ure. Vzamemo kredo in zapišemo na tablo Slovenci v predmarčni dobi in učence smo uspešno vpeljali v učno enoto. Učencem še povemo učne cilje in kako jih bomo dosegli ter takoj preidemo v glavni del učne ure.

3.2 Glavni del učne ure

V glavnem delu učne ure nadaljujemo z etapo obravnavanja nove učne snovi. Učno snov razdelimo v tri vsebinske poudarke. Gospodarski razvoj, družbene spremembe ter sprememba načina življenja³²². Potek skozi učno uro učitelj nadgrajuje s prikazovanjem slikovnega gradiva s pomočjo LCD projektorja. Zapis učne snovi pa bo nastajal v obliki miselnega vzorca, ki ga bo učitelj ob napredovanju skozi snov s kredo pisal na tablo.

V glavnem delu bomo uporabili dve učni obliki in sicer frontalno ter individualno. Učno metodo razlage, razgovora, dela z pisnim gradivom ter metodo slikovne demonstracije.

Učitelj začne z razlago in pove, da je v tem času vladal strog Metternichov režim, ki je izvajal hudo cenzuro. Vpraša učence po mnenju o cenzuri in začne se dvosmerna komunikacija. Rezultat pa je, da učenci pozitivno ovrednotijo svobodo govora.

Nadalje naročimo učencem, naj odprejo učbenik na strani 91³²³ in poiščemo prostovoljca, ki bo na glas prebral odlomek, ki govori o gospodarskem razvoju. Potem začnemo spraševati učence: Na katerih področjih se je kazal gospodarski razvoj?, Začetek katere dobe je to pomenilo?, Kaj je bila revolucionarna novost tistega časa? ... Opomnimo jih, da je tudi uvodna pesem govorila o železni cesti. Ob tej priložnosti prihod železnice aktualiziramo in učencem predstavimo, da je bila ta novost nekaj tako revolucionarnega kot prenosni telefon ali internet v sodobnem času.

³¹⁸ Trojar, Š. Sodobni pogledi na pouk zgodovine. DZS: Ljubljana, 1993. str. 61-63.

³¹⁹ Dhority L. Ustvarjalne metode učenja. Alpha Center: Ljubljana 1992, str. 95.

³²⁰ Prešeren F. Dohtar, ti jezični dohtar. Prešernova družba: Ljubljana 1989.

³²¹ Maksim Gaspari: **Dr. France Prešeren**, 1956, mešana tehnika, platno; 39 x 37 cm.

³²² Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke, DZS: Ljubljana (za 8. razred devetletke), str. 91-92.

³²³ Prav tam. str. 91.

Nadaljujemo na podoben način in izberemo prostovoljca, ki prebere naslednji odlomek o družbenih spremembah. Vprašamo učence: Katere družbene spremembe so se zgodile v tistem času?, Zakaj je prišlo do razslojevanja prebivalstva?, Zakaj se je okrepilo meščanstvo? ... Učencem predlagamo ogled slike na 91. strani³²⁴, ki prikazuje bogato meščansko družino. Nato učencem naročimo naj si ogledajo sličico na strani 92³²⁵. Prikazuje Ljubljano v predmarčni dobi in takoj vprašamo, če kdo prepozna, za kateri del mesta gre.

Za zadnji poudarek, ki govori o spremembi načina življenja, zopet poiščemo prostovoljca, ki bo bral na glas in postavimo vprašanja. Kakšne spremembe v načinu življenja so se zgodile?, Zakaj so začele izginjati razlike med družbenimi stanovi?, Zakaj se je večal pomen šolske izobrazbe? ... Zadnje vprašanje aktualiziramo in povemo, da je šolska izobrazba seveda tudi danes izredno pomembna. Učencem naročimo naj rešijo nalogo 2. na strani 92³²⁶, kjer je kratko pisno gradivo, sledi pa vprašanje: Kakšno vlogo so imele pri širjenju pismenosti nedeljske šole? Med tem, ko učenci individualno rešujejo nalogo, spremljamo dogajanje in pomagamo učencem, ki potrebujejo našo pomoč. Na koncu skupaj preverimo odgovore in učenci pozitivno ovrednotijo šolo in izobraževalni proces.

3.3 Zaključek učne ure

V zaključku učne ure preidemo na didaktično etapo ponavljanja, ko ponovno postavljamo vprašanja in z metodo razgovora na hitro preletimo učno snov. Za domačo nalogo pa učencem naročimo, naj rešijo preostali dve nalogi na strani 92³²⁷.

4. Zaključek

Da bi prišli do zelenega rezultata, imamo na voljo številne učne metode, s pomočjo katerih dosežemo aktivno sodelovanje učencev. Metoda razgovora, dela s pisnim gradivom, dela s slikovnim gradivom, slikovna demonstracija ter aktualizacija poskrbijo za aktivno vključenost učencev v šolsko delo in visoko motiviranost. Obenem pa učenci razvijajo mnoge dodatne spretnosti kot je logično mišljenje, delo s slikovnim in pisnim gradivom, uporaba zgodovinskih virov itd.

Učiteljevo tradicionalno avtoritarno vodenje je smiselno nadomestiti z demokratičnim, saj bo ta faktor prav tako povečal učenčevo vključenost, motivacijo in pripravljenost za sodelovanje.³²⁸

Literatura:

Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica : vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Tomić A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Trškan D. (2002). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: *Zgodovina v šoli*, X (1), str. 3-6.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

³²⁴ Prav tam. str. 91.

³²⁵ Prav tam str. 92.

³²⁶ Prav tam str. 92.

³²⁷ Prav tam str. 92.

³²⁸ Tomić A. Spremljanje pouka., Ljubljana 2002, str. 27.

Dhority L. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha center.

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.

Prešeren F. (1989). Dohtar, ti jezični dohtar. Ljubljana: Prešernova družba.

Gorazd Kosmač: Sodobne didaktične metode na primeru učne ure: Slovenci v predmarčni dobi

Povzetek

Sodobne didaktične metode so usmerjene k čim bolj aktivnem vključevanju učenca v učni proces. V tradicionalnem šolskem sistemu je bil učenec večinoma v pasivni vlogi in ravno to dejstvo se poizkuša obrniti na glavo. Na voljo imamo številne didaktične metode, ki zagotavljajo aktivno sodelovanje učencev. Učna ura je bila izvedena čimbolj preprosto, atraktivno, kar motivira učence in je poizkušala držati rdečo nit učenčevega sodelovanja od začetka do konca. Z uporabo didaktičnih metod razgovora, dela s pisnimi viri, dela s slikovnimi viri, slikovne demonstracije ter aktualizacije je bil namen dosežen. Učna ura je bila pestra in zanimiva, učenci pa aktivni in motivirani.

MARKO LIČINA: KAKO »NAUČITI« REVOLUCIJO 1848: PRIMER UČNE URE ZGODOVINE V OSMEM RAZREDU DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE

Uvod

V članku je predstavljena učna ura, kot bi jo izvedli pri predmetu zgodovina v 8. razredu devetletne osnovne šole. Učni enoti, ki jo bomo poizkušali, kar najbolj zanimivo predstaviti učencem, smo dali naslov »Revolucije 1848 v Evropi«. ³²⁹ Ker so v šoli minili časi, ko je učitelj učno snov učencem le predaval, njihovo »zainteresiranost« pa vzdrževal le z lastno avtoriteto, smo si zadali nalogo, da poskušamo učencem snov podati na bolj zanimiv ter atraktiven, predvsem pa razumljiv način. To bomo poskušali doseči z različnimi učnimi metodami, menjavanjem učnih oblik in različnimi motivacijskimi prijemi.

Priprava na pouk oziroma teoretično ozadje

Pred načrtovanjem naše učne ure smo si podrobno ogledali učni načrt za zgodovino v devetletni osnovni šoli. ³³⁰ Dobro poznavanje slednjega je nujno potrebno saj z njim, po besedah dr. Štefana Trojarja, »šolske oblasti nakazujejo didaktično in metodično zasnovo šolskega predmeta za posamezne vrste šol in razrede. Učni načrt nakazuje optimalne pedagoške rešitve.« ³³¹

Sedaj, ko smo se seznanili s standardi, ki jih predpisuje slednji, se lahko posvetimo oblikovanju učne ure oz. poudarkov znotraj naše teme. Pri tem moramo paziti, da poudarkov oz. problemov (podtem) ne bo preveč. ³³² Trojar priporoča za družboslovne predmete od tri do štiri podteme na učno enoto saj »če so učne ure vsebinsko prenatrane, postane pouk zgodovine informativno površen in zmanjka časa za poglobljeno analizo, sistematizacijo snovi in za aktivne metode in oblike pouka.« ³³³ Vsaka učna ura naj bi imela več delnih ciljev in en glavni cilj, ki je neposredno povezan s temo učne ure in naslovom na tabli. ³³⁴

Trojar ugotavlja, da »se sodobna didaktika zaveda, da je kvaliteten učbenik tudi v moderni šoli najosnovnejše učilo in da lahko odločujoče vpliva na racionalizacijo učnega procesa.« ³³⁵ Tako si z učbenikom ne pomagamo le pri določitvi tem in poudarkov temveč ga, preko dela z njim, poskušamo približati učencem. Ko bodo učenci spoznali, da se naslovi oz. poudarki na tabli, vsaj v grobem, prekrivajo z tistimi v učbeniku, bodo tudi med učenjem raje posegali po njem.

Prav v učbenikih lahko iz leta v leto zasledimo več slikovnega gradiva, ki ga lahko med poukom s pridom uporabimo. Danijela Trškan pravi, da se »pri metodi dela s slikovnim gradivom učence navaja na precizno opazovanje in analiziranje ter vrednotenje slikovnega gradiva.« ³³⁶ Pri naši uri bomo to metodo uporabili pri delu z zemljevidom in karikaturo.

³²⁹Naslov povzet po: Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 100.

³³⁰ Učni načrt za zgodovino v devetletni osnovni šoli je bil 27. 12. 2007 dosegljiv na spletni strani: www.zrs.si/pdf/ZGO.zg.pdf (december 2007)

³³¹ Citirano po: Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS, str. 81.

³³² Trojar, Š. (1992). Nekaj vprašanj pri načrtovanju učnih ur pouka zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 1, str. 34.

³³³Citirano po: Prav tam.

³³⁴ Prav tam, str. 36.

³³⁵ Citirano po: Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 43.

³³⁶ Citirano po: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

Da pa bodo učenci bolj dovzetni za predavano snov, bomo uporabili tudi nekaj motivacijskih tehnik. Danijela Trškan motivacijske tehnike deli na uvajalne, vmesne in zaključne motivacijske tehnike in metode.³³⁷ V naši uri bomo poskušali uporabiti vse tri.

Primer učne ure

Učitelj vstopi v razred in po opravljenih administrativnih opravilih pove učencem, da si bodo kot uvod v uro pogledali odlomek. Njihova naloga naj bo, da ugotovijo naslov učne ure. Učitelj predvaja odlomek iz filma, ki prikazuje revolucijo leta 1848.³³⁸ Po ogledu odlomka učenci v pogovoru z učiteljem pridejo do naslova učne ure. Učitelj naslov Revolucije 1848 v Evropi napiše na šolsko tablo in pove, da se bodo danes ukvarjali z revolucijami leta 1848, z vzroki in začetkom revolucije v Franciji, z izbruhom v nemških državah in Avstriji in koncem revolucij ter njihovimi pridobitvami.³³⁹ Uvod traja približno 5 minut.

Začne se obravnavanje snovi. Učitelj pove, da se je z revolucijami 1848 »končala vrsta meščanskih revolucij, ki so se začele z ameriško vstajo 1776 in jim je bilo skupno to, da niso nastajale načrtno, temveč spontano, deloma celo proti volji političnih opcij.«³⁴⁰ Sledi razlaga vzrokov. Učitelj sprašuje učence, kateri vzroki so povzročili revolucionarno vrenje in jim pove, da si lahko pomagajo z učbenikom. Učenci odgovarjajo, ko jim profesor da besedo. Da vedo za odgovor, opozorijo z dvigom roke. Tako pridejo do odgovora, da so se revolucije začele zaradi nezadovoljstva meščanstva, ki zahteva več političnih pravic, izbruh gospodarske krize 1847 in posledično slabši položaj delavstva ter zahteve kmetov po odpravi fevdalizma.³⁴¹ Profesor nato na platno projicira zemljevid z večjimi središči revolucije leta 1848 ter učence opozori, da je isti zemljevid tudi v učbeniku. Naloga učencev je, da v zvezek v treh minutah individualno napišejo žarišča revolucije. Sledi preverjanje in nadaljevanje razlage. Ob zemljevidu učitelj pokaže širjenje revolucije. Razloži, da je bilo revolucionarno vrenje še pred februarско revolucijo v Parizu prisotno v Italiji³⁴² vendar je za nas pomembnejši prav izbruh v Franciji.³⁴³ Sledi razlaga dogodkov v Parizu, s poudarkom na zahtevi po splošni volilni pravici, kateri lahko sledi tudi krajši pogovor in misli učencev na temo volilna pravica, nekoč in danes.

Učitelj nato nadaljuje snov z drugim poudarkom in sicer izbruhom revolucije v nemških deželah in Avstriji. V ospredju so odprava fevdalizma in izdaja liberalnih ustav v nemških državah. Učenci z delom v parih nato preko branja odlomka v učbeniku poskušajo ugotoviti bistvene zahteve revolucionarjev.³⁴⁴ Za nalogo jim odredimo 5 minut in nato preverimo rezultate. Pred začetkom obravnave revolucije v Avstriji učitelj pokaže karikaturu Metternicha na oslu³⁴⁵ in zastavi učencem vprašanja kot so: Kdo je na sliki?; Kaj je avtor karikature poskušal povedati?; Kako se počuti mož na oslu? ...³⁴⁶ Po prejetih odgovorih in možni diskusiji nadaljujemo z obravnavo. Poudarimo odstop kanclerja Metternicha, odpravo cenzure, socialne nemire v mestih in kmečke na podeželju. Posebej omenimo tudi zakon o zemljiški odvezi.³⁴⁷ Slednji je pomenil glavni cilj kmetov, »rešili so se rešili fevdalnih bremen in dobili možnost pridobitve zemlje ob plačilu odškodnine.«³⁴⁸

³³⁷ Trškan, D. (2004). Motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. Seminar za osnovnošolske in srednješolske učitelje, str. 26-27.

³³⁸ Prav letos je bil v Nemčiji posnet film, ki se ukvarja s to tematiko, vendar še ni prišel v distribucijo.

³³⁹ Naslovi so deloma povzeti po: Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str.100-101.

³⁴⁰ Citirano po: Več avtorjev. (1976). Svetovna zgodovina. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 490.

³⁴¹ Povzeto po: Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str. 100.

³⁴² Povzeto po: Več avtorjev. (1976). Svetovna zgodovina, str. 490.

³⁴³ Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str. 100.

³⁴⁴ Prav tam, str. 102.

³⁴⁵ Sliko smo dobili v: Prav tam.

³⁴⁶ Vprašanja deloma povzeta po: Trškan. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom, str. 4.

³⁴⁷ Povzeto po: Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str. 100.

³⁴⁸ Citirano po: Berzelak, S. (1996). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 253.

Sedaj pričnemo s tretjim poudarkom, torej koncem revolucije in njenimi pridobitvami. Učencem razložimo nasprotja znotraj revolucionarnega gibanja in pešanje revolucije v drugi polovici leta 1848. V Franciji je izvoljen Louis Napoleon, ki leta 1851, podobno kot njegov stric Napoleon I., izvede državni udar in se naslednje leto okrona za cesarja. Tudi v Avstriji pride do zamenjave na prestolu saj novi cesar postane Franc Jožef I. Ta hitro razžene ustavodajno skupščino in razglasi oktroirano ustavo.³⁴⁹ Nov pojem učencem obrazložimo.

Za konec faze obravnave učencem povemo, da se bomo igrali vislice na temo pridobitve revolucije. Učence razdelimo v dve skupini in sicer po navidezni črti, ki poteka po sredini razreda. Leva skupina je na vrsti prva in išče besedno zvezo: konec fevdalizma. Desna stran pride na vrsto druga in išče besedno zvezo: zemljiška odveza. Učenci se javljajo z dvigovanjem rok ali pa po vrsti, kar je morda bolje, saj tako lahko v razredu z normalnim številom učencev, skoraj vsak pove vsaj eno črko. Ko pridemo do rezultatov jih na kratko pokomentiramo, učencem lahko povemo npr., da se je fevdalizem ohranil v Turčiji in Rusiji.³⁵⁰ Poudarimo tudi, da je poseg delavcev v politiko med meščanstvom okrepil strah pred socialno revolucijo.³⁵¹

V zaključnem delu ure zopet pristopimo k tabli. Učencem napovemo ponovitev snovi in z njihovo pomočjo, v obliki miselnega vzorca, preko treh glavnih poudarkov in poudarkov znotraj le teh ponovimo snov. Pred samim koncem učne ure napovemo še naslov naslednje ure in pozdravimo učence.

Zaključek

Kako načrtovati učno uro tako, da bo za učence atraktivna, zanimiva in predvsem razumljiva je vprašanje, ki ne krati spanca le študentom specialnih didaktik, temveč tudi izkušenejšim učiteljem. Prevajanje teorije v prakso pa je pogosto prav tako vir profesorjevih skrbi. Kljub temu pa je trud, ki ga vsak vloži v pripravo in izvedbo učne ure, poplačan z vsakim učencem, ki bo rad prišel na uro zgodovine, prav zaradi načina, s katerim poskušamo predmet narediti privlačnejši in prijaznejši.

Literatura:

Berzelak, S. (1996). Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Trojar, Š. (1992). Nekaj vprašanj pri načrtovanju učnih ur pouka zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 1, str. 32-36.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. IV. METODOLOŠKA STRUKTURA UČNEGA NAČRTA ZGODOVINE. Ljubljana: DZS, str. 81-99.

Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 43-48.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

³⁴⁹ Povzeto po: Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str. 101.

³⁵⁰ Berzelak. (1996). Zgodovina 1, str. 252.

³⁵¹ Povzeto po: Cvirn, Hriberšček-Balkovec, Studen. (2000). Novi vek, str. 101.

Trškan, D. (2004). Motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. Seminar za osnovnošolske in srednješolske učitelje, str. 25-29.

Več avtorjev. (1976). Svetovna zgodovina. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Marko Ličina: Kako »naučiti« revolucijo 1848: Primer učne ure zgodovine v osmem razredu devetletne osnovne šole

Povzetek

Za cilj smo si zadali, predstaviti revolucije 1848 leta, čim bolj razumljivo in atraktivno. Pred načrtovanjem učne ure si ogledamo učni načrt, ter na podlagi le tega in učbenika oblikujemo glavne poudarke in cilje. Glavni poudarki naše učne ure so vzroki in začetek revolucije v Franciji, izbruh v nemških državah in Avstriji ter konec revolucij in njihove pridobitve. Preko različnih motivacijskih metod in tehnik ter učnih oblik naredimo pouk nazornejši in zanimivejši. V uvodu pokažemo odlomek iz filma, v fazi obravnave delamo z zemljevidom, se pogovarjamo ob karikaturi in igramo vislice, na koncu pa snov ponovimo ob miselnem vzorcu, ki nastaja na tabli. Do cilja poskušamo učence pripeljati na čim bolj zanimiv način in jim hkrati tako približati predmet.

MIHA MARINČ: SKOK ČEZ PLOT: UČNA URA NA PRIMERU TEME SLOVENCİ IN REVOLUCIJA 1848

Uvod

Slogan »Vsi drugačni, vsi enakopravni« se pogosto uporablja. Dejstvo je, da v razredu sedijo različni učenci. So pri pouku vsi učenci enakopravni in kako dobro poskrbeti za vse, je vprašanje, s katerim se bomo ukvarjali v tem članku. Način dela – ki je še vedno v praksi prepogosto uporabljen – ko učitelj stoji za katedrom in suhoparno razlaga snov, vsaj na videz zadosti temu pogoju. Pa je temu res tako? Glede na to, da se razlikujemo že po tem, da imamo različno močne zaznavne kanale, so v tem primeru v prednosti tisti, katerih primarni zaznavni kanal je slušni. V tem članku bomo skakali čel plot na več načinov. Skočili bomo čez dolgočasen pouk, čez predstavo o enakosti učencev, čez plotove pa bomo skakali tudi v vsebini, v kateri bomo o govorili o Slovencih in revoluciji 1848. Da bomo lahko skočili do dobre učne ure, moramo spoznati, kako so si učenci različni. Tako bomo lahko s triangulacijo motivacijskih tehnik, metod in učnih oblik prišli do uspešne učne ure.

Kako poskrbeti za to, da se učenci ne ozirajo k sosedu?

Jank in Meyer kot eno od meril za kakovost pouka navajata pozornost učencev. Pravita: »*Večkrat smo opazili, da učitelji, katerih učenci so nepozorni, to razlagajo s pomanjkanjem zmožnosti za učenje in socialnim okoljem učencev; učitelji katerih učenci so pri pouku pozorni, pa to pripisujejo svoji didaktični spretnosti*«. ³⁵² Eden od načinov, kako lahko povečamo to pozornost je tudi upoštevanje različnih zaznavnih kanalov. Ljudje se ločimo po tem, kateri je naš primarni zaznavni kanal. Glede na to, da smo pripadniki civilizacije, ki je dva čuta, vonj in okus, nekako zanemarila, se moramo posvečati predvsem ostalim trem in s tem pritegniti kar se da veliko pozornosti pri pouku.

Podhostnik pravi: »*Uvajanje učencev v učno delo je pomembna didaktična naloga: zaželeno je, da je uvajanje čim krajše in čimbolj učinkovito*«. ³⁵³ Za uvajanje bomo izbrali film, ki zadovoljuje vse glavne zaznavne kanale. Podhostnik govori tudi o prednostih filma pred ostalimi učili, in sicer da prikazuje pojave v gibanju, daje videz resničnosti itd. ³⁵⁴ Pomen preseganja metode razlage poudarja tudi Zgonik, ko pravi, da »*se moramo velikokrat posluževati tudi metode opazovanja in demonstriranja*«. ³⁵⁵ Učenci morajo biti za delo motivirani. Za motivacijo bomo med drugim uporabili tudi brainwriting (zapisovanje zamisli) in brainstorming (nevihta možganov). Za slednji Danijela Trškan pravi, da sta v šolah najpogosteje uporabljeni motivacijski tehniki. ³⁵⁶ V predstavljeni učni uri bosta uporabljeni obe tehniki, saj bomo uporabili delno preoblikovano vajo Jamesa P. Raffinija, poznano, želeno, naučeno ³⁵⁷, ki ju združuje.

Jank in Meyer poudarjata, da moramo v uvajalnem delu pouka predstaviti smernice obravnavane teme, le-ta pa se mora nanašati na celotno temo in ne zgolj na postranske plati. Pravita, da obstajajo uvajalni deli, v katerih je aktiven učitelj in tisti, ko so aktivni učenci. ³⁵⁸ Kako pa smo si to omislili v praksi predstavljamo v nadaljevanju ...

Da bo doma najlepše ...

³⁵² Jank, W. in Hilbert, M. (2006). *Didaktični modeli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 97.

³⁵³ Podhostnik, K. (1981). *Didaktika*. Ljubljana: Pedagoška akademija v Ljubljani, str. 50.

³⁵⁴ Prav tam, str. 137.

³⁵⁵ Zgonik, M. (1968). *Zgodovina v sodobni šoli*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 138.

³⁵⁶ Trškan, D. (2005). *Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine*. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 174.

³⁵⁷ Raffini, J. P. (2003). *150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih*. Ljubljana: Educy, str. 71–72.

³⁵⁸ Jank, W. in Hilbert, M. (2006). *Didaktični modeli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 240.

Ob vstopu v razred učitelj pove učencem, da bodo danes uro začeli malo drugače, in sicer bodo morali temo ure ugotoviti sami. Za to uvajanje in ugotavljanje teme naj ima učitelj pripravljen film *1848: Revolucija in Slovenci*.³⁵⁹ Učencem naj predvaja kratek del filma, na podlagi katerega naj poskušajo ugotoviti temo učne ure. Če učenci ne ugotovijo teme, naj ima učitelj pripravljen še en del filma, ki očitno govori o temi, tako da lahko učenci brez težav pridejo do predstavljene teme. V problemskem pogovoru z učenci naj ugotovi njihovo znanje o problematiki. Učitelj na tablo napiše kategorijo »poznano« in pod to zapiše tisto, kar o obravnavani temi učenci že vedo. Vpraša jih, kaj bi o temi sploh radi izvedeli. Njihove odgovore zapiše pod kategorijo »želeno«. Za ta del ure potrebujemo petnajst minut.

V nadaljevanju učitelj razloži okoliščine v letu 1848 in kaj se je dogajalo. Učencem razložimo pomen programa Zedinjene Slovenije in vlogo Matije Majarja. Povemo jim, da se je jezik v poldrugem stoletju spremenil in da bodo skupaj ponovno napisali zahteve. Učenci se razdelijo v skupine po štiri tako, da se par, ki sedi za isto mizo, obrne k paru sedečemu za njim. V vrečki imamo pripravljene liste, na katerih je napisana ena od zahtev. Pripravljenih imamo tudi sedem pisemskih ovojnica, v katerih so štirje listki različnih barv. Vsaka skupina izžreba en list iz vrečke in vsak član izžreba en barvni listek iz ovojnice. Vsaka skupina žreba iz druge ovojnice. Sedma ovojnica ostane nam. Ko je vse razdeljeno, učencem naročimo, da na barvni listek, ki so ga izžrebali, napišejo svoje ime. Učitelj nato pove, da bodo določili zapisovalca in poročevalca. Iz ovojnice izžreba en listek in tisti učenci, ki imajo listke iste barve imajo v skupini vlogo zapisovalca. Postopek ponovimo za določitev poročevalcev. Listkov v kuverto ne vračamo, da bodo tekom ure prišli na vrsto vsi učenci. Učencem povemo, da imajo tri minute časa, da zahtevo povzamejo s svojimi besedami in to zapišejo na prazen del lista. Povemo, da bo delo potekalo tako, da naj bi vsi člani skupine najprej tiho preberejo zahtevo. Po tem ima vsak 15 sekund časa, da pove svoje razumevanje zahteve. Po preteku tega časa mora oddati svoj listek z imenom na sredo mize in počakati, da to storijo tudi drugi člani skupine. Ko so na mizi zbrani vsi listki, se lahko do preteka časa pogovorijo in zapišejo zahtevo v svojem jeziku. Med temi tremi minutami učitelj hodi po razredu in učencem pomaga, če imajo težave. Po preteku treh minut se postavi pred tablo in prosi prvo skupino, da pove svoj odgovor. Odgovore zapiše na tablo in tako zbere vse odgovore na istem mestu.

Na drugi strani lista naj bo pripravljena enostavna karta Habsburške monarhije (učitelj jo pripravi sam), na kateri so jasno označene slovenske pokrajine in vrisane meje »Zedinjene Slovenije«. Učitelj razloži, da naj vsaka skupina na črte pod karto napiše imena pokrajin, ki naj bi se po programu Zedinjene Slovenije združile. Isto karto naj ima učitelj tudi na prosojnici; karta naj se projicira na tablo. Učitelj izžreba iz svoje kuverte naslednji listič in prosi izžrebance, da mu povedo eno od pokrajin, ki bi se naj združila v »Zedinjeno Slovenjo«. Ko so našteje vse pokrajine učitelj karto prekrije s Kozlerjevim zemljevidom³⁶⁰ in kasneje še z zemljevidom Slovenije³⁶¹, da si lahko učenci boljše predstavljajo velikost te potencialne nacionalne tvorbe. Osrednji del ure traja okoli petindvajset minut.

V zadnjem delu pridejo na vrsto še učenci z listki tiste barve, ki do sedaj še ni bila izžrebana. Na tablo poleg kategorij »poznano« in »želeno« učitelj napiše še kategorijo »naučeno«. Učence z listki tiste barve, ki še ni sodelovala, prosi, da mu povedo eno od stvari, ki so se jih naučili tekom učne ure. Vsa odgovore napiše na tablo. Za zadnji del potrebujemo pet minut.

Zaključek

Kako motivirati učence z ozirom, da so si tako različni, je bilo vprašanje, ki smo si ga zastavili na začetku. Pričujoča učna ura vam ponuja eno od možnosti za to. Možnosti je veliko, boljših in slabših. Pri vseh učnih urah pa je nujna priprava in prav skozi to si lahko pomagamo, da dosežemo zastavljene cilje.

³⁵⁹ Granda, S. (1998). *1848: Revolucija in Slovenci*. Ljubljana: Izobraževalni program TV Slovenija.

³⁶⁰ Cvirn, J. in Studen, A. (2004). *Zgodovina 3: Učbenik za tretji letnik gimnazij*. Ljubljana: DZS, str. 51.

³⁶¹ http://www.lib.utexas.edu/maps/cia95/slovenia_sm95.gif, 28. 12. 2007.

Viri in literatura

- Cvirn, J. in Studen, A. (2004). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazij. Ljubljana: DZS.
- Granda, S. (1998). 1848: Revolucija in Slovenci. Ljubljana: Izobraževalni program TV Slovenija.
- Jank, W. in Hilbert, M. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Podhostnik, K. (1981). Didaktika. Ljubljana: Pedagoška akademija v Ljubljani.
- Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 173–181.
- Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
- Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- http://www.lib.utexas.edu/maps/cia95/slovenia_sm95.gif, 28. 12. 2007.

Miha Marinč: Skok čez plot: Učna ura na primeru teme Slovenci in revolucij 1848

Povzetek

Učna motivacija je nujna za uspešno delo v razredu. Glede na to, da so si učenci različni, se moramo še posebej potruditi, da bomo pritegnili vse. Eden od načinov, kako to storiti je tudi kombiniranje učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik. Primer tega je predstavljen v pričujočem članku. V članku »skačemo čez plot«, tako v vsebini kot pri njenem podajanju. Slovence in revolucijo 1848 predstavljamo skozi film, zgodovinsko besedilo, z zemljevidom ... Učenci temo spoznavajo tudi skozi skupinsko delo, pri katerem je poskrbljeno, da ne prevladajo bolj pogumni in angažirani učenci, temveč vsak prispeva svoj del in s tem aktivno sodeluje.

MAJA MIRT: PREOBRAZBA HABSBUŠKE MONARHIJE

UVOD

Dober učitelj mora imeti raznolike vrline, spretnosti in znanja pa tudi osebnostne lastnosti zaradi katerih je sposoben pridobiti pozornost učencev in jo ohraniti skozi celoten proces poučevanja. Pri zasnovi in izvedbi poteka učne ure mora učitelj upoštevati različne didaktične elemente. Učitelj je pri opravljanju svojega pedagoškega dela sicer omejen z učnim načrtom, ki ga mora izpeljati, vendar je skoraj povsem svoboden glede učnih metod in oblik ter odnosov z učenci. Namen didaktičnega članka je predstaviti potek učne ure, z naslovom »Preobrazba habsburške monarhije«, v strnjeni obliki. Učna ura bo zasnovana tako, da bomo v njej uporabili različne motivacijske tehnike, ravno tako pa bomo s pomočjo raznolikih učnih oblik in metod poizkusili sestaviti tak potek učne ure, ki bo same učence motiviral in spodbudil k aktivnemu delu skozi celotno učno uro. Potek učne ure za omenjeno učno enoto bo načrtovan za izvedbo v eni šolski uri.

OPREDELITEV TEORETIČNEGA OZADJA UČNE URE

Pri uspešni zasnovi učne ure ni edini kriterij učenčeva osvojitve zastavljenih vzgojno-izobraževalnih ciljev oz. operativnih ciljev, temveč je zelo pomemben tudi sam potek in izvedba učne ure. Pri tem imamo v mislih uporabo različnih učnih oblik in metod v vsaki didaktični etapi učne ure. V sami etapi uvajanja je zelo pomembna uvodna motivacija učencev, s katero pridobimo njihovo pozornost in vzbudimo v njih zanimanje za sledečo učno snov. V ta namen si lahko pomagamo z različnimi motivacijskimi tehnikami. Pri konkretni učni uri bomo uporabili dve motivacijski tehniki. V etapi obravnavanja nove učne snovi je potrebno na različne načine ohraniti pozornost in aktivnost učencev na primernem nivoju. To bomo dosegli s pravilno izvedenimi učnimi oblikami in metodami, ki morajo biti raznolike in pravilno izvedene. Pri izvedbi učne ure bomo uporabili 3 učne oblike. Glavnino ure bo potekalo *skupinsko delo*, ko bodo učenci izpolnjevali učno-delovne liste. Pri samem poročanju skupin bodo z *individualnim delom* izpolnjevali na učno-delovnih listih tiste sklope vsebin, ki so jih predelale druge skupine. *Individualno delo* bo potekalo tudi ob reševanju mreže v etapi uvajanja. Med samim poročanjem skupin bo v *frontalni učni obliki* svojo razlago dodal tudi učitelj. Pri obravnavanju učne snovi bo učitelj uporabil različne učne metode. Metoda dela s pisnim gradivom bo prisotna večji del ure, in sicer v etapi uvajanja pri reševanju mreže in pri izpolnjevanju učno-delovnih listov s pomočjo učbenika v etapi usvajanja. Metoda razgovora med učiteljem in učenci bo ravno tako potekala pri uvajanju in pri poročanju skupin. Metoda razgovora bo potekala tudi v etapi ponavljanja, saj bo le-to temeljilo na razgovoru ob zemljevidu na platnu. Metoda dela s slikovnim gradivom bo izvedena v etapi usvajanja, ko bodo učenci gledali in odgovarjali na vprašanja o sliki v učbeniku. Namen dela s to metodo je konkretizirati učno snov, jo bolj nazorno predstaviti in s tem povečati količino in kvaliteto znanja, pa tudi spodbuditi sistematično opazovanje in analiziranje slikovnega gradivo pri učencih.³⁶² Z metodo razlage si bo učitelj pomagal pri samem poročanju skupin, ko bo komentiral odgovore učencev in jih dopolnjeval. Razlaga mora biti vsebinsko dojemljiva učencem, hitrost govora primerna, sam govor pa jezikovno pravilen.³⁶³ V etapi ponavljanja si bo učitelj pomagal z metodo slikovne demonstracije, ko bo na platnu prikazal tematsko karto, ki prikazuje zunanje in notranje meje Avstro-Ogrske.

UVAJANJE

Pri izvedbi uvajanja uporabimo eno izmed dveh pripravljenih motivacijskih tehnik, lahko pa tudi obe. Na začetku ure učitelj počaka, da zvonec oznani konec odmora in da gredo učenci v razred.

³⁶² Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 6.

³⁶³ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmičnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

Nato pride v razred preoblečen v avstrijskega cesarja Franca Jožefa (če je učitelj) oz. njegovo ženo Elizabeto – Sisi (če je učiteljica). S to motivacijsko tehniko učitelj nedvomno spodbudi pozornost učencev. Sledijo primerno zastavljena vprašanja učencem, s katerimi učitelj v njih vzpodbudi zanimanje za učno snov sledeče učne ure. Druga motivacijska tehnika, ki jo učitelj izvede ob začetku učne ure pa je mreža, ki je sestavljena iz učencem že znanih pojmov. Ko pravilno rešijo mrežo, dobijo rešitev – AVSTRO-OGRSKA, o nastanku katere se bodo učili v sledeči uri.

OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Samo učno snov bomo obravnavali postopoma po posameznih vsebinskih sklopih. Učenci bodo imeli med obravnavanjem učne snovi na klopih učbenik za 8. razred devetletne osnovne šole, s katerim si bodo pomagali med poukom.³⁶⁴ Pouk bo potekal z delom v skupinah, in sicer se bodo učenci razdelili v štiri skupine. Na začetku ure jim učitelj razdeli učno-delovne liste na katerih so naloge in vprašanja razdeljena na 4 vsebinske sklope. Vsaka izmed skupin rešuje naloge in odgovarja na vprašanja iz enega sklopa. Učitelj pred začetkom dela po skupinah poda natančna navodila kako rešujejo naloge, kateri vsebinski sklop predela posamezna skupina, koliko časa imajo za reševanje in kako bo potekalo poročanje skupin. Pri poročanju posameznih skupin vsak izmed učencev v razredu izpolnjuje svoj učno-delovni list tudi za tiste vsebinske sklope, ki so jih imele druge skupine. Med poročanjem skupin učitelj po potrebi skupine popravi ali dopolni, učenci pa ob njegovi razlagi beležijo povedano v učne liste.

Obnova ustavnega življenja

Skupina odgovarja na vprašanja in rešuje naloge s pomočjo učbenika. Vprašanja se nanašajo na čas in okoliščine razglasitve februarskega patenta 1861, ki je razglasil ustavo. Ta je habsburško monarhijo centralistično uredila in povzročala pri mnogo narodih nezadovoljstvo.³⁶⁵ Februarski patent je v avstrijski državi ustvaril tisto notranjo ureditev, ki je ostala do konca njenega obstoja.³⁶⁶ Naloge na učno-delovnem listu so objektivnega tipa, in sicer učenci rešujejo naloge s kratkimi odgovori, naloge povezovanja in naloge dopolnjevanja.³⁶⁷

Nastanek Avstro-Ogrske

Učenci v tej skupini rešujejo naloge povezane z razdelitvijo Habsburške monarhije na dvoje. Do nastanka dveh enakopravnih polovic, in sicer avstrijske in ogrske je prišlo po porazih habsburške vojske v vojni s Prusijo in Italijo.³⁶⁸ Učenci rešujejo naloge objektivnega tipa, in sicer naloge s kratkimi odgovori in naloge odkrivanja napak, ena naloga pa je naloga pojasnjevanja in interpretiranja. Ta naloga se nanaša na sliko v učbeniku, ki prikazuje zmago Avstrijcev nad Italijani v bitki pri Visu leta 1866. Učenci si morajo najprej ogledati sliko nato pa odgovoriti na nekaj objektivnih vprašanj, ki so nanašajo na sliko in samo vojno. Vprašanja imajo že vnaprej predvidene možne odgovore. Pri samem poročanju te skupine morajo tudi ostali učenci odpreti učbenike in pogledati to sliko.

³⁶⁴ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).

³⁶⁵ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 113.

³⁶⁶ Granda, S., Rozman, F. (1999). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 76.

³⁶⁷ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 131-133.

³⁶⁸ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke), str. 113.

Liberalne reforme v Avstriji

Učenci v tej skupini rešujejo naloge in odgovarjajo na vprašanja, ki so povezana z posledicami, ki jih je prinesla ustava iz leta 1867. V avstrijski polovici države je ta ustava s seboj prinesla demokratizacijo političnega življenja, saj je zagotavljala, da so vsi državljani enaki pred zakonom.³⁶⁹ Učenci rešujejo naloge na učno-delovnem listu. Naloge so objektivnega tipa, in sicer so to naloge dopolnjevanja, naloge s kratkimi odgovori in naloge z izbirnimi odgovori.

Nezadovoljstvo narodov

Učenci v skupini se bodo ukvarjali z vprašanjem obravnavanja slovanskih narodov v novonastali dualistični monarhiji. Najprej bodo v učbeniku prebrali »19. člen državnega temeljnega zakona o splošnih pravicah državljanov z dne 21. 12. 1867«. ³⁷⁰ Učenci bodo nato s kratkimi odgovori odgovorili na nekaj vprašanj, ki se bodo nanašala na omenjeni člen, o tem kako je bil dejansko upoštevan. Na učno-delovnem listu bo skupina rešila še nekaj nalog objektivnega tipa. Po poročanju skupin učitelj preveri ali so vsi dijaki izpolnili delovne liste.

PONAVLJANJE

S pomočjo grafoskopa ali projektorja učitelj prikaže na platnu zemljevid Avstro-Ogrske.³⁷¹ Učitelj učencem zastavlja vprašanja o situaciji na zemljevidu in o predelani snovi in jih pri tem vzpodbuja k aktivnem sodelovanju. Z metodo razgovora se tako ura konča s ponavljanjem snovi.

ZAKLJUČEK

Učitelj lahko učno enoto z naslovom »Preobrazba habsburške monarhije« izvede kot avtentično učno uro, katere potek je opisan v članku. Učitelj lahko samo izvedbo domiselno spreminja v posameznih razredih, vendar pa mora vselej stremeti k temu, da učenci osvojijo zastavljene učne cilje in so pri tem usvajanju čimbolj motivirani, pri delu pa aktivni. Pravilna uporaba učnih oblik in izvedba učnih metod lahko učitelju v veliki meri pomagata, da tako izvede učno uro.

LITERATURA:

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmičnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Cvirn, J., Hriberšek-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke)
- Granda, S., Rozman, F. (1999). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 3-6.
- Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (2006). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

³⁶⁹ Prav tam, str. 114.

³⁷⁰ Prav tam, str. 115.

³⁷¹ Žvanut, M., Vodopivec, P. (2006). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 174.

MAJA MIRT: PREOBRAZBA HABSBUŠKE MONARHIJE

POVZETEK

V članku smo se ukvarjali s strnjeno strukturo avtentične učne ure z naslovom učne enote »Preobrazba habsburške monarhije«. Pri sami izvedbi učne ure smo se osredotočili na uporabo čimbolj raznolikih učnih oblik in metod, pa tudi uporabo motivacijskih tehnik. Sama zasnova učne ure je takšna, da lahko učitelj spreminja učne oblike in metode in tako poljubno spreminja potek učne ure. Pri sami izvedbi učne ure pa je zelo pomembno, da učitelj sproti vzpodbuja učence k sodelovanju in aktivnosti pri pouku. Pomembna povratna informacija za učitelja ob koncu učne ure pa je samo ponavljanje in preverjanje obravnavane učne snovi. Na tak način učitelj ugotovi ali je učna ura dobro zasnovana, obravnavana snov pa usvojena.

MARKO PETAN: UČNA URA »INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA – ZAČETEK SODOBNOSTI«

UVOD

Poznavanje začetkov, poteka, predvsem pa pridobitev industrijske revolucije je pomembno za razumevanje izvora sodobnega načina življenja, saj se je z industrijsko revolucijo začel strm napredek človeka na vseh področjih življenja, zlasti na področju znanosti in tehnike. Zaradi tako velikega vpliva industrijske revolucije na življenje ljudi od 18. stol. dalje, je še posebej pomembno, da je ta tema predstavljena zanimivo in nazorno, kar pomeni, da mora učitelj izbrati učne metode, ki odražajo pomen industrijske revolucije.

V članku je predstavljena učna ura na temo Industrijska revolucija – začetek sodobnosti, in po učnem načrtu spada v osmi razred osnovne šole. Namen tega članka je predstaviti enega od načinov zanimive in nazorne predstavitve učne teme iz industrijske revolucije.

UČNE METODE PRI UČNI URI »INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA – ZAČETEK SODOBNOSTI«

Pri obravnavi učne snovi iz industrijske revolucije se lahko uporabljajo vse učne metode, ki so na razpolago, odvisno od tega, na kaj želi učitelj dati poudarek pri pouku.

Ana Tomić učne metode razvrsti po viru in sicer na verbalno – tekstualne, ilustrativno – demonstracijske, laboratorijsko – eksperimentalne in metode izkustvenega učenja (1997, str. 87-88).

Pri učni uri »Industrijska revolucija – začetek sodobnosti«, so uporabljene učne metode razlage, razgovora (Trškan, 2005, str. 37), slikovne demonstracije (slike na power point predstavitvi), besedne demonstracije (odlomek iz učbenika), grafičnih izdelkov (power point in učno – delovni list) (Prav tam, str. 38) in metoda dela z zvočnimi posnetki (zvočnega parnega stroja in šivalnega stroja) (Prav tam, str. 47). Po Ani Tomić lahko uporabljene metode pri učni uri uvrstimo med verbalno – tekstualne in ilustrativno – demonstracijske metode. (1997, str. 88)

UČNA URA »INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA – ZAČETEK SODOBNOSTI«

Učitelj pozdravi učence in na kratko napove končne učne cilje ure. Za uvodno motivacijo učitelj spusti posnetek zvoka delovanja parnega stroja in ob tem prebere odlomek iz učbenika (Cvirn et al., 2000, str. 122). Učitelj postavlja vprašanja v zvezi z odlomkom, ki ga je prebral: Kaj izstopa v odlomku? Katera iznajdba se pojavi? Kdo je začel z izdelavo parnega stroja ... Učitelj nato za motivacijo pokaže sliko (power point) parnega kladiva (Velika ilustrirana otroška enciklopedija, 1993, str. 165). Uvodni del z motivacijo traja okoli 7 minut.

Obravnava nove učne snovi poteka ob učno – delovnih listih, ki jih učenci rešujejo postopoma. Vprašanja na učno delovnih listih so sestavljena po poglavjih v učbeniku (Cvirn et al., 2000, str. 122). Obravnava nove učne snovi naj traja okoli 30 minut.

Prvo poglavje na učno – delovnih listih se imenuje: Anglija, zibelka industrijske revolucije. Učitelj s podvprašanji vodi učence do pravih odgovorov na vprašanja na učno delovnih listih: Zakaj se je začela industrijska revolucija prav v Angliji? Zakaj je bila Anglija najbolj razvita država tistega časa? Kako je lega Anglije vplivala na začetek industrijske revolucije?...

Drugo poglavje na učno delovnih listih se imenuje: Revolucionarne spremembe v kmetijstvu. Učitelj učencem pove, da je industrijska revolucija prinesla tudi spremembe v kmetijstvu. Pojavile

so se nove rastline, nove pasme živali in kmetijski stroji. Učitelj pokaže sliko (power point) menjave obdelovalnih ciklov (Cvirn et al., 2000, str. 124), ki jo imajo učenci tudi na učno – delovnih listih. Učitelj postavlja vprašanja v povezavi s sliko: Kaj predstavlja leva stran, kaj desna? Koliko poljščin so lahko posejali pri natriletnem kolobarjenju, koliko pri sodobnem?... Učenci odgovarjajo in izpolnjujejo učno – delovne liste.

Tretje poglavje se imenuje: Začetek industrije in učinki industrijske revolucije. Na začetku učitelj pokaže sliko tkalnice (Velika ilustrirana otroška enciklopedija, 1993, str. 165) in sprašuje učence: Kaj zanimivega opazite na sliki? Katero vrsto industrije prikazuje slika? Ob sliki učitelj spusti tudi posnetek delovanja šivalnega stroja, ali zvokov iz prave tkalnice, kar učencem približa okolje in delo v tkalnici. Učenci naj se v mislih postavijo v okolje tkalnice in si predstavljajo, da so ena izmed tkalk na sliki. Učitelj jih spodbuja z vprašanji: Koliko metrov blaga ste že stkali? Je delo naporno, monotono?...

Učenci nadaljujejo z individualnim delom. Najprej individualno preberejo poglavje: »Nastajanje moderne industrije« v učbeniku (Cvirn et al. 2000, str. 122–123), nato rešujejo naloge na učno – delovnih listih, pod poglavjem: Začetek industrije in učinki industrijske revolucije. Učitelj skupaj z učenci preveri odgovore.

Učitelj pokaže razpredelnico (power point): »Naraščanje prebivalstva Anglije in Walesa v milijonih v letih 1700 do 1981 kot posledica industrijske revolucije« (Cvirn et al., 2000, str. 122) in postavlja vprašanja: Kako je naraščalo prebivalstvo Anglije in Walesa, hitro, počasi? Kdaj je prebivalstvo najbolj naraslo?...

Učitelj pokaže sliko (power point) vpliva industrializacije na socialne sloje, enako sliko imajo učenci na učno – delovnih listih (Cvirn et al., 2000, str. 124). V povezavi s to sliko postavlja vprašanja: Kaj pomenijo puščice? Kateri socialni sloji so predstavljeni? Kdo je najbolj obogatel v času industrializacije?...

Za zaključno ponavljanje učitelj uporabi slike in fotografije (power point), ki prikazujejo značilnosti industrije v več časovnih obdobjih (Velika družinska enciklopedija zgodovine, 2006, str. 246–247). Te slike in fotografije morajo učenci razporediti od najstarejše do najmlajše. Učitelj učence sprašuje tudi po vsebini slik in fotografij in krajih, kjer so nastale. Na koncu pokaže učitelj še sliko Jamesa Watta (Cvirn et al., 2000, str. 123) in učence vpraša: Kdo je človek na sliki? Ali je ta človek pomemben za industrijsko revolucijo? Kaj je odkril?...

Zaključno ponavljanje naj traja okoli 8 minut.

ZAKLJUČEK

Velik pomen industrijske revolucije za življenje ljudi v sodobnem času naj bi se odražal tudi pri izbiri učnih metod pri obravnavi te učne teme. To pomeni, da mora učitelj učencem omogočiti vživitev v čas industrijske revolucije. To lahko doseže tudi z vključevanjem posebnih učnih in motivacijskih metod kot so npr.: zvočni posnetki strojev, slike strojev in dela v tovarnah. Pri tem pa mora biti učitelj previden, da pouk ne postane prenasičen z informacijami in podajanje učne snovi nepregledno.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke)
- Tomić, A., (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje
- Trškan, D., (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. 2. izd. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta
- Velika družinska enciklopedija zgodovine (2006). Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Velika ilustrirana otroška enciklopedija (1993). Ljubljana: Mladinska knjiga.

MARKO PETAN: UČNA URA »INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA – ZAČETEK SODOBNOSTI«

POVZETEK

Poznavanje začetkov industrijske revolucije in sprememb, ki jih je prinesla v življenje ljudi je zelo pomembno za razumevanje in dojetje življenja v sodobnosti. Pomen, ki ga je imela industrijska revolucija za življenje ljudi, naj bi se odražal tudi v uporabi učnih metod pri učni uri. Poleg metod dela s slikovnim gradivom ali ilustrativno – grafičnih metod, ki dajejo učencem dodatno vizualno komponento, naj se pri vsebinah, ki jih želi učitelj bolj poudariti, uporablja še metoda zvočnih posnetkov, ki daje učencem še slušno komponento in s tem omogoča dodatno vživitev v življenje in delo v času industrijske revolucije. Pri uporabi učnih metod mora učitelj paziti na preglednost in natančno podajanje navodil za delo.

ANJA PIRNAT: METODA DELA Z INFORMACIJSKO – KOMUNIKACIJSKO TEHNOLOGIJO PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REVOLUCIJA V PROMETU – RAZDALJE SE MANJŠAJO

UVOD

V današnjem času »informatične revolucije« smo nenehno obkroženi z najrazličnejšo tehnologijo, katere razvoj napreduje iz dneva v dan. Živimo pač v času, ko sta računalnik in dostop do internetne povezave postala zahteva in nujnost za »normalno« delovanje posameznika.

V članku je predstavljena učna ura pri pouku zgodovine v osnovni šoli na temo Revolucija v prometu – razdalje se manjšajo, pri tem pa je izpostavljena metoda dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo. Tema sodi v sedmi razred osemletke oziroma v osmi razred devetletke. Namen članka je pokazati, kako lahko izbrana učna metoda popestri predstavitev učne vsebine in omogoči bolj nazorno in atraktivno predstavitev izbrane teme. Članek poskuša pokazati, da zgolj metoda razlage ni zadostna za podajanje učne snovi ter predstavi uporabo informacijsko – komunikacijske tehnologije kot možnost za popestritev predstavitve učne snovi ter ponazori, kako ta metoda nudi možnost vpogleda učencev v zgodovinska obdobja, ki so od sedanjosti precej oddaljena. Pri tem je v ospredju uporaba metode dela z gibljivimi slikami.

METODA DELA Z INFORMACIJSKO - KOMUNIKACIJSKO TEHNOLOGIJO

Danijela Trškan deli metodo dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo na: metodo dela z računalniškimi programi, metodo dela s CD – ROM – i in internetom, metodo dela z zvočnimi posnetki oz. avditivnimi viri ter metodo dela z gibljivimi slikami³⁷².

Metoda dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo je kljub napredku tehnologije v družbi pri pouku zgodovine zanemarjena oziroma premalo upoštevana. Razlogi za takšno stanje so gotovo neustrezna opremljenost zgodovinskih učilnic z računalniki, med njimi pa se znajde tudi premajhna usposobljenost učiteljev za takšno delo, pomanjkanje primernih multimedijskih računalniških programov za pouk zgodovine, obenem pa ta metoda zahteva tudi razpoložljiv čas, ki ga učitelji velikokrat nimajo³⁷³. Seveda je potrebno upoštevati vse te pomanjkljivosti, vendar te vseeno ne smejo zasenčiti prednosti, ki jih ta metoda ponuja za delo v razredu.

V članku je v ospredju metoda dela z gibljivimi slikami. Uporaba te metode je primerna za ilustracijo učne vsebine, za postavljanje vprašanj, ki se nanašajo na vsebino filma oziroma podatke, ki jih prinaša film ter za postavljanje vprašanj, ki se nanašajo na oblikovanje filma³⁷⁴. Z uporabo te metode namreč poskušamo zaposliti kar največ učenčevih čutov³⁷⁵. Vendar moramo paziti na to, da »demonstriramo samo tiste objekte in procese, o katerih učenci nimajo čutnih izkušenj ali pa so njihove čutne izkušnje nepopolne in nezanesljive«³⁷⁶. Metoda dela z gibljivimi slikami je priporočljiva zaradi tega, ker dinamično prikaže objekte in dogodke, ki so prostorsko in časovno oddaljeni³⁷⁷. S prikazovanjem dosežemo »uresničevanje načela nazornosti, ki se uresničuje v smiselnem prepletanju čutnega zaznavanja, miselne in gibalne (psiho – motorne) aktivnosti«³⁷⁸.

³⁷² Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino, str. 47.

³⁷³ Razpotnik, J. (2001). Informatična tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 110.

³⁷⁴ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino, str. 47.

³⁷⁵ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 98.

³⁷⁶ Prav tam, str. 98.

³⁷⁷ Prav tam, str. 99.

³⁷⁸ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar M., Strmčnik F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto. Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 368.

Pri uporabi interneta za pouk zgodovine pa se je potrebno zavedati, da je »internet vir, ki ponuja ogromno informacij, pogosto pa je pod vprašajem njihova avtentičnost in verodostojnost«³⁷⁹. Učitelji moramo biti tako vedno pozorni na netočnost in neobjektivnost informacij ter nanje seveda opozoriti tudi učence³⁸⁰. Ravno tako je pomembno, da učitelji izkoristijo kar največ možnosti, ki jim jih ponuja informacijsko – komunikacijska tehnologija³⁸¹.

POTEK UČNE URE

Ugotovimo naslov današnje učne ure ...

Učitelj najprej pozdravi učence in jim nato razdeli delovne liste, na katerih se nahajajo rebusi. Učencem pove, naj jih poskušajo rešiti sami, za to pa imajo na voljo 3 minute. Po 3 minutah mu učenci povedo rešitve (parnik, lokomotiva, telegraf), učitelj pa nato učencem postavlja vprašanja in jih spodbuja, da najdejo povezavo med temi pojmi ter ugotovijo naslov učne ure: Kaj povezuje te tri naprave?; Kje jih uporabljamo?; Kaj omogočijo?; Zakaj so koristne?. Ta del traja približno 7 minut.

Spoznajmo parnik

Učitelj uporabi slike parnika³⁸², ki jih projicira učencem. Učence poskuša z vprašanji spodbuditi, da razmišljajo o novostih, ki jih je prinesla uporaba parnika v pomorskem prometu: Kaj je parnik omogočil?; Zakaj so ga začeli uporabljati. Nato jim pove, kako so ljudje uporabili parni stroj tudi za poganjanje ladij ter omeni vse iznajdbe, ki so omogočile uporabo parnikov tudi po odprtem morju (izum lopatastih koles, izum ladijskega vijaka)³⁸³. Z učenci poskuša ugotoviti, zakaj so šele leta 1900 parniki izpodrinili jadrnice na svetovnih morjih³⁸⁴.

Spoznajmo lokomotivo

Učitelj učencem pokaže posnetek prihoda parnega vlaka³⁸⁵. To je dobra iztočnica tudi za opis oblačil ljudi, njihovega obnašanja. Nato učencem postavi vprašanja, ki omogočijo natančnejšo analizo posnetka: Kaj so ljudje občutili ob prvem prihodu vlaka?; Kaj je za njih pomenil izum lokomotive?; Ali so jo vsi sprejeli pozitivno?. Učitelj nato prebere odlomek iz učbenika, ki govori o občutjih ljudi ob prihodu prve lokomotive³⁸⁶ ter skupaj z učenci ugotavlja prednosti prihoda lokomotive (na posnetku se vidi, da ljudje potujejo s kovčki, paketi). Učitelj nato učencem pojasni razvoj, ki je pripeljal do nastanka lokomotive ter omeni prihod prve železnice na slovensko ozemlje³⁸⁷. Lahko tudi omeni, da je ravno ta posnetek ob predvajanju v kinu povzročil strah in bežanje med ljudmi, saj so se prvič seznanili z gibljivimi slikami.

Spoznajmo telegraf

Sledi predvajanje naslednjega posnetka³⁸⁸, ki predstavlja delovanje telegrafa in posledice tega izuma. Ker je posnetek v angleščini, ga lahko učitelj sproti prevaja. Po izteku posnetka učitelj

³⁷⁹ Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 108.

³⁸⁰ Prav tam, str. 108.

³⁸¹ Prav tam, str. 111.

³⁸² www.stlouistimeportal.com/postcard_river.htm (1. 1. 2008).

³⁸³ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 125.

³⁸⁴ Prav tam, str. 127.

³⁸⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=2cUEANKv964> (31. 12. 2007).

³⁸⁶ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 125.

³⁸⁷ Prav tam, str. 125 – 126.

³⁸⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=DmolT6pI8eI> (31. 12. 2007).

zastavlja učencem najrazličnejša vprašanja, s pomočjo katerih skupaj spoznavajo vse prednosti, ki jih je prinesel izum telegrafa: Kako deluje telegraf?; Zakaj je izum pomemben?; Katere informacije se sedaj lažje prenašajo?; Kaj prikazuje posnetek?; Česa ta izum ni izboljšal?. Po analizi posnetka učitelj našteje bistvene značilnosti telegrafa, opiše kdaj je nastal, kdaj je prišel tudi v Avstro-Ogrsko³⁸⁹. Učitelj lahko poveže ta vsebinski poudarek z aktualnostjo, saj lahko omeni, da je bila telegrafska mreža, ki se je vzpostavila po izumu telegrafa, podlaga za nastanek današnje informacijske mreže (internet).

Ponovimo ...

Zadnjih 10 minut učne ure sledi še ponovitev pravkar obravnavane snovi. Učitelj razdeli učencem učno – delovne liste, ki vsebujejo zapis učne snovi. Na prvi strani se nahaja izpolnjevanje z vsemi vsebinskimi poudarki in snovjo, ki so jo v tej uri obravnavali. Učenci imajo na voljo 5 minut, da jo rešijo individualno, pri tem pa si lahko pomagajo z učbenikom. Po preteku 5 minut jo skupaj z učenci pregleda učitelj, pri tem si pomaga z že izpolnjeno izpolnjevanje, ki jo projicira z računalnika na platno (učenci tako odgovore tudi vidijo in ne samo slišijo). Na drugi strani učno – delovnega lista se nahaja mreža, ki jo lahko začnejo učenci reševati že pri pouku in dokončajo doma. Rešitev mreže je naslov učne ure (Revolucija v prometu).

ZAKLJUČEK

V članku je bila prikazana uporaba metode dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo pri pouku zgodovine v osnovni šoli. Pokazalo se je, da je metoda koristna za delo v razredu, saj omogoči večjo nazornost, učna snov je z njeno pomočjo predstavljena na bolj atraktiven in zanimiv način. Uporaba te metode je učencem omogočila, da so se spoznali tudi z drugačnimi viri, ki predstavljajo različna zgodovinska obdobja, približala jim je delovanje različnih naprav ter jim omogočila tudi boljši vpogled v življenje v 19. stoletju.

Sicer je bila uporaba informacijsko – komunikacijske tehnologije vezana bolj na učitelja, potrebno je namreč upoštevati dejstvo, da še vedno mnogo osnovnih šol nima zgodovinskih učilnic ustrezno opremljenih za delo vseh učencev z računalniki. Za uspešno izvedbo te učne metode je namreč potrebna povezava z internetom v učilnici, računalnik, LCD projektor ter platno.

LITERATURA IN VIRI

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto. Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 104–111.

www.stlouistimeportal.com/postcard_river.htm (1. 1. 2008).

Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino.

<http://www.youtube.com/watch?v=DmolT6pI8eI> (31. 12. 2007).

<http://www.youtube.com/watch?v=2cUEANKv964> (31. 12. 2007).

³⁸⁹ Cvirn, J., Hriberšček – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 126.

ANJA PIRNAT: METODA DELA Z INFORMACIJSKO – KOMUNIKACIJSKO TEHNOLOGIJO PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO REVOLUCIJA V PROMETU – RAZDALJE SE MANJŠAJO

POVZETEK

Metoda dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo se deli na metodo dela z računalniškimi programi, metodo dela s CD – ROM – i in internetom, metodo dela z zvočnimi posnetki oz. avditivnimi viri ter metodo dela z gibljivimi slikami. Omogoča večjo nazornost, atraktivnost, seznanitev z dogodki iz preteklosti in uvid v delovanje določenih naprav. V članku je prikazana njena uporaba pri učni uri Revolucija v prometu – razdalje se manjšajo v osmem razredu devetletke. Prevladuje njena uporaba predvsem v didaktični etapi obravnave. Pomanjkljivosti te metode so neusposobljenost učiteljev, neustrezna opremljenost učilnic z računalniki, njena izpeljava zahteva tudi razpoložljiv čas. Uporaba te metode zahteva večjo pazljivost in odgovornost s strani učitelja, je pa odlična iztočnica za nadaljnje individualno delo učencev z računalnikom in internetnimi viri.

VESNA PLANINC: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV IN SKUPINSKA UČNA OBLIKA V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE: ZNANOST V SLUŽBI MODERNIZACIJE

»Če učenje spremeniš v reševanje problemov,
izzoveš učence bolj kot z drugimi metodami.
Ta izkušnja jim bo pomagala reševati nove
probleme ob samostojni uporabi določenih strategij.«

Collins Stevens³⁹⁰

UVOD

Pri pouku zgodovine se pogosto pojavi vprašanje – kaj bi bilo če ...? Zgodovina ni premočrten razvoj dogodkov, ampak splet okoliščin, danih možnosti in velikih odločitev zgodovinskih osebnosti, ki so se pogosto znašle pred na videz nerešljivimi problemi.

Namen tega prispevka je predstaviti metodo reševanja problemov in pokazati, kako lahko v povezavi s skupinsko učno obliko nudi bolj temeljit vpogled v učno snov in razumevanje le-te. Predstavljen je tudi primer učne ure zgodovine na temo znanost v službi modernizacije, primeren za 8. razred devetletke.

METODA REŠEVANJA PROBLEMOV IN SKUPINSKA UČNA OBLIKA

METODA REŠEVANJA PROBLEMOV

» Problem se pojavi, ko ima človek potrebo, doseči določen cilj, a ne ve takoj, kako bi ga dosegel.«³⁹¹ Probleme delimo glede na število rešitev (zaprti ali odprti problemi) in glede na število postopkov, ki nas do rešitve pripeljejo (dobro opredeljeni in slabo opredeljeni problemi).³⁹² Pri pouku zgodovine se pojavljajo problemi odprtega tipa, ki so slabo opredeljeni.

Ana Tomić predlaga reševanje problemov po naslednjih didaktičnih fazah:

1. Problemska situacija
2. Predlog hipotez
3. Razčlenitev problema na manjše probleme
4. Reševanje delnih problemov
5. Reševanje glavnega problema oz. sinteza ugotovitev
6. Preverjanje rešitev v novih situacijah³⁹³

Učitelj se mora pred uro pripraviti, tako da izpostavi problem in predvidi potek posamezne faze, kar zahteva veliko časa.³⁹⁴ Upoštevati mora, da niso vse teme primerne za to metodo in da vsaka

³⁹⁰ Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 83.

³⁹¹ Prav tam, str. 78.

³⁹² Prav tam, str. 78.

³⁹³ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje filozofske fakultete, str. 145-146.

³⁹⁴ Po ugotovitvah to metodo pogosto uporabljajo manj kot 4 odstotki osnovnošolskih učiteljev. Kar 18,5 odstotkov osnovnošolskih učiteljev pa je metodo reševanja problemov navedlo kot najmanj pogosto uporabljano metodo. Povzeto po: Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 55, 58.

zahteva selekcijo podatkov.³⁹⁵ Predvideti mora potek reševanja, med uro spodbujati učence, komentirati reševanje ter upoštevati vse predloge rešitev.³⁹⁶

Učenci problem doživljajo kot motivacijo ob upoštevanju predznanja in primerni težavnosti.³⁹⁷ Razvijajo spretnosti kot je kritičen in ustvarjalen pristop k problemu, odkrivanje povezav in odnosov med deli in celoto snovi, predvsem pa se urijo v skupinskem delu.³⁹⁸

SKUPINSKA UČNA OBLIKA

Ta učna oblika je med učenci zelo priljubljena,³⁹⁹ od učiteljev pa zahteva veliko dela še pred izvedbo učne ure. Danijela Trškan priporoča naslednjo pripravo pred izvedbo ure:

1. Učitelj poišče, izbere in reproducira primerno literaturo.
2. Pripravi vprašanja za teme skupin. Priporočljiva so krajša, konkretna vprašanja za hitro razumevanje snovi.
3. Pripravi navodila za izvedbo skupinskega dela ter navodila za poročanje pred razredom.
4. Učitelj naj eno uro namenijo za predstavitev učne oblike skupinskega dela. Poudari naj prednosti in predstavi spretnosti, ki jih bodo učenci z njo pridobili.⁴⁰⁰

Med samo učno uro skupinsko delo poteka po naslednjih fazah:

1. Učitelj predstavi vsebino in gradivo ter določi število skupin in udeležencev, funkcije posameznikov in koliko časa bo potekalo delo.
2. Učenci se razporedijo v skupine in prejmejo gradivo za delo.
3. Poteka delo v skupinah, ki ga nadzira učitelj.
4. Poteka plenarno poročanje skupin. Učitelj predstavi vsebino prve skupine, poročevalec poroča, učitelj pa dopolni pomanjkljive podatke. Nato poroča druga, tretja, ... dokler ne poročajo vse skupine. Med poročanjem ostali učenci zapisujejo snov, delajo miselni vzorec, odgovarjajo na vprašanja po poročanju posamezne skupine.
5. Učitelj naredi frontalni povzetek dela vseh skupin – lahko kot razlago, razgovor, odgovarjanje na vprašanja itd.⁴⁰¹

Oblika skupinskega dela pomaga pri razvoju spretnosti kot je sodelovanje v diskusiji, delovna disciplina, medsebojno spoštovanje, reševanje problemov in vprašanj v skupini in navajanje na javno poročanje in nastopanje.⁴⁰²

Vseeno pa ima ta oblika tudi pomanjkljivosti, ki se jih mora učitelj zavedati. Potrebno je veliko priprav in več časa za izvedbo takšne ure, v številčno velikih razredih je težje izvajati skupinsko delo in težko je preveriti poznavanje določene teme pri skupini, ki te teme ni obravnavala sama.⁴⁰³

³⁹⁵ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje filozofske fakultete, str. 145-146.

³⁹⁶ Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 86.

³⁹⁷ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje filozofske fakultete, str. 145-146.

³⁹⁸ Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 86.

³⁹⁹ Skupinska učna oblika je poleg dela v paru med učenci najbolj priljubljena. Povzeto po: Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 96, 97, 125.

⁴⁰⁰ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 52-55.

⁴⁰¹ Povzeto po: Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete. str. 27.

⁴⁰² Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 52.

⁴⁰³ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba v sodelovanju z založbo Piko's printshop Maribor. str. 45.

PRIMER UČNE URE NA TEMO: ZNANOST V SLUŽBI MODERNIZACIJE

Učitelj se že pred uro pripravi po zgoraj navedenih smernicah.

Učna ura s začne z uvodno motivacijo s kratko powerpoint projekcijo, ki predstavi namišljenega dečka Tadeja in njegov problem.⁴⁰⁴ Po končani projekciji učitelj pove, da Tadej živi v drugi polovici 19. stoletja v Ljubljani. Preko razgovora ugotavljajo, kakšno je tedaj bilo vsakdanje življenje. Učitelj napove, da se bodo pogovarjali o modernizaciji življenja in razvoju znanosti ob koncu 19. stoletja. Izpostavi glavni problem, ki je razviden iz Tadejeve situacije: znanost je še v povojih, potrebe ljudi po udobnejšem in modernejšem načinu življenja pa vse večje. S pomočjo tehnike nevihte možganov z učenci predvidijo, katere težave so bile v tistem času najbolj pereče. Učenci na ta način predvidevajo rešitve glavnega problema in razdelijo problem na pet manjših: boleznin in njihovi vzroki, odvisnost od dnevne svetlobe, hitrost transporta čez ocean, hitrost in možnosti prenašanja osebnih sporočil, hitrost in možnosti obveščanja- prenašanja novic. Učitelj delne probleme v obliki miselnega vzorca napiše na tablo. S tem zaključi 10 minutno uvajanje v novo snov.

Učitelj učence razdeli na pet skupin ter razloži potek dela skupin in časovni okvir. Določijo čas, potreben za formiranje skupin, delitev gradiva in delitev funkcij znotraj posamezne skupine. Ta faza traja 3 minute.

Nato se začne tretja faza skupinskega dela, ki traja 15 minut. Vsaka skupina odgovarja na sklope vprašanj, ki jo postopno pripelje do rešitve problema.

Vsaka skupina obravnava enega od delnih problemov. Prva skupina rešuje problem nastanka boleznin in prispevek Johna Listerja ter Louisa Pasteura k razvoju bakteriologije in cepiva. Druga skupina obravnava Thomasa Alvo Edisona in izum žarnice. Tretja skupina spozna polete z motornim letalom in brata Wright. Četrta skupina rešuje problem prenašanja sporočil na daljavo in spozna izum Grahama Bella – telefon. Peta skupina preko problema hitrega prenašanja novic čez ocean spozna izum radia in delo Gugliema Marconija. Skupine dobijo gradivo, ki vsebuje določene podatke o izumitelju in področju njegovega zanimanja, težavah s katerimi se je soočal, kako je razmišljal, katera dejstva je poznal, kaj mu je pomagalo pri izumu. Viri in teksti so dopolnjeni s slikovnim gradivom, ki vsebuje skice in načrte izumitelja, prikaz ponesrečenih izumov, prve oblike novega izuma, ...⁴⁰⁵

Sledi plenarno poročanje. Poročevalec vsake skupine ima 2 minuti časa, da predstavi rešitev delnega problema in izumitelja ter posledice izuma. Med poročanjem ostali učenci dopolnjujejo učne liste, ki so jih prejeli na začetku ure in ki vsebujejo tekst o vseh petih delnih problemih. S pomočjo poročanja je narejena sinteza ugotovitev.

⁴⁰⁴ Besedilo ob spremljavi primernih slik se glasi: Tadej je deček, ki je nenadoma zbolel, a nihče ne ve zakaj in kako bi ga lahko pozdravili. Zelo je nesrečen. Moral bi namreč z ladjo odpotovati k bratrancu Jimu v Ameriko, a zaradi boleznin ne more. Bratranec ga bo čakal, da bo prišel z ladje in ne bo vedel, da bolan leži doma. Tadej se odloči, da mu napiše pismo, da ga ne bo. Začne pisati pismo, a zunaj se že večeri, svetlobe je vse manj in kmalu ne vidi več pisati. Pa še sveče ne najde. Nato se spomni, da pismo ne bo prišlo pravočasno v Ameriko, ker pošto čez ocean vozijo ladje. Le kako bi pismo hitreje prišlo do Jima? Ko bi le obstajal kakšen drug način, da bi mu sporočil svoje težave. Tadej sedi v temi in razmišlja, kakšna sploh je Amerika. Zelo si želi novic o tej deželi in kaj se dogaja z bratranecem.

⁴⁰⁵ Vse to lahko učitelj povzame po:

Wilkinson, P. in Pollard, M. (1995). Znanstveniki, spremenili so svet. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Oxfordova enciklopedija izumov in tehnologij. (1997). Ljubljana: DZS.

Platt, R. (2003). Hevrek, veliki izumitelji in njihove genialne domislice. Murska sobota: Pomurska založba.

Učitelj naredi frontalni povzetek in strne pomen vseh izumov ter njihov vpliv na sodobnost. Z metodo razgovora rešijo probleme, ki jih je imel Tadej na začetku ure in jih dopišejo na tablo v miselni vzorec, ki ga je učitelj zapisal na začetku ure.

ZAKLJUČEK

Metoda reševanja problemov je le ena od mnogih didaktičnih metod in kot taka primerna za popestritev in dopolnitev drugih metod. Zahteva veliko dodatnega dela učitelja in temeljito pripravo na izvedbo ter seznanjenje učencev z različnimi postopki dela.

Vendar v kombinaciji s skupinsko učno obliko omogoča učencem bolj temeljit vpogled v učno snov. Hkrati učenci pridobivajo tudi znanja in spretnosti, ki jih lahko koristno uporabljajo na drugih področjih in so tako dobra popotnica za življenje.

LITERATURA

- Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba v sodelovanju z založbo Piko's printshop Maribor.
- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje filozofske fakultete.
- Oxfordova enciklopedija izumov in tehnologij. (1997). Ljubljana: DZS.
- Platt, R. (2003). Hevreka, veliki izumitelji in njihove genialne domislice. Murska sobota: Pomurska založba.
- Rode, M. (2001). Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana: DZS.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 52-61.
- Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete.
- Wilkinson, P. in Pollard, M. (1995). Znanstveniki, spremenili so svet. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

VESNA PLANINC: METODA REŠEVANJA PROBLEMOV IN SKUPINSKA UČNA OBLIKA V 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE: ZNANOST V SLUŽBI MODERNIZACIJE

POVZETEK

Metoda reševanja problemov se trenutno malo uporablja v vsakdanjem pouku, ker je potrebno veliko dela in priprav učitelja še pred samo uro, med samim izvajanjem pa zahteva spretno vodenje učitelja učencev do prave rešitve. Metoda reševanja problemov omogoča bolj temeljit vpogled v učno snov, vendar se mora učitelj zavedati, da ni vsaka snov primerna za problemsko obravnavo. Najlažje je izvedljiva v skupinski učni obliki, ki jo učenci malo bolje poznajo. Učenci preko nje spoznavajo postopke za reševanje problemov, ki jih bodo lahko uporabili tudi na drugih področjih. Hkrati se učijo spretnosti kot je prepoznavanje problema, razčlenjevanje problema, sodelovanje v skupini in kultura dialoga. Urijo se tudi v javnem nastopanju in poročanju.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

JASMINA RAZGORŠEK: INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA JE PRINESLA BLIŠČ IZBRANECM IN BEDO MNOGIM

Uvod

Vse več se poudarja, da je pri pouku potrebno zmanjšati aktivnost učitelja in s tem povečati aktivnost učenca. Današnje generacije učencev naj bi zahtevale razgiban pouk, v katerega je vključenih več različnih metod in z njihovega stališča aktivnih učnih oblik. Na učiteljih ostaja, da didaktično teorijo preizkusimo v praksi in se na podlagi rezultatov odločamo in razmišljamo, kako naprej. Vsekakor se ob današnjem napredku tehnologije da veliko narediti, tudi pri pouku zgodovine.

V nadaljevanju bo predstavljen primer učne ure pri pouku zgodovine, pri katerem bo uporabljenih več učnih metod, različne učne oblike in motivacijske tehnike. Izvedba zamišljenega pa bo potekala s pomočjo različnih učil in različnih učnih pripomočkov. Vsebina učne ure se bo nanašala na industrijsko revolucijo in kako je slednja na eni strani prinesla blišč nekaterim izbrancem, predvsem industialcem, na drugi strani pa bedo množici delavcev.

Učne metode, oblike in motivacijske tehnike

Pri zasnovi učne ure je potrebno uporabiti različne učne metode in oblike, pozabiti pa ne smemo tudi na motivacijske tehnike, ki dodatno pritegnejo učence in jim naredijo vsebino bolj zanimivo.

pri zasnovi učne ure bo najprej uporabljena frontalna učna oblika, ki bo izvedena čim bolj aktivno z vidika učencev (s pomočjo učiteljevih vprašanj učencem) in delo v dvojicah. Pri metodah pa bomo začeli z metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, natančneje metoda dela z gibljivimi slikami,⁴⁰⁶ pri čemer bo odlomek iz filma hkrati predstavljal našo uvodno motivacijo.

V osrednjem delu učne ure, tj. pri obravnavanju nove učne vsebine, bo sledila najprej metoda pogovora in tej metoda razlage.⁴⁰⁷ Z uvedbo dela v dvojicah bomo prešli na metodo dela s pisnim in slikovnim gradivom.⁴⁰⁸ Pri tem bodo učenci dopolnjevali pomanjkljivo pripravljen miselni vzorec, kar bo naša druga motivacijska tehnika. Pod motivacijsko metodo pa lahko štejemo tudi slikovno gradivo v učbeniku, s katerim si bodo pomagali pri delu s pisnim gradivom. Sledila bo ilustracija razmer v 19. stol. s pomočjo odlomka (nova motivacijska tehnika), pri čemer bo uporabljena metoda besedne demonstracije⁴⁰⁹.

Ura se bo zaključila z individualnim delom, ko bodo učenci odgovarjali na zastavljena tri vprašanja v učbeniku, pri čemer bo ponovno uporabljena metoda dela s pisnim gradivom. Njeno kontinuiteto vmes prekinja metoda razgovora, saj se odgovori oz. delo z njo po vsaki zadolžitvi učencev preverja s strani učitelja pred celotnim razredom.

Vsebina in artikulacija učne ure

Ura se začne z uvodno motivacijo, katero predstavlja 10 minutni odlomek iz filma "Oliver Twist".⁴¹⁰ Uporabljena je metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, natančneje metoda dela z gibljivimi slikami.⁴¹¹ Film naj bi učencem prikazal, kakšne so bile razmere delavcev v 19. stoletju. V tem konkretnem primeru predvsem vajencev v obrtniških delavnicah.

⁴⁰⁶ Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 34.

⁴⁰⁷ Tomić, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje, str. 88, 92.

⁴⁰⁸ Trškan, D. (2005), str. 74, 79.

⁴⁰⁹ Prav tam, str. 34.

⁴¹⁰ Oliver Twist (2006). DVD. Pathe Distribution.

⁴¹¹ Trškan, D. (2005), str. 34.

Obravnava učne snovi se začne z učiteljevo napovedjo naslova učne vsebine. učenci odprejo učbenike. Učitelj z uporabo frontalne oblike vodi pogovor s celotnim razredom. Vprašanja se nanašajo na razmere, v katerih so živeli ljudje v 19. stoletju. Usmerja jih na primerjanje življenja bogatih industrialcev z množico delavcev, ki so živeli bolj ali manj v bedi in zaslužili zgolj za kritje fiziološkega minimuma. Učenci dajejo odgovore na podlagi filmskega odlomka in drugih filmov ter literarnih del s podobno socialno tematiko, s katerimi so se že srečali. Prav tako so pomembne informacije o preteklem življenju, ki so jim jih posredovali njihovi stari starši.

Metoda razgovora preide v metodo razlage, ko učitelj povzame glavne ugotovitve razgovora z učenci ter doda svoja dodatna pojasnila in dodatne poudarke.

Sedaj učenci prejmejo od učitelja pomanjkljivo zastavljen miselni vzorec, ki jim do v nadaljevanju služil kot delovni list, hkrati pa predstavljal novo motivacijsko tehniko. Odprli bodo namreč učbenike⁴¹² in s pomočjo besedila v njih v dvojicah primerjali socialne razmere 19. stoletja v svetu in pri nas. Ključne ugotovitve oz. značilnosti bodo vpisali v miselni vzorec. Po končanem delu, za katerega bodo imeli na voljo 10 minut, učitelj s celotnim razredom s pomočjo metode razgovora preveri njihov zapis v obliki miselnega vzorca. Opozori, kaj je dejansko pomembno in kaj bi mogoče lahko izpustili.

Za dodatno demonstracijo socialnih razmer v tistem času, učitelj prebere odlomek iz Aplinčeve monografije o Vošnjakih,⁴¹³ ki ilustrira razmere v usnjarskih delavnicah v 19. stoletju. Avtor pri tem dodatno opozori ne samo na težko in dolgotrajno delo, ampak tudi na smrad in ekološke ter zdravstvene nevarnosti, ki jih predstavlja en tak usnjarski obrat. Metoda besedne demonstracije je dopolnjena z metodo razlage, ko učitelj še enkrat z razlago opozori na slabe socialne razmere delavcev ne samo v usnjarski, ampak tudi drugih obrteh in industrijskih obratih.

V zaključnem delu učenci samostojno (individualno delo) v učbeniku⁴¹⁴ odgovorijo na tri zastavljena vprašanja pod poglavjem "Razmisli". Najprej preberejo vsakega od treh odlomkov in sproti odgovorijo na vprašanje, ki se nanaša na posamezni odlomek. Na voljo imajo 5 minut, nakar učitelj s pomočjo metode razgovora in frontalne oblike zaključi uro s pregledom odgovorov.

Zaključek

S tem je ena učna ura, v učbeniku z naslovom "Blišč in beda velikih industrijskih središč"⁴¹⁵ povezana v zaključeno celoto. Njena artikulacija je vsebovala uvodno motivacijo pri uvajanju v novo učno vsebino, tej je sledilo usvajanje te nove učne vsebine in končno ponavljanje in zaključitev ure s pomočjo vprašanj za razmislek iz učbenika.

Uporabljene so bile različne učne oblike. Poudarek je bil na aktivnosti učencev, saj so do večine odgovorov prišli sami, medtem ko je učitelj zgolj povzemal njihove ugotovitve ter jih dopolnjeval. Prav tako so se prepletale različne metode dela, ki so učno uro dodatno razgibale. Vsebinsko pa so učencem dodatno približale in jo naredile zanimivo motivacijske metode.

Zapis učne snovi je bil izveden v obliki miselnega vzorca, ki je članku priložen kot priloga.

Literatura

1. Aplinč, M. (2005). Vošnjaki, industrialci iz Šoštanja. Šoštanj: Lapis bellus.
2. Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
3. Oliver Twist (2006). DVD. Pathe Distribution.

⁴¹² Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 134–135.

⁴¹³ Aplinč, M. (2005). Vošnjaki, industrialci iz Šoštanja. Šoštanj: Lapis bellus, str. 25.

⁴¹⁴ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000), str. 135.

⁴¹⁵ Prav tam, str. 134.

4. Tomić, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.
5. Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

Jasmina Razgoršek: Industrijska revolucija je prinesla blišč izbrancem in bedo mnogim

Povzetek

V članku je predstavljena artikulacija ene učne ure pouka zgodovine. Vsebinsko se nanaša na industrijsko revolucijo in z njo povezane socialne razmere ljudi 19. stoletja. Poudarek je na slikovitem prikazu predvsem bede, v kateri so živeli takratni delavci v industrijskih obratih ter pomočniki in vajenci v obrtnih obratih. Blišč so poznali zgolj uspešni industialci in obrtniki.

Pri obravnavanju te nove učne vsebine so bile uporabljene različne učne oblike. Poudarek je bil na aktivnosti učencev, ki se je tudi pri frontalni obliki dosegla z učiteljevimi vprašanji. Do večine odgovorov so tako učenci prišli sami, učitelj jih je predvsem usmerjal in dajal dodatne poudarke, kaj je bolj pomembno in kaj manj. Razgibanost učne ure se je dosegla z uporabo različnih učnih metod in motivacijskih tehnik, ki so se med seboj menjavale in se dopolnjevale.

TADEJ, RIFEL: POSREDNO POUČEVANJE–IDEAL SODOBNEGA POUKA

UVOD

»Učitelj ne bi smel biti le posredovalec znanja, ampak posredovalec učenja. Učitelj bi moral učiti učence, kako se učiti.« (Trškan, 2005, str. 26). V članku bo predstavljena ena od možnih uresničitvev tega ideala. V njem se ukvarjamo s t.i. posrednim poučevanjem, ko ni več samo učitelj tisti, ki razlaga in posreduje učno snov, ampak to delo opravijo učenci kar sami. Vseeno pa učitelj ni popolnoma izvzet iz tega procesa, saj z vnaprejšnjo pripravo in zaključnim pogovorom spremlja delo učencev. Tam kjer je potrebno jih usmerja, obenem pa je odprt za njihove lastne ideje in dognanja. S tem pouk ni več v večini voden z učiteljeve strani, ampak z iniciativo učencev postaja demokratičen, postaja sodoben. Naslov učne enote kjer bomo uporabili omenjen način poučevanja nosi naslov »Socialno vprašanje postaja pomembno.« (Cvirn et al., 2000, str. 136-138). Namenjena je osmemu razredu devetletke.

POSREDNO POUČEVANJE; ZNAČILNOSTI IN POSLEDICE

Kot pravi Ana Tomić je posredno poučevanje »didaktična oblika, kjer so učenci do učne vsebine v neposrednem razmerju, učitelj pa je do učencev in učne vsebine v posrednem razmerju.« (Tomić, 1999, str. 125). Po isti avtorici med posredno učenje uvrščamo »skupinsko delo, parno in samostojno učenje.« (Prav tam, str. 125). Tu se bomo osredotočili na prvo in tretjo, torej na skupinsko in samostojno delo. Pri samostojnem delu učenec sam prihaja do znanja (npr. prek reševanja določenih nalog) in obenem razvija sposobnosti samoorganizacije. Učitelj pri tem sodeluje kot svetovalec, oziroma k učencu pristopa s spodbudo. (Prav tam, str. 125). Pri skupinskem učenju pa delo poteka v formiranih skupinah s po tremi ali več (največ 7) člani. Učenci se prek takega načina dela učijo drug drugega upoštevati, se med seboj poslušati in si medsebojno pomagati. Učiteljeva naloga pri tem je, da učence razdeli v skupine in določi njihove zadolžitve. (Prav tam, str. 130–134). Rezultati posrednega poučevanja so:

- učenci so središče učnega procesa,
- komunikacija poteka med njimi samimi in tudi med njimi in učiteljem,
- izmenjujejo si problemska vprašanja,
- reševanje problemov v manjših skupinah,
- razvijanje individualnih spretnosti, znanja in zamisli ter njihovo prilagajanje in povezovanje,
- primerjanje mnenj, stališč,
- postopno reševanje nalog in približevanje skupinskemu cilju. (Prav tam, str. 125)

POSREDNO POUČEVANJE NA PRIMERU UČNE VSEBINE

Učitelj v uvodu najprej pozdravi učence in jim na neposreden način, ko napove vsebino učne ure, sporoči končne učne cilje. Nato jih s tem, da jih razdeli v skupine motivira za individualno delo. Motivacijo razdeljevanja stori tako, da gre okoli po razredu z vrečko, v kateri so številke od 1, 2 in 3. Učenci z zanimanjem pričakujejo, kaj to pomeni in so zato motivirani za nadaljnje delo. Temu sledi, da učitelj glede na izžrebane številke razdeli učni list številka 1, ki vsebuje enega izmed treh sklopov vprašanj. Vsak od učencev odgovarja na tistega, čigar številko je izžrebal. Sklopi nosijo naslove glede na vsebinske poudarke v učbeniku (Komunizem, Krščanski socialni nauk in Anarhizem). Naloga učencev je, da s pomočjo učbenika dopolnijo miselni vzorec, ki od njih zahteva samo osnovne podatke. Učni list poleg vprašanj vsebuje tudi slike (Marx, Engels (1), papež Leon XIII (2), Bakunin (3), protest (vsi)). Učitelj spremlja njihovo delo in nudi morebitno pomoč z nasveti. Uvod in individualno delo traja vsega skupaj od 10 do 15 minut. Sledi osrednji del učne ure, ko učitelj združi učence v skupine. Skupino sestavljajo trije učenci in sicer po ključu 1+2+3, kar pomeni, da se prejšnji trije vsebinski sklopi sedaj združijo. Nato vsakemu učencu posebej razdeli učni list številka 2 z vprašanji, ki so tokrat za vse enotna. Sedaj je naloga učencev v tem, da

odgovorijo na vprašanja tako, da poskušajo prek njih izvedeti čim več od drugih dveh članov v skupini in obenem tudi sami odgovarjajo na njuna vprašanja. Najprej pisno odgovorijo glede na svoj vsebinski sklop, šele potem ustno ali pisno iščejo odgovore od drugih dveh učencev v skupini. Gre zato, da učenci v medsebojni komunikaciji drug drugemu razlagajo snov. Ob neznanem si medsebojno pomagajo ali pa jim z nasveti pomaga učitelj. Ta osrednji del traja največ 20 minut. Nato se učenci spet posedejo na svoja običajna mesta in začne se skupinski pogovor, ki ga vodi učitelj. S postavljanjem vprašanj, ki so še malo bolj splošna od tistih na listu spodbuja učence k odgovorom, ki zahtevajo premislek tistega kar so najprej delali samostojno in nato po skupinah. Vprašanja s pomočjo folije projicira na tablo. Kjer so potrebna dodatna pojasnila, učitelj učencem pomaga z razlago. Na koncu učne ure učitelj strne nekatere odgovore do katerih so prišli učenci in poda zapis tabelske slike. Zapis tako ni vnaprej predviden, ampak samo usmerjen, saj je njena vsebina sad dela učencev, medtem ko je učitelj bolj kot ne zapisovalec. Čisto ob koncu učitelj razdeli učni list številka 3, kjer morajo učenci za domačo nalogo rešiti izpolnjevanke.

SHEMATSKI PRIKAZ PRIMEROV VPRAŠANJ

Najprej so učenci dobili vprašanja za samostojno delo (poudarek v miselnem vzorcu); npr.: Kje so bile izražene ideje komunizma (glavne ideje)?; Kateri papež je spisal encikliko (papež)?; Glavna misel anarhizma (anarhisti so menili...)? ...

Obenem je eden od poudarkov v miselnem vzorcu tudi »neznane besede«, ki ga učenci ustrezno dopolnijo in potem najprej skupaj v skupinah, na koncu pa v pogovoru z učiteljevo pomočjo poskušajo priti do rešitve.

Vprašanja za skupinsko delo npr.: Katere so bile glavne ideje komunizma/kršč. soc. nauka in anarhizma?; Posledice omenjenih idej?; Bi znali razložiti kakšno od neznanih besed? ...

Vprašanja učitelja npr.: Komu so bile ideje namenjene?; Katere so bile glavne razlike v idejah?; Katere besede/izraza ne razumete? ...

ZAKLJUČEK

Posredno poučevanje se pred učitelje postavlja kot ideal modernega demokratičnega pouka, saj kakor pravi Štefan Trojar: »V sodobni šoli ne more biti ostre meje med popolno nevednostjo učenca in neizmernim znanjem učitelja. Pedagog se odreka svoje visoke nadrejenosti od učencev in vsevednosti, hkrati pa spodbuja učence, da bi obudili v svoji zavesti vsaj delno prejšnje vedenje in znanje o določeno problematiki.« (Trojar, 1995, str. 38). Seveda pa ta način dela od učitelja zahteva dobro pripravo učne ure in točno določeno vedenje o tem kaj in kako jo bo izpeljal. Lahko si samo želi, da bo ta metoda tudi pri učencih dobro sprejeta.

LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. (za 8. razred devetletke).
- Tomić, A., (1999). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanja. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Tomić, A., (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trojar, Š. (1995). Spodbujanje in usmerjanje učnega razgovora, oblikovanje vprašanj pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letni IV. Št. 1, str. 36-42.
- Trškan, D. (2005). Didaktika zgodovine: gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

TADEJ, RIFEL: POSREDNO POUČEVANJE–IDEAL SODOBNEGA POUKA

POVZETEK

Med posredno poučevanje sodita tudi metodi individualnega in skupinskega dela. Njuna glavna značilnost je, da se učenci sami učijo, učitelj jim pa pri tem pomaga. Gre za moderen način, saj učitelj ni več zgolj v prepričevalni, ampak v spodbujevalni vlogi glede na učence. Učenci tako sami, na svoj način pridejo do želenih učnih ciljev. Njihova zapornitev je zato lahko toliko večja; okolje, ki dopušča medsebojno komunikacijo pa toliko bolj ustvarjalno. Učitelj se s tem odreče svoji nadvladi v razredu in jo ohranja zgolj prek organiziranja dela in pomoči v obliki nasvetov. V končni fazi učne ure pa učence aktivno spodbuja k izražanju v razrednem pogovoru.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

MIRJAM SEDELJŠAK: NA ULICAH VELEMESTA: UTRIP ŽIVLJENJA V VELEMESTIH NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA

UVOD

V članku bo z netradicionalno frontalno učno obliko obravnavana učna ura o življenju v velemestih na prelomu 19. in 20. stoletja. Namen članka je pokazati, da lahko učitelj z uporabo raznovrstnih metod vpliva na aktivno usvajanje učne snovi, tudi če je obravnava učne snovi organizirana s frontalno učno obliko. Frontalna učna oblika je namreč v preteklosti doživljala veliko kritik zaradi neaktivnosti učencev med samo učno uro, kar naj bi po mnenju kritikov vplivalo na manj kvalitetno pridobivanje znanja. Sodobnejša varianta, netradicionalna frontalna učna oblika, pa z uporabo različnih metod omogoča večjo aktivnost in ustvarjalnost učencev in razvijanje številnih učnih spretnosti.

FRONTALNA UČNA OBLIKA

»Neposredno poučevanje ali neposredno pomoč učencem pri učenju pozna didaktična teorija kot frontalno učno obliko. Bistvena značilnost frontalnega dela je v tem, da se učna snov obdeluje, vadi, ponavlja in preverja z vsem razredom.«⁴¹⁶ Učitelj pri frontalnem pouku »sam uravnava potek, tempo dogajanja, neposredno vpliva na aktivnost učencev in učence vodi od začetka do konca procesa.«⁴¹⁷

»Didaktiki ločijo dve vrsti frontalnega dela v šoli. Na eni strani je klasična tradicionalna frontalna oblika, kjer prevladuje predavanje oziroma razlaga. Ta oblika najmanj omogoča razvijanje učnih spretnosti. Na drugi strani pa je sodobnejša varianta, netradicionalna ali neklasična frontalna učna oblika, ki z uporabo različnih metod omogoča razvijanje številnih učnih spretnosti.«⁴¹⁸

NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA

»Med glavnimi slabostmi frontalnega pouka je gotovo ta, da so učenci v podrejenem položaju, so pretežno sprejemalci vsega, kar jim ponuja učitelj. To je zlasti z vidika kognitivnih, posebej konstruktivističnih teorij učenja, zelo slabo, saj učencem znanja ni mogoče preprosto dati v končni obliki, temveč naj ga učenci pridobivajo z lastno miselno aktivnostjo.«⁴¹⁹ »Sodobna šola zahteva aktivnost učencev, saj z aktivnostjo učenci dosežejo trajnejše, uporabnejše in koristnejše znanje.«⁴²⁰ Pri uporabi netradicionalne frontalne učne oblike učitelj organizira pouk tako, da uporablja različne metode, ki prispevajo k večji aktivnosti in ustvarjalnosti učencev. Te metode so metoda razlage, metoda razgovora, metoda dela z zgodovinskim tekstom in zgodovinsko karto, metoda demonstracije, metoda grafičnih izdelkov.⁴²¹

⁴¹⁶ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje, str. 119.

⁴¹⁷ Blažič, M. in drugi (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 380.

⁴¹⁸ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50.

⁴¹⁹ Blažič, M. in drugi (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 380.

⁴²⁰ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30.

⁴²¹ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50 – 51.

»Pri sodobnem problemskem pouku zgodovine naj bi učenci dobivali osnovne zgodovinske informacije na več načinov: iz pisanih virov, prek slikovnih demonstracij, hkrati pa tudi iz žive besede učitelja-razlagalca.«⁴²²

»Pri živem in problemskem pouku naj bi bile razlage krajše, povezovale naj bi se tudi s slikami in odpirale pot raznim vrstam odgovorov. Tako so učenci bolj aktivni, ker se zavzeto vključujejo v učni proces, ki se odvija v razredu.«⁴²³

»Za netradicionalni frontalni pouk se je potrebno vedno zelo dobro pripraviti, saj je frontalni pouk odvisen predvsem od učitelja. Potrebno je najti in pripraviti literaturo s slikami, besedili, opisi, prosojnicami, zemljevidi in video programi.«⁴²⁴

PRIKAZ IZVEDBE UČNE URE Z NASLOVOM: NA ULICAH VELEMESTA: UTRIP ŽIVLJENJA V VELEMESTIH NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA

V etapi uvajanja učitelj za uvodno motivacijo uporabi motivacijsko tehniko brainstorming. Na platno projicira sliko velemesta.⁴²⁵ Učencem naroči, naj povedo, kakšne asociacije dobijo ob sliki. Učenci podajajo svoje asociacije, učitelj pa jih s podvprašanji vodi do teme učne ure: Ali slika prikazuje majhno mesto? Kako imenujemo tako velika mesta? Učitelj nato učencem razloži, da se bodo v učni uri pogovarjali o življenju v velemestih na prelomu 19. in 20. stoletja. Uvajanje traja približno 5 minut.

Učitelj z metodo razlage začne obravnavo učne snovi. Učencem razloži situacijo konec 19. stoletja, ko so začela nastajati prva velemesta. Razloži jim, kako je industrijski razvoj vplival na obubožanje vasi in podeželskega prebivalstva. Nato nadaljuje z metodo razgovora: Zakaj so ljudje odšli v mesta? Kaj so si obetali od svojega odhoda v mesta? Kaj se je zato zgodilo s številom prebivalstva na podeželju? Sledi učiteljeva razlaga, ki pojasni množično izseljevanje Evropejcev v čezoceanske dežele. Za ponazoritev razlage učitelj prebere odlomek v učbeniku iz povesti Wilhelma Moberga Kmetje se selijo čez morje,⁴²⁶ ki opisuje razloge za izseljevanje švedskih kmetov v Severno Ameriko, na platnu pa se projicira podoba izseljencev⁴²⁷. Učenci morajo odpreti učbenike in slediti odlomku, ob zaključku branja pa odgovoriti na vprašanje učitelja, če menijo, ali so se pričakovanja izseljencev uresničila.

Učitelj nato učencem pojasni, da si bodo pogledali še sam utrip življenja v takratnih mestih. Na platnu se odpre podoba revne četrti mesta.⁴²⁸ Učitelj učencem naroči, naj si ogledajo sliko in razmislijo, kako so takrat živeli revni prebivalci mest. Razgovor ob sliki nadaljuje z naslednjimi vprašanji: Kakšna je videti ulica? Kaj vse se je dogajalo na ulici in zakaj? Kakšna so stanovanja na tej ulici? Kje v ulici so bila najslabša stanovanja? Kakšna je bila oskrba z vodo? Ali je imelo vsako stanovanje svoje stranišče? Ali so bila stanovanja čista? Kaj lahko prinese nečistoča? Ali so bili vsi prostori v stanovanju ogrevani? Zakaj menite, da ne? Učitelj nato učencem razloži, da si bodo pogledali še drugačen obraz mesta. Na platnu se pokaže slika s hišo v ugledni meščanski soseski.⁴²⁹ Učitelj z učenci ob sliki nadaljuje razgovor: S katerimi izrazi bi lahko opisali hišo na prosojnici? Z argumenti presodite, če so bili tudi v tej hiši bivalni prostori temni in brez svetlobe? S čim mislite,

⁴²² Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

⁴²³ Prav tam, str. 33.

⁴²⁴ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 51.

⁴²⁵ Mumford, L. (1969). Mesto v zgodovini. Ljubljana: DZS. Priloga: Slika 46.

⁴²⁶ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 141.

⁴²⁷ Žvanut, M., Vodopivec, P. (2001). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 162.

⁴²⁸ Rode, M. (2004). Novi vek. Delovni zvezek za 8. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 95.

⁴²⁹ Inwood, S. (2005). City of cities. The birth of modern London. London: Macmillan, str. 172–173, slika 19.

da so se bogati meščani prevažali po ulicah? S čim pa so se še prevažali, pa ni prikazano na sliki? Ocenite ali je bilo v tistem času na ulicah že veliko avtomobilov? Učitelj nato menja sliko in na platnu se prikažejo podobe meščanske sobe.⁴³⁰ Ob sliki učitelj učencem razloži, kako je izgledala notranjost meščanskih hiš. Nato nadaljuje z razlago in učencem našteje glavne tehnološke pridobitve mest in njihov vpliv na življenje meščanov. Nato na prosojnici za motivacijo projicira rebus in učencem pove, da njegova rešitev predstavlja eno izmed problematik, s katerimi so se srečevala moderna mesta. Učenci rešijo rebus in izvedo, da je bil to kriminal. Sledi učiteljeva razlaga vzrokov za porast kriminala v modernih mestih. Na platnu se prikaže podoba s simboli dobroteljskih organizacij,⁴³¹ učitelj pa učencem razloži ukrepe bogatih za pomoč revnim.

Učitelj nato prične z razlago zadnjega vsebinskega poudarka. Učencem razloži problem velikosti velemest, ki so zato zahtevala ureditev javnega prometa. Na platnu se projicira slika Ljubljane s tramvajem v ospredju.⁴³² Učitelj učencem pove, da je tramvaj včasih vozil tudi po Ljubljani. Nato učence vpraša, če vedo, katerega javnega prevoznega sredstva Ljubljana nima vse do danes in zakaj. Sledi ogled minutnega filma,⁴³³ ki prikazuje odprtje podzemne železnice v New Yorku. Po ogledu filma učitelj od učencev zahteva, da v učbeniku⁴³⁴ poiščejo, na kakšen pogon so v začetku delovale podzemne železnice in kaj je to pomenilo za potnike. S tem je obravnava zaključena. Trajala naj bi približno 30 minut.

Sledi še etapa ponavljanja. Učitelj za ponovitev učne snovi učencem razdeli učne liste, na katerih je s pomočjo nalog povzeta snov učne ure. Učenci jih morajo samostojno izpolniti, temu pa sledi skupen pregled odgovorov. Po končanem pregledu učnih listov učitelj zaključi učno uro.

ZAKLJUČEK

Netradicionalna frontalna učna oblika od učitelja zahteva, da v razredu poleg metode razlage uporablja še druge učne metode. Te povečajo dinamičnost in raznolikost pouka. Učiteljevo podajanje znanja postane zaradi uporabe metode razgovora, metode slikovne in besedne demonstracije in metode dela s pisnim in slikovnim gradivom bolj nazorno. Kombinacija uporabe več metod prispeva k večji aktivnosti samih učencev, ki niso več preprosto sprejemalci posredovanega znanja, ampak s svojim sodelovanjem soustvarjajo učno uro. Na tak način pridobljeno znanje je kvalitetnejše in trajnejše.

LITERATURA

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Inwood, S. (2005). City of cities. The birth of modern London. London: Macmillan.
- Mumford, L. (1969). Mesto v zgodovini. Ljubljana: DZS.
- Rode, M. (2004). Novi vek. Delovni zvezek za 8. razred devetletke. Ljubljana: DZS.
- Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje.

⁴³⁰ <http://www.gutenberg.org/files/15595/15595-h/images/imagep019.jpg> (29. 12. 2007).

⁴³¹ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1a/Flag_of_the_Red_Cross.svg/200px-Flag_of_the_Red_Cross.svg.png (29. 12. 2007);
http://www.sv-duh.si/images/drustva_karitas_znak.png (29. 12. 2007);
<http://www.adolesc.org.mx/ccn/unicef.jpg> (29. 12. 2007).

⁴³² http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Ljubljana_1911.jpg (29. 12. 2007).

⁴³³ <http://www.youtube.com/watch?v=QevgyLgSV3o> (29. 12. 2007).

⁴³⁴ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 140.

- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32–37.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30–36.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (2001). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
- <http://www.adolec.org.mx/ccn/unicef.jpg> (29. 12. 2007).
- <http://www.gutenberg.org/files/15595/15595-h/images/imagep019.jpg> (29. 12. 2007).
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Ljubljana_1911.jpg (29. 12. 2007).
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1a/Flag_of_the_Red_Cross.svg/200px-Flag_of_the_Red_Cross.svg.png (29. 12. 2007).
- <http://www.youtube.com/watch?v=QevgyLgSV3o> (29. 12. 2007).
- http://www.sv-duh.si/images/drustva_karitas_znak.png (29. 12. 2007).

MIRJAM SEDELJŠAK: NA ULICAH VELEMESTA: UTRIP ŽIVLJENJA V VELEMESTIH NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA

POVZETEK

V članku je za obravnavo prikaza življenja v velemestih na prelomu 19. in 20. stoletja uporabljena netradicionalna frontalna učna oblika. Z njeno uporabo se skuša pokazati, da tudi frontalni pouk lahko prispeva k aktivnem usvajanju znanja, če je dobro pripravljen in ustrezno izpeljan. Pri netradicionalni frontalni učni obliki učitelj pouk organizira tako, da poleg metode razlage, ki prevladuje pri klasičnem frontalnem delu, uporablja še druge metode kot so metoda razgovora, demonstracijska metoda in metoda dela s slikovnim in s pisnim gradivom. Kombinacija različnih metod poveča dinamičnost pouka. Učna snov je bolj nazorno predstavljena, učenci v učni uri aktivno sodelujejo, saj lahko med razgovorom podajajo svoje ideje, z delom s slikovnim in pisnim gradivom pa razvijajo svoje učne spretnosti.

MITJA SOČIČ: KOMBINACIJA PRI UČNI URI Z NASLOVOM: SPREMINJANJE DRUŽINE, ZA OSNOVNOŠOLCE OSMEGA RAZREDA DEVETLETKE

1. UVOD

Za klasičen šolski sistem s tradicionalnim okvirom pouka, s frontalno obliko in metodo razlage, se v današnjem času govori z nekakšnim negativnim prizvokom. Tradicionalni sistem je kot osnova za pouk učencev še vedno dober, z uporabo nekaterih sodobnih odkritij didaktične vede in kombinacijo različnih uporabljenih učnih metod.

Če je bil v klasičnem šolskem pouku učenec pasiven in učitelj aktiven, je potrebno pri sodobnem pouku poudarek postaviti ravno pri večji aktivnosti učenca, dvosmerni komunikaciji in dialoškem principu med učencem in učiteljem.

Motivacija učencev, aktivnost učencev za delo doma in razredu ter spoštljivi odnos do učitelja-ice, v kombinaciji z dobrimi rezultati znanja učencev pri testiranju znanja, je največji dosežek učiteljevega dela in je končni učni cilj, h kateremu strmi vsak učitelj ali učiteljica.

Na podlagi zgodovinske teme Spreminjanje družine, bo s pomočjo metod (metoda razlage in metoda razgovora v kombinaciji z metodo dela s slikovnim gradivom) in učnima oblikama (frontalna ter individualna učna oblika), predstavljen potek učne ure.

2. KRATKA OPREDELITEV METODE RAZLAGE, METODE RAZGOVORA IN METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Učne metode so znanstveno in praktično preverjeni načini učinkovite komunikacije med učiteljem in učenci na vseh stopnjah učnega procesa. Učne metode se ne nanašajo le na učiteljevo poučevanje, ampak tudi na delo učencev oziroma učenje.⁴³⁵

S pomočjo metode razlage je po Štefanu Trojarju mogoče učencem učinkovito prikazati življenjske situacije ljudi v preteklosti, prav tako pa tudi predstaviti potek zgodovinskih procesov.⁴³⁶ Trojar ne podpira dominantni samogovor učitelja, razlago pa vidi predvsem kot problemsko, nazorno, zanimivo in ne predolgo.⁴³⁷ Trojar pravi, da je pri sodobnem pouku potrebno uporabiti več vrst razlag; pripoved, besedni opis, obrazložitve, sistematizacijo in sintezo.⁴³⁸ Pri pouku zgodovine pa so po Štefanu Trojarju pomembne tudi govorniške kvalitete učitelja.⁴³⁹

Metoda razgovora je imela v okviru tradicionalnega učnega procesa zgodovine stransko vlogo in omejene metodične funkcije.⁴⁴⁰ V razgovornih učnih situacijah se vzpostavljajo med učiteljem in učenci bolj neposredni, obojestranski, čustveni in miselni stiki.⁴⁴¹ Metodo razprave je moč realizirati zlasti v oddelkih, kjer so učenci navajeni demokratičnega sloga pouka.⁴⁴² Učitelj, ki

⁴³⁵ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 87.

⁴³⁶ Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloge kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

⁴³⁷ Prav tam, str. 33.

⁴³⁸ Prav tam, str. 35.

⁴³⁹ Prav tam, str. 36.

⁴⁴⁰ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37.

⁴⁴¹ Trojar, Š. (1995). Spodbujanje in usmerjanje učnega razgovora, oblikovanje vprašanj pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IV. Št. 1, str. 36.

⁴⁴² Prav tam.

spodbuja komunikativen pouk, vodi učni razgovor od delnega znanja k boljšemu spoznanju.⁴⁴³ Pogoji za uspešen potek pogovorne metode so sledeči: določeno znanje in izkušnje učencev, razvite komunikacijske spretnosti in ugodna psihosocialna klima v razredu.⁴⁴⁴

Pri slikovnem gradivu, ki ga učitelj uporabi kot začetno motivacijsko sredstvo, lahko učenci na slikovno gradivo izrazijo svoje reakcije ali asociacije ali mnenje ali oceno.⁴⁴⁵ Pri metodi dela s slikovnim gradivom prevladujejo tri osnovne stopnje proučevanja; prva stopnja pomeni branje slikovnega gradiva, druga stopnja pomeni podroben opis elementov slikovnega gradiva, uporabljenih barv in geometrije, tretja stopnja pomeni razlago slikovnega gradiva.⁴⁴⁶

3. UPORABA ZGORAJ OPREDELJENIH METOD PRI UČNI URI, Z NASLOVOM SPREMINJANJE DRUŽINE

3. 1. UVOD V UČNO URO

Učiteljev prihod v razred mora biti točen ob šolskem zvonjenju, saj je pomembno, da v razredu velja red in disciplina, ki pomeni za vse udeležene v učnem procesu enako in ju je potrebno spoštovati oziroma ohranjati. Učitelj s pogledom po razredu pogleda učence in počaka, da se te umirijo, nato jih pozdravi.

Sledi kratka ponovitev snovi prejšnje ure, v smislu vprašanj učitelja učencem: Kaj ste si zapomnili od prejšnje ure? O čem smo sploh govorili prejšnjo uro? Se še spomnite snovi prejšnje ure? Učenci se sami javljajo z dvigom rok ali pa jih učitelj sam določuje ali jih poziva k odgovorom na postavljeno vprašanje. Na koncu učitelj povzame odgovore učencev in jih strni v smiselno celoto. Ponovitev prejšnje snovi bi trajala recimo tri minute.

Učitelj nato preko grafoskopa na (vsem videno) platno projicira sliki iz učbenika, ki sta v učbeniku podnaslovljeni z Idealizirana podoba kmečke in meščanske družine.⁴⁴⁷ Učence nato pozove, da naj odprejo učbenik za zgodovino na str. 142 in jih opozori, da sta to isti sliki kot na platnu.⁴⁴⁸ Na tak način učitelj učence navaja tudi na uporabo učbenika in učenje učencev iz njega. Nato učitelj razložil učencem, da slika na levi strani prikazuje kmečko družino, slika na desni pa meščansko. Sledi učiteljevo vprašanje: Kako bi primerjali obe sliki? Učitelj upa, da bodo odgovorili učencev približno sledeči: kmečka družina je videti bolj povezana od meščanske, v meščanskem prostoru je več pohištva, klavir, več ljudi in pes. Prostor meščanske družine je veliko večji od kmečkega. Na obeh slikah je prisotno več starostnih generacij ... Če odgovori učencev ne bi šli v tej smeri, jih učitelj s svojim opažanjem slike poizkuša napeljati na te in podobne ugotovitve. Čas trajanja analiziranja sliki, odgovori in zaokrožen povzetek učitelja bi trajal recimo pet minut.

3. 2. UČENJE NOVE SNOVI

Učitelj nato razloži učencem, da bodo v današnji uri obravnavali spreminjanje družine iz predindustrijske dobe v industrijsko.

⁴⁴³ Prav tam, str. 40.

⁴⁴⁴ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 92.

⁴⁴⁵ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. I, str. 3.

⁴⁴⁶ Prav tam.

⁴⁴⁷ Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 142.

⁴⁴⁸ Prav tam.

Učitelj prosi enega izmed učencev ali učenk, da naj iz učbenika na strani 142 na glas prebere značilnosti predindustrijske družine.⁴⁴⁹ Ko učenec prebere značilnosti, učitelj pokliče enega izmed učencev in ga vpraša, kaj je njegov sošolec prebral. Na tak način učitelj skrbi za stalno prisotnost in poslušnost učencev in učenk.

Sledi učiteljeva razlaga značilnosti predindustrijske družine. Učitelj učencem razloži, da je bila predindustrijska družina bolj povezana od industrijske, lahko je bila številna ali majhna, družina je pomenila gospodarsko skupnost, imela je poglavarja družine, otroci so bili mišljeni kot delovna sila, čustvene vezi so bile sekundarne.⁴⁵⁰

Nato učitelj prosi naslednjega učenca ali učenko, da naj glasno prebere iz učbenika na strani 142 in na naslednji strani, značilnosti meščanske družine devetnajstega stoletja. Učitelj po koncu branja pokliče enega izmed učencev ali učenk in ga vpraša, kaj si je zapomnil od prebranega. Sledi učiteljeva razlaga značilnosti meščanske družine: opredelitev pojma jedrna družina, ločitev delavnega prostora od stanovanja, žena in otroci so lahko ostajali doma, odgovornost staršev pri vzgoji otrok, razmerje obnašanja meščanov do aristokracije se spremeni, saj ga želijo meščani posnemati.⁴⁵¹ Meščanska družina 19. stoletja je proizvedla nov tip človeka: notranje vodenega, sebi odgovornega, discipliniranega, izobraženega človeka.⁴⁵²

Učitelj zopet preko grafoskopa projicira na (vsem videno) platno sliki, ki sta v učbeniku podnaslovljeni, z Aristokratska družina in Delavska družina.⁴⁵³ Učence opozori, da sta sliki tudi v njihovem učbeniku na strani 143.⁴⁵⁴ Učence vpraša, kako bi lahko primerjali sliki med sabo? Odgovori učencev naj bi šli v smeri; razlika v oblačilih, razlika v kvaliteti slike, razlika v ozadju slike, razlika v upodobitvi obrazov naslikanih ... Učitelj nato povzame odgovore in jih dopolni z razlago, da je bilo najsiromašnejše in najrevnejše življenje ravno delavsko. Vsi člani družine so morali delati za preživetje, stik med starši in otroci ni bil tako pristen in pogost.⁴⁵⁵ Starost, ob kateri so se poročali delavci, je bila pogosto nižja kot starost, ob kateri so v zakon stopali kmetje in rokodelci. Zgodnje poroke delavcev so imele za posledico tudi naraščanje števila otrok. Veliko otrok delavskih družin je tudi umrlo zaradi pomanjkljive prehrane in nege.⁴⁵⁶

Učitelj nato učencem razlaga o spremembah družine v drugi polovici devetnajstega stoletja, o spremembah med moško in žensko vlogo v družbi, o patriarhalnem redu in emancipaciji, o obveznem šolanju in dovoljenih telesnih kazni v šoli, o dragih šolah.⁴⁵⁷ Učitelj razlaga o delu žensk izven domačega okolja, o upadanju števila rojstev, o naraščanju števila razvez, o alternativnih družinskih oblikah.⁴⁵⁸

Učitelj, ko pride do novih pojmov pri razlagi, prosi enega izmed učencev ali učenk, da naj iz učbenika na strani 144 prebere, pod Neznanimi besedami, pojem patriarhalni družbeni red in emancipacija.⁴⁵⁹ Učitelj nato s preprostejšim jezikom poizkuša pojma razložiti še s svojimi besedami, za boljšo razumljivost pojmov. Obravnava snovi traja približno trideset minut.

⁴⁴⁹ Prav tam.

⁴⁵⁰ Prav tam.

⁴⁵¹ Prav tam, str. 142–143.

⁴⁵² Sieder, R. (1998). Socialna zgodovina družine. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 137.

⁴⁵³ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 143.

⁴⁵⁴ Prav tam.

⁴⁵⁵ Prav tam.

⁴⁵⁶ Sieder, R. (1998). Socialna zgodovina družine. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 76-77.

⁴⁵⁷ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 143.

⁴⁵⁸ Sieder, R. (1998). Socialna zgodovina družine. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 384.

⁴⁵⁹ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 144.

3. 3. PONOVI TEV NAUČENE SNOVI

Sledi ponovitev obravnavane snovi s postavljanjem različnih vprašanj učitelja: Kakšne so bile značilnosti predindustrijske in industrijske družine? Kakšne so značilnosti kmečke, meščanske in aristokratske družine? Kakšne so razlike med moško in žensko vlogo v družini v devetnajstem stoletju? Katere so značilnosti šolstva v devetnajstem stoletju? Ponovitev snovi traja približno pet minut.

Učitelj nato preko projektorja projicira nekatere slike s postmodernističnimi značilnostmi različnih družin in te značilnosti ob prikazovanju razloži. Učitelj pokaže sliko 1, sliko 2, sliko 3 in sliko 4. Učitelj razlaga o številnih propadlih zakonih, o manjšem številu otrok v družini, o primanjkovanju časa za vzgojo otrok, o pomanjkanju čustev pri vzgoji ... Učitelj tudi poudari, da tudi danes obstajajo funkcionalne in srečne družine, a je le teh manj. Namen razlage o postmodernističnih značilnostih družin je v kritičnem razmisleku otrok, o današnjem stanju družin.

Slika 1: Prikaz vesele sodobne družine

Vir: www.radioforthefamily.com/images/family.jpg
volkec.blog.si/ol.net

Slika 2: Prikaz pomanjkanja izkazovanja čustev

Vir:

Slika 3: Prikaz izgubljenega mladostnika

Vir: www.flickr.com

Slika 4: Družina deklet z otrokom

Vir: www.mcghealth.org

3. 4. ZAKLJUČEK UČNE URE

V zadnji minuti učitelj razloži učencem navodila za domačo nalogo. Učenci lahko izmed treh vprašanj iz učbenika na strani 144 izberejo eno izmed vprašanj in nanj doma odgovorijo. Štefan Trojar meni, da je uporaba učbenika učencu potrebna pri domačem utrjevanju, ponavljanju učne snovi, pri smiselnem sintetiziranju v šoli predelanih učnih tem in da naj bi učbenik vplival na

tesnejšo učno sodelovanje med učiteljem in učenci.⁴⁶⁰ Učitelj na koncu še poudari, da bo domače naloge drugo uro pobral in jih prebral. Če domača naloga učenca ne bo uspešno narejena, bo učenec moral nalogo ponoviti in jo delati toliko časa, dokler naloga ne bo uspešna. Če bo učenec potreboval pomoč pri domači nalogi, jo bo brez problema tudi dobil od učitelja.

4. ZAKLJUČEK

Učitelj mora v procesu učne ure stalno skrbeti, da so učenci motivirani, aktivno sodelujejo pri učni uri in so v stalnem dvosmernem dialogu z učiteljem. Učitelj mora skrbeti tudi za pozitivno klimo v razredu in na začetku šolskega leta vzpostaviti jasno določena pravila igre, ki so v primeru učenčeve kršitve, tudi primerno izvršena. Stalno motivacijo in aktivnost učencev učitelj doseže s številnimi kombinacijami učnih metod, s številnimi učnimi sredstvi, z vsaj dvema učnima oblikama in s svojo poštenostjo. Ravno pri umankanju številnih učnih metod in pretiravanju z učno metodo razlage, ki na dolgi rok dolgočasi učence ter frontalno učno obliko, je tradicionalni sistem disfunkcionalno vplival na motivacijo, aktivnost in znanje učencev. Tradicionalni učni sistem je potrebno nadgrajevati z novimi odkritji didaktične vede.

5. LITERATURA

- Adamič, M. (2006). Predavanja iz Didaktike, zapiski. V Ljubljani na Filozofski fakulteti.
- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Družina deklet z otrokom, www.mcghealth.org (december 2007).
- Prikaz izgubljenega mladostnika, www.flickr.com (december 2007).
- Prikaz pomanjkanja izkazovanja čustev, volkec.blog.siol.net (december 2007).
- Prikaz vesele sodobne družine, www.radioforthefamily.com/images/family.jpg (december 2007).
- Sieder, R. (1998). Socialna zgodovina družine. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 22-28.
- Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37-41.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloge kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.
- Trojar, Š. (1995). Spodbujanje in usmerjanje učnega razgovora, oblikovanje vprašanj pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IV. Št. 1, str. 36-42.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-7.

⁴⁶⁰ Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 43.

MITJA SOČIČ: KOMBINACIJA PRI UČNI URI Z NASLOVOM: SPREMINJANJE DRUŽINE, ZA OSNOVNOŠOLCE OSMEGA RAZREDA DEVETLETKE

POVZETEK

Pri sodobnem pouku je ena izmed nalog učitelja ta, da v učno uro aktivno vključi tudi učenca. Učitelj učenca motivira k razmišljanju z uporabo različnih metod, ki jih vključuje v učno uro. Metoda razlage je imela v tradicionalnem sistemu poglobljeno mesto. Tudi v sodobnem sistemu je uporabna, če učitelj uporabi več vrst razlag učne snovi. Z uporabo metode razgovora učitelj naveže psihosocialni stik z učencem in z njim vzpostavi dvosmerno komunikacijo. Z metodo dela s slikovnim gradivom učitelj doseže, da se učenec ob opazovanju slike izrazi s svojimi mislimi, poda mnenje ali oceno slike. Z uporabo metode dela s slikovnim gradivom učitelj pomaga učencu, da si snov lažje predstavlja in si jo lažje zapomni. Učitelj v razredu lahko kombinira številne metode, če v razredu predhodno vzpostavi red in disciplino.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

PRIMOŽ ŠROT: PROCES PREOBRAZBE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE V SVETOVNO VELESILO

Uvod

Pouk zgodovine velja med učenci, zlasti pa med dijaki, za enega izmed dolgočasnejših. Vzrok temu gre iskati predvsem v prevladovanju klasične frontalne učne oblike in metode razlage. Slednji lahko med dijaki ustvarita dolgočasje, naveličanost, vodita pa tudi k izgubi sleherne motivacije in v končni fazi k odporu do predmeta.

Namen didaktičnega članka je ugotoviti, ali je mogoče klasično zastavljeno učno uro na temo procesa preobrazbe Združenih držav Amerike v svetovno velesilo pri učni uri zgodovine v osnovni šoli preoblikovati tako, da bo bolj zanimiva in zato privlačnejša za učence.

Teoretična izhodišča za zasnovo učne ure

Na začetek učne ure je potrebno učence temeljito pripraviti z namenom učinkovitega reševanja didaktičnih nalog v glavnem delu učne enote. Sama priprava ali motivacija lahko poteka na različne načine in je spoznavnega, psihološkega, organizacijsko- tehničnega ali metodičnega značaja.⁴⁶¹

Ta del je v didaktični literaturi imenovan tudi etapa za ogrevanje, sproščanje in razvijanje pričakovanja, namenjena pa je psihofizični pripravi učencev na učenje. Znano je namreč, da ni učenja brez motivacije. Za vzbuditev vedoželjnosti moramo zato pritegniti učenčevo pozornost in jo ohranjati ves čas, ne le na začetku ure.⁴⁶²

Izmed učnih oblik izpostavimo delo v dvojicah, ki se omenja kot posebna oblika pouka. Za to učno obliko je značilno to, da lahko sposobnejši učenec pomaga manj sposobnemu.⁴⁶³ Tako kot pri skupinski obliki, je tudi v tem primeru potrebno najprej frontalno podati jasna navodila, nato sledi samostojno delo učencev v dvojicah, na koncu pa ocenitev uspešnosti dela v frontalni učni obliki.⁴⁶⁴

Zaradi relativne abstraktnosti nekaterih učnih vsebin, si jih učenci težko predstavljajo. Prav v namen čim večje vključenosti različnih stilov zaznavanja, bo v učni uri poleg klasičnih uporabljena tudi metoda dela z gibljivimi slikami in sicer ogled šolskega filma. Med gibljive slike štejemo filme, videoposnetke, animacije, prosojnice (Powerpoint) različnih vsebin in dolžin. Mednje lahko uvrstimo tudi odlomke in izseke iz navedenih.

Pavla Karba poudarja, da je začetek spoznanja vedno pri čutih in smatra, da je namen opazovanja v učencih zbuditi predstave in miselno aktivnost, saj na tak način prihajajo do novih spoznanj.⁴⁶⁵

Za film je značilno, da omogoča dinamično prikazovanje prostorsko in časovno oddaljenih objektov in dogodkov.⁴⁶⁶

Na metodo dela z gibljivimi slikami se je potrebno temeljito pripraviti. Pred predvajanjem filma moramo učencem obrazložiti namen posnetka, jih opozoriti na kaj naj bodo še posebej pozorni oziroma jih zaposliti s pomočjo sprotnega dopolnjevanja delovnega lista tekom ogleda. Po ogledu filma se priporoča krajša diskusija.

Pripravljanje ali uvajanje

⁴⁶¹ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba, str. 65.

⁴⁶² Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 107.

⁴⁶³ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba, str. 122.

⁴⁶⁴ Prav tam.

⁴⁶⁵ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju- vse življenje uporabna popotnica.

Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 69.

⁴⁶⁶ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 99

Učilnica mora poleg standardnih standardnih učnih pripomočkov imeti tudi osebni ali prenosni računalnik z nameščenim programom Microsoft Powerpoint. Prav tako se za izvedbo sledeče učne ure zahteva LCD projektor, platno, videorekorder ter televizija.

Uvodoma s pomočjo LCD projektorja projiciramo na platno ilustrirano naslovnico knjige Koča strica Toma⁴⁶⁷. Učencem postavljamo vprašanja ali poznajo literarno delo, kdo je avtor, kakšna je vsebina ilustracije, kdo je glavni junak dela, zakaj se mu godi krivica, kdo so bili sužnji, kakšno delo so morali opravljati, itd.

Nato razložimo, da bomo v današnji učni uri spoznali razmere v Združenih državah Amerike pred državljansko vojno, vzroke zanjo, njen potek in spremembe, ki jih je povzročila in na tablo napišemo naslov učne ure. Uvodni del traja 7 minut.

Usvajanje nove učne snovi

V naslednji didaktični etapi učencem podamo navodila za delo v dvojicah in jim razdelimo delovne liste, ki hkrati nadomeščajo klasičen zapis v zvezek.

Učenci jih morajo izpolnjevati ob ogledu drugega dela šolskega filma Zgodovina ZDA⁴⁶⁸, v katerem je razložen proces osvajanja divjega zahoda na račun prvotnega indijanskega prebivalstva in širjenja ozemlja s pomočjo sklepanja pogodb z indijanci, kolonialnimi silami in sosedi Združenih držav Amerike.⁴⁶⁹ Film je dolg okoli 16 minut.

V filmu so prikazana tudi vedno večja gospodarska nasprotja med severnimi in južnimi državami pri vprašanju priključitve novih teritorijev k obstoječim državam, predvsem zaradi razlik med industrijsko razvitim Severom, ki je zagovarjal zaščitne carine zaradi mladega gospodarstva in odpravo suženjstva ter kmetijskim Jugom, ki je bil prepričan v svobodno trgovino, obenem pa je zaradi plantažnega gospodarstva potreboval poceni delovno silo.⁴⁷⁰

Na tem mestu film ustavimo in razred razdelimo v dve skupini. Prva skupina naj predstavlja Sever, druga pa Jug. Vsaka od njih naj predstavi svoje argumente za ohranitev ali prepoved suženjstva, učitelj pa naj prevzame vlogo moderatorja. Na koncu naj poudari pomen človekovih pravic in njihovo neodtujljivost. Omenjeno traja okoli 5 minut.

Nato nadaljujemo s predvajanjem filma in izvolitvijo Abrahama Lincolna ter njegovim zavzemanjem za rešitev zveze in odpravo suženjstva. Ker predstavniki južnih držav tega niso želeli storiti in so formirali Konfederacijo ameriških držav, izbruhne državljanska vojna, imenovana tudi secesijska vojna.⁴⁷¹

Kljub zmagi Zveze in izenačitvi črncev z belci, pa ti tega še dolga desetletja niso občutili.

Po ogledu filma povprašamo učence po vprašanjih, mnenjih in komentarjih. Temu lahko sledi tudi krajša diskusija. Preko vprašanj, navedenih na delovnih listih na kratko ponovimo obravnavano snov in nadaljujemo na zadnji vsebinski poudarek, to je Amerika postane svetovna velesila. Najprej jih vprašamo, kaj mislijo da se je zgodilo po vojni. Kaj je bilo značilno za gospodarstvo Unije? Ali mislite, da je zmaga Severa pospešila razvoj Juga? Nato jim razložimo, da je bilo za povojno obnovo potrebnih okoli deset let, potem pa se je začel

⁴⁶⁷ Žvanut, M., Vodopivec, P. (1996). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 175.

⁴⁶⁸ Zgodovina ZDA 2. del: Osvajanje divjega zahoda in secesijska vojna [Videoposnetek] (1999). Blejska Dobrava: Videofon, 16 min.

⁴⁶⁹ Prav tam.

⁴⁷⁰ Prav tam.

⁴⁷¹ Cvirm, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS, str. 146.

izjemen gospodarski razvoj pod vodstvom Severa, ki je prinesel izboljšanje življenjske ravni večine prebivalstva.⁴⁷² Zadnji vsebinski poudarek naj traja okrog 7 minut.

Urjenje in ponavljanje

Za zaključek učne ure izberemo motivacijsko tehniko mreže, ki bo sestavljena iz pojmov, uporabljenih v tokratni in urah iz bližnje preteklosti. Na tablo narišemo prazno mrežo s vprašanji, na platno pa projiciramo vprašanja, na katera odgovarjajo učenci. Naša naloga je, da kombiniramo prostovoljno odgovarjanje učencev s pozivanjem posameznikov, ki so nekoliko bolj zadržani. Na tak način dopolnjujemo mrežo z geslom »Združene države Amerike«. Pravilen odgovor nagradimo s pohvalo. Na tak način dobimo povratno informacijo o usvojeni učni vsebini, ki jo lahko uporabimo pri nadaljnjem delu.

Zaključek

V pričujočem prispevku je bila predstavljena neklasična učna ura na temo procesa formiranja Združenih držav Amerike kot svetovne velesile. V učni uri so bile zastopane učne metode, oblike in tehnike, potrebne za čim večjo motiviranost učencev, upoštevano pa je bilo tudi načelo ekonomičnosti. Takšna učna ura nedvomno bolj pritegne učence, vendar zahteva temeljitejšo pripravo učitelja in zadostno tehnično opremljenost. Pri takšni izvedbi učnih ur bodo učenci bolj razumeli zgodovinski razvoj, lažje oblikovali kritično mišljenje in prej vzpostavili zanimanje za aktualna vprašanja doma in po svetu.

Literatura

Cvirn, J., Hriberšek – Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke (za 8. razred devetletke). Ljubljana: DZS.

Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju- vse življenje uporabna popotnica.

Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Celje: samozaložba.

Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

Zgodovina ZDA 2. del: Osvajanje divjega zahoda in secesijska vojna [Videoposnetek] (1999). Blejska Dobrava: Videofon, 16 min.

Žvanut, M., Vodopivec, P. (1996). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

PRIMOŽ ŠROT: PROCES PREOBRAZBE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE V SVETOVNO VELESILO

Povzetek

Klasično frontalno učno uro lahko uspešno nadomestimo s takšno, ki bo vključevala raznovrstne učne metode, oblike in tehnike. Nekatero zgodovinske učne vsebine je za boljšo predstavbo mogoče ponazoriti tudi z uporabo metode dela z gibljivimi slikami. Ta omogoča večjo vključenost različnih stilov zaznavanja.

Šolski film Zgodovina ZDA, 2. del, na preprost in zanimiv način približa tematiko pionirstva, širjenja ozemlja, suženjstva, ameriške secesijske vojne ter naglega gospodarskega vzpona po vojni. Noben drug medij ne omogoča tako nazornega posredovanja tolikšne količine informacij v tako kratkem času.

Izbrana učna ura zahteva temeljitejšo pripravo učitelja, za izvedbo pa je potrebna tudi ustrezna opremljenost učilnice.

⁴⁷² Prav tam, str. 147.

ROK TRDAN: JAPONSKA – OD ANONIMNEŽA DO VELESILE

UVOD

V članku bo prikazan primer izvedbe učne ure na učno enoto vzpon Japonske. Namen članka je v strnjeni obliki, torej v tekstovni obliki, prikazati izvedbo učne ure, ki bo sledila v osrednjem delu. V članku bo najprej v začetnem, teoretičnem delu predstavljenih nekaj oblik, metod in tehnik dela, s katerimi bi bila učna ura izvedena. V osrednjem delu bo nato sledila predstavitev obravnava učne snovi z uvajanjem, vsebinskimi poudarki in ustreznim zaključkom učne ure.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

V zadnjih letih se tudi pri pouku zgodovine čedalje bolj uveljavljajo sodobni pristopi. Učenci morajo biti za obravnavo učne ure primerno motivirani, učitelj jim ne sme učne snovi samo posredovati, ampak morajo učenci sami priti do določenih zaključkov. Pri vsem tem si lahko pomagamo z metodo dela s slikovnim gradivom. Kot slikovno gradivo lahko uporabimo fotografije, umetniške slike, plakati, karikature, zemljevide, grafe ... (Trškan, 2001, str. 3) Glede na to ločimo: metodo dela s fotografijami, metodo dela z umetniškimi slikami, metodo dela s karikaturami itd.

Slika pri pouku zgodovine služi kot »opazovani objekt znanja ali vir znanja za razpoznavanje določenega zgodovinskega pojava ali dogodka«. (Trojar, 1996, str. 29)

V Sloveniji se slikovno gradivo uporablja predvsem kot motivacijsko in demonstracijsko sredstvo, medtem ko se v zahodnih državah (zlasti v Franciji in Veliki Britaniji) uporablja tudi kot študijsko gradivo. (Trškan, 2001, str. 3)

Delo slikovnim gradivom lahko razdelimo na tri stopnje. Prva stopnja je branje slikovnega gradiva, nato moramo podrobno opisati elemente slikovnega gradiva, na koncu sledi še razlaga slikovnega gradiva. Glavni namen metode dela s slikovnim gradivom je torej motivirati učence, povečati količino in kvaliteto znanja, učno snov bolj konkretizirati ter učence spodbuditi k opazovanju in analiziranju. (Trškan, 2001, str. 6)

METODA DELA S ZGODOVINSKIM BESEDILOM

Zgodovinsko besedilo pri pouku lahko uporabimo na različne načine. Običajno nam besedilo služi kot ponazoritev ali konkretizacija učne snovi. Lahko jo uporabimo tudi kot popestritev pripovedi ali razlage (npr. kot motivacijo). Precej zahtevnejša pa je uporaba zgodovinskega besedila takrat, ko želimo podkrepiti verodostojnost pripovedi, trditve, razlage ... Najtežja pa je analitična metoda dela s takim besedilom. (Karba, 2005, str. 53)

VREDNOSTI METOD PRI SODOBNEM POUKU ZGODOVINE

Učenci so danes v središču učnega procesa. Učitelj se mora že pred uro podrobno in natančno pripraviti, v sami uri je veliko dejavnosti prepuščenih učencem, učitelj jih motivira in vodi. Komunikacija je horizontalna, smer učenec – učenec in tudi vertikalna, saj učenci svoje ugotovitve, opažanja posredujejo učitelju. (Tomić, 2003, str. 125)

Pouk zgodovine ni več samo zgolj posredovanje zgodovinskih dogodkov, čedalje bolj se uveljavljajo aktivne metode dela, ko učenci sami pridejo do določenih spoznanj in sklepov in znajo to tudi konstruktivno uporabiti. (Karba, 2005, str. 37)

JAPONSKA: OD ANONIMNEŽA DO VELESILE

1. Predstavitev učne teme

Učitelj na začetku učne ure učence vpraša, kaj je skupnega uram znamke Seiko, različnim najnovejšim računalniškim igricam, avtomobilom znamke Toyota in drugim tehničnim izumov v telekomunikacijah, zabavni tehniki ... Učenci zapišejo (brainwriting ali zapisovanje zamisli) vsak svojo idejo. Učenci nato z učiteljem ugotovijo, da vse ti izumi prihajajo iz Japonske. Nato učitelj pokaže tudi s slikami, kaj vse je narejeno na Japonskem, hkrati pa kot glasbeno podlago spusti primer japonske glasbe. (Značilnosti Japonske, 2008) Gre torej za metodo razgovora in metodo slikovne demonstracije. Učitelj nato pove, da je cilj učne ure pogledati, kaj se je dogajalo z Japonsko v 19. stoletju, katere so bile tiste razmere, ki so pripeljale do odpiranja Japonske in posledično japonskega gospodarskega čudeža. (Cvirn idr., 2000, str. 149–151). Prisotna je frontalna učna oblika, metoda razlage, metoda zvočne demonstracije ter dve tehniki: brainwriting in pouk ob glasbi. Uvajanje traja 5 minut.

Učenci dobijo učno - delovne liste, ki jim služi kot zapis učne snovi. Rešujejo ga sproti po vsebinskih poudarkih. Učitelj jim da po vsakem vsebinskem poudarku minuto ali dve časa, da rešijo nalogo, ki jo nato skupaj pregledajo. Naloge na učnem listu so naslednje: Zakaj Japonsko imenujemo tudi Dežela vzhajajočega sonca? Kateri dogodek je povzročil odpiranje Japonske Svetu? Razloži pojem »meidži« in naštej nekaj reform cesarja Mucuhita! Na katera ozemlja se je širila Japonska? (Cvirn idr., 2000, str. 149–151)

2. Odpiranje Zahodu

S frontalno obliko učitelj razloži razmere na Japonskem pred letom 1854. Opiše lego Japonske. Država je gospodarsko izolirana, vladajo fevdalne družine. ZDA na nek prisilijo Japonsko, da se gospodarsko odpre. Nato tudi druge države (predvsem evropske) dosežejo, da lahko trgujejo s japonskimi pristanišči (Mirjanič idr., 2006, str. 161). Učenec nato prebere odlomek na strani 151 v učbeniku. Učitelj jim nato zastavi vprašanje: Kakšno je bilo razpoloženje med Japonci po odprtju pristanišč? Ali so bili zadovoljni? Kaj se je zgodilo z osnovnimi življenjskimi izdelki?

Učitelj povzame. Ker se Japonci torej ne strinjajo s prihodom tujcev in politiko šoguna, je šogunat po skoraj 700 letih odpravljen. Vrne se cesar. (Cvirn idr., 2000, str. 149) Učenci odgovorijo na prvi dve vprašanji. Poudarek traja 15 minut.

3. Obdobje reform in cesar Mucuhito

Učitelj razloži, kdo je bil cesar Mucuhito in njegova »razsvetljenska vlada«. (Cvirn idr., 2000, str. 149) Učenci nato sami preberejo, katere so bile reforme te vlade. Tisti, ki sedijo na desni strani klopi, dobijo odlomek iz njihovega učbenika (Cvirn idr., 2000, str. 149), tisti učenci, ki pa sedijo na levi strani klopi, preberejo odlomek iz učbenika založbe Rokus, ki jim ga prinese učitelj. (Mirjanič idr., 2006, str. 161). Učenci imajo nato 2 minuti časa, da si izmenjajo, kaj so prebrali. Vsaka dvojica mora naštetih 3 reforme cesarja Mucuhita. Učitelj reforme piše na tablo, učenci pa na učno – delovni list kot odgovor na tretje vprašanje. Poudarek traja 15 minut.

4. Japonska ekspanzija

Japonska se je zaradi pomanjkanja strateških surovin začela zanimati za širitev svojega ozemlja. Učitelj našteje, s katerimi državami je bila Japonska v vojni ter katera ozemlja je osvojila do prve svetovne vojne (Tajvan, Koreja, južna Mandžurija itd.) (Granda, Rozman, 1999, str. 100) Učenci zasedena ozemlja poiščejo na v atlasu ali na stenskem zemljevidu. Poudarek traja 5 minut.

5. Ponavljanje in utrjevanje učne snovi

Za utrditev učne snovi učitelj preveri, kako so učenci reševali učno – delovni list. Če kaj ni jasno, določeno stvar ponovi še enkrat.

Učitelj na koncu pove še, kakšna je japonska politika in gospodarstvo danes. Japonska zelo dobro sodeluje z Evropo, še kako pa se zaveda pomembnih sosedskih odnosov. Ravno te dni so zopet začeli sodelovati s večno konkurentko Kitajsko. (Japonska in Kitajska vse bolj z roko v roki, 2007) Japonska je postala tudi ena izmed osmih najbolj razvitih držav na svetu t. i. skupina G-8, katera od januarja 2008 tudi predseduje. (Japonska prevzela vodenja najbolj razvitih, 2008)

ZAKLJUČEK

Japonska se je iz dokaj anonimne države v začetku 19. stoletja do danes spremenila v svetovno velesilo. V primeru učne ure je prikazano, kako bi lahko učitelj v 8. razredu predstavil, kako se je vzpon Japonske začel. Danes pri pouku ne gre brez aktivnosti učencev. To bi si učitelj zagotovil z uvodno motivacijo, delom s slikovnim in pisnim gradivom. Ob koncu ure učitelj aktualizira učno temo s trenutnimi razmerami v svetu.

VIRI IN LITERATURA

- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. 2000: Novi vek. Zgodovina za 7. Razred osemletke. Ljubljana. DZS. (za 8. razred devetletke)
- Granda, S., Rozman, F., 1999: Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana. DZS.
- Japonska in Kitajska vse bolj z roko v roki. 2007. URL: http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=161310&rss=1 (citirano 30. 12. 2007)
- Japonska prevzela vodenje najbolj razvitih. 2008. URL: http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=161435 (citirano 1. 1. 2008)
- Karba, P. 2005: Zgodovina v šoli v 21. Stoletju – vse življenje uporabna popotnica (Vodnik za učitelje). Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
- Mirjanić, A., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A., 2006: Raziskujem preteklost 8, učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana. Rokus.
- Tomić, A. 2003: Izbrana poglavja iz didaktike. Študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Filozofska fakulteta. Ljubljana.
- Trojar, Š. 1996: Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. IV, str. 25–31.
- Trškan, D. 2001: Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3–6.
- Značilnosti Japonske, 2008.
URL: <http://images.google.si/images?q=japonska&ie=UTF-8&oe=utf-8&rls=org.mozilla:sl:official&client=firefox-a&um=1&sa=N&tab=wi> (citirano 1. 1. 2008)

ROK TRDAN: JAPONSKA - OD ANONIMNEŽA DO VELESILE (povzetek)

Sodobni pouk zgodovine teži k temu, da učenci sami pridejo do določenih spoznanj in sklepov. Pri učni temi o vzponu Japonske bi učitelj to dosegel z uvodno motivacijo, različnimi metodami in tehnikami dela ter aktualizacijo razmer. Učenci kot zapis učne snovi rešujejo učno – delovni list. Za uvod bi učitelj učence vpeljal med različne izdelke, ki prihajajo iz Dežele vzhajajočega sonca. S pomočjo metod slikovne in besedne demonstracije bi učencem razložil, kako je potekal začetek gospodarskega razvoja Japonske kot ga poznamo danes. Učenci delajo tudi individualno in v dvojicah, v katerih se pogovarjajo o prebranem odlomku iz učbenika. Ob koncu ure učitelj naredi povezavo z uvodom in pove, da je Japonska ravno v teh dneh prevzela vodenje skupine gospodarsko najmočnejših držav.

PRIMOŽ VENIŠNIK: IMPERIJI SO VEČNI: UČNA URA NA PRIMERU TEME IMPERIALISTIČNA PODOBA SVETA

UVOD

Da poučevanje zgodovine tudi v tretjem tisočletju ostane kvalitetno in učencu prijazno, zanimivo ter razumljivo, je potrebno slediti sodobnim didaktičnim pristopom pri poučevanju in to predvsem na področju izvajanja pouka v razredu. Namen članka je predstaviti učno uro z naslovom »Imperiji so večni« kot bi jo izvedli v osmem razredu devetletne šole pri pouku zgodovine.

Sama učna ura vsebuje tudi elemente preteklega znanja in aktualnega dogajanja, s katerima učitelj lahko na eni strani okrepi bistvo in pomen učne enote, po drugi strani pa predmet zgodovine naredi učencu bolj prijaznega. Glavno problemsko vprašanje članka je, kako izvesti učno uro, v katero so učenci bolj aktivno vključeni, kar za učitelje kot izvajalce učne ure pomeni »metodično usmerjanje in usposabljanje učencev za samostojno pridobivanje znanja, usmerjanje k iskanju in spodbujanju njihovega mišljenja.«⁴⁷³ Doseganje teh kompetenc za vsakega učitelja predstavlja nov izziv in svojevrsten didaktični problem, saj je potrebno primerno zasnovati učno uro za uporabo različnih učnih metod, oblik in tehnik.

POGLED NA POUČEVANJE

»Tradicionalni transmisijski načini poučevanja za današnjega učečega niso več primerni.«⁴⁷⁴ A vendar »pri obravnavi izbranih učnih vsebin učitelji še vedno nastopajo v dosedaj najbolj poznani in prevladujoči vlogi, to je v vlogi prenašalca oziroma posredovalca znanja končnih znanj, kar imenujemo tudi transfer oziroma transmisija končnega znanja.«⁴⁷⁵ V transmisijem modelu ima učitelj vodilno vlogo, ne pa vlogo vodiča učencev na poti doseganja začrtanih vsebin in ciljev. Ta nova vloga učitelja kot vodiča/mentorja pa se demonstrira tako, »da je učenec pri odkrivanju novega znanja samostojen ob različnih aktivnih oblikah in metodah poučevanja in učenja, učitelj pa mu nudi pomoč, če zaide, oziroma ga usmerja...«⁴⁷⁶

Vloga učitelja v sodobnem poučevanju je taka, »da naj bi bil vse bolj usmerjevalec, ki spodbuja učenca k samostojnemu pridobivanju novega znanja, njegovemu strukturiranju in sintezi.«⁴⁷⁷

POGLED NA POUK

Za dosego prej omenjenih ciljev je potrebno izvajati pouk na najvišji kakovostni in profesionalni ravni. W. Jank in H. Meyer omenjata osem meril za presojanje kakovosti pouka.⁴⁷⁸ Eno izmed meril poudarja jasno strukturiran potek učne ure, in sicer »kot pouk, pri katerem so naloge jasne ne samo učitelju, ampak tudi učencem, pouk, ki je jasno razčlenjen in pri katerem so opredelitve vlog jasne pri vsakem učnem koraku.«⁴⁷⁹ Da je učna ura urejena, lepo zaokrožena in smiselna, je potreben temeljni metodični ritem, ki je sestavljen iz treh korakov: »vstop/obdelava/preverjanje rezultatov.«⁴⁸⁰ V prvi fazi »mora učitelj poskrbeti za to, da postavi temelje za skupno usmeritev k stvari, smislu ali problemu, ki bo predmet obravnave.«⁴⁸¹ To pogosto, a ne vselej, daje učitelju vodilno vlogo. V fazi obravnave »se morajo učenci vpeljati v stvarne smiselne ali problemske

⁴⁷³ Delakorda, M. (2007). Konstruktivizem kot teorija znanja in priložnost za razvoj učeče se družbe, diplomsko delo. FDV, Ljubljana, str. 26.

⁴⁷⁴ Prav tam, str. 25.

⁴⁷⁵ Brodnik, V. in drugi (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 5–6.

⁴⁷⁶ Prav tam, str. 6.

⁴⁷⁷ Prav tam, str. 7.

⁴⁷⁸ Jank, W. in Hilbert, M. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 96.

⁴⁷⁹ Prav tam, str. 96.

⁴⁸⁰ Prav tam, str. 69.

⁴⁸¹ Prav tam, str. 69.

povezave. Tega ni mogoče doseči brez visoke stopnje dejavnosti učencev.«⁴⁸² V zadnji fazi »se morajo učitelj in učenci sporazumeti, kaj je rezultat pouka in kako se bo nadaljevalo delo v prihodnji uri.«⁴⁸³

V naši učni uri je predstavljeno tudi didaktično načelo aktualizacije, za katerega Štefan Trojar ugotavlja, da »zlasti ameriški teoretiki zgodovine vidijo njeno praktično vlogo v tem, da prispeva k poglobljenemu razumevanju razvoja sodobnih družbenih pojavov in obrazložitev sedanosti.«⁴⁸⁴ Trojar še trdi, da »v metodično zasnovanih učbenikih zgodovine se motivacija in aktualizacija v uvodnem odpiranju v temo medsebojno podpirata.«⁴⁸⁵ To načelo sicer velja tudi za vstopno fazo pouka. Za večjo motivacijo pa bomo uporabili motivacijske tehnike in metode, ki jih Danijela Trškan deli na uvodne, vmesne in zaključne.⁴⁸⁶ V naši učni uri bomo skušali teorijo spraviti v prakso.

POTEK UČNE URE V RAZREDU

Učitelj pozdravi učence ter opravi administrativne formalnosti. Nato učitelj na tablo napiše naslednje besedne zveze: veldržava Aleksandra Velikega, Rimska država, odkrivanje Novega sveta in vojna v Iraku. Nato postavi vprašanje: kaj so glavne značilnosti teh dob/dogodkov? Učenci z dvigom rok podajajo lastne odgovore. Učitelj jih lahko delno usmerja s pod vprašanji kot so: Kakšni so gospodarski interesi?; Kakšen je odnos do prebivalstva?; Katere države se širijo?; Kaj se razvija? Prek odgovorov učencev in pod učiteljevim vodstvom pridejo do glavne skupne značilnosti (imperializem), ki ga učitelj napove kot glavni vsebinski cilj učne ure. Ta uvodni del traja približno 10 minut.

V fazi obdelave učitelj najprej razloži pojem imperializem ter kako se razlikuje od pojma kolonializem, ki ga tudi (ponovno) razloži. Nato, pojem imperializem učitelj zapiše na tablo ter mu služi kot središče miselnega vzorca, katerega bodo dopolnili učenci. Tudi v zvezku bo zapisal učno snov v obliki miselnega vzorca. Glavni del obravnave snovi poteka s pomočjo učno-delovnih listov, ki jih pripravi učitelj. Listi vsebujejo pisno in slikovno gradivo, v katerem učenci najdejo odgovore na vprašanja zastavljena v listih. Slikovno gradivo vključuje zemljevid evropskih kolonij 1870–1914⁴⁸⁷ ter tudi fotografije, statistične tabele, grafe in eno karikaturu.⁴⁸⁸ Kot pisno gradivo pa uporabimo besedilo iz knjige Zgodovina v slikah.⁴⁸⁹

Učitelj učence razdeli po skupinah, vsaka skupina (do 6 učencev) ima svoj sklop vprašanj, odgovori na vprašanja pa dopolnjujejo miselni vzorec. Vsaka skupina svoje odgovore zapiše na prosojnico, s katero poročevalec skupine predstavi odgovore, ostali pa si jih prepisejo v svoj miselni vzorec. Imamo 5 sklopov vprašanj: vzroki imperializma; cilji imperializma; posledice imperializma; katere evropske države imajo kolonije in kje?; kje so konfliktna območja med državami pred prvo svetovno vojno?

Faza obravnave se konča s poročanjem vseh skupin, ki s svojimi odgovori dopolnijo oziroma dokončajo miselni vzorec.

⁴⁸² Prav tam, str. 69.

⁴⁸³ Prav tam, str. 69.

⁴⁸⁴ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS, str. 61.

⁴⁸⁵ Prav tam, str. 62.

⁴⁸⁶ Trškan, D. (2004). Motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. Seminar za osnovnošolske in srednješolske učitelje, str. 26–27.

⁴⁸⁷ The Times Atlas Svetovne zgodovine, Cankarjeva založba in DZS, Ljubljana, 1989, str. 244–245.

⁴⁸⁸ Velika ilustrirana enciklopedija: Doba prevratov, Mladinska knjiga, 1983, str. 128–129.

⁴⁸⁹ Zgodovina v slikah (1850–1918), 15. del, DZS, Ljubljana, 1980, str. 7145–7146.

Vsaka skupina ima še eno nalogo, in sicer, da pred »sodnikom« (učitelj) prevzame vlogo ene izmed oseb (vojak, politik, delavec, trgovec in domačin), ki uveljavlja in predstavlja svoja stališča/interese glede imperializma. Člani skupine tekom skupinskega dela s pomočjo vsega navedenega gradiva izoblikujejo svoje poglede. Prek te igre vlog učitelj tudi preverja, kaj so učenci odkrili med učno uro in kakšne predstave nosijo v sebi.

V zaključni fazi učitelj povzame glavne značilnosti imperializma (vzroki, posledice, kolonije) in izpostavi povezavo s povodi za 1. svetovno vojno, ki jo bodo učenci obravnavali v prihodnjih učnih urah. Učencem tudi postavi vprašanje, če obstaja v slovenski zgodovini primer imperializma, v katerega so bili aktivno vključeni tudi Slovenci. Prek stripa »Meksikajnarji«⁴⁹⁰ jim oriše zgodbo o Slovencih, ki so se bojevali v daljni Mehiki v 60. letih 19. stoletja.

ZAKLJUČEK

Načrtovati in izvesti kvalitetno učno uro je cilj vsakega učitelja. Seveda pa je poti več. Imajo pa skupne lastnosti, kot so teoretično poznavanje didaktičnih modelov in pristopov ter aktivno vključevanje teorije v prakso. Aktivnost učencev ne pride sama od sebe in naloga učitelja, da s triangulacijo učnih metod, oblik in tehnik spodbudi njihovo aktivnost, postane še bolj pomembna.

Predstavljena učna ura pomaga pri oblikovanju avtonomnega učenca, ki samostojno pridobiva nova znanja in spoznava, kje se nahajajo viri znanja. Tudi učitelji niso več samo edini prenašalci znanja v razredu, temveč skupaj z učenci ustvarjajo učno uro, kjer oboji aktivno sodelujejo in se dopolnjujejo.

LITERATURA

Brodnik, V. in drugi (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Delakorda, M. (2007). Konstruktivizem kot teorija znanja in priložnost za razvoj učeče se družbe, diplomsko delo. FDV, Ljubljana.

Jank, W. in Hilbert, M. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Smiljanič, Z. in Pušavec, M. (2006). Meksikajnarji. Ljubljana: Umko.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS, str. 61.

Trškan, D. (2004). Motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. Seminar za osnovnošolske in srednješolske učitelje, str. 25—29 .

The Times Atlas Svetovne zgodovine. (1989). Ljubljana: Cankarjeva založba in DZS.

Velika ilustrirana enciklopedija: Doba prevratov. (1983). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Zgodovina v slikah (1850-1918), 15 del. (1980). Ljubljana: DZS.

⁴⁹⁰ Smiljanič, Z. in Pušavec, M. (2006). Meksikajnarji. Ljubljana: Umko.

PRIMOŽ VENIŠNIK: IMPERIJI SO VEČNI: UČNA URA NA PRIMERU TEME IMPERIALISTIČNA PODOBA SVETA

POVZETEK

Za kakovostno in pestro učno uro je potreben odmik od tradicionalnega vidika poučevanja, ki temelji zgolj na učiteljevi aktivnosti. Učence je potrebno aktivno vključiti v sam proces učne ure s izvajanjem različnih učnih metod, oblik in tehnik. Zelo je važen tudi ustrezen metodični ritem pouka, katerega potek vodi od začetne velike učiteljeve dejavnosti do velike dejavnosti učencev v končni fazi. Pri učni uri poizkušamo vpeljati tudi čim več aktualnih dogajanj in procesov, kateri imajo korenine v preteklosti. S tem naredimo pouk zgodovine mnogo bolj privlačen in zanimiv. Aktivno delo učencev v razredu krepi njihovo samostojnost, (samo)odgovornost ter jih uri v iskanju, uporabi in razumevanju informacij, kar je eden glavnih ciljev učne politike v današnji informacijski družbi.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

VESNA VIDRIH: METODA DELA Z LITERARNIMI BESEDILI NA PRIMERU UČNE URE O EVROPSKIH ZAVEZNIŠTVIH

UVOD

Pri pouku zgodovine so teme, ki se nanašajo na politično zgodovino, pri učencih gotovo med manj priljubljenimi. Namreč bolj, ko se pomikamo proti novejši zgodovini, kompleksnejši postajajo odnosi v mednarodni skupnosti. Posledično postaja učna snov težje razumljiva, pri učencih pa nemalokrat pušča vtis dolgočasnosti, predvsem pa ustvarja stališče, da je taka vrsta znanja nepotrebna. Zato je zelo pomembno, da učne ure s takimi vsebinami, oblikujemo kar se da skrbno, tako da (p)ostanemo razumljivi in hkrati zanimivi, obenem pa pokažemo pomembnost političnih odločitev na življenje vsakega posameznika. Slednje bomo skušali doseči s pomočjo izbranih literarnih odlomkov iz romana Iva Andrića *Most na Drini*, in sicer na primeru učne ure za 8. razred o oblikovanju evropskih zavezništev v drugi polovici 19. stoletja.

METODA DELA Z LITERARNIMI BESEDILI

Poleg sodobnih pisnih sporočil ali dokumentov preteklosti ter zgodovinskih besedil Weber med zgodovinske pisne vire prišteva tudi literarnozgodovinska in umetniška dela.⁴⁹¹ Če se odločimo za vključitev slednjih v pouk zgodovine, moramo biti pozorni na kar nekaj vidikov. Izberemo taka besedila, ki temeljijo na resničnem dogajanju ter poustvarjajo pristno ozračje določenega obdobja. Poleg tega je pomemben tudi občutek za zahtevnost besedila, za pouk pa moramo izbirati odlomke, ki niso predolgi, hkrati pa so metodično uporabni.⁴⁹² Zlasti za leposlovna dela velja, da so »konkretna, slikovita in sugestivna in zato tudi osnovnošolcem bolj zanimiva in lažje dostopna«.⁴⁹³ Z metodičnega vidika je potrebno ugotoviti tudi, kako je učna tema napisana v zgodovinskem učbeniku – raven splošnosti besedila, učni problemi, ki jih je avtor postavil v ospredje itd. Na osnovi tega se odločimo, kaj bomo dopolnili, konkretizirali ali pa vsebinsko nadgradili s pomočjo literarnega odlomka, bodisi katerega drugega zgodovinskega pisnega vira.⁴⁹⁴

Trškan loči dva načina dela z zgodovinskimi besedili. Pri prvem načinu učenci iščejo podatke iz virov, primeren pa je za opis dogajanja ali razumevanje zgodovinskih dogodkov ter različnih interpretacij le-teh.⁴⁹⁵ Obravnava učne snovi z uporabo besedila se prične s stvarno razlago, s čimer učence postopoma uvedemo v besedilo. Temu sledi branje, ki vodi v bolj poglobljeno miselno aktivnost.⁴⁹⁶ Ta zajema »odkrivanje in dojetje novih pojmov, analizo in pojasnjevanje delov besedila, iskanje glavnih misli, primerjanje novega z znanim, razčlenjevanje sistematičnosti in strukture vsebine, oblikovanje lastnih struktur in sistemov in končno oblikovanje novih spoznanj«.⁴⁹⁷ Pri drugem načinu, ki je manj pogost, pa učenci ugotavljajo, ali je zgodovinski vir zanesljiv ter ali je pristranski.⁴⁹⁸

⁴⁹¹ Weber, T. (1981). *Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli*. Ljubljana: DZS, str. 63.

⁴⁹² Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: *Zgodovina v šoli*. Ljubljana. Letnik IV. Št. 4, str. 51-52.

⁴⁹³ Prav tam, str. 51.

⁴⁹⁴ Prav tam, str. 51.

⁴⁹⁵ Trškan, D. (2000). *Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine*. V: *Zgodovina v šoli*. Ljubljana. Letnik IX. Št. 3-4, str. 3.

⁴⁹⁶ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). *Didaktika*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 365.

⁴⁹⁷ Prav tam, str. 365.

⁴⁹⁸ Trškan, D. (2000). *Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine*. V: *Zgodovina v šoli*. Ljubljana. Letnik IX. Št. 3-4, str. 3.

Metodo dela z literarnimi besedili lahko uporabljamo na različne načine: kot motivacijsko sredstvo, demonstracijsko gradivo pri obravnavanju nove učne snovi, kot vir znanja za pridobivanje nove učne snovi ali kot sredstvo za ugotavljanje zanesljivosti.⁴⁹⁹

POMEN METODE DELA Z LITERARNIMI BESEDILI

Učenci se preko uporabe metode dela z literarnimi besedili slednja učijo logično, estetsko, hitro, diagonalno in z razumevanjem brati, odkrivati bistvo, označiti bistvene sestavine, odkrivati in pojasnjevati neznane besede, oblikovati izpiske, analizirati, razložiti, oblikovati pripombe in komentarje ter ovrednotiti besedila.⁵⁰⁰ Govorimo pa lahko tudi o širših vzgojnih ciljih, ki »zajemajo oblikovanje splošnega vrednostnega sistema in karekterizacije (sinteze vrednost v značaju in ravnanju) posameznika. /.../ Ker literatura s svojo naravo vsebuje in problematizira številne vrednote, je njen delež pri oblikovanju teh vrednostnih ravnin zelo velik«.⁵⁰¹

Metodo dela z besedili, zlasti v primeru uporabe literarnih besedil, pa lahko gledamo tudi v luči interdisciplinarnega povezovanja, še zlasti s poukom književnosti, s čimer lahko nedvomno povečamo možnost doseganja tako izobraževalnih kot vzgojnih ciljev, kajti doseganje teh ciljev je »rezultat dolgotrajnega, včasih tudi bolečega iskanja in intelektualnega napora na zahtevnem kognitivnem nivoju... Torej bi bilo preveč ambiciozno, če bi si ta smoter kot nekaj končnega zastavil posamezen učitelj ali predmet, vsak pa si ga lahko zastavi kot projekcijo, h kateri teži in h kateri prispeva določen delež«.⁵⁰²

PRIMER UČNE URE

Učno uro pričnemo z uvodno motivacijo. Povemo, da se bomo spoznali s prebivalci bošnjaškega mesteca Višegrad. Višegrajčani, mešanica najrazličnejših veroizpovedi, so stoletja živeli v sklopu turškega cesarstva in v tem času jim je veliki vezir Mehmed paša, ki se je rodil v bližini, zgradil čudovit most. Od tedaj naprej so se življenja teh, včasih malce posebnih ljudi, od rodu do rodu, tesno prepletala z usodo tega mostu. S tem skušamo učencem vzbuditi pozornost, hkrati pa jih pripravimo, da moramo, preden se spoznamo z meščani, spoznati še nekaj stvari, da bomo lažje sledili njihovim usodam.

Sledi krajša obravnava snovi, kjer se učenci seznanijo z razmerami v Evropi v drugi polovici 19. stoletja. Takrat je namreč začelo nekdanje močno turško cesarstvo naglo propadati. Leta 1875 je tam izbruhnil srbski upor, ki ga je podpirala tudi Rusija, saj se je hotela uveljaviti na Balkanu. Čeprav je upor uspel, pa je Rusija trčila ob interese Avstro-Ogrske in Velike Britanije, ki sta hoteli zaustaviti njeno širjenje. Tako je 1878 na pobudo nemškega kanclerja Bismarcka prišlo do berlinskega kongresa, kjer so potrdili nastanek novih držav Srbije, Črne Gore, Romunije in Bolgarije, Avstro-Ogrski pa so dovolili, da zasede in upravlja ozemlje v Bosni in Hercegovini, ki je bilo dolga stoletja pod turško oblastjo. Nekatere države z dobljenim niso bile zadovoljne, mnoge pa so želele še več. To je vodilo v zaostritev odnosov med glavnimi evropskimi državami ter v oblikovanje zavezniških taborov – trozveze in antante; zlasti prva se je začela tudi intenzivno oboroževati. Ob tem so se porajala tudi prva mirovna gibanja, ki so pozivala k razorožitvi, a svet je čedalje bolj drvel v novo vojno.⁵⁰³ Razlago popestrimo s slikovnim gradivom, npr. zemljevidom Evrope, Bismarckovo sliko,

⁴⁹⁹ Prav tam, str. 3-4.

⁵⁰⁰ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 365.

⁵⁰¹ Krakar Vogel, B. (2004). Poglavlja iz didaktike književnosti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 54.

⁵⁰² Marentič Požarnik, B. (1991). Pomen operativnega oblikovanja vzgojno-izobraževalnih smotrov za uspešnejši pouk. V: Izbrana poglavja iz didaktike. Novo mesto: Pedagoška obzorja, str. 60. V: Krakar Vogel, B. (2004). Poglavlja iz didaktike književnosti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 54.

⁵⁰³ Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 155-156.

tabelo, ki prikazuje rast nemške vojske itd.⁵⁰⁴, učenci pa naj na zemljevidu pobarvajo države trozveze, države antante in nove države.

Nato učence spomnimo, da je Avstro-Ogrska zasedla Bosno in Hercegovino, kjer so živeli tudi naši Višegrajčani in da si bomo v nadaljevanju ogledali, kako so živeli po zasedbi. Učence razdelimo v tri skupine, vsaka dobi drugačen literarni odlomek iz romana *Most na Drini* ter vprašanja, ki se nanašajo nanj.

Prva skupina ob spodnjem odlomku odgovori na naslednja vprašanja: *Kakšno vojsko mislite, da so prebivalci Višegrada pričakovali, preden so jo zagledali? Kakšna je bila avstro-ogrška vojska v primerjavi s turško? Kakšen je bil odziv Višegrajčanov? Ali so po vašem mnenju po okupaciji nastopili boljši ali slabši časi?*

»Ti ljudje, ki so se rodili in odrasli v tem zakotnem kraju Turčije, in sicer gnile Turčije 19. stoletja, niso, kar je povsem naravno, imeli nikoli priložnosti spoznati pravo, močno in dobro organizirano vojsko katerekoli velike sile. Vse, kar so doslej utegnili videti so bile nepopolne, slabo hranjene, revno oblečene in neredno plačane enote sultanove vojske, ali pa, kar je bilo še huje, nasilno zbrani bosenski bašibozuk brez vsakega reda in navdušenja. Sedaj se je prvič prikazala pred njim resnična 'sila in ordija' cesarstva, zmagoslavna, lesketajoča se in samozavestna. Takale vojska jim je nujno zaslepila oči in jim vzela dar govora. Že na prvi pogled, sodeč po konjski opremi in vsakem gumbu na vojaki, je človek za temi okrasja polnimi huzarji in lovci slutil globoko in močno zaledje, silo, red in blagostanje docela drugačnega sveta. Presenečenje je bilo veliko in vtis globok.«⁵⁰⁵

Druga skupina s pomočjo spodnjega odlomka odgovori na vprašanja: *Kakšen je bil avstrijski upravni sistem v primerjavi s turškim? Kako je izgledalo življenje navzven? Ali je bilo dejansko kaj drugače?*

»Vprašanje obstanka ni bilo v novih razmerah nič manj odvisno in vezano, kakor v starih, turških časih, le da je bilo lažje in bolj človečansko; te vezi in ti pogoji so bili sedaj odmaknjeni in spretno zastavljeni, tako da jih posameznik ni neposredno občutil. In zato se je vsakomur dozdevalo, da je okrog njega na lepem nastal širši in zračnejši, pa tudi bolj pisan in bogatejši prostor. Novi državi je z njenim dobrim upravnim aparatom uspelo, da je neboleče, brez naskakovalnosti in pretresljajev izžemala iz ljudstva davke in druge dajatve, ki mu jih je turška oblast pobirala nasilno, nespametno, grobo ali čisto preprosto s plenjenjem; in po tej poti je nova država nabrala vsaj toliko, če ne več, samo dosti hitreje in zanesljiveje.«⁵⁰⁶

Tretja skupina pa ob spodnjem odlomku odgovori na vprašanja: *Kakšno mejo je avtor začrtal v času? Kakšen je njegov ton? Kakšne čase napoveduje?*

»Tisto poletje 1914. leta, ko so gospodarji človeških usod odvedli Evropejce z igrališč splošne volilne pravice v že naprej pripravljeno areno splošne vojne obveznosti, je trg nudil majhen, toda zgovoren vzorec prvih znakov bolezni, ki bo sčasoma postala evropska, potem pa svetovna in splošna. To je bil čas na meji dveh obdobj človeške zgodovine in tam je bilo mnogo razločneje videti konec tistega obdobja, ki se je tu zaključevalo, kakor pa slutiti začetek novega, ki se je šele odgrinjalo. Takrat so ljudje za nasilstva iskali še opravičila in za

⁵⁰⁴ Uporabimo lahko zemljevid iz učbenika Cvirm, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). *Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke*. Ljubljana: DZS, str. 155. V istem učbeniku lahko najdemo tudi omenjeno tabelo, slike pa bomo našli na internetu, denimo na www.wikipedia.si

⁵⁰⁵ Andrič, I. (1980). *Most na Drini*. Ljubljana: Mladinska knjiga in Državna založba Slovenije, str. 177.

⁵⁰⁶ Prav tam, str. 245.

zverinstva našli kakršno že koli označbo, izposojeno iz duhovne zakladnice preteklega stoletja. Vse, kar se je dogajalo, je imelo še podobo navideznega dostojanstva in mikavnost novega, tisto strahotno, kratkotrajno in neizrekljivo mikavnost, ki se je kasneje v toliki meri izgubila, da si je niti tisti, ki so jo takrat tako v živo občutili, niso več utegnili priklicati v spomin.»⁵⁰⁷

Skupinsko delo naj ne poteka več kot 10 minut, sledi pa naj mu poročanje, ki ga, če poznamo celoten roman, lahko dopolnimo še z dodatnimi informacijami in refleksijami, Andričevo sliko ali pa preberemo še kakšen dodaten odlomek. Predvsem pa izkoristimo priložnost za pogovor, ali se lahko kot posamezniki izoliramo od posledic dogovorov, ki jih sklepajo politiki in ali lahko celo vplivamo na njihove odločitve, npr. da preprečimo vojno ali škodljivo poseganje v naravno okolje.

ZAKLJUČEK

Z uporabo metode dela z literarnimi viri sledimo načelom modernega ustvarjalnega pouka zgodovine. Primerno izbran literarni odlomek lahko z lepoto besede pritegne učence, poglobi njihove predstave o nekem zgodovinskem obdobju, hkrati pa jih spodbudi k življenjskemu in konkretnemu mišljenju.⁵⁰⁸ Omenjena metoda ima tudi pozitivne vzgojne učinke, saj pripomore, da se učenci zavedajo, da zgodovina ni nekaj, kar obstaja izven njih, ampak da jo (lahko) vsi aktivno soustvarjajo in jo tudi delajo boljše.

LITERATURA

- Andrič, I. (1980). Most na Drini. Ljubljana: Mladinska knjiga in Državna založba Slovenije.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Cvirn, J., Hriberšček-Balkovec, E., Studen, A. (2000). Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Krakar Vogel, B. (2004). Poglavja iz didaktike književnosti. Ljubljana: DZS.
- Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IV. Št. 4, str. 50-54.
- Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IX. Št. 3-4, str. 3-7.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

VESNA VIDRIH: METODA DELA Z LITERARNIMI BESEDILI NA PRIMERU UČNE URE O EVROPSKIH ZAVEZNIŠTVIH

POVZETEK

Članek obravnava primer učne ure v 8. razredu na temo oblikovanja evropskih zavezništev v drugi polovici 19. stoletja, pri čemer je poudarek na uporabi metode z literarnimi besedili (roman Ivana Andrića Most na Drini). Slednja sodi med metode dela z zgodovinskimi viri, v smislu kvalitete pa izstopa po učenčevi aktivnosti, ob kateri se slednji uči temeljitega in kritičnega branja ter poglobljenega razmišljanja, s katerim lahko bistveno obogati svoje predstave o določenem zgodovinskem obdobju. V kombinaciji s skupinsko učno obliko se učenec privaja sodelovanja in komuniciranja tako s sošolci znotraj delovne skupine kot pri poročanju z učiteljem. V smislu širših vzgojnih ciljev pa lahko uporaba literarnih besedil pri pouku zgodovine pozitivno doprinese k oblikovanju splošnega vrednostnega sistema ter nasploh k oblikovanju učenčeve osebnosti.

⁵⁰⁷ Prav tam, str. 384.

⁵⁰⁸ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IV. Št. 4, str. 51.

MLADEN VUKOLIČ: PRIMER UČNE URE NA TEMO SLOVENCİ NA PRELOMU STOLETJA

Uvod

Znano je, da so si učenci pri sprejemanju snovi med seboj različni. Tako nastaja veliko vprašanje, kako zadovoljiti posebne značilnosti vseh učencev, tako da bi vsi iztopili iz razreda enako zadovoljni in z ustrežno količino pridobljenega znanja. V članku bomo na primeru učne ure na temo Slovenci na prelomu stoletja opisali uporabo neklasične frontalne učne oblike. Pri tem bomo skušali z različnimi metodami, učnimi oblikami ter motivacijskimi tehnikami snov čim bolj približati vsem učencem in tako zadovoljiti njihove različne potrebe.

Teoretični del

Motivacija je temelj dobrega pouka, ki zagotovi zanimanje in pozornost učencev. V uvodu se pokaže slikovno gradivo ter se z usmerjenimi vprašanji vzpodbudi zanimanje učencev za novo učno temo. Po uvodni motivaciji lahko uporabimo različne metode za podajanje nove snovi. Pouk poteka večinoma frontalno, in sicer kot netradicionalna frontalna učna oblika. Pri tej obliki učitelj organizira pouk tako, da uporabi različne metode, ki prispevajo k večji aktivnosti in ustvarjalnosti učencev.⁵⁰⁹ Metoda ustnega razlaganja je metoda prirejena za govor in poslušanje, pri čemer govori samo eden, učitelj ali učenec. Metoda je zelo ekonomična glede časa, obenem pa zagotavlja sistematično in pregledno obravnavo snovi. Primerna je predvsem pri obravnavanju nove snovi. Pomanjkljivost te metode je, da lahko pripelje do pasivnosti učencev.⁵¹⁰ Zato je ključnega pomena, da jo kombiniramo z drugimi metodami. Ena od metod, ki se lahko kombinira z metoda razlage je metoda razgovora. Ta oblika dela poteka kot dialog med učiteljem in učenci in pa med učenci samimi. Temeljna strukturna dela sta vprašanje in odgovor. Pogoj za uspešno izvajanje te metode je določanje predznanje učencev, njihove komunikacijske veščine in klima v razredu. Lahko se uporablja pri frontalni obliki dela, skupinskem delu in delu v dvojicah.⁵¹¹ To metodo lahko dopolnimo z metodo demonstracije. Naloga učitelja je, da z navodili usmerja učenčev opazovanje demonstriranega predmeta. Ta metoda zagotavlja zaposlitev več čutov pri učencih, kar je pomembno glede na zahtevo, da se pri pouku mora uporabljati čim več učenčevih čutov (VAKOG).⁵¹²

Istočasno z razlago se še sestavlja miselni vzorec. Miselni vzorec je način povzemanja besedila s ključnimi besedami in v slikovni, razvejani predstavitvi, ki ima številne prednosti pred običajnimi enosmernimi, zaporednimi zapiski. Prednosti so prihranek časa in večja ustvarjalnost, učinkovitejše učenje, razumevanje, ponavljanje in večja ustvarjalnost.⁵¹³ V zaključnem delu ure se uporabi metoda dela z učnim listom, ki omogoča poglobljanje in sistematiziranje znanja. Učenci učne liste rešujejo v parni učni obliki. Prednost te metode je, da vspodbudi aktivnost učencev, kar je zelo pomembno v sklepnem delu ure, ko pozornost upada.

Izvedba učne ure

Učitelj učno uro začne s slikovnim gradivom. Pokaže sliko Slovencev pri odhajanju iz domovine⁵¹⁴, ki s svojo čustveno obarvanostjo pri učencih ustvarjajo emocionalni naboj potreben za razvijanje

⁵⁰⁹ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.

⁵¹⁰ Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 88.

⁵¹¹ Prav tam, str. 92.

⁵¹² Prav tam, str. 98.

⁵¹³ Buzan, T. (2004). Delaj z glavo. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 12.

⁵¹⁴ Cvirn, J; Grdina, I. in drugi (1999). Ilustrirana zgodovina Slovencev. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 251.

motivacije. Učitelj vpraša učence, kaj vidijo na sliki, kam mislijo, da se ti ljudje odpravljajo in po možnih vzrokih, zakaj naj bi se izseljevali. Povpraša, kaj si predstavljajo pod pojmom izseljenci. Vpraša tudi, v katerem obdobju menijo, da je izseljevanje potekalo. Učitelj nato pove, kdaj je izseljevanje potekalo in zraven napove temo današnje učne ure, ki se glasi Slovenci na prelomu stoletja. Uvodni del traja približno pet minut. Učitelj nato na sredino table napiše naslov učne teme ter tako začne z izdelavo miselnega vzorca. Miselni vzorec bo sproti med razlago dopolnjeval. Učenci bodo miselni vzorec sproti pisali v svoje zvezke.

Učitelj je z uvodnim delom že prešel na prvi sklop glavne učne teme, torej položaj Slovencev v Avstriji. Učitelj seznanja učence s problemoma krčenja slovenskega etničnega ozemlja na Koroškem ter delu Štajerske ter čedalje hujše germanizacije. Poudari še neenakopravnost slovenskega in nemškega jezika. Pove, da so bile slovenske samo osnovne šole in to samo na območjih z večino slovenskega prebivalstva. Srednje šole so bile v glavnem nemške, izjemoma dvojezične. Izpostavi pa državno gimnazijo na Gorici ter škofijsko gimnazijo v Šentvidu pri Ljubljani, ki sta bili slovenski. Zahteva Slovencev po univerzi ni bila uresničena. Učitelj tudi vpraša, ali so imeli Slovenci v Italiji ter Ogrskem kakšne narodnostne pravice. To skuša navezati na aktualno stanje, ali so v današnjem času zadovoljene vse narodnostne pravice slovenskih manjšin v Italiji in na Madžarskem.

Obenem se nadaljuje z oblikovanjem miselnega vzorca, ki se je že začelo že v uvodnem delu.

Nato učitelj preide na drugi sklop, kulturni razvoj Slovencev. Da bi učencem čim bolj približal duh tistega časa, učitelj pokaže nekatere reprodukcije znanih slikarjev⁵¹⁵ iz tistega obdobja, ter vpraša, če učenci poznajo avtorje. Skupaj skušajo ugotoviti, v kateri umetniški slog reprodukcije sodijo. Tukaj osvojijo pojma impresionizem ter moderna. Učitelj nato poudari, da se je povprečna izobrazba slovenskega prebivalstva v tistem času močno povečala, posledično pa tudi drastično zmanjšala nepismenost. Pove še, da je v tistem času izhajala vrsta časnikov ter literarnih in znanstvenih revij. V tem obdobju so si svoje mesto v družbenem prostoru izborile tudi ženske, zato vpraša učence, če poznajo kakšne znane ženske osebnosti iz tega obdobja. Nato učitelj pokaže še fotografije znanih osebnosti tistega časa in tako seznanja učence z najpomembnejšimi kulturniki in znanstveniki, ki so delovali v tistem času. V povezavi s temi osebnostmi se izpostavi, da so Slovenci narod, ki je že v tistem času imel povsem razvito kulturo, znanost in umetnost. Glavni del oz. obravnava snovi traja okoli trideset minut.

V zaključku, za katerega nam ostane približno deset minut, učitelj razdeli učne liste učencem. Funkcija tega učnega lista je ponovitev celotne snovi, obenem pa učni list vsebuje linearni prikaz celotne snovi, ki naj bi jo učenci osvojili. Na tem delovnem listu so napisana vprašanja, ki zajemajo celotno učno temo. Učenci rešujejo delovni list v parih. Učitelj hodi po razredu in pomaga učencem. Po končanem delu pa učitelj skupaj z učenci preveri in po potrebi dopolni odgovore. S tem ko smo uporabili linearni zapis podatkov pri reševanju učnega lista in shematski zapis pri metodi dela z miselnim vzorcem, smo omogočili učencem, da pri obnavljanju snovi uporabijo tisto obliko priklica zapomnjenih podatkov, ki jim bolj ustreza.

Zaključek

V uvodu smo si zastavili vprašanje, kako upoštevati različne značilnosti učencev. Predstavljena učna ura je ena možnost, kako lahko to dosežemo. Učna priprava sloni na poskusu čem večjega aktiviranja učencev, kar je doseženo z uporabo različnih oblik in metod dela, ki se med seboj dopolnjujejo. Učenci lahko izražajo svoja mnenja, razmišljanja ter razvijajo govorne in komunikacijske spretnosti. Velikega pomena pa je tudi, da se učenci naučijo iskati ključne besede v besedilih, kar je v tako obširnih tekstih, kot so zgodovinski, ključnega pomena.

⁵¹⁵ <http://www.ng-slo.si/default.asp?id=29&prikaz=galerija&p=1>, 1. 1. 2008.

Literatura

- Buzan, T. (2004). Delaj z glavo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Cvirn, J; Grdina, I. in drugi (1999). Ilustrirana zgodovina Slovencev. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Granda, S. in Rozman, F. (2001). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.
- <http://www.ng-slo.si/default.asp?id=29&prikaz=galerija&p=1> (1. 1. 2008).

Mladen Vukolič: Primer učne ure na temo Slovenci na prelomu stoletja

POVZETEK

Učenci so si različni pri sprejemanju snovi. Zato je pomembno, kako oblikujemo učno uro, da bi zadovoljili čim več potreb učencev. Med razlago uporabimo metodo razgovora ter tako skušamo čim bolj aktivirati učence. Tukaj si pomagamo tudi s slikovnim gradivom, saj si učenci lažje zapomnijo nekaj, če zraven gledajo še slike. Kombinacija zapisa snovi z miselnim vzorcem ter z učnim listom omogoča, da si učenci izberejo svoj način pomnenja, poleg tega pa predstavlja dobro ponovitev, kar avtomatično omogoči učencem, da že v šoli osvojijo učno snov.

(MANJKA POVZETEK UČNE URE)

Avtorji prispevkov:

Batista Martina
Baumkirher Nika
Bogataj Jerca
Brulc Jani
Čenčič Janja
Černuta Ana
Dolinšek Urška
Drmota Jakob
Enci Vida
Fajt Tanja
Gabrijelčič Tjaša
Gelze Daša
Geršič Matjaž
Intihar Nina
Klančnik Julijana
Korošec Rajka
Kosmač Gorazd
Ličina Marko
Lisec Jure
Lorber Zala
Marinč Miha
Marolt Maja
Mirt Maja
Mravlja Nejc
Pavlič Janja
Petan Marko
Pirnat Anja
Planinc Vesna
Razgoršek Jasmina
Rifel Tadej
Sedeljšak Mirjam
Simeunić Zvonko
Sočič Mitja
Šrot Primož
Trdan Rok
Ugovšek Mateja
Venišnik Primož
Vidrih Vesna
Vukolić Mladen
Žohar Tanja

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik VI, št. 2**

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

Copyright © Oddelek za zgodovino (za potrebe
predmeta Didaktika zgodovine)

Ljubljana

2008

*Prispevki k didaktiki
zgodovine*

Študentje
4. letnika
zgodovine
pedagoške smeri

2007/08

ISSN: 1581-8713